

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

AZİZ MAHMÛD URMEVÎ VE TEZKİRE-İ HAZRET-İ BABA İSİMLİ ESERİ

MEHMET YUNUS YAZICI

DANIŞMAN:
PROF. DR. ÂDEM CEYHAN

MANİSA
2014

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

AZİZ MAHMÛD URMEVÎ VE TEZKİRE-İ HAZRET-İ BABA İSİMLİ ESERİ

MEHMET YUNUS YAZICI

DANIŞMAN: PROF. DR. ÂDEM CEYHAN

MANİSA
2014

ÖZET

Aziz Mahmûd Urmevî 17. yüzyılın çeşitli yönlerden dikkat çekici simâlarından biridir. Urmiye'den Diyarbakır'a yerleşmiş ve burada Nakşbendiliğin Urmeviye kolunu tesis ederek bu çevrede büyük bir ün ve nüfûza sahip olmuştur. Hatta siyasi otoritenin dikkatini çeken kudret şeyhin Sultan IV. Murad Han tarafından idam edilmesi ile sonuçlanmıştır. Urmevî şeyh ve dervişlerin ortaklaşa bir ürünü olan “*Tezkire-i Hazret-i Baba*” adlı eser sekiz bin beyti aşan hacmi, mahallî dil hususiyetleri, dönemin ve coğrafyanın kültürel kodlarını taşıması açısından önemli bir metindir. Çalışmamızın “*Giriş*” bölümünde Aziz Mahmûd Urmevî ve Urmevîliğe dair özet bir bilgi sunduktan sonra Urmevîlik konusunda yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra eserin kimlere ait olduğu ve şeyhin hüviyeti üzerine eleştirel bir çalışmada bulunduk. Eser üzerinde umumî bir edebî inceleme yapılarak metnin çeviri yazısı verilmiştir. Sonuç ve teklifler kısmında ise çalışmamız neticesinde ileride yapılması gereken araştırmalara ve aydınlatılması gereken noktalara işaret edilmeye çalışılmıştır.

ABSTRACT

“Azîz Mahmûd Urmevî” is one of the sensational characters of the 17th century. He moved from “Urmiye” to “Diyarbakır” and here he established the “Urmeviyye” which is the branch of “Nakşbendiyye”. With this establishment he obtained significant fame and esteem. Moreover, this salient power ended up with execution of “IV. Murâd Hân”. The writing of “Tezkire-i Hazret-i Baba” which is a collective production of “Urmevî” sheiks and dervishes shows significancy with its over eight thousand couplet, characteristics of local language and with holding the cultural and geological details. After a summary about “Azîz Mahmûd Urmevî” and “Urmevîyye” in the introduction part of work will be presented, information of previous works about “Urmevîyye” will be given. After that a critical aproach about belongingness and the identity of sheik will be studied. Common literary study was performed and translation of the writing will be given in this aproach. In the conclusion and suggestion part the necessary future work and the subjects that needs to be clarify in upcoming studies will be pointed out.

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Azîz Mahmûd Urnevî ve Tezkire-i Hazret-i Baba İsimli Eseri” adlı çalışmanın tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

2014
Mehmet Yunus YAZICI

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 06.06.2014 tarih ve 13/15 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisans Üstü Öğretim Yönetmeliği'nin 24. Maddesi gereğince Enstitümüz Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mehmet Yunus YAZICI'nın "Azîz Mahmud Urmevi ve Tezkire-i Hazret-i Baba İsimli Eseri" konulu tezi incelenmiş ve aday 03.07.2014 tarihinde saat 10.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 45 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerinin sorduğu sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna

OY BİRLİĞİ

DÜZELTME yapılmasına

*

OY ÇOKLUĞU

RED edilmesine

**

ile karar verilmiştir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

** Bu halde adayın kaydı silinir.

BAŞKAN

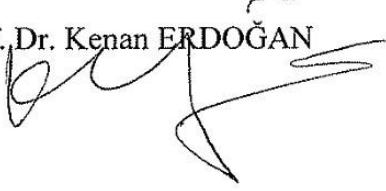
Prof. Dr. Adem CEYHAN

(Danışman)

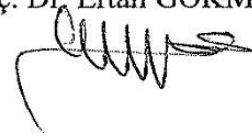
ÜYE

Prof. Dr. Kenan ERDOĞAN

ÜYE

Doç. Dr. Ertan GÖKMEN

Evet

Hayır

*** Tez, burs, ödül veya Teşvik prog. (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir

Tez, mutlaka basılmalıdır

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

ÖN SÖZ

Günümüzde Türk Edebiyatın hemen her sahasında yapılan çalışmalar sayıca artarak devam etmektedir ve her geçen gün yazma eser kütüphanelerindeki eserler ortaya çıkarılarak kültür ve medeniyet hayatımızın hizmetine sunulmaktadır. Umuyoruz ki bu çalışmalar geçmişteki edebî geleneğimizi ve hayatı kavrayış biçimimizi ortaya çıkarıp, şimdiyi anlama ve geleceği kurgulama ihtiyacımızdaki müşkülleri çözmede yardımcı olacaktır. Üzerinde çalıştığımız sekiz bini aşkın beyti ihtiva eden ve kolektif bir mahiyet taşıyan “*Tezkire-i Hazret-i Baba*” da hem dil zenginliği bakımından, hem de bir irfanî geleneğin kültürel kodlarını taşıması açısından oldukça ilgi çekicidir. Urmevîliğin kurucusu olarak gösterilen Aziz Mahmûd Urmevî’nin IV. Murad ile olan yakın münasebeti ve daha sonra da padişah tarafından verilen idam kararı da yurtiçi ve yurtdışındaki birçok araştırmacının dikkatini çekmiştir.

Eserin Nakşbendîler tarafından müşterek bir şekilde yazılması, hem onu hacim olarak büyütmüş, hem de dil açısından oldukça zenginleştirmiştir. Arapça, Farsça kelime ve beyitlerin yanı sıra eser, Eski Anadolu Türkçesi, Azeri Türkçesi ve mahallî kelimeler bakımından hayli zengindir. Mevlid, Miracname, Muhammediye gibi topluluk içinde, meclislerde okunmak üzere yazıldığı anlaşılan eser, Urmiye’den Bursa’ya kadar uzanan Urmevîliğin algı dünyasına ve dönemin tasavvufî hareketlerine de ışık tutacaktır. Çalışmamızın 17. yüzyılın önemli mutasavvıflarından olan Aziz Mahmûd Urmevî’nin hayatı ve eseri konusunda şimdiye kadar karanlık kalan birçok noktayı da aydınlatacağı ümidindeyiz. Bu sebeple tezimizde daha önceden birçok defa biyografisi yazılan Aziz Mahmûd Urmevî’nin hayatını tafsilatlı bir şekilde aktarmak yerine silsileler, yazmalar, mahlaslar gibi üzerinde farklı görüşler bulunan hususlar üzerinde yoğunlaşarak kritik yaptık. Bunun yanında metni transkribe edip üzerinde umumî bir edebî incelemede bulunduk.

Çalışmam sırasında desteğini ve yardımlarını benden esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Âdem CEYHAN’a müteşekkirim. Ayrıca çeşitli yönlerden çalışmama katkıda bulunan Emrah GÖKÇE, Bilal DEĞİRMENCİ, Muhammed AHMEDİZADE, İsmail YILDIRIM ve Ramazan EKİNCİ’ye teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	İİİ
ABSTRACT.....	İV
ÖN SÖZ	Vİİ
İÇİNDEKİLER	Vİİİ
KISALTMALAR	9
1. GİRİŞ	10
1.1. URMEVİLİK VE AZİZ MAHMÛD URMEVÎ.....	10
1.2. AZİZ MAHMUD URMEVÎ İLE URMEVİLİK HAKKINDAKİ KAYNAKLARA UMUMÎ BİR BAKIŞ	11
1.3. AZİZ MAHMUD URMEVÎ VE ESERİN MAHİYETİ ÜZERİNE BİR TARTIŞMA	15
2. ŞEKİL VE MUHTEVA	21
2.1. ESERİN BÖLÜMLERİ VE ESERDE GEÇEN MAHLÂSLAR	21
2.2. VEZİN VE KAFİYE ÖZELLİKLERİ	49
2.3. DİL ÖZELLİKLERİ	55
2.4. METNİ KURARKEN TUTULAN YOL.....	59
3. METİN	61
SONUÇ VE TEKLİFLER	492
KAYNAKÇA.....	493

KISALTMALAR

age.	Adı geçen eser
C.	Cilt
CBÜ	Celal Bayar Üniversitesi
çev.	Çevirenler
EAT	Eski Anadolu Türkçesi
haz.	Hazırlayanlar
K.T.B.	Kültür ve Turizm Bakanlığı
ktp.	Kütüphanesi
mat.	Matbaası
No.	Numara
OSAV	Osmanlı Araştırmaları Vakfı
s.	Sayfa
S.	Sayı
TDK	Türk Dil Kurumu
vd.	Ve diğerleri

1. GİRİŞ

1.1. Urmevîlik ve Aziz Mahmûd Urmevî¹

İran Azerbaycanının Urmiye şehrinde doğduğu için “Rumiyye Şeyhi” adıyla anılan Aziz Mahmûd Urmevî, Nakşbendîliğin bir kolu olan Urmevîliğin kurucusudur. Aziz Mahmûd Urmevî babasından manevi terbiyesini aldıktan sonra Safevî zulmü üzerine Urmiye’den ayrılmış ve o zamanki adıyla Diyarbekir’e yerleşmiştir. Diyarbekir’e gelmesi ile birlikte tarikatını burada kurmuş ve halkın her tabakasından büyük teveccüh görmüştür. Tarihçiler Tebriz, Erivan, Erzurum, Musul, Van, Urfa gibi şehirlerden insanların Şeyh Aziz’i görmeye geldiklerini anlatır. Hattâ şeyhin kırk bin kadar müridinin olduğu ve tekkesinde cehrî zikir yaptırdığı söylenmektedir.

Şeyhin bu kadar büyük bir şöhrete; dolayısı ile güce sahip olması onun sonunu da hazırlamıştır. Sultan IV. Murad, Erivan Kalesi’ni kuşatırken Aziz Mahmûd Urmevî de sultana eşlik etmiştir ve insanlar sırf onu görmek için ordugâha gelmişlerdir. Daha sonra Bağdat seferine giderken de Aziz Mahmûd Urmevî ve IV. Murad karşılaşmışlardır. Bu karşılaşmada da Rumiyye şeyhi padişahı üç bin kadar müridi ile karşılaşmıştır ve şeyh Bağdat zaferini sultana önceden müjdelemiştir. Yalnız sefer dönüşünde IV. Murad şeyhin idamına hükmetmiştir ki bu idamın sebepleri birkaç şekilde anlatılır:

Bunlardan ilkinde şöyle bir rivâyet söz konusudur. Şeyh Bağdat seferi sırasında sultana bakırı altına çeviren bir kız tavsiye etmiştir. Sultan da bu Dürzi kızına bir miktar sermaye bırakmıştır. Bu sermayeyi kız harcamış ve eğlencede tüketmiştir. Bunu duyan sultan hem kızı hem de şeyhi boğdurmuştur.

İkinci olarak Aziz Mahmûd Urmevî Haseki Sultan’ı kendisini ziyaret etmesi için davet etmiş ve ancak davranışlarından hoşlanmamış ve Haseki’yi asası ile darp etmiştir. Sultan da bunun üzerine şeyhe sövmüş ve onu idam ettirmiştir.

Daha bir akla yatkın sebep ise Aziz Mahmûd Urmevî’nin yaşadığı çevrede kazandığı büyük güç olabilir. Şeyhin tekkesi oldukça kuvvetli idi ve şeyhin şöhreti bütün bölgede yayılmıştı. Bu güç sultanın çevresindekileri muhtemelen rahatsız

¹ Bu bölüm Hâmid Algar ve Necdet Tosun’un eserlerinden özetlenmiştir. Eserlerin künyesi ve muhtevası hakkında malumat ileride verilecektir.

etmiştir. Denilebilir ki kısa bir zaman önce vuku bulan “*Sakarya Şeyhi*” hadisesi de şeyhin idamında önemli bir rol oynamıştır. Sakarya Şeyhi de etrafında birçok insan toplamış ve mehdîlik iddiası ile ayaklanmıştır. Aziz Mahmûd Urmevî’nin idamından sonra padişah bazı kimseleri görevlendirmiş ve şeyhin evinde silâh türü aletler araştırılmıştır. Araştırmalarda herhangi bir bulguya rastlanmaması, kuşkuların yersizliğini geç de olsa ortaya çıkarmıştır.

Şeyhin idamından sonra bazı halifeleri irşada devam etmişlerdir. Oğlu İsmail Çelebi Diyarbakır’da, yeğeni Açıkbaş Mahmûd Urmevî Bursa’da, Vanlı Kara Abdullah Van’da, Şeyh Hacı Mehmed ve Şeyh Karaman Erzurum’da Urmevîliği yaymaya devam etmişlerdir. İsmail Çelebi ve oğlu Ahmed Çelebi’nin musikide mahir olduğu kaynaklarda kayıtlıdır.

Açıkbaş Mahmud Urmevî Diyarbakır’da doğmuş; Mardin voyvodalığında bulunmuş; Kahire ve Bağdat gibi şehirleri gezip manevî terbiyesini Aziz Mahmûd Urmevî ile tamamladıktan sonra amcasının ölümü üzerine Bursa’ya yerleşmiştir. Burada Nakşbendî-i Atik dergahını kurmuş ve “*Evrâd-ı Fethiye*” adlı eseri okutmuştur. Bir menkıbeye göre de Narcıoğlu adı altında bir şahısla tartışmış ve İstanbul’a şikâyet edilerek Köprülü Mehmed Paşa’nın huzuruna çıkmıştır. Burada sarf ettiği sözlerden dolayı zehirlenmesi emredilmiş ve zehrin kendisine tesir etmediği görülünce, tekrar Bursa’ya dönmesine izin verilmiştir.

Açıkbaş Mahmud’un vefatının ardından Vanlı Ahi Mahmud b. Seyyid Kasım, Mustafa Efendi geçti. Daha sonra silsile aile şeceresinden çıktı ve bir Müceddidî olan Abdülkerim Efendi geçti. Bu dergâh, tekkelerin kapandığı 1925 yılına kadar devam etmiştir.

1.2. Aziz Mahmud Urmevî İle Urmevîlik Hakkındaki Kaynaklara Umumî Bir Bakış

Aziz Mahmud Urmevî ile kendisinden önce ve sonraki Nakşbendîlik ve bir kolu olan Urmevîlik; hem eski kaynaklarda, hem de yurtiçi ve yurt dışındaki çağdaş akademisyenler ve araştırmacılar tarafından defalarca çalışmalara konu olmuştur. Bu kaynakları ve bakış açılarını tanıtıp özetlemeye çalışacağız:

Kadîm kaynakları kendi içinde biyografik ve bibliyografik eserler ile tarih kitapları olarak ikiye ayırmamız mümkündür. Tarihî kaynaklar içerisinde “*Peçevî Tarihi*”, “*Naima Tarihi*”, “*Solakzâde Tarihi*”, “*Kâtip Çelebi’nin Fezlekesi*” ve *Evliyâ Çelebi’nin Seyahatnâme*’sini sıralayabiliriz.

Anılan kaynaklar içerisinde en orijinal kayıtlar Evliyâ Çelebi’nin *Seyahatnâme*’sinde bulunur: Burada hem Rumiyye Şeyhi Aziz Mahmud Urmevî’nin şehadet sebepleri sıralanmış, hem ecdadından olan Koçağa ve Şovri Sultan (Şovri Sultan başka kaynaklarda yer almamaktadır) isimleri zikredilmiştir. Bunun dışında başka kaynaklarda bulunmayan Koçağa hakkındaki bazı menkıbeler aktarılmıştır. Bu menkıbeler Aziz Mahmud Urmevî’nin Urmiye’den Diyarbakır’a göç etmesinin sebepleri hakkında bize fikir vermektedir. Hattâ Evliyâ Çelebi IV. Murad’ın son sözünün “Âh Şeyh Rûmî” olduğunu kaydeder.²

Bu kaynaklar içerisinde en az bilgi Solakzâde Tarihi’ndedir. Urmevîlik konusunda görebildiğimiz kadarıyla sadece şu cümle aktarılır; “O esnada Rûmiye şeyhi bazı müfsitlerin iğvasıyla fitne tahrik ettiği bahanesi ile şehâdet rütbesine nâil olmuştur.”³

Peçevî Tarihi’nde şeyhin öldürülmesinin sebepleri anlatılmış; Şeyh Mecdeddin-i Bağdâdî-Harzemşâh Sultan Mehmed ilişkisinin bir mukayesesi, IV. Murad-Aziz Mahmud Urmevî arasında yapılmıştır. Böylece Peçevî İbrahim Efendi, Rumiye şeyhine de bir kutsiyet atfetmiştir.⁴

Katip Çelebi *Fezleke*’sinde Şeyh Rûmî’nin öldürülmesinin sebebini kimya ilmi bilen bir kıza bağlar ve Naima da şeyhin öldürülmesi hakkında bazı sebepleri sıralarken *Fezleke*’yi kaynak aldığını açıkça belirtir.⁵

Naima Tarihi bu tarih kitapları içerisinde en geniş bilgiyi veren eserdir. Sosyal ve siyâsî bir perspektif sunan Nâimâ, şeyhin öldürülmesi hakkındaki duyduğu rivayetleri etraflıca anlatır. Sakarya Şeyhi ile Aziz Mahmud’un öldürülmesinin

² Evliya Çelebi, *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, haz. Yücel Dağlı-Seyit Ali Kahraman, Y.K.Y., İstanbul 2001, C.4, s.40-41;186-188.

³ Solakzâde Hemdem Çelebi, *Solakzâde Tarihi*, Haz: Vahit Çabuk, K.T.B. 1989, C.2 s. 551.

⁴ Peçevî İbrâhîm Efendi, *Peçevî Tarihi*, haz: Bekir Sıtkı Baykal, K.T.B. 1982 Ankara, C.2 s.430-432.

⁵ Katip Çelebi, *Fezleke-i Katip Çelebi*, Ceride-i Havadis Matbaası, 1286, C.2 s.207. ; Nâimâ Mustafa Halebî, *Tarih-i Nâimâ*, haz. Mehmet İpşirli, Ankara Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2007, C.2, s899.

ilişkilendirilmesi bu açıdan çok önemlidir.⁶ Bunun yanında Naima Aziz Mahmud'un yeğeni Açıkbaş Mahmud Urmevî hakkında da ilginç bir vak'ayı aktarır.⁷

Uşşâkîzâde ve Şeyhî biyografik eserlerinde birbirine paralel bilgileri verirler. Aziz Mahmud'un babasından, Urmiye'den Diyarbakır'a göçüşünden, Diyarbakır'da nüfuz kazanmasından, şehit edilmesinden ve kıraata dair bir eserinden bahsederler.⁸

Ali Emirî ve İsmâîl Belîğ Açıkbaş Mahmud Efendi hakkında malumat verir ve şiirlerinden örnekler sunarlar. Ayrıca Emirî Efendi, Aziz Mahmud'un oğlu İsmâîl Çelebi'ye tezkiresinde yer vermiştir.⁹ Bu eserlerdeki bilgiler özellikle edebî açıdan ehemmiyet arz etmektedir.

Mehmed Şemseddin'in *Yâdigâr-ı Şemsî* adlı eseri Bursa'daki Urmevîlik kolunu anlatması yönünden önemli bir kaynaktır.¹⁰

Günümüzde de pek çok araştırmacı ve akademisyen Urmevîlik hakkında araştırmada bulunmuştur. Bu araştırmaların başlangıcı olarak Kasım Kufralı ve Şevket Beysanoğlu'nu gösterebiliriz. Kasım Kufralı tespit edebildiğimiz kadarı ile Urmevîlik hakkında Nakşbendîliğin yayılışı dolayısı ile ilk ilmî tezi yayınlamış kişidir.¹¹ Şevket Beysanoğlu'nun çalışmaları, tasavvufun yanında şehir tarihini, kültürünü, mimarisini ele aldığından oldukça önemlidir.¹² Yine aynı yönde yayınlar yapan araştırmacılar Kâmil Kepecioğlu, İbrahim Yılmazçelik ve Vedat Gündoğan'dır.¹³ Bunların yanında Şefik Korkusuz'un eseri, görsel materyaller de barındırmasından dolayı oldukça önemlidir.¹⁴

⁶ Nâimâ, age., C.2, s. 898-902.

⁷ Nâimâ, age., C.3, s. 1469-1470.

⁸ Şeyhi Mehmed Efendi *„Şakaik-i Numaniye ve Zeyilleri*, haz. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yayınları, İstanbul 1979, s.62.; Uşşâkî-zâde, Zeyl-i Şakayık, Süleymânîye Ktp., Hafid Efendi 242, vr. 28b-29a.

⁹ Ali Emirî, *Tezkire-i Şuara-yı Amid*, Matbaa-yı Amire, 1328 s.380-384;40-41; Ali Emirî, *Esâmî-i Şuara-yı Âmid*, haz: Galib Güner vd., neş:Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Ankara 2003, s. 26.; İsmâîl Belîğ, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfan*, Hüdavendigâr Matbaası, 1287, 154-155.

¹⁰ Mehmed Şemseddin, *Bursa Dergahları-Yâdigâr-ı Şemsî*, Haz: Mustafa Kara-Kadir Atlansoy, Uludağ Yayınları, Bursa 1997, s.561-569.

¹¹ Kasım Kufralı, *Nakşibendîliğin Kuruluşu ve Yayılışı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, s. 157-159.

¹² Şevket Beysanoğlu, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, Diyarbakır'ı Tanıtma Derneği Neşriyatı, İstanbul 1957, C.1, s. 145-147.; *Bütün Cepheleriyle Diyarbakır*, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları, İstanbul 1963, s.155-156; 208.; *Diyarbakırım*, Neyir Matbaası, Ankara 1986, s287-293.; *Anıtları ve Kitabeleriyle Diyarbakır Tarihi- Akkoyunlular'dan Cumhuriyete Kadar*, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sanat Yayınları, 1996, C.2, s. 632-641.

¹³ Kamil Kepecioğlu, *Bursa Kütüğü*, Bursa Büyükşehir Belediyesi Bursa Kültür A.Ş., Bursa 2009, C.1, s.68-69; İbrahim Yılmazçelik, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1995, s. 63; Vedat Gündoğan, *Diyarbakır Tarihi*, Kripti Yayınları, Ankara 2011, s. 95-102.

¹⁴ M. Şefik Korkusuz, *Tezkire-i Meşayih-i Amid-Diyarbakır Velileri I-II*, Kent Yayınları, İstanbul 2004, s. 88-98; 142.

Tasavvuf tarihi hakkında önemli çalışmalar yapmış Hamid Algar, Necdet Yılmaz ve Necdet Tosun Urmevîliğin yanında Urmevîlik öncesi ve sonrası Nakşbendîlik üzerine mühim çalışmalar yapmışlardır. Necdet Tosun'un eseri XII. ve XVII. yüzyıllar arası Nakşbendîliği kapsamaktadır. Söz konusu eserde Urmevîlik ve Aziz Mahmud Urmevî, ayrıntıları ile işlenmiştir.¹⁵

Necdet Yılmaz ise hem Aziz Mahmud Urmevî hakkında biyografi mahiyetinde bir metin yazmış; hem de Açıkbâş Mahmud Urmevî ve Bursa'da kendisinden sonraki Nakşbendîlik üzerine bilgi vermiştir.¹⁶

Hamid Algar, Urmevîlik silsilesinin de önemli büyüklerinden olan Sun'ullah Kûzekünâni'den başlayarak Nakşbendîliğin tarihini en ayrıntılı şekilde inceleyen akademisyendir. Algar, Urmiye, Diyarbakır ve Bursa'ya uzanan Nakşbendîlik tarihini ayrıntıları ile incelemiştir.¹⁷

Kenan Erdoğan yayınladığı bir makale ile “*Baba Kelâmı*” adlı eseri ilk defa tanıtmış, Aziz Mahmud Urmevî ve Urmevîlik üzerine bir çalışmada bulunmuştur. Söz konusu makalenin en önemli tarafı ise birçoğu başka yerde olmayan ve Urmeviyye silsilesini ilgilendiren isim ve tarih kayıtlarıdır.¹⁸

Son olarak Hasan Basri Öcalan Açıkbâş Mahmud'u ve eserlerini anlatan müstakil ve elimizdeki malumata nispeten oldukça hacimli bir eser kaleme almıştır. Burada özellikle Bursa'daki Nakşbendîye kültürü ayrıntıları ile ele alınmıştır.¹⁹

Bunların yanında Türkiye dışındaki araştırmacılar da bahsi geçen konular hakkında çalışma ve yayın yapmışlardır. Bunların başında Dina Le Gall ve Martin van Bruinessen gelmektedir. Bruinessen birçok kitap ve makale kaleme almış ve eserlerinin bazıları Türkçeye çevrilmiştir. Yaptığı çalışmalar tetkik edici bir perspektif ve eleştirel yaklaşımla yapıldığından ötürü önemlidir.²⁰

¹⁵ Necdet Tosun, *Bahâeddin Nakşbend-Hayatı, Görüşleri, Tarikatı*, İnsan Yayınları, İstanbul 2012, s. 280-294.

¹⁶ Necdet Yılmaz, *Osmanlı Toplumunda Sufiler*, Devlet, Ulema, OSAV, 2001, s. 390-395.

¹⁷ Hamid Algar, *Nakşbendîlik*, İnsan Yayınları, İstanbul 2007, s. 174-189.

¹⁸ Kenan Erdoğan, “Seyyid Aziz Mahmud Urmevî ve Bilinmeyen Bir Eseri: Baba Kelâmı”, *Bir, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*(Prof. Dr. Kemal Eraslan Armağanı), İstanbul 1998, S.9-10, s211-225.

¹⁹ Hasan Basri Öcalan; *Melâmet Zindanında Bir Nakşî*; Açıkbâş Mahmud Efendi, Gaye Kitabevi, Bursa 2012.

²⁰ Martin van Bruinessen, *Evliyâ Çelebi Diyarbakir'de*, Çev: Tansel Güney, İletişim Yay., İstanbul 2003, s.96-100; *Naqshbandis*, Isis Yayıncılık, 1990, s.337-359.; *Kürdistan Üzerine Yazılar*, İletişim Yayınları, İstanbul 1995, s.53-74.

Dina Le Gall, diğer araştırmacıların doğrudan kullanmadığı ve Nakşbendîye silsilelerini barındıran bazı yazmaları esas alması açısından önemlidir. Bu sebeple de diğer araştırmacılara göre daha değişik bir görünüm sunmuştur.²¹

1.3. Aziz Mahmud Urmevî ve Eserin Mahiyeti Üzerine Bir Tartışma

Aziz Mahmud Urmevî'nin kim olduğunu anlamak için öncelikle kaynaklarda geçen Nakşbendiye silsilelerinin ve silsilelerde yer alan isimlerin üzerinde durmak gerekir. Aziz Mahmûd Urmevî'nin yeğeni olan Açıkbâş Mahmud Efendi'ye atfedilen *Risâle-i Nurbahşiyye* isimli eserde şu silsile aktarılır;

Bahâeddin Nakşbend

Hoca Alâeddin Attâr

Mevlânâ Nizâmeddin Hâmûş

Mevlânâ Saadeddin Kaşgârî

Mevlânâ Alâeddin Mektepdar

Mevlânâ Sun'ullah Kûzekûnânî

Derviş Ahî Husrevşâhî

Mevlânâ İlyas

Seyyid Muhammed

Şeyh Ahmed²²

²¹ Dina Le Gall, *The Ottoman Naqshbandiyya In The Pre-Mujaddidi Phase: A Study in Islamic Religious Culture and Its Transmission*, U.M.I 1992, 182-203.; *A Culture Of Sufism: Naqshbandis in the Otoman World, (1450-1700)*, State University of New York Press 2005, s. 70-82; 202-205.

²² Açıkbâş Mahmud Efendi, *Risâle-i Nurbahşiyye*, Süleymaniye Kütüphanesi, H.Hayri-H.Abdullah, nr.

Bu silsile Aziz Mahmûd Urmevî'ye kadar gelmiştir ve söz konusu silsileye göre Şeyh Aziz'in babasının adı Ahmed'dir. Başka kaynaklarda da Aziz Mahmud Urmevî'nin babasının isminin Seyyid Ahmed olduğu kayıtlıdır.²³ Bazı kaynaklara göre babasının lakabı Koç Ağa, Koç Baba, Hazret-i Koç veya Koç Sultan olmakla birlikte Dina Le Gall *Şerâit ve Nesâih-i Meşâih*'i kaynak göstererek babasının isminin Muhammed olduğunu ve Koç Baba veya Koç Ağa olarak anıldığını aktarır.²⁴ Evliyâ Çelebi'ye göre ise Koçağa Sultan Aziz Mahmud'un ecdadındandır.²⁵ Martin van Bruinessen Süleymaniye Kütüphanesi Hüsrev Paşa No: 408'da kayıtlı olan *Silsilenâme-i Hâcegân-ı Nakşbend* ve İsmail Belîğ'in *Güldeste-i Riyâz-ı İrfan*'ındaki silsilelerden hareketle Koç Ağa ile Muhammed Bâdâmyârî'nin aynı kişi olabileceğine, muhtemelen aynı dönemde yaşadıklarına ve Ahmed ile Muhammed isimlerinin karışıklık meydana getirebileceğine dair bir kritik yapar.²⁶ Ali Emirî ise bunların dışında başka bir silsile aktarır ki bu silsilede Seyyid Ahmed ve Seyyid Muhammed'in babalarının ismi Muhammed'dir ve "Baba" lakabı ile anılır.²⁷

"Baba lakabı ile birlikte acaba üzerinde çalıştığımız *Tezkire-i Hazret-i Baba* arasında nasıl bir münasebet vardır?" sorusu akla gelmektedir. Baba lakabının Urmevîlik silsilesinde bir kişiye mi yoksa birden çok kişiye mi verildiği de meçhuldür. Ali Emirî'den farklı olarak Uşşâkî-zâde, *Şakâyık Zeyli*'nde Rumiyye şeyhi Aziz Mahmud'un babasının isminin Ahmed ve lakabının da "Baba" olduğunu bize haber verir.²⁸ İsmail Belîğ *Güldeste*'sinde "Baba" lakaplı ve Âcizî mahlaslı olarak Seyyid Muhammed'i gösterir ki oğlunun ismi Muhammed, onun oğlunun isminin yine Muhammed onun oğlunun ismi Ahî Mahmud (Aziz Mahmud'un kardeşi) ve oğlunun ismi Açıkbaş Mahmud Efendi'dir.²⁹ Şemseddin Sivâsî'ye atfedilen Menakıb-ı Çehâr

146, vr. 114b.

²³ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmani*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, C.3, s.919; Şeyhi, age., s.62.

²⁴ Nâimâ, age. C.2, s899. ; Dina le Gall, *A Culture Of Sufism*, s.72-73.

²⁵ Çelebi, age., s.40.

²⁶ Martin Van Bruinessen, *Kürdistan Üzerine Yazılar*, Çev. Nevzat Kırâç-Bülent Peker v.d., İletişim Yayınları, İstanbul 1995, s. 69-71.

²⁷ Mehmet Sait Mermutlu, "*Nigâhî ve Divançesi*", e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi -www.e-sarkiyat.com- ISSN: 1308-9633 Sayı: VII, Nisan 2012, s.173, 42 no'lu dipnot.

²⁸ Uşşâkî-zâde, age., vr. 28b.

²⁹ Belîğ, ag.e., s. 154.

Yâr-i Güzîn³⁰’in bazı baskılarında aktarılan Nakşbendî silsilelerine göre “Baba” lakabı Seyyid Muhammed’e atfedilmektedir ve Seyyid Muhammed de Monla İlyâs’dan irşat görevini almıştır.³¹ Yine aynı eserin bazı yazma nüshalarında (Süleymâniye Ktp. Mihrişah Sultan nr. 318, s.553) şöyle bir kayıt bulunmaktadır; Malum-ı izzet ola ki, bu menakıb-ı şerîfün câmi’i ve muharriri olan ‘âsî ve müsrif ahkâr-ı ‘ibâd ve efkaruhüm ilâ ‘afvillâhi Te’alâ Seyyid Eyyûb İbn Seyyid Sıddîk İbn Seyyid Ali İbn Muhammed el-müştehir bi “Hazret-i Baba el-mülakkab bi ‘Âcizî el-Urmevî vatanen en-Nakşbendî tarikaten ve silsileten eydür ki; Cedd-i âlimiz olan Hazret-i Baba bazı vecd ve sekr halatında bir kitab-ı hikmet-âmiz ve huzur-engiz telif buyurmuşlardır ki “Tezkire-i Baba” demekle şöhet bulmuştur, ol kitabda mahsus bir hikâye getürmüşlerdir.³²

Burada menakıbı vücuda getirdiği söylenen Seyyid Eyyûb Dina Le Gall’ın *Silsilenâme-i Turuk-ı Aliye*’den aktardığı bilgiye göre Seyyid Ebvâbî Âcizî’dir. Seyyid Muhammed’in(Le Gall Koç Baba’nın isminin Ahmed değil Muhammed olduğunu aktarır) oğlu Seyyid Ali, Rumiye şeyhi Aziz Mahmud Urmevî’nin kardeşidir ve Safevî zulmünden kaçan Rumiye şeyhine rağmen Ali Urmiye’de kalır. Ali’nin oğlu Sıddîk ve onun oğlu Ebvâbî’dir. Ayrıca diğer kaynaklardan farklı olarak Le Gall, Aziz Mahmud Urmevî’nin kardeşi olarak Ahmed isminde birini zikreder.³³ Urmiye’den Diyarbakır’a göç eden Rumiye şeyhinin yanında Ahî Mahmud’un olduğunu kaynaklardan öğreniyoruz. Ancak Le Gall’a göre Ahmed ismindeki şeyh Aziz Mahmud ile Diyarbakır’a göç etmiştir ve Ali Urmiye’deki tekkede kalmıştır.³⁴ Ahî Mahmud’un oğlunun ismi Açıkbaş Mahmud olması da bize hem iki kardeşin isminin Mahmud ve Açıkbaş Mahmud’un isminin de Mahmud olması bakımından ilginç gelmektedir.³⁵

İncelemeye çalıştığımız ve metnini sunduğumuz eserin kime ait olduğu, silsileler, isimler ve “baba” lakabı gibi henüz açıklığa kavuşturulmamış konulardır. Tespit edebildiğimiz nüshalarda değişik isimleri, eserleri, farklı müellifler ve birçok mahlas ile karşılaştık. Kütüphane kataloglarındaki hatalar da bu karışıklıkları büyüten başka bir faktördür. Çalıştığımız nüsha Üsküdar’daki Hacı Selim Ağa Kütüphanesi

³⁰ Eserin Şemseddin Sivâsî’ye aidiyeti konusundaki iki kritik için; *Şemsüddin Mehmed Efendi, Menkıbelerle Dört Büyük Halife*, haz. Mehmed Emre, Milli Gazete, İstanbul 1998 s.7; Âdem Ceyhan, *Türk Edebiyatında Hz. Ali Vecizeleri*, Öncü Kitap, Ankara 2006, s. 28-29.

³¹ Şemseddin Sivâsî, *Menakıb-ı Çehâr Yar-i Güzîn*, Takvimnâme-i Âmire 1278, s. 498; Şemseddin Sivâsî, *Menakıb-ı Çehâr Yar-i Güzîn*, İbrahim Efendi Mat 1290, s.498.

³² Ceyhan, age.,s.28-29.

³³ Dina Le Gall, *The Otoman Naqshbandiyya*, s. 197-198.

³⁴ Gall, *A Culture of Sufism*, s.74.

³⁵ Açıkbaş Mahmud ayrıntılı bilgi için; Öcalan, age..

Kemankeş koleksiyonu 386 numara ile kayıtlıdır ve katalogdaki ismi “*Tezkire fi beyani Ahvali’n-nebi aleyhisselam*” şeklinde geçmektedir. Yazar ismi ise “Süleyman Efendi Baba Âcizî” olarak kayıt altına alınmıştır. Kanaatimizce bu hata, mahlas benzerliğinin yanında Bursalı Mehmed Tahir’in Âcizî bahsinde “Üsküdar Atik Valide kütüphanesinde ahlak ve tasavvuftan bahseden manzum bir eseri vardır” kaydından ileri gelmiştir. Çünkü Atik Valide kütüphanesi koleksiyonunun Hacı Selim Ağa’ya aktarıldığını, kütüphane memurlarından öğrenmiş bulunuyoruz.³⁶ Vakıf kaydının bulunduğu ilk sayfada “Tezkire-i Hazret-i Baba” ve hemen arkasındaki sayfada bulunan fihristin üst tarafında “Tezkire-i Şerif Hazret-i Baba” kayıtları mevcuttur. 18. yüzyılda yaşamış olan Aciz Baba veya İškodralı Şeyh Süleyman Âcizî³⁷ adları ile de anılan Sa’dî şeyhi ile ilgili karışıklık çalıştığımız eserin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe yazmalar 4626 numaralı nüshasında tekrarlanmıştır. İlk sayfada “Kitâb-ı Tezkire-i Şerîf” ibaresinden sonraki ibare kasten silinmiştir. Bu silinen yerden yukarı doğru bir ok çıkarılmış ve “Âcizî Süleymân Sa’dî” ibaresi yazılmıştır.

Bundan başka tespit ettiğimiz bir nüsha da Süleymaniye Kütüphanesi, Kadızade Burhaneddin Koleksiyonu 45 numarada kayıtlıdır. Yazmanın ilk sayfasında “Tezkire-i Baba-yı Nakşîbendî”, Hazret-i Babanun Tezkire-i Şerîfidir” ve Nakşîbendî’nün Tezkire-i Şerîfidir” kayıtları mevcuttur. Bu üç nüshada bir fihrist bulunmaktadır ve tanıttığımız ilk iki nüshada bu fihrist 82 adet başlığı dolayısı ile 82 adet manzum parçayı ihtiva etmektedir. Süleymaniye nüshasındaki manzum parçalarda 74’ten sonra başlık yazılmamıştır ancak başlık olmasa da manzum parçalar birbirinden ayrılarak devam etmektedir. Diyarbakır’da şahsî bir kütüphanede bulunan başka bir nüshada ise eserin ismi “*Baba Kelâmı*” olarak geçmektedir. Bu nüsha bir makale ile tanıtılmıştır ve anılan yazmaya göre söz konusu eser açık olarak Aziz Mahmud Urmevî’ye aittir.³⁸ Yine bu nüshada bir fihrist vardır ve metin 104 ayrı başlığa ayrılmıştır. Başka bir nüsha Ankara Millî Kütüphane’de A685 numarada kayıtlıdır. Eser sondan eksiktir. Fihrist bulunmayan bu nüshada bazı manzum parçaların başlıkları da yazılmamıştır. Hakkında bilgi

³⁶ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1333, CI s.124.

³⁷ Bahsi geçen Sa’dî şeyhi hakkındaki bir çalışma için bkz: Hüsnîye Koro, *Aciz Baba Divanı ve Sözlük Bilimi Açısından İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004. Söz konusu tez Kosova Millî Kütüphanesi ve Şeyh Emin Tekkesi nüshalarından hazırlanmış olup Arapça ve Farsça şiirler ele alınmayıp edebî bir incelemeye tabi tutulmamıştır. Araştırmalarımız neticesinde Ankara Millî Kütüphane ve Kosova Şeyh Bani Tekkesi’nde iki nüshaya daha rastladık. Bu eser de tarafımızdan bir inceleme ile neşre hazırlanmaktadır.

³⁸ Kenan Erdoğan, age., s.211-225.

verdiğimiz diğer dört nüsha ile bu nüsha da Mirac'ı anlatan manzume ile başlamıştır. Ankara Millî Kütüphane'de Hk 194 numarada kayıtlı başka bir nüshada ise eser Muhammed Badamyârî'ye atfedilmiştir ve ismi ilk varakta “*Hikâyet-i Külhan*” adı altında geçmektedir. Diğer nüshalara göre bu nüsha hem şiir dizilimi hem de içeriği bakımından farklıdır. Eser bir dil incelemesi ile bir doktora tezine konu olmuştur.³⁹

Yazmalardaki Muhammed Badamyârî ve Aziz Mahmud Urmevî kayıtları hem bir karışıkğa sebep olmakta hem de eserin müşterek bir eser olduğu hakkında bir düşünce uyandırmaktadır. Yine eserde geçen birçok isim ve mahlas bu düşüncüyü destekler niteliktedir: İlk şiirde “ümî dervişim fakir Abdülkerim” ismi geçmektedir. Bazı şiirlerde ise hiç mahlas zikredilmez (15 şiirde) veya bir dervişin manzumeyi yazdığı söylenir (1 şiirde). Bunun dışında Tûrâbî (6 şiirde), Âciz ve Âcizî (51 şiirde), Kaygusuz Abdal (2 şiirde) Ag Saraylı Îsâ ve Îsâ (biri şiirde), Hâkî (2 şiirde), Gaybî (1 şiirde), Fenâyî (1 şiirde) geçer. Görüldüğü üzere Âcizî mahlaslı şair 82 şiirlik eserin büyük bir kısmını kaleme almıştır. Ag Saraylı Îsa hakkındaki bilgi *Menâkıb-ı Çehâr Yâr-i Güzîn* adlı eserde yer almaktadır. Buradaki bilgiye göre Îsâ, Hazret-i Baba'nın talebelerindendir.⁴⁰ Bu bilgi bize incelemekte olduğumuz eserin Urmevî silsilesindeki dervişlerin ve şeyhlerin yazdığı kolektif bir eser olduğunu açıkça göstermektedir. Kaygusuz Abdal'ın kimliğine dair ipucu eserin Diyarbakır'daki nüshasında bulunmaktadır. Burada Muhammed Badamyârî'nin ölüm tarihi verildikten sonra “nâm-ı diğer Kaygusuz Abdal” kaydı düşülmüştür.⁴¹ (Aynı eserde “Baba Kelâmî” açıkça Aziz Mahmûd Urmevî'ye atfedilmişti). Eserde birkaç yerde Âciz mahlası ile birlikte isim zikredilmektedir. Bunlar;

“İbn-i Şeyh Ahmed Âcizem [103a]

İbn-i Şeyh Ahmed'ün yârî [139b]

İbn-i Şeyh Ahmed Âcizem” [170b]

³⁹ Meltem Gül, *Muhammed Badamyari, Hikayat: İnceleme, Metin, Sözlük*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Van 2012.

⁴⁰ Seyyid Eyyub bin Sıddîk, *Menâkıb-ı Çihâr Yâr-i Güzîn (Dört Halîfenin Üstünlükleri)*, Hakikat Kitabevi, İstanbul 2009, s. 522.

⁴¹ Erdoğan, age., s212.

Bu mısralara bakarak Şeyh Ahmed'in oğlu Âciz'im veya Şeyh Ahmed Aciz'in oğluyum manaları çıkarılabilir. Başka bir yerde ise;

“Âciz senden ister müdâm
Cemâlûna vasl eylegil
Bu Mahmûd cân efendini” [167a]

mısraları geçmektedir. Âciz mahlası üzerine burada Mahmud ismini de göz önünde bulundurarak, Şeyh Ahmed'in oğlu Âciz anlamını çıkartıp Âciz(î) mahlasını Aziz Mahmud Urmevî'ye atfedebiliriz. Ancak eserin kolektif olduğu hem dil ve şekil özelliklerinden, hem de birçok mahlas barındırmasından anlaşılmaktadır. Hatta 20 numaralı şiirde hem “Kaygusuz Abdal”, hem de “Âcizî” isimleri geçmektedir. Zikredilen mahlasların geçtiği mısralarda, aynı şiir içinde şekil özellikleri değişmektedir. Bu görüntü bize bir şiir içinde dahi birden çok şairin müdahalesi olduğu fikrini uyandırmaktadır. Tahminimizce bu eser Muhammed Badamyârî ile başlayıp daha sonraki Urmevî şeyhleri ve dervişleri tarafından genişletilmiştir.

Elbette daha net bilgi elde edebilmek için tespit ettiğimiz diğer nüshalar ile bir tenkitli metin hazırlanmalı, tarafımızdan okunmayan veya ulaşılamayan Arapça ve Türkçe silsileler gözden geçirilmeli, Şemseddîn-i Sivâsî'nin eserinin de tenkitli bir neşri hazırlanmalı, Açıkbaş Mahmud Urmevî'ye atfedilen eserler incelenmelidir.

2. ŞEKİL VE MUHTEVA

2.1. Eserin Bölümleri ve Eserde Geçen Mahlâslar

Tezkire-i Hazret-i Baba 82 adet birbirinden bağımsız manzum parçadan oluşmaktadır. Bu parçaların başına “hikâyet” kelimesi getirilerek terkipler meydana getirilmiştir. Başlıkları eserin başındaki fihristten alarak hazırladık ve bazı yırtık ve okunamayan yerleri ise diğer nüshalardan faydalanarak tamamladık. Müellif veya müstensih hikâye başlıklarını yazarken bazen konuyu esas almış, bazen de ilk beyitten belli kelimeyi veya kelimeleri seçerek başlığı oluşturmuştur.

1- Ulu Mi‘rac

Şiir oldukça hacimlidir ve mirâcî konu etmektedir. Bu manzumeyi mesnevî şeklinde yazılmış bir miraciye olarak nitelendirebiliriz. Cebrâîl ile Hz. Muhammed hikâye örgüsü içinde devamlı konuşmaktadırlar. Mirâc yolculuğu çok ince ayrıntılarla işlenmiştir. Arada hikâyenin dışına çıkılıp Hz. Peygambere methiyeler yazılmıştır. Mirâc hadisesinde binek olarak adı geçen “Burâk” da hikâye boyunca faal bir rol almıştır. Hikâyede birçok olağanüstü vak’a gerçekleşir. Dişi köpek, yolda rastlanılan bir kadın, horoz, Ebû Cehil, Yahudiler, Nasrânîler, melek gibi varlıklar hikâye içinde yer almaktadır.

Ne dānişmendim ne faḫīh ne ‘ālim
Ümmî dervîşim faḫīr ‘Abdü’l-kerīm

Beyti bu hikâyeyi yazanın veya aktaranın Abdülkerim isminde bir derviş olduğunu akla getirmektedir. Diğer hikâyelerde bu isme rastlamıyoruz.

2- Hikayet-i Gül

Hz. Muhammed’e salavat, selâm ve methiye ile başlayan manzume, hikâye kişinin ruh hâlinde dolaylı kabristan ziyareti yapmak istemesi ve yola koyulması ile başlar. Mezarlığa giderken yolda bir güle rastlar. Mevsimi olmadığı halde çıkan

bu gülü görünce şaşırır ve daha sonra birçok olağanüstü olaylar meydana gelir. Bu vak'alar ile Hz. Muhammed ve gül arasında alâka kurularak anlatımlar yapılmıştır. Bu hikâyede herhangi bir mahlas yoktur.

3- Hikayet-i Gusfend

Şeyhin et için bir davar istemesi ve bu istek üzerine dervişin yanına bir yoldaş alıp yola çıkması ile üzerine hikâye başlar. İki derviş kötü bir kavme giderler ve koyunu almaya uğraşırlar. Koyun dile gelip o kavimden şikâyet eder ve satın alınmak ister. Dervişler istedikleri parayı verirler ve koyun kurtulmuş gibi dervişlerin yanına koşarak gelir. Yola koyulduklarında koyun konuşur ve çeşitli hikmetli sözler söyler. Bundan sonra kendi hikâyesini anlatmaya başlar: Önce güvercin olup uçmuş, sonra toprağa düşüp gül ağacı olmuş, sonra buğdaya dönüşmüş, ondan sonra buğdayı bir koç yemiş ve oradan bir koyun rahmine düşüp koyun olmuştur. Derviş koyunu keserken ve etini pişirirken birçok hikmet dolu olay meydana gelir. Bu hikâyede yer alan

“Ey Tûrâbî taqdîrûn ol tedbîre
Deñşüre gör kim iresin ol bire”

Beytinde görüldüğü gibi Tûrâbî mahlası bulunmaktadır.

4- Hikayet-i Ahu

Manzume hikâye kahramanının bir geyik yavrusu ile karşılaşp onunla konuşması ile başlar. Bir av hikâye edilir ve bu av içindeki olağanüstü olaylar aktarılır. Sonrasında geyiğin kurban edilmesi, karnından yavrular çıkması, etin paylaşılıp birçok hikmeti meydana getirmesi anlatılır. Bu parçada herhangi bir mahlas bulunmamaktadır. Yalnız aşağıdaki beyitler bize bir dervişin kaleme aldığını veya derlediğini düşündürmektedir.

“Yine bunu yazan dervîş haqqına

Du‘ā ister iriſe tā Hakkına”

5- Hikayet-i Tün

Hikâye anlatıcı, kaynak olarak evliyâ tezkiresini göstermektedir. Ziraat yapan bir kavmi, oradaki bir öküzü ve daha sonra “Ka’r” isminde bir meleği ve bununla geçen konuşmaları anlatmaktadır. Hikâye kurgulanırken birbiri ile pek irtibatlı olmayan birçok olağanüstü olay iç içe girmiştir.

6- Hikayet-i Şehr

Bir şehre olan yolculukla başlayan hikâye, şehir kapıcısı ile olan diyaloglarla devam eder. Konuşmalardan sonra hayvanlarını bağlayıp şehre giren derviş, burada gördüklerini anlattıktan sonra bulunduğu yerden çıkmaya karar verir. Çıktığında kapının önünde hayvanların ölüp toza döndüğünü görür ve şehrin kapıcısı bu hâli ona tevil eder. “Türâbi” mahlası ikinci defa karşımıza bu hikâyede çıkmaktadır:

“Bu Türâbini kademüña yetür
Bu hevâyî müşkilâtlardan ötür”

7- Hikayet-i Mezar

Hikâye kahramanın sabah namazını kılmak için mescide gidip, namazını kılıp, mezar ehline dua etmesi ile başlar. Bu duadan sonra mescide melekler dolar ve ruhlar ile birlikte bir konuşma başlar. Mescitten çıkınca ruhlar ve meleklerle beraberlik devam eder ve bir yolculuk başlar. Bu yolculukta yine diyaloglar ve olağanüstü hadiseler meydana gelir. Mevlânâ Molla Câmî’nin de adı şiirde geçmektedir. Yine ruhlar âleminde gelen Molla Câmî, kahramanımızla konuşmaktadır ve çeşitli kerametler göstermektedir.

8- Hikayet-i Şeyh Cüneyd

Ebû Bekir Şiblî ile Şeyh Cüneyd-i Bağdâdî'nin isimleri anılıp aralarındaki hikmetli münasebetten bahsedilmektedir. İlk parçada melekler ve cevherler ile tasvir edilen bir resimde Şeyh Cüneyd'in bu hâllerden anladıkları ve aldığı dersler hikâyeye edilmiştir. İkinci parçada Şeyh Cüneyd artık yaşlı ve beli bükük birisidir. Şeyh Cüneyd bir cevher ile temas eder ve birdenbire birçok olağanüstü olay meydana gelir. “Türâbî” mahlası üçüncü kez bu şiirde geçer:

“Ey Türâbî iste anı durmadın
Bağlagıl gönliñi oña irmedin”

9- Hikayet-i Dürr

Bir derviş ile şeyhin bir araya gelip muhabbet etmesi ile başlayan hikâyeye dervişin istihareye yatması ile devam eder. İstihareye yattıktan sonra inci ile ilgili türlü düşler gören derviş uyanır ve şeyhine gördüklerinin manasını sorar. Şeyhi gördükleri hakkında konuşur ve oradan ayrılan derviş yola koyulur. Yolda da birçok olağanüstü olaylar meydana gelir ve hikâyeye sona erer.

10- Hikayet Allah Adıyla

Zaman ve mekanın aniden değiştiği bu hikâyede bir azizin başından geçenler anlatılmaktadır. Bir anda kimsenin olmadığı bir çöle düşen kahraman, burada yüz yıl geçirir ve daha sonra Allah'ın yardımı ile bağ bahçesi olan bir yere göçer. Burada mekândan mekâna, hâlden hâle geçtiğini tasvir eder. “Türâbî” mahlası dördüncü kez geçer.

“ Ey Türâbî it özün kul aña sen
Fedâ eyle cânuñ ol cânâna sen”

11- Hikayet Yüzün Ka‘bedir

Diğer on hikâyeden farklı olarak hem şekil hem muhteva hem de mahlas değişmiştir. Dörtlükler halinde yazılan şiirler hikâye, diyalog ve olağanüstü olaylar kurgusundan çıkıp basit söyleyişler ile tekke edebiyatını andıran biçim ve içeriğe sahip bir manzumeye dönmüştür. “Âciz” mahlası ilk olarak bu şiirde karşımıza çıkar:

“Allâh aydur dergâhıma
Yüz dutub dileñ dilegün
Niçe yüz biñ gâfilleri
Derdmend-i ‘Âciz eylerem”

12- Hikayet-i Vuslat

Bu manzumede peygamberlere, meleklerle, evliyaya, şeyhlere, şairlere ve onların başından geçen birçok hadiseye telmihler yapılmıştır. Bu telmihler ile şair kendini özdeşleştirmiştir. Hoca Yusuf Mısırî isimli şeyh şiirde sıkça anılmaktadır. Hz. Yusuf mu, Yusuf bin Hüseyin mi, yoksa başka bir şahsiyet mi olduğu tam olarak anlaşılamamaktadır. Mahlas son dörtlükte zikredilir:

“‘Âcizî yandı yüregün
Kimse tanımaz onları
Günde biñ nevbet cânımı
Onlara kurbân kılanım”

13- Hikayet Senün ‘Âşkun

Şiirde her dörtlüğün sonu “yâ Resûlallâh” seslenişi ile bitmektedir. Bu sebeple şiirin naat türünde bir manzume olduğunu söyleyebiliriz. Baştan sona kadar Hz. Muhammed’in vasıflarının ve meziyetlerinin övüldüğü şiirin son iki dörtlüğünde “Âciz” mahlası geçmektedir:

“ Bu ‘Âciz haste olupdur

Gelüpdür apua ‘ciz’

14- Hikayet Senden efa‘at

Bir nceki gibi her drtlğnn sonu “y Reslallh” hitab ile biten bu iiri de “naat” trne sokabiliriz: efa‘at dileğ ile balayan iir, insanlığn Hz. Muhammed ile olan mnasebetinin artması sayesinde yaanacak hlleri tasvir etmesi ile devam eder. iir boyunca, yine bir nceki iir gibi Hz. Peygamber sevgisi ve vgs hkimdir. air son drtlkte mahlasn zikreder:

“Sen ‘im eyledn dni
Dne getrdn b-dni
Dr eyleme ‘ciz’ni
oyundan y Reslallh”

15- Hikayet Geldi Yine ‘Ak

Her drtlğn sonu Hz. Muhammed kastedilerek “Mustafa” ismiyle bitmektedir. Bu para da bundan nceki iki iir gibi “naat” kategorisi iinde yer alır. Son drtlkte “ciz” mahlas gemektedir:

“Kim ki yolun duta gide
Yol iinde mi‘rc ide
oyma ‘ciz’i amuda
Cmle ten cn Mutafa”

16- Hikayet Mslmanlar Benim Yarım

Her drtlk “ayyra dmtr” terkibi ile sona erer. İlk ve son drtlk haricinde birkaç istisna dında drtlklerin ilk  msrasnn baında “gehi” kelimesi getirilerek

insanın vasıfları, hâlleri, özel isimler vb. zikredilerek şiirde tekrardan gelen bir ahenk kurulmuştur.

17- Hikayet el-Hamdü li'llah

Şiirin her dördlüğü “Hamd Allah içindir-Allah’a şükür” manasındaki “el-hamdü lillâh” sözü ile bitmektedir. Bazı dörtlüklerde Allah kastedilerek, bazı dörtlüklerde Hz. Muhammed kastedilerek övgüler dizilmiştir. Bunun dışında yine dörtlüklerde tasavvufî unsurlarla öğretiler zikredilerek son mısradaki “el-hamdü lillâh” sözü ile “diyer-diyün-diyem” kelimeleri birleştirilerek şiirde memnuniyet ve şükran duyguları dile getirilmiştir. Bununla birlikte insanlar şükre davet edilerek bir kompozisyon oluşturulmuştur. Son dörtlükte Acizî mahlası geçer:

“Söyleyün hemçü bülbül
Zâtına yan olub gel
‘Ācizî dostuna kıl
Diyer el-ḥamdü li’llāh”

18- Hikayet Özini Saldı

Şiir her dörtlüğün sonu “-di uş” ile bitmektedir. Şiirin bütününde Hz. Peygamber’in vasıfları övülmektedir. Bu övgü esnasında peygamberin fizikî özelliklerinden hareketle çıkarımlar yapılmış, mirac olayına, ayın yarılmaya mucizesine telmihlerde bulunulmuştur. Tür olarak naattan ziyade hilyeye yakındır. Son dörtlükte Āciz mahlası geçer:

“Gelib ger gider
İşigünde yaşlanan
Dermend ü derbān olan
Yine ‘Āciz oldu uş”

19- Hikayet Suret-i Hubun

Her dörtlük sonunda “gösterür” kelimesi geçmektedir. Yüz güzelliği üzerinde durularak ŗiir kurulmuŗtur. Bu yüz ve güzellikle olan münasebetten doğacak hller tasavvufi bir üslupla anlatılmıŗtır. ŗiirde mahlas zikredilmez.

20- Hikayet Kahr u Lutf

ŗiir biçim özellikleri bakımından devamlı değişiklik göstermektedir ve bu ŗekil hususiyetlerinin deęiŗmesi hem ritmi, hem de konuyu deęiŗtirmektedir. Manzumede birçok tasavvufi kavram kullanılmıŗtır. Hakka, hakikate varmak için nelerin yapılması, nelerin yapılmaması gerektiği anlatılmıŗtır. Yine biçim olarak deęiŗen bir ara parçada Hz. Muhammed’e övgüde bulunulmuŗtur. acizî mahlası ile beraber son beyitte “Kaygusuz Abdal” ismi geçmektedir:

“Nefesini haķķ bilenler
Taķķķuk ol insn degl
Öte grgil perdelerden ‘acizî
Haķķ te‘l tre cümlemizi

ķayęusuz Abdl’ı her kim sögerse
Ańa ŗef‘atci peyęamber olsun”

21- Hikayet Molla Veli

Molla Velî, Kaygusuz Abdal, Velican, İbn-i Ykub, ŗeyh Cüneyd gibi adlar ve *Mirzaname* adında eser olduğunu tahmin ettiğimiz bir isim geçmektedir. ŗiirin dili bir önceki gibi birkaç ŗair tarafından yazıldığı fikrini uyandırmaktadır. Yüz-cemal kavramları ile münasebetten doğan haller tasavvufi dille aktarılmaktadır. ŗeyh Cüneyd’in sembolik olarak aldığı inciden bahsedilmektedir. Molla Velî vlmekte, ilim sahibi ve kmil bir mrŗit olarak nitelendirilmektedir. Hz. Muhammed, Hz. Musa ve Hz. Yusuf gibi peyęamberlerin kıssaları bulunur. acizî mahlası  yerde geçer:

“Gnhum ķoydılar doldı terz

N'eylesün 'Ācizî parseng içünde

Bi- ħamdüli'llāh kāmilsiz Molla Velî
'Ācizî boğulupdur gerd içünde

Olaruñ ki dü cihān serveridir
Bu ' Ācizî olaruñ kemteridir”

22- Hikayet-i Tîmâr

Bu şiirde dörtlükler “senedir”, “(menim) tîmârım sendedir”, “tîmârı sendedir” gibi kelimelerle biter. Şiiri bir naat olarak kabul edebiliriz. Hz. Muhammed'in vasıfları, hâlleri, fizikî özellikleri övülmüştür. Bir yerde Ācizî mahlası zikredilir:

“Gör nigāruñ tecellîsi
İki cihān çerāğıdır
Bu 'Ācizî pervānedir
Yanar tîmârı sendedir”

23- Hikayet Dost Cemalüne

Her dörtlük “görürüm” kelimesi ile sonlanmıştır. Allah'a, Hz. Muhammed'e, Hz. Ali'ye övgüler düzülmüş, zahit tipi yerilmiştir, ideal müslüman tipi çizilmiştir. Ācizî mahlası bir önceki şiirdeki gibi sondan bir önceki dörtlükte geçer:

“Dañla ħaşrda ey şanem
Cümle vāşıl dîdāruña
Bu 'Ācizî rû-siyāhı
Ĥāk-ile yeksân görürüm”

24- Hikayet-i Nigar

Bütün dörtlükler “nigâra yüzüni görsem” mısrasıyla bitmektedir. Hz. Muhammed için naat olarak yazılmıştır. Diğr şiirlerde de sıkça rastladığımız yüz-nigâr-cemâl-görmek-tecelli-seyir gibi birbiri ile yakın manalı mefhumlar birlikte kullanılmıştır. Son dörtlükte Âcizî mahlası geçer:

“Ėayf ki ben seni bilmen
Bu derdime devâ bulman
‘Âcizî dir ‘âciz olman
Nigârâ yüzüni görsem”

25- Hikayet Söyle Saddak

şiir naat türündedir. şiirdeki dörtlükler “söyle-sylen-didi saddak yâ Muhammed” mısraları ile bitmektedir. Son dörtlükte mahlasını zikrederken Hz. Muhammed’e bir övgü yazdığını açıkça dile getirmiştir:

“Muştafâ medĖhin söyledün
Cemâ‘ate ‘arz eyledün
Beşerde sen ‘Âciz olduğ
Söyle şaddağ yâ Muğammed”

26- Hikayet-i Cemal

Bütün dörtlükler “dilber cemalndr” kelimeleri ile bitmektedir. Peygamber kıssalarına, evliya menkıbelerine ve tarihî mitolojik hadiselere birçok telmih yapılmıştır. Anılan bu vak’alar ile redif ilişkilendirilmiştir. Son dörtlükte Âcizî mahlası geçer:

“Bu Âcizî’nn mağşdı
Nâzırı Ėâk-i pâyidir
Bu payda Ėâk olanı pâk
İden dilber cemâlündür”

27- Hikayet Dilber Cemalün

Manzumenin son dörtlüğü dışında hepsi “olmuşam” kelimesi ile bitmektedir. Şiir tema olarak Yunus Emre’nin “benem” redifli şiirlerini hatırlatmaktadır. Şairlerin çokça telmihte bulunduğu olaylar ve kişilerle özdeşlik kurma şiir boyunca sürdürülmüştür. Son dörtlük “alanam” kelimesi ile biter. Ondan önceki dörtlükte Âciz mahlası geçmektedir. Yalnız son dörtlükteki anlamdan ötürü olsa gerek Âciz mahlasının bulunduğu beyitte “Nesîmî’yem” şeklinde bir “sahh kaydı” düşülmüştür.

“Bil beni kim ‘Âciz benim(Nesîmî’yem)

Hâlimdir ki uşta diyem

Hiç bende menlik kalmadı

Aşlım ilen bir olmuşam”

28- Hikayet-i Mescid

Bütün dörtlükler “gördüm” redifi ile sona erer. Şiirde ibadetin, zikrin, tasavvufun, Allah’a yaklaşmanın insana kazandırdıkları ve fazileti üzerinde durulur. Son dörtlükte Âcizî mahlası geçer:

“Yol ehlisen çık bu tenden

Öt bu nefsin vahtandan

Cümle insândan hayvândan

Bu ‘Âcizî’ni hor gördüm”

29- Hikayet Yakın Bil

Bir çok beyit “o can” terkibi ile başlamıştır. Böylece birçok anlama gelen can kelimesi ile hem yüce bir ruh metaforu, hem temiz, kötülüklerden arınmış bir kemal hâli gibi birçok mana çağrıştırılmıştır. Bazen yine “o can” terkibi ile Hz. Peygamber ve onun ruhu kastedilerek Hz. Muhammed övülür. Şairin mahlası art arda üç beyitte zikredilir:

“O cān oldur ki hīç Hāk’ dan ayrılmaz
Ölen ‘Ācizī’ dir nāzırı olmaz

Bağışlagıl bu ‘Āciz’ üñ günāhın
Öz elüñle yu anuñ rû-siyāhın

Unutmayuñ bu ‘Āciz’ i du‘ādan
Hudāyā sen dūr itme Muştafā’ dan”

30- Hikayet Bir İş Var

Şiir boyunca bir yazıklanma hâli vardır. Allah’ ı ve hakikati bulmak üzerine beyitler ile dilekler, yazıklanmalar, keşkeler iç içe geçmiştir. Son beyitte mahlas geçer:

“Bağışlayduñ ‘Ācizī’ nüñ günāhın
Bozayduñ yinleden yine düzeydüñ”

31- Hikayet Pir Çoban

Dua ile başlayan şiir, diyaloglar ile devam eder. Pir çoban ve Ali arasında konuşma sürer. Bu diyalog başlamadan önce yaşlı çoban kendi ahvalini anlatır. Şiirden son dörtlükte “medh” olarak bahsedilir ve okuyandan dua istenir. Mahlas dua dörtlüğünden bir önceki dörtlüktedir:

“Ne ‘ālemdir ne mollā ne hōdur hīç
‘Ācizī kūr ü kar u işi pūr-suç
Olar geçdi cihāndan sen dahı geç
İnan bu söze dime ki yalanım”

32- Hikayet-i Tesbih

Şiire Allah’a niyaz edilmesi ve Hz. Muhammed’in vasıflarının anlatılması ile başlanır. Bu başlangıçtan sonra bir hikâyenin anlatılacağı haberi ile birlikte yeniden bir salavat ve dua bölümü yazılmıştır. Bu hikâye bir dervişin yolculuğu ile şeyhinin ona yaptığı manevî rehberliği anlatır. İlk on hikâyede gördüğümüz üsluba yakın bir tahkiye tarzı gözlemlenir. Üst üste birçok olağanüstü olay meydana gelir.

33- Hikayet-i Mûsâ

Şiir Hz. Muhammed medhi ile başlar ve Hz. Musa’nın Tur dağına çıkışının anlatılmasıyla devam eder. Yalnız geleneğimizde çokça zikredilen tecelli hadisesi anlatılmaz. Hz. Musa Allah’a kendisi ile Hz. Muhammed arasında mukayese yapmasını ister. Allah, sorusuna cevap bulması için Hz. Musa’yı bir vadiye gönderir. Burada Musa bir kuş görür ve onunla sohbet eder. Kuş ona küstahlık ettiğini ve Hz. Muhammed için Allah’ın dünyayı yarattığını söyler. Dört kuşla konuşan Musa’ya bu kuşların Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali’nin ruhları olduğunu da kuşların dilinden anlatmıştır. “Ağ Saraylı İsa” ismi şiirin sonlarında zikredilmiştir. İsa hikâye kaynağı olarak “üstadını” göstermiştir.

“Ağ saraylı ‘İsâ adlu kim ola
Muştafâ Muhammed’ün medhin kıla

Üstâdından öğrenüben söyledi
Nazma getürdi vü bünyâd eyledi

Benden ol üstâdıma biñ kez selâm
Andan açıldı bize uşbu kelâm”

34- Hikayet-i Ta’lim

Şiir, bir girizgâhtan sonra bir topluluk ile birlikte bir şenliğe gidilmesi ile devam eder. Burada herkesin önünde yemek vardır ve herkes yiyip içmektedir. Bu yemekte

yemeği veren topluluk ile daha önceden tanışmış biri ile bir konuşma geçer ve bu diyalogda bu topluluğun hâlleri anlatılır.

35- Hikayet Kuru Da‘va

Şiir şeyhlik iddiasında bulunanları “riyâkâr, akbaba, kuru dava güden insan” gibi sıfatlarla nitelendirmektedir. Bu tip hâllerde ve davranışta bulunanların nefislerine dikkat etmeleri, böyle iddiadan vazgeçmeleri, şekilcilikten uzak durmaları konusunda uyarılar kaleme alınmıştır. İki kere “Türabî” mahlası geçer:

“Türabî öziñi sen hâk idegör
Bu sırrdan cânuñı āgāh idegör

Türabî maḫṣûdı budur ki ey yār
Dergāhından sorulmaya şermsār”

36- Hikayet Seni Bildüm Tarika

Şiir naat türündedir. Sondan bir önceki beyitte “Âciz Abdâl” terkibi ve son beyitte “Âcizî” mahlası vardır:

““Âcizî dutma özüñ yaḫşılardan
Orada rū-siyāh ‘âciz imişsin”

37- Hikayet-i Kemal

Âcizî burada kendi hikâyesini anlatmaktadır. Malını bırakıp Tebriz’e gitmiş ve orada halvete girmiştir. Şehirde bir riyâkâr ile karşılaşmıştır. Riyânın ve riyâkârlığın kötülüklerinden bu vesile ile bahsedip dua isteği ile şiiri sonlandırmıştır.

“Unutmagıl bu ‘Âciz’i du‘ādan
Başa ki Ḥudā vire perr ü bālūñ”

38- Hikayet Senün Şanuna Geldi

Şiir naat türündedir ve her dörtlük sonu “Allah” kelimesi ile bitmektedir. “Türabî” mahlası son dörtlükte geçer:

“Mübârek kâdem-i gerdin Tûrâbî
Gözüña sürme it gitsün hicâbı
Kamu ‘âcizlerüñ sen fetḥ-i bâbı
Delîl bu lâ ilâhe sensin illallah”

39- Hikayet Gel Ey Dilber Meni Kurtar

Dörtlüklerden meydana gelen tasavvufî bir şiidir. Hz. Muhammed veya bir şeyhe ithafen yazılmış olabilir. Son dörtlükte Âcizî mahlası geçer:

“Mübeddel eyledüñ dîni
Eyle birlendüñ ol biri
Dür eyleme ‘Âcizî’ni
Bu yol şâhib-i ḥaşşından”

40- Hikayet Dost Yoluna Varanların

Şiir nefsi terk edip bir dost-pire-şeyhe bağlanmayı telkin eder. Dünya hayatının geçiciliğini, mal ve mülkün aldâtıcılığını vurgular. Son iki dörtlükte mahlas geçer:

“Kim yapışa ‘Âcizî’ye
Dünyâ aḥret kalmaz maḡbûn
Derdine dermân ol kıılır
Özge tîmârı gerekmez

Kurb-ı ḥaḳḳ fâzlı saña

Ger istersen müdām ola
Çoyma ‘Āciz’ün dāmenin
Andan ğayr varı gerekmez”

41- Hikayet Bir Kişinün Yüreginde

Şiirde her dörtlüğün sonunda “eyledi” redifi kullanılmıştır. Tasavvufî terimler ile vahdet görüşünü simgeleyen dörtlükler yazılmıştır. Mahlas son dörtlükte şöyle geçer:

“Miskîn ‘Ācizî sözleri
Zinhār size öğüd olsun
Kim ki bu meyden içmedi
Ol balını düğ eyledi”

42- Hikayet Gelsün Resul İlin Bile

Hız. Muhammed’e övgü, pire ve velilere bağlılığın önemi, vahdet hâlinde yaşananlar konu edinilir. Mahlas ile birlikte şair babasının adını da zikreder:

“İbn-i Şeyh Aḥmed ‘Ācizem
Çuluñ Muḥammed nūr düzem
Du‘āñuza muntażırım
Çıluñ o nūrlu du‘ānı”

43- Hikayet Alçak Olan

Vahdet hâlinde dünyanın aldığı şekil, bir üstadın gözüyle hayatı, dünyayı görmenin önemini, sahabenin yüceliklerini, tarikate girmenin ve yol almanın usûlünü konu edinir.

44- Hikayet Allah İlendir Kârımız

Allah ile bir olmak, daima onu hatırlamak, her yerde Allah'ı görmek, dünyanın gereksizliği, zahit tipinin hâlleri, elest meclisi, nefse uymanın kötülüğü, gece ibadetinin fazileti gibi konuları işlemiştir. Son dörtlükte mahlas geçer:

“Bir derde düşdi ‘Âcizî
Cihānda dermān bulunmaz
Bir derdi ki sen virmişsin
Yine sensin dermānumuz”

45- Hikayet Ey Mü'minler Söylen Allah

İlk dörtlüklerde mirac hadisesinden bahsedilmiştir. Her dörtlük “geldi” kelimesi ile sonlanır. Diğer dörtlüklerde Hz. Muhammed'e övgü vardır. Bunun dışında Âd kavmi ve Nuh tufanına telmihlerde bulunulmuştur. Yine diğer şiirlerde sıkça gördüğümüz cemâl-tecelli- yüz gibi birbiri ile ilişkili kavramlar kullanılarak şiire tasavvufî bir hava verilmiştir. Bunun dışında öğüt veren dörtlükler yar alır ve dünya hayatının sahteliği vurgular.

46- Hikayet Muhammedi'l Mustafa'nun

Dörtlükler “mı olur” şeklinde, soru eki ve olur kelimesi ile bitmektedir. Dörtlüklerde belirli tasavvufî hâlleri yaşamamanın gerekliliği vurgulanmıştır. Bu simgesel bir dille, çeşitli tanımlar, çeşitli olgular üzerinden yapıp en sonunda soru ile bağlanmıştır. Soru cümlesinde “mı olur” denirken aslında “olmaz” anlamı verilmektedir. Sondan üçüncü dörtlükte Âcizî mahlası geçer:

“‘Âcizî dirliğün dînün
Andan özge gayrı bilme
Ey ‘amā yûri anı bul
Ansız dirilmağ mı olur”

47- Hikayet-i ‘Abdü'l-ehad

Şiir kalbinde dünya sevgisi taşıyan birinin tasviri ile başlar. Bu tasvirden sonra tasavvufî terimler kullanılarak bu kişinin hâlleri anlatılır ve Allah'ı bilmenin önemi vurgulanır. Daha sonra ölüm hâli ve ölümden sonra olan olacaklar tasvir edilir. Defnedilme, haşır olunma gibi olayların yanı sıra birçok olağanüstü olay da bu tasvire eklenir. Mahlas olduğunu düşündüğümüz “Hâkî” kelimesi sondan üçüncü dörtlükte geçer. Son dörtlükte dua isteği vardır:

“Hâkî bu sözleri dime
‘Alemlere yahşı gelmez
Urarlar seni çengale
Seni gören ha geleyi”

48- Hikayet Ey ‘Arifan

Şiirde bir müslümanın sahip olması gereken özellikler anlatılmıştır. İbadet, şariat, dünyanın geçiciliği, Allah'ı bilmenin önemi, haram ve helale riayet, nefse uymanın kötülüğü gibi konular işlenmiştir. Son dörtlükte mahlas zikredilir:

“Doğru söyle doğru bah
Hakq yüzine küfri yah
Bu cümle buldı haqqı
Kaldı ‘Aciz hor u ḥār”

49- Hikayet-i Kazvin

Şairin vefasız dilber ve riyakâr diyerek nitelendirdiği birisi ile münasebeti sonucu yolu Kazvin’e düşmüştür. Hem bu bahsettiği kişiden, hem yolculuktan hem de Kazvin’den şikâyet etmektedir. Bundan sonra iki yüzlü Müslüman, Allah'ı bulamayan insan, nefesine uyan kişi gibi tiplerin tasviri yapılır. Her dörtlük “olsun” kelimesi ile nihayet bulur. Son dörtlükte Âciz mahlası zikredilir:

“Bu ‘Āciz kaldı burada
Bunca hāl oldu burada
Diyebilmez hîç arada
Bu söz size ‘ıyān olsun”

50- Hikayet Gönlümün Eglencesi Sen

Şiir naat türündedir. Hz. Muhammed’den bir dost, bir sevgili, gurbetteki birisi olarak bahsedilir. Ācizî mahlası şiirde geçmektedir:

“Ey cemā‘at himmet idüñ
‘Acizî’ye cümleñüz
Cān u dilden Ka‘beye
Virdi başın oldu ġarīb”

51- Hikayet Gönlümi Virdim Bu Nefse

Nefse uymanın kötülüklerinin anlatıldığı bu şiir de Ācizî tarafından söylenmiştir:

“Ey ‘Ācizî bu ‘aybdır
Niçün işbāt eyledüñ
Haqq bilür ki öz hālüñdir
Nice halka sanadır”

52- Hikayet Dolanur

Her dörtlüğün sonu “dolanur” kelimesi ile sonlanmıştır. Dünyanın geçiciliği, ölümün mutlaklığı, tasavvuf yoluna girmenin önemi, Hz. Muhammed’e bağlılık, kul olmanın vasıfları gibi konular işlenir. Mahlas “Āciz” olarak iki defa geçer:

“Dünyāya kul olma gönül
Dünyā seni aldarımış

Ecel yaḥun göñlüññ tek
‘Āciz ġulāma dolanur

‘Āciz senüñ ġünāhlaruñ
Ḳarşuñda bu tağlar gibi
Bir ġün olur ḳaṭarlanur
Gelür mîzāna dolanur”

53- Hikayet-i Zülf

Her dörtlük “zülfünden” kelimesi ile sonlanmıştır. Hz. Muhammed’in saç simge olarak kullanılarak bir tasavvufî bir kurgu içinde şiir kaleme alınmıştır. “Hakî” mahlası ikinci kez bu şiirde zikredilir:

“Nübüvvet mührini Ḥākī
Göñül taḥtında şāh eyler
İtürmüş ‘aqlını gezer
Olur dîvāne zülfünden”

54- Hikayet Bana Seni Gerek

Başta Yunus Emre olmak üzere edebiyatımızda birçok kez kullanılmış bir terkip olan “bana seni gerek seni” terkibi bu şiirde her dörtlüğün sonunda yer alır. Şiirde Allah’a ulaşmanın ve bu yolda şeyhin önemi vurgulanır. Şeyhe bağlılık anlatıldığından dolayı direk olarak “Āciz veya Ācizî” mahlasını değil “İbn-i Şeyh Ahmed’ün yarı” tabirini kullandığını düşünmekteyiz:

“İbn-i Şeyḥ Ahmed’üñ yāri
Nāzırır bāylar bāyı
Ben nāzırı ḥāk-i pāyı
Baña seni gerek seni”

55- Hikayet Ey Nefs-i Şum

Her dörtlük “eyle” kelimesi ile bitmiştir. Nefsin, nefse uymanın kötü halleri işlenmiştir. Son dörtlükte “Âciz” mahlası geçer:

“Cāvidāndır aşla giden
Giden rūḥdur qalur beden
‘Âciz aşlı ile vatan
Bu nefsi ḥurd u ḥ̣ār eyle”

56- Hikayet Biş Gün Bu Fena

Bir önceki şiir gibi yine nefse uymanın kötü halleri işlenmiştir ve dörtlüklerin sonu “eyleme” kelimesi ile sonlanmıştır. Son dörtlükte “Âcizî” mahlası geçer:

“Koy bu nefsi ḥaḳḳa tapun
Bağrı delük cigeri ḥūn
‘Âcizî tek olma zebūn
Kendözünü ḥ̣ār eyleme”

57- Hikayet Sen Eyle Sanursun Nice Sevdün

Şiir iki ayrı şiirin birleşimi görümünü vermektedir. İlk bölüm diyebileceğimiz bölümde her dörtlüğün sonu “senün” kelimesi ile bitmiştir ve “senün” redifli son dörtlükten önce “Âcizî” mahlası geçmiştir. Bundan sonra ise “deyi” kelimesi geçer ve son dörtlükte mahlas yeniden zikredilir. İki parçanın konuları birbirine paraleldir. Dünya, ahiret hayatı ve nefis konuları üzerinde durulmuştur.

“Sen dutmaduñ Ḥaḳḳuñ sözün
Dā’im dutañ nefsüñ yüzün
Bu mekr ilen ey ‘Âcizî
N’olasıdır ḥālūñ senüñ

‘Âciz küllî ‘ayblaruñ
Yaşurursun başrsızdan
Özüñ yaman yüküñ şaman
Şatarsın halka dürr deyi”

58- Hikayet Gice Zikri

Şeriatı, tarikate girmeyi, gece zikrini, gece zikrini yapmanın önemini, zikir ile ulaşılan hâlleri, zikir yapmayan insanın durumu gibi konular işlenmiştir. Mahlas “Âciz ve Âcizî” şeklinde birçok defa geçer. Şair kendini hakîr göstermek için mahlasını sıkça zikretmiştir.

59- Hikayet Gelün Ya Allah Diyelüm

Zikrin önemi, zikir yapanların hâlleri ve ahirette ulaşacakları mertebeleri, Allah’a ulaşmanın önemi ve ulaşılnca yaşanan hâlleri, tecelli kavramı ve ulaştırdığı makamları anlatılmaktadır. Mahlas 54. şiirdeki gibi zikredilir:

“İbn-i Şeyh Ahmed ‘Âciz’im”

60- Hikayet-i Gurbet

Şiirde anlatıcı kendi hâlinin durumunu tasvir ve hâlinde yakınma ile başlar. Daha sonra şair hikâyesini anlatır. Dertlerini ve sebeplerini sıralar. Her dörtlük benim veya benim kelimesi ile biter. Kendini gurbette bir garip olarak tasvir eder. Mahlas “Âcizî” olarak zikredilir:

“Miskîn ‘Âcizî sözleri
Yetür dosta yana yana
Başa ola rahm eyleye
Raḥmet bula cānum benim”

61- Hikayet Gel Ey Hestiliginden

Varlık kavramı etrafında kurulan şiir, büyüklükten geçmeyi, dünya hayatına bağlanmanın yanlışlığı, zikir ve ibadetin önemi, Allah yolunda yaşamanın önemi gibi konuları işlemiştir. Mahlas “Âcizî” olarak zikredilir:

“‘Âcizî sen aşluña git
Cismüñ anuñla kâfir it
Koy saña musaqqā disünler
Başa ‘âlem saña gele”

62- Hikayet Müslümanlar Meni Görün

Her dörtlük “olmuşam” kelimesi ile sonlanır. Şair şiir boyunca kendini kötü, aşağılık, dünya-perest göstermiştir. Son dörtlükte mahlas geçer:

“‘Âcizî sözlerüñ şudur
Halâyıka bu bir hodur
Halayıkuñ virdi budur
Halk içinde kem olmuşam”

63- Hikayet Ey Mü’minler Sala

Şiirde tasavvuf önemi ve bu yolda olmanın hâlleri anlatılmıştır. “Âcizî” mahlası geçer:

“Her gice berât onlara
Her gün olur ‘ıyd onlara
‘İydına kurbân isteme
‘Âcizî kurbân olası”

64- Hikayet Gönümün Bir Kuşesinde

Tüm dörtlükler “gizlidür” kelimesi ile sonlanır. “Kuş” metaforu kullanılarak tasavvufî bir kurgu ile şiir örülür. İnsanın manası yine tasavvufî bir şekilde açıklanmıştır. Son dörtlükte “Âcizî” mahlası geçer:

“Ey Âcizî uşbu remzi
Bil ki ‘ârifler bilür
Bilmedi bilmeye her
‘Âmā vü nādān gizlödür”

65- Hikayet Ey Yer ü Gögi

Birçok dörtlük “sen şâha kemter kul benim” ve “o şâhı” kelimeleri ile bitmektedir. Allah’a ulaşmanın önemi, Allah’a bağlılık, Allah’tan başka bir şeye bağlanmama gibi konular işlenir. “Âciz” mahlası zikredilir:

“İki cihānuñ ‘ayyārı
Gel ‘Âciz’üñ doğru yārı
Bir kez yüzüñ görsem bārı
Sen şâha kemter kul benim”

66- Hikayet İmdi Bildüm

Her dörtlük “imış” sözcüğüyle ile bitmektedir. Tasavvuf ile yaşamının önemini, zahit tipinin özelliklerini, şeyhe aşkla bağlılığı, dünya hayatının anlamsızlığını, sünnete ve Hz. Peygambere’e bağlılığın ehemmiyetini, Allah’tan başkasının geçiciliğini işler. “Âcizî” mahlası birinde “abdāl” kelimesi ile beraber olmak üzere iki kere geçer:

“Bu Âcizî abdāl imış

Gel Âcizî’nüñ penāhı

İki cihān pādişāhı
Bir kez nigāruñ nigāhı
Cümle derde tīmār imiş”

67- Hikayet Hemişe Pür-Nur

Kur’ânın manevi özellikleri ve önemi, Hz. Muhammed ve Allah’a bağlılık konuları işlenmiştir. Mahlas “Âciz” şeklinde geçer:

“Vişālũñ vaşlına ‘Âciz
Dā’im özin yanar gördi
Vişāle yandı vaşl oldu
Yanuğdan isteme cānı”

68- Hikayet-i Nebiyyü’l-Mustafa Ahmed

Şiir Hz. Muhammed’e övgüdür. 33. şiirdeki gibi İsâ ismi geçer.

“Ne ħaddi vardır ‘İsā’nũñ
Ki medħin idesin şāhuñ
Her an ki medħũñi eyler
Gider kıalmaz anuñ şabrı”

69- Hikayet Hani Ol Yüzi Güneş

Şiirde Hz. Muhammed sevgisi ve haşır günü işlenir. “Âcizî” mahlası geçer:

“ Dutgıl ey Âcizî ħaşr oldu
Bu gün şorğu ħesāb
Ne virirsin bu su’aline
Anuñ söyle cevāb”

70- Hikayet-i Zihi Server

Hiz. Muhammed'e ve Hiz. Ali'ye övgüleri konu almıştır. İlk defa "Gaybî" mahlası geçer:

"Bî-çâre Ğaybînüñ medħi
Mu'ammâdır muşaffâdır
Meger cümle şafâ buldı
Ğudānuñ Muştafâ'sından"

71- Hikayet-i Muhammed Nur-ı Rabbü'l 'Âlemîndir

Şiir Hiz. Muhammed'e övgüdür. İlk defa "Fenâyî" mahlası geçer.

72- Hikayet-i Zikr-i Müdam

Devamlı Allah'ı anmanın yararları ve ulaştırdıkları haller işlenir. Bu konular mirac hadisesi ile ilişkilendirilir. İlk şiirdeki olaylara benzer olaylar bu şiirdeki mirac hadisesinde de görülür. Âcizî mahlası geçer:

"Ol tecellî ħâlî olsun muṭlaḳâ
Bu Âcizî bir du'â eyle aña"

73- Hikayet-i Cehennem

Şair cehennemi, cehenneme girenin hallerini, neden cehenneme girildiğini tasvir edip kendini cehennemde görerek Hiz. Muhammed'den şefaât idilemiştir. "Âciz" mahlası geçer:

"Diyeydim ki şefâ'at eyle baña
'Âciz ü ħor u ħ'ârım yâ Muḫammed"

74- Hikayet Hülle

Şiir buğday yedikleri için sığırların ağzının bağlanmasını konu almaktadır. Hikâyenin kahramanı olan derviş Allah'ı zikretmeleri için sığırların ağzını açmıştır. Dua isteği ile şiir sonlanır ve herhangi bir mahlas zikredilmemiştir.

75- Hikayet Yören Kendözüne

Şiir benlik, tarikat ehli olmanın güçlükleri, kibir gibi konuları işler. Son beyitte “Âcizî” mahlası geçer:

“ ‘Âcizî ol cemâle maḥv ola gör
Ne ten ḳalsun arada ne ḥo ḳalsın”

76- Hikayet-i Lokma-i Hazret-i Molla İlyas Kuddise Sirruhü

Diğer şiirlerden farklı olarak ilk defa bu şiirde Arapça ve Farsça beyitler bulunur. Şekil olarak şiir devamlı değişmektedir. Bazen beyit bazen kıta kullanılırken vezin de şiir içinde birçok defa değişmektedir. Şiir diğer şiirler gibi (zikir-ibadet-dünya-ahiret-şeyh-mürîd) birçok tasavvufî konuya temas edilir.

77- Hikayet Lokma-i Hazret-i Baba Kuddise Sirruhü

Bir önceki şiir gibi dağınık bir şekilde birçok tasavvufî konu işlenir. “Âcizî” mahlası birçok kez geçer. Dua isteği ile manzume sona erer.

78- Hikayet Kaside-i Dil-güşa

Şiir; Allah yolunda yok olmak, Allah'ı bilmek, Allah'a ulaşmak, kâmil insan olmak, hak ve batılı ayırmak, Hz. Muhammed'e bağlılık gibi konu konuları işler.

79- Hikayet Kanı Ahval

Şiirde nefisin kötü halleri, dünyanın geçiciliği, zikir ve tefekkürün gerekliliği gibi konular işlenmiştir. Her beyit “idersin” kelimesi ile sona erer. “Âcizî” mahlası geçer:

“Bu eşyâ kıanda bahsañ di gülsitân
‘Âcizî mekriñ ile nâr idersin”

80- Hikayet Mustafa Didi Ki

Şiir temenni ve dualar ile örülüdür. Şiirin başında Hz. Muhammed’in bir melekler topluluğunun daima yeryüzüne indiğini anlatması ve bu meleklerin dünyada yaptığı işler tasvir edilmiştir.

81- Hikayet Namaz Mü’minlerüñ Mi’racı Oldı

Başlıktan anlaşılacağı gibi bu manzum parça namaz hakkındaki bir hadisin şerhi mahiyetindedir. Şiir, namazın faziletlerini, kalp huzuru ile kılınan namazın ulaştıracağı şeyleri, namazın özelliklerini, Allah için yapılan ibadetin hususiyetlerini ve önemi, pirin gerekliliğini, ledun ilmi ve Hızır ile Musa’nın kıssasını konu almıştır.

82- Hikayet-i Çehâr Yâr-ı Güzîñ Rıdvānu’llāhi ‘Aleyhim Ecma’în

Şiir temenni ve dualarla başlar. Dört halifeyi sevmenin önemi, onları inkâr etmenin kötülüğü, Hz. Muhammed’e bağlılık ve övgüyü konu alır. Bu parçada da “Âcizî” mahlası geçer:

“Âcizî’nüñ derdine tîmâr olar
Nişe ki Allāh’a ulu yâr olar”

2.2. Vezin ve Kafiye Özellikleri

Eserdeki şiirlerde bazen hece vezni bazen aruz vezni bazen ise hem aruz hem hece vezni kullanılmıştır. Şiirlerin birçoğunda hem hece vezninde hem de aruz vezninde aksaklıklar görülmüştür. Hece veznindeki şiirler yedili ve sekizli hece vezni ile yazılmıştır. Şiirlerin bazı parçalarında ne aruz ne de hece vezninin özellikleri görülür. Aruz ile yazılan şiirlerde Türkçe kelimelerin yoğunlukla kullanılmasından dolayı pek çok imale ve zihafa rastlanır. Türk şiirinde on bir heceli şiirler ile aruzun “fâilâtün fâilâtün fâilün” kalıbı arasındaki münasebete Ahmet Talât Onay şu şekilde dikkat çekmiştir;

İlk şiirler, yani Anadolu’da Türkler tarafından vücuda getirilen dini eserler on bir hecelidir. Bunları aruzun “fâilâtün fâilâtün fâilün”, “mefâilün mefâilün mefâil” cüz’lerine –imale ve zihaf sayesinde- tatbik etmek mümkün ise de, bunların tamamen aruzla yazıldıklarına iddiada isticale mahal yoktur. Ötedenberi Türkçe şiirlerde en çok müsta’mel olan vezin on bir hecelidir. Milli vezin 4+4+3 şekli ile aruzun yukarıki iki şekli arasında –imale ve zihaf olmasa- farkı yoktur.⁴² Eserde geçen ilk on şiir yukarıdaki anlatım ile örtüşmektedir. Yine de bu ilk on şiirlerde hece ve aruz vezni aksaklıkları görülmüştür.

Sen nebîsin saña hazine māl gerek
At katır koyun ü partal gerek (1b)

Bülbülü vü kumrı mutabbak şad hezâr
Ol gülîstân ‘âşıkıdır zâr zâr (42b)

İlk on şiirden sonra sekizli hece vezni ile yazılan şiirler başlar. Dörtlükler halinde ilerleyen şiirde arada “fâilâtün fâilâtün fâilün” veya on birli hece vezninde yazılmış diyebileceğimiz parçalar yer alır.

Gör beni kim ben nice dürr olmuşam
Bir dürr için deryâya kûl olmuşam

⁴² Ahmet Talat Onay, Türk Şiirlerinin Vezni, Haz: Cemal Kurnaz, Akçağ Yayınları, Ankara 1996, s. 39.

Olmuşam cümle cesed başdan başa
Cümle derde Hakk ilen bir olmuşam (84b)

İki mısrası farklı vezinlerde yazılmış olan beyitler de vardır.

Bu yerler senden ötürü oldu sâkin
Göklere zînet olubsuñ hâllülere hâl imişsin (97b)

Ol gözüñ Allâh nûrıdır bî-ḥesâb
Vâşıl oldu aşlına va'llâhu a'lem bi's-sevâb (207a)

İslâmuñ var ğayrı penâh isteme
'Âleme dest-ġır olan bu cümleñ penâhıdır (216a)

Bende gerekdir ki 'ibâdetde ma'bûdın göre
Hâşşü'l-hâşşuñ şıfatlarıdır bu ey yere (228b)

Sadece dörtlükler halinde yazılan şiirlerde deĝil beytler hâlinde yazılan şiirlerin kendi içinde de vezin deĝişiklikleri görülür.

Kimse sende ne bilür bunlar kim sen söyledüñ
Lâ-mekânüñ genci sende sen 'Âciz abdâl imişsin

'Âcizî dutma özüñ yaşşılardan
Orada rû-siyâh 'âciz imişsin (98a)

Yimegüñle kimigüñ tesbîḥ ider
Ğaflet ile yersen tesbîḥi gider

Yimegüñ tesbîḥe yetse nûra döner loķması
Onlara olur ḥelâl bilgil irâdet loķması (202a)

Bilesin sen seni kim ne imişsin
Nedir aşluñ senüñ sen ne imişsin

İtürüb sen öziñi sen özüña gel bul haqqı
Çok okumuşsun Qur'ân reng olub sen ey faķi (203a)

Bazı dörtlüklerde vezin aksaklığının dışında kasten vezin değışiklikleri yapılmıştır. Dörtlüğün ilk mısrası ile diğır üç mısrası değışiktir. Örnekte tekerrür eden mısralar şiire bir ritim kazandırmaktadır.

Çünkü mü'min çehâr yârüñ mühri dâ'im sendedir
Muştafâ'nuñ mi'râcı seyrüñdedir
Bil yaķın ki lâyıķ olduñ dergâha
Haqq te'âlâ seni her dem indedir

Çünkü mü'min çehâr yârüñ mühr[i] dâ'im sendedir
Yüzüñ gör ki nice torundadır
Cümle melek tesbîhi olduñ bu kez
Tesbîhine ģarc olanlar bendedir (232b)

Ben baña her dem direm imâna gel
Gezme çölde dürr[e] gel mercâna gel
Cemâlüñ örtüsü 'aşık öldürür
Örtme li'llâh açuķ olsun düşme her dem kıana gel (234a)

Vezin açısından ilk ve son mısrası ile ikinci ve üçüncü mısraları uyuşan dörtlükler de mevcuttur.

Seyyid-i sādāt-ı 'âlem ģâce-i dünyâ vü dîn
Sen şerîfsin cümle nebîden Güzin (235a)
Saña ümmet olanuñ kayğusı yok
Sen çerāğ-ı ümmetânsın der şerfi'ü'l-müznibîn (235b)

Bazı dörtlüklerde hem yedi, hem altı, hem de sekizli heceli mısralar bir arada bulunur. Bazen de hece sayısı dörde beşe kadar iner. Elbette bu gibi aksaklıklar müstensihin tebyiz ettiği nüshanın eksikliğinden de kaynaklanıyor olabilir.

Gsterirsin ھاھاھاla zň
Pır  mürşid diyü
Doęru söz sylemedň sen
Cehdň ol yalanadır (231b)

Nr imiş cümle cānuň
Başdan başa
Yer  gök tahta's-şerāya
'Arşa krse doldı uş

Gelib ger gider
İşigünde yaşılanan
Dermend  derdbān olan
Yine 'Āciz oldu uş (60a)

El senündür arıdan
Sen ağıdan (62a)

Yedi heceli dörtlükler ile şiiir ilerlerken sekiz heceli drtlklere geçilen şiiirler vardır. Bazı şiiirlerin dörtlüklerinde hem yedi hem sekiz heceli mısralar bulunur.

İbrāhīm Ka'be yaptı
Mü'minler anı tapdı
Dağlar yerinden koydı
Didi el-ħamdüli'llāh

Dağlar düzler pilāv olsa

Cümle deñiz yağı olsa
Cümle bir loğmada o dem
Diyem el-ḥamdüli'llāh (59a)

Eserde klasik şiirimizde hoş görülmeyen kafiye biçiminin yanı sıra birçok kafiyesiz beyit ve dörtlükler mevcuttur. Dörtlüklerin kafiye örgüsünde birlik olduğu söylenemez.

Yüzüm dutdum ilāha ben 'ācizem
Bu velīnūñ cevābını sen eyle (63b)

Girçek velīsen ey velī
O yüzden ğayrıya baḥma
O yüzden biñ tūlū' olur
O yüzün fethini tanı (66a)

'Alī daḥı didi gitdi yuḡaru
Gör bu kez Mūsā'ya daḥı ne gelür (94b)

Ki oldur ḡāsir dünyā vü 'uḡbā
Yine perverdigāra dutdı reybi (96b)

Gözlü iseñ aç gözüñi göregil
Muştafā ol ḡanaduñ üstden iner (198a)
Çıḡ aradan sen degülsin ha odur
Dönme özüñ arada nesne degül (210b)

Arıdandır 'acebüñi nefis ü hevā
O fikirdir ḡalbūña sulṭān olan (215a)

Fıkr iyesi sen bu işe fıkr eyle
Kimse añmaz bu işi sen bellü bil (215b)

Çalıştığımız yazmada dörtlük şeklinde yazılan bazı şiirleri beyit şeklinde de okuyabiliriz. Bu şekilde okunduğunda aruzun bazı kalıplarına uyan şiirlere de rastladık. Örneğin Şeyyad Hamza'nın meşhur natının etkisinin hissedildiği 13 numaralı şiiri bu şekilde yazarsak;

Senün 'aşkuñ gönüllerde beķadır yā Resūla'llāh
Senün 'aşkuñdan özge 'aşk fenādır yā Resūla'llāh

Senün yüzün gören gözler ne ay gözler ne yıldızlar
Nūruñdan gice gündüzler şu'ādır yā Resūla'llāh

Bu şekilde şiir hezec bahrinin “mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ mefâ'ilün” kalıbına uymaktadır. Yine 53 numaralı şiirde Türkçe kelimelerdeki hece uzatmaları ile “mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ mefâ'ilün” kalıbı oluşmaktadır.

Başım gitse gözüm kesmen senün ol kıara zülfünden
Bu cānum 'ankebūt olmuş aşılmış dāra zülfünden

Mübārek gözüña baķan gider cānı kıalır cesed
Ki 'āmm gözine tikendir düşübdür kıana zülfünden

Mutasavvıflar şiir yazmayı bir meslek değil bir ilham olarak görmüşlerdir. İlhamın geldiği gibi yazmayı, ona müdahale etmemeyi edepten saymışlardır. Bu yüzden “gelişi güzel”, “geldiği gibi” gibi tabirleri kullanmışlardır. Kolektif bir hüviyet taşıyan bu tasavvufî eserde de bu durum açıkça görülmektedir. Vezin ve kafiye kusurlarına ehemmiyet verilmemiştir. Görüldüğü üzere Klasik Türk Edebiyatı şairlerinin edebî olarak kusurlu göreceği durumlar, çalıştığımız eserin pekçok kısmında mevcuttur.

2.3. Dil Özellikleri

Tezkire-i Hazreti Baba Mevlid, Hilye, Miraciyye gibi türlerin bazı hususiyetlerini içinde barındırmaktadır. Popüler eserler olarak nitelendirebileceğimiz bu türler, halk arasında okunmak için yazılmış, halkın her kesimi tarafından beğenilerek okunmuştur. Adı geçen türlerin nüshalarının çokluğu ve coğrafi olarak yaygınlığı buna bir delil olarak gösterilebilir. İncelediğimiz eserin de Urnevîler ve diğer tarikat mensupları tarafından okunmak üzere yazıldığı anlaşılmaktadır. Mevlid metinlerinden alışık olduğumuz şu beyitleri tanık olarak gösterebiliriz;

Bunı yazdım yâdigâr olmak için
Okuyanlar bir du‘â kılmak için (29b)

Yazanı okuyanı dinleyeni
Yarlıgagıl ey Hudâvend-i Ğanî (34b)

İlâhâ rahmet it söz aňlayana
Dağı hem yazana dinleyene (97a)

Yazanı vakf ideni okuyanı dinleyeni
Rağmet-ile yarlıgagıl cümlesini yâ Ğanî (237a)

Saydığımız bu tip sebeplerden ötürü eserin dili oldukça sadedir. Zincirleme tamlamalar eserin hacmine göre oldukça azdır.

ma‘den-i kân-ı şafâ (15a), ‘azîz-i muğtedâ-yı ‘ârifân (15a;37a), bâr-i Hudâvend-i cihan (32a), himmet-i mağbûb-ı Hakk (32b), ‘azîz-i ehl-i hâl (41b), devr-i zamân-ı Muştafâ(56a), resûl-i halk-i kerim (208a), seyyid-i sâdât-ı ‘âlem (235a)

Eser, hem Eski Anadolu Türkçesi hususiyetlerini hem de Azerî Türkçesi hususiyetlerini ihtiva etmektedir. Kelime sonlarındaki k > ħ değişikliği özellikle dikkat çekmektedir. Bu değişim meselesinde Azerî Türkçesi ħ’yi, Osmanlı Türkçesi k’yi

umumileştirmiştir.⁴³ İncelediğimiz eserde kelime sonlarındaki k yerine h kullanımı dikkat çekicidir. Verecek olursak:

irmağ, olmağ, görmağ, koymağ, doymağ, gitmağ, udmağ (110b), dutmağ, ekmağ, bulmağ, almağ, şatmağ, itmağ, tatmağ, yatmağ, almağ (111a), durmağ, urmağ, girmağ, virmağ, atmağ (111b), yıhmağ, bağmağ, düzmağ, örtmağ (112a), dilemağ, bozmağ, üzmağ, yağmağ, dirmağ (112b), dimağ, gülmağ, şormağ, sürmağ, dinmağ, duymağ (113a), tağmağ, dirilmağ (113b), yumuğ (213a).

Şahıs zamirinin genitif şekli olan “benim” kelimesi hem “menim”(31a, 51a,70b, 71a, 74a, 77b, 95b, 170b, 176a) hem de “benim” şekli kullanılmıştır(31a, 31b, 32a, 38a, 45b, 48a, 50b vb). Yine b-m değişimine örnek olarak gösterebileceğimiz “menlik” “benlik” kelimelerinde ise sadece “menlik” kelimesinin kullanıldığı görülür(55b, 58a, 79b, 84b, 151a, 172a).

Fiil çekimlerinde de Eski Anadolu Türkçesi ve Azeri Türkçesinin özellikleri eserde mevcuttur. Duyulan-farkına varılan geçmiş zamanın 3. tekil kişinin “-(y)Up dur(ur)” eki almış hali eserde çokça bulunur. Günümüz Azerbaycan Türkçesinde bu ek yaygın olarak görülmektedir.⁴⁴ Mesela:

Olupdur (4b), oturupdur (17b), durupdur (31a), bağlanupdur (33b), düzüpdür (35b) dolupdur (56a), alupdur (64b), virüpdür (66a), doğupdur (70a), yaşurupdur (70a), kalupdur (70a), degüpdür, koyupdur (71b), kılupdur (90a), yaratupdur (92a), doldurupdur (119b), şalupdur (152b), uzanupdur (175a), kurşanupdur (195a), yanupdur (199b), dönüpdür (201b), idüpdür (229b)

3. Çoğul kişi ekine örnek olarak;

kalup dururlar (201a)

Geniş zaman çekimlerini eserin dili hakkında fikir vermesi açısından önemli görüyoruz. Eski Anadolu Türkçesi ve Azeri Türkçesinde kullanılan geniş zaman ekleri de eserde kullanılmıştır. 1. Tekil Kişi eki olan -(V)r men eki iki mısra da geçmektedir;

ider men (60b), çalar men (191b).

Bu ekin yanında genellikle -(V)rAm eki kullanılmıştır;

⁴³ Muharrem Ergin, *Azeri Türkçesi*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1971, s. 91-92.

⁴⁴ Gürer Gülsevin, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s. 83.

Diyerem (66a), iderem (67a), görem, alam (71a), serem (77a), eylerem (79a), görem, idem, irem (85a).

1. çoğul kişi eki –(V)rUz; giderüz, gelmezüz, bulunmazuz (233a)
2. tekil kişi eki –(V)rsIn; bilürsin (7a), kılursın (10b), idersin (33b)
2. çoğul kişi eki –(V)rsIz; eylersiz (37b), istersiz(44b), kılursız (91a)
3. tekil kişi eki –(V)r; bulur (34b), bilür (50a), gelür (172a)
3. çoğul kişi eki –(V)rlAr; kılurlar (13a), bilürler (82a), alurlar (200a).

Azerî Türkçesinde ikinci bir gelecek zaman çekimi vardır ve bu çekim –ası, -esi gelecek zaman partisipine dayanır. 3. Tekil kişi ekine örnek olarak;

Durası (64b;177b), eyleyesi (64b).

Azerî sahasına ait başka bir özellik –anda gerundium ekinin kullanımudur. Örneğin;

Olanda (142a,214b), kurulanda, şorulanda (142a).

Türkçede kelime başındaki y düşme hadisesi bir temayül mahiyetindedir ve Azeri Türkçesinde bu husus bir hususiyet şeklini almıştır.⁴⁵ Eserdeki bazı kelimelerde bu hususiyet bulunur;

Ildırım (6a, 34a, 208b), ilan (11a, 75b), itmek (118a, 133a,146b, 149a, 168b, 223a, 232b).

Eski Anadolu Türkçesi ve Azeri Türkçesinin eklerinin birçoğunun barındırması yanında arkaik kelimeler açısından da eser oldukça zengindir. Bazı mahalli kelimelere Tarama ve Derleme sözlüklerinde dahi rastlayamamamız, eserin dil açısından önemini bir kat daha artırmaktadır. Aşağıda örneklerini çoğaltabileceğimiz arkaik kelimeleri tanık olarak göstermeyi uygun bulduk.

yırğanmak (sallanmak/32a), meres (tasma/35a), şaru (doğru, yönünde, tarafına/38a), naḥarcı (çoban/38a), ḥansı (hangi/38a), dınmak (ses çıkarmak/44b), ülüş (pay/46b), yaşın (gizli/69a), damurmak (damlamak/76a), çin (omuz/80a), şurmak (emmek/83b), zemi (tarla/88a), kerez (defa, kere/89b), eksi (eski/90a), kelecı (konuşma/91b), dib (tamamıyla/ 95b), kayıdurmak (geri dönmek/107a), kaçımak (sinirlenmek/112b) kimi (gibi/115a), avalamak (toplaşmak/116b), yad (yabancı/122a), tös (binek hayvanını geri yürütmek için söylenen söz/123a), igitlemek (özen

⁴⁵ Ergin, age., 90-91.

göstermek, beslenmek/132b), usmak (kast etmek/133a), iti (sıcak/134a), bulun (tutsak/140a), aldağuc (aldatıcı/140b), dapşurmak (emanet etmek/141b), yoluğmak (karşılaşmak/142b), çolğamak (sarmak, sarmalamak/149b), kırağ (uç, kenar/160a), tarpe (inişli çıkışlı yol/161a), ağah (işte/ 162b)üsne (üste, üstüne/166a), sorağ (iz/166a), havar (imdat, yaygara/171b), carıcı (bağır/ 173b), carlamak (yüksek sesle konuşmak, bağırarak/173b), indemek (çağırarak/174b), tapmak (çok sevmek/175b), dalda (gölge/182a), kar (sağır/ 184b), şağınmak (zannetmek/184b), uyağ (uyanık/185b), yanuk (aşık/186b), sınığmak (yenilmek/189a), alılmak (kendisi için almak/189a), uyarmak (uyandırmak/190a), yörenmek(yaklaşmak/190b), ırgürmek (ulaştırmak/191a), toylamak (bağıştta bulunmak, ziyafet vermek/191a), yığılmak (toplanmak/192a), yüğrişmek (koşuşmak/192b), çemrenmek (hazırlanmak, işe koyulmak/192b), yigrek (daha iyi, çok iyi/197b), kocmak (kucaklamak/197b), sümük (kemik/199b), olalmak (artmak, bollaşmak/199b), katma (biçilmiş ekin/201a), karağ (hırsız, haydut/201b), yavuk (yakın/202b), nağan (nasıl/203a), dürüşmek (çalışmak/205b), kada (arkadaş, kardeş/206b), kıya (dikkatlice/206b), tiñ (soluk/210b), tike (lokma/211a), pağır (bakır/221b), udmak (yutmak/222a), aşşı (fayda/222b).

2.4. Metni Kurarken Tutulan Yol

1. Metin kurulurken ilmî eserlerde kullanılan aşağıdaki transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır:

ء	‘
ث	S
ح	H
خ	H
ذ	Z
ص	S
ض	D/Ẓ
ط	T
ظ	Z
ع	‘
غ	Ġ
ق	Q
ك	K/ħ/G

Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun ünlüler şöyle gösterilmiştir:

ا	Ā
و	Ū
ى	Ī

Farsça vâv-ı ma’dûleler ā’dan önce üst konumunda (˘) işaretiyle gösterilmiştir.

2. Şiirlerin numaraları yazmadaki numaralardır ve başlıkları fihristten alınmıştır. “ Nur Muhammed Salavat” ibaresi yazmada her şiirin başında bulunmaktadır.

3. Metin içerisindeki vezin ve anlam eksikliklerini tamamlamak için ilâve ettiğimiz hece ve kelimeler [] içerisinde gösterilmiştir. Metin tamiri yine aynı şekilde gösterilmiştir.

4. Metinde geçen âyet, hadis ve ibareler Arapça olarak yazılmıştır. Ayrıca bu ifadelerin anlamları da dipnotta verilmiştir. Aynı şekilde Farsça beyitler de Arap alfabesi ile yazılarak dipnotta anlamı verilmiştir. Âyetlerin Türkçe mânâsı Diyanet Vakfı mealinden alınmıştır.

5. Eserde bazı yerlerde aynı kelimeler farklı imlalar ile yazılmıştır. Metnin müellifi birden çok olduğu için yazmada görülen imla esas alınmıştır.

6. “ne” ile yapılan birleşmelerde düşen ünlü, kesme işaretiyle gösterilmiştir: n'ola, n'etdi gibi.

7. Metinde derkenarda bulunan ibareler dipnotta gösterilmiştir.

8. Metinde okunamayan veya anlamını bulamadığımız kelimelerde “Millî Kütüphane A685” nüshasına başvurulmuştur. Bu kelimeler dipnotta belirtilmiştir.

3. METİN

FİHRİST-İ TEZKİRE-İ ŞERİF HAZRET-İ BABA KADDESA'LLĀHU SİRRÜHÜ'L- 'AZİZ VE NEVVERA'LLĀHU MERKĀDEHU⁴⁶

- 1- Ulu Mi'rāc
- 2- Hikāyet-i Gül
- 3- Hikāyet-i Gūsfend
- 4- Hikāyet-i Āhū
- 5- Hikāyet-i Tūn
- 6- Hikāyet-i Şehr
- 7- Hikāyet-i Mezār
- 8- Hikāyet-i Şeyḫ Cüneyd
- 9- Hikāyet-i Dürr
- 10- Hikāyet Allāh Adıyla
- 11- Hikāyet Yüzüñ Ka'bedür
- 12- Hikāyet-i Vuşlat
- 13- Hikāyet Senüñ 'Aşkuñ
- 14- Hikāyet Senden Şefā'at
- 15- Hikāyet Geldi Yine 'Aşk
- 16- Hikāyet Müslümānlar Benim Yārüm
- 17- Hikāyet el-Ḥamdü li'llāh
- 18- Hikāyet Özini Şaldı
- 19- Hikāyet Şüret-i Ḥūbuñ
- 20- Hikāyet-i Ḳahr u Luṭf
- 21- Hikāyet-i Mollā Velī
- 22- Hikāyet-i Tīmār
- 23- Hikāyet Dost Cemālūñe
- 24- Hikāyet-i Nigār
- 25- Hikāyet Söyle Şaddak
- 26- Hikāyet-i Cemāl
- 27- Hikāyet Dilber Cemālūñ
- 28- Hikāyet-i Mescid
- 29- Hikāyet-i Yaḳīn Bil
- 30- Hikāyet Bir İş Var
- 31- Hikāyet-i Pīr Çoban
- 32- Hikāyet-i Tesbīḥ
- 33- Hikāyet-i Mūsā
- 34- Hikāyet-i Ṭa'lim
- 35- Hikāyet Kuru Da'vā
- 36- Hikāyet Seni Bildüm Ṭarīḳa
- 37- Hikāyet-i Kemāl
- 38- Hikāyet Senüñ Şānuña Geldi
- 39- Hikāyet Gel Ey Dilber Meni Ḳurtar

⁴⁶ Fihristte yırtık olup okunamayan hikāye isimleri diğer nüshaların fihristlerinin yardımı ile tamamlanmıştır.

- 40- Hikāyet Dost Yoluna Varanların
- 41- Hikāyet Bir Kişinin Yüreginde
- 42- Hikāyet Gelsün Resül İlin Bile
- 43- Hikāyet Alçağ Olan
- 44- Hikāyet Allāh İlendir Kārımız
- 45- Hikāyet Ey Mü'minler Söyleñ Allāh
- 46- Hikāyet Muhammedi'l Muştafā'nuñ
- 47- Hikāyet-i 'Abdü'l-eḫad
- 48- Hikāyet Ey 'Ārifān
- 49- Hikāyet-i Kazvin
- 50- Hikāyet Göñlümün Eglencesi Sen
- 51- Hikāyet Göñlimi Virdim Bu Nefse
- 52- Hikāyet Dolanur
- 53- Hikāyet-i Zülf
- 54- Hikāyet Baña Seni Gerek
- 55- Hikāyet Ey Nefs-i Şüm
- 56- Hikāyet Biş Gün Bu Fenā
- 57- Hikāyet Sen Eyle Şanursun Nice Sevdün
- 58- Hikāyet Gice Zikri
- 59- Hikāyet Gelün Ha Allāh Diyelüm
- 60- Hikāyet-i Ğurbet
- 61- Hikāyet Gel Ey Hestiliginden
- 62- Hikāyet Müslümānlar Meni Görün
- 63- Hikāyet Ey Mü'minler Şalā
- 64- Hikāyet Göñlümün Bir Kūşesinde
- 65- Hikāyet Ey Yer ü Gögi
- 66- Hikāyet İmdi Bildüm
- 67- Hikāyet Hemīşe Pür-Nūr
- 68- Hikāyet Nebiyyü'l-Muştafā Aḫmed
- 69- Hikāyet Hani Ol Yüzi Güneş
- 70- Hikāyet Zihī Server
- 71- Hikāyet Muḫammed Nūr-ı Rabbü'l 'Ālemindir
- 72- Hikāyet-i Zikr-i Müdām
- 73- Hikāyet-i Cehennem
- 74- Hikāyet-i Hülle
- 75- Hikāyet Yören Kendözüne
- 76- Hikāyet Loğma-i Ḥazret-i Mollā İlyās Ḳuddise Sirruhü
- 77- Hikāyet Loğma-i Ḥazret-i Baba Ḳuddise Sirruhü
- 78- Hikāyet Ḳasīde-i Dil-güşā
- 79- Hikāyet Kanı Aḫvāl
- 80- Hikāyet Muştafā Didi Ki
- 81- Hikāyet Namāz Mü'minlerin Mi'rācı Oldı
- 82- Hikāyet Çehār Yār-ı Güzin Rıdvānu'llāhi 'Aleyhim Ecma'in

1b

Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm
A'zam-ı esmā'-i 'alim-i ḥakīm

Sıgımalım Tañrı'ya işbu söze
'Aql [ü] fehm ü dīn ü dil virdi bize

Cān kulağıyla işidüñ bu sözi
Muştafā mi'rācidur açuñ gözi

Kim işidüñ bunı taḥkik mu'teber
Virdi 'Abdu'llāh rivāyetden ḥaber

Muştafā bir gün gezer idi emīn
Ol Ebū Cehl-i la'in aldı yolın

Yetdi ol dem Muştafā'ya söyledi
Bu ne da'vādur ki kılırsun didi

Lāf urursun ki menem ḥaqq resūl
Ḥaşā ki ḥaqq nebī ola yoḥsul

Sen nebīsin saña ḥazne māl gerek
At katır koyun ü partal gerek

Ne atuñ var ne koyunuñ ne maluñ
Dünyā sende bir pūla irmez elüñ

Bu ne yalan da'vālardır ey cādū
Şaldı teşvişe resūli ol 'adū

Gitdi ol dem ol Ebū Cehl işine
Düşdi nebī bu sözüñ teşvişine

Gönli yavuz ḥāl perişān çün gelür
Ümmühānī göricek anı şorur

Söyledi ki Muştafā'ya ey cānum
İki cihānuñ güneşi sulṭānum

N'oldı saña gönül gözüñdür yavuz
Ḳurbān olsun senüñ içün cānumuz

Ḥaqq nebīsin didi ümmetüñ dile
Geldi Cebrāil işit kim ne kıla

Geldi ol dem nebīye virdi selām
Bağdı ol dem Cebre'il'e ol imām

Gördi iki el metā' ile dolu
Cebre'il aydur nebīye ey ulu

Ḥaqq te'ālā çok selām itdi saña
Dünyalık gerek ise didi oña

Altun ola dağ ü taş deryālar
Genc ü ḥazneler öñünce yüryeler
2a

Dağı yarad bende ki h zneleri
Diler ise r   en idem anları

D ny     ret sen    nd r  amu
G  nli i dutma per    n ey ulu

Bell  bilgil i bu s zi y  res l
Sen    nd r  amu erk n   u  l

S yledi Cebr il'e yine neb 
M l dilesem ben olur mı  es b 

Cebr il aydur  es b  var durur
Res l aydur i bu s z d   var durur

Da la anda  es ba me   l olam
 orkarım ki  mmetimi unudam

Ba a  mmetim gerek didi  ab b
Cebre l bu s zlere  ald  'ac b

Peyk-i    ret yine gitdi    rete
  it imdi Mu ta     li nice

Mu ta   yatsu nam zını k lur
Fikr-ile ol bir dem  s y    olur

Yatur evde ne uyur ne uyanu 
Ol gice  ara u idi mi li yok

Yetmi  bu d ny   lınca ol gice
Eyle uzatm   dı an  ol  oca

Va   [u] t y r ins   cin uy uda
Virdi  aflet anlara ol dem  ud 

Ba lad   aflet olar n  amus n
Ol gice mi'  ca       ol em n

Rebi' 'l-evvel gicesiydi meger
A    i neyn gices  ol p r-  ner

Ol gice mi'  ca       ol im m
G r ne k ld  o a ol Rabb 'l-en m

 a   te'    Cebre l'e s yledi
Var  ab bim digil gels n didi

 rdi Cebre l res l n yanına
Elin uzatdı uyarma   a   na

Dir durug l ey neb  a   l g z n
Ey  a   ve'l-leyl ve' - u   y z n

Uyma bu gice gel ol  l sen b -d r
Ra metini  a   sa a   lm   ni  r

2b

Mağşūduña sen bu gice iresin
Hakḫ te‘ālānuñ dīdārın göresin

Ne ki dīleseñ sōzūñ olur ḳabūl
Bunı işitdi resūl hem uyanur

Gōzin açdı Cebrāil’i gördi hem
Ḳatı ḳorḳuban resūl çekdi nedem

Ḳorḳıbanı ditremek dutdı cānı
Zīrā eyle gördiği yokdı anı

Nice kez görmişdi anı ol şafā
Ol sā‘at heybetlü gördi Muştafa

Gördi bu kez altı yüz biñ ḳanadı
Her ḳanadı beş yüz yıllıḳ yol aldı

Şaḳı yetmiş biñ bölükdür ‘anberī
Kimi incüden kimisi mürvārī

La‘l firūze zümürred düzülü
Degme bölük saçlarında ey ulu

Nice şerḫ idem anı bu dil ile
Kim bu biñden biridir geldi dile

Peyk-i ḥazretür o Cebrāil emīn
Muştafa‘ya söyledi yine sōzin

Resūl aydur bu ne ‘azīmet dūrür
Cebrāil dir saña beşāret dūrür

Didi görklü nebī faḫr-i dü ‘ālem
Ḳorḳma benden ḳardaşuñ Cebreil’em

‘Acāibler göresin sen yā ḥabīb
Ḳamu derde Hakḫ seni ḳıldı ṭabīb

Cümle nebī görmedügin göresin
Ḳābe ḳavseyñ menziline iresin

Saña naşīb eyledi ol pādīşāh
Çün peygamber oldu bu söze āgāh

Resūl aydur Cebreil’e yā aḫī
Va‘de müyesser midir yoksa daḫı

Cebreil aydur resūle ey begüm
Va‘de degül vaḫydür bu didigüm

Mi‘rācuñdur bu gice yā seyyidi
Ḳamu gök ehli saña müştāḳıdi

İntizār oldu saña kerrübiler
Her birisi yüzüñi görmek diler

3a

‘Âşıkunđur kâmusı dîdâruña
Hasretdür irişeler dîdâruña

Birbirini çağuruban muştular
Uş irişdi ol nebiyyü’l-muhtâr

‘Aşkuñ-ile kâmusı hurrem durur
Zîrâ kapuña bular mihmân durur

İki cihân senüñ ile hem çerâğ
Koydı resülün önüne bir tabağ

Ol tabağ içinde bir diñle ne var
Nûr berķ urur anuñ ‘arşa çıkar

Örtüsi harîrden idi sündüsü
Rengi nakşı mât iderdi tãvusı

Şundı Cebreîl getürdi örtüsin
‘Arza kıldı Muştafâ’ya kâmusın

Nebî aydur bu nedir Cebreîl
Didi ni‘metdir saña virdi Celîl

Seni inder katına Rabbü’l-ganî
‘Arz ide gök ehline diler seni

Ma‘şukısuñ ‘âlemün yâ Muştafâ
Ümmetüña hem bize eyle vefâ

Kutlu olsun mi‘râcuñdur bu gice
Dur gideli[m] seni indir ey hoca

Çünkü Muştafâ işitdi bu sözi
Dik dura geldi hemân dem kendözi

Resül abdeste yürüdi ey yâre
Şundı ibriķ Cebreîl peygâmbere

Resül aldı ol sâ‘at hoş destmâz
İki rek‘at ol zamân kıldı namâz

Çün namâzdan fâriğ oldu ol ulu
Cebreîl geldi hemân dem ilerü

Koydı hil‘ati resülün önüne
Vir şalavât işit imdi rengi ne

Hem yeşil rengi zümürüdden laţîf
Nûrı dolmışdı cihâna hem şerîf

Nûrına du‘â kıldı ay günü
Gör ne hikmet kılmış ol Rabbü’l-ganî

Ne ho kimse görmüş anuñ ipligin
Ne culâh eylemiş añun düzdigin

3b

Hil‘at-i Raḥmān durur hem kudreti
Ümmet iseñ oña vir şalavâtı

On iki kât hem her yerden ey ulu
Yakasında ism-i a‘zam yazılı

Yaçasında elif yazılı idi
Ve‘l-‘Ādiyât yeñleri üste idi

Yedi ḥā mīm yedi tılsıma tele
Çiñni üstünde yazılmışdı bile

Yağrınıñ yazusı ve‘ş-Şems ey yâr
Gögsi üstünde yazılmış ve‘l-Kamer

Şağ yanında hem yazılmışdı t̃ā
Ol şacı ve‘l-Leyl yüzi ve‘d-Ḍuḥā

Şol yanındaki yazusı ey hümām
Sûre-i innā feteḥnā idi tamām

Sağ peşindeki yazılmışdı āyāt
‘Ābidāt-ı şālihāt-ı sāyeḥāt

Şol peşinde kâf yazılı idi
‘Anber ‘abîr ü ıpar қоқар idi

İki çevresinde yazılı Yā-sîn
Ümmet iseñ hoş şalavāt viresin

Altı biñ altı yüz altmış āyeti
Hil‘atine yazmış idi kudreti

Yedi düğmesinde daḥı idem saña
Yedi yıldız meş‘ale idi aña

Yedi düğmenüñ daḥı ilikleri
Nûr-ile dolmuş-idi hem yerleri

Hil‘atinüñ adı müstağraḳ idi
Yedi kât gökler nûrundan garḳ idi

Yine bir ‘amāme şındı Cebreîl
Kudretinden anı yaratmış Celîl

On bir arşun uzun idi ve‘s-selām
Eyni daḥı yeddi arşundı tamām

Elif ismu‘llāh içinde gizlüdür
Bir ucunda Āyete‘l-kürs yazludur

Ol daḥı yazılmış idi mu‘teber
Aldı ol ‘amāme-yi ḥayrû‘l-beşer

Şardı başına ‘amāmesin resûl
Ol şamuya server ü Ḥaḳḳ’a resûl

4a

Ol ki adı rahmete'n li'l-'ālemīn
İşid imdi ol 'amāmenūn adın

Qur'an içre adı istebrak idi
'Arşa kürse cennete revnak idi

Yine bir mendil harīrden sündüsī
Şundi Cebreil resūle kendüsü

Aldı resul eline ol mendili
Dürlü tesbīh okur-idi her dili

Dört yanında çok saçaklar düzülü
Üç yüz on üç mürsel anda yazılı

Koydı bir na'leyn önünde Cebreil
Ol ki 'arşda gördi anı ol 'akıl

N'aleynün ta'zimini idem saña
'Āşık iseñ sen şalavāt vir aña

Na'li altında yer görürdi güneş
Müşterī aña çağırırdı şābāş

Bitmiş-idi üstüne misk-i 'abir
Şol çemen gibi çoğardı bī-naẓir

Na'leynün hem tasmaı aydan idi
Miğ yerine mismārı nūrdan idi

Na'leynün hem adı mi'rāc idi
Nūrı yerden 'arşa degin rāh idi

Şundi bir kadeh dahı dolu Çalab
'Anber ü ['abir] çoğardı hem gülāb

Ol kadehün çevre yanı nīlūfer
Nergis ü reyhān çoğar benefşeler

Ol kadehün adı idi mihriyā
Bir bakışı deger yüz bin hūriya

Görđi resul ol kadehün tārihin
Yazılmış vallāhu ḥayrū'r-rāziķin

Resul içdi ol zamān ol şerbeti
Soḥbete dīvāneler uçdı katı

Yine çok çok melāik karşı gelür
Şaf şaf olub hevā yüzünde durur

Resul aydur yā aḥī kimdir bular
Cebreil dir yā nebī kerrübiler

4b

Saña istikbāl iderler yā aḥī
Hem şefā'atun umar onlar dahı

Ḳamusı muḥtâc durur şefâ‘ate
Yuḡaru baḡ bunları gör kim nite

Yâ Muḡammed nazar it bu göklere
Gör nice in‘âm olupdur anlara

Resûl ol dem göklere kıldı nazar
Gördi dutmuş gök yüzün kerrübiler

Gördi açılmış kapısı göklerin
Raḡmetiyle dolmuş içi yerlerin

Birbirine doğru açık kapular
Baḡdı resûl ‘arşa deḡin nûr görür

Gördi ‘arş ü kürs ü levḡ-i maḡfûzı
Onların çevresi ṡolu nûr idi

Ḳudret-i Ḥaḡḡ nûrı tecellî kılar
Resûl ol dem ‘arşa baḡdı ne görür

Gördi ‘arş [u] kürsini dutmuş ‘alem
Her birinde yazılıpdur bir selâm

Ol ‘alem ki şevḡasında yazılı
Dinle ne yazılmış anda ey ulu

Yazılı ol ‘alemde ve‘d-Ḍuḡâ
Selâm-ı ‘aleyk saña dir yâ Ṥâ-hâ

Yazılı ikinci ‘alemde hemîn
Selâm-ı ‘aleyk saña dir hem Yâ-sîn

Yazılı üçünci ‘alemde şafâ
Selâm-ı ‘aleyk saña yâ Muṡtafa

Yazılı dördünci ‘alemde levlâk
Selâm-ı ‘aleyk saña ey nûr-ı pâk

Yazılı beşinci ‘alwmde uṡûl
Selâm-ı ‘aleyk saña dir yâ resûl

Yazılı altıncı ‘alemde bular
Selâm-ı ‘aleyk saña yâ iftiḡâr

Yazılı yedinci ‘alemde ṡabîb
Selâm-ı ‘aleyk saña dir yâ ḡabîb

Her birini dillerince aḡladı
Ḥoş faṡâḡat birle ol dem söyledi

Sözleri ḡamu Muḡammed’i okur
Ol ‘alem dibi dolu kerrübiler

5a

Her biri bir dürlü şādîlik kılar
Şaf şaf olub ḡamusı ḡarṡu gelür

Geldi bunlar Muştafa'nun katuna
Dinle imdi bunların adları ne

İndi ol dem yüz bin ile Tartar'ıl
Dağı ardınca onların Nurbâ'ıl

İndi yüz bin kerrübile Mu'mâ'ıl
İndi beş yüz bin ile Ebu Tâ'ıl

Toksan üç bin ferişteyle şalâh
Nûrî şaça şaça geldi ol revâh

Dağı ardınca irişdi İsrâfîl
Yedi yüz bin hem ferişte bile bil

Dağı ardınca irişdi 'Arkâ'ıl
Onun ardınca irişdi Sarsâ'ıl

Kamudan sonra irişdi 'Azrâ'ıl
Şavluñ dir önünce Vertâ'ıl

İndiler hevâ yüzünde tırdılar
Zîrâ yerler yüzine sığmaz bular

Yer ile gök arası tıldı varı
Halka halka bağladılar şafları

Çoğ çoğ olub kâmusu çünkü durar
Her biri elinde bir nesne durar

Yüz binî nûrdan götürmüş meş'ale
Çağırır yüz bin dahı ebu'l-'alâ

Yüz binî dahı nûr götürmüş enveri
Tüter idi müşk-i 'ûd u 'anberi

Yüz binî envâr dökerdi göklere
Yüz binî dahı nûr saçardı yerlere

Yüz binî nûrdan götürmüş hil'ati
Yüz binî karşı saçardı rahmeti

Yüz binî nûrdan götürmüşdi kemer
Yüz binî nûr tâc getürmüş mu'teber

Yüz binî nûrdan götürmüşdi 'alem
Yüz binî çağırır idi ve's-selâm

Yüz binî nûrdan götürmüşdi çevgân
Yüz binî nûrdan top dutmuş 'ıyân

Yüz binî nûrdan götürmüş hem 'alem
Yüz binî nûrdan tutar hem kalem

5b

Yüz binî nûrdan elinde hem kılıc
Yüz binî nûrdan durar elma turunc

Yüz biñi dutmuş kucağında güli
Dağı yüz biñ kafes ile bülbüli

Nice diyem bunların vaşfin saña
‘Aşık iseñ dut kulağını buña

Vir şalavât ‘aşkıla ey pür-şafâ
Mi‘râca çıktı Muhammed Muştafâ

Bilesince Cebrâil idi hemîn
Gör ne kıldı ol resûlü’l-mürselîn

Cebreîl çün kim resûl ile gelür
Karşusunda üç qarartu görünür

Göricegiz Muştafâ durdı şorar
Kardaşım yâ Cebreîl kimdir bular

Cebreîl aydur birisi Mikâil
Biri İsrâfil birisi ‘Azraîl

Geldi bunlar resûle virdi selâm
Ta‘zîm ile itdiler birkaç kelâm

Didiler beşâret olsun yâ resûl
Ne ki sen diler-iseñ oldu kabûl

Mi‘râcundur bu gice yâ seyyidî
Çünkü onlar işbu sözi söyledi

Geldi Cebreîl ilerüye dağı
Çekdi Burâk’ı resûle ol ağı

Ol Burâk’uñ naqşı müşg alnı ay
Mıhı yıldız gözi Kevşer kaşı yay

Dişleri incü gibi âb-ı hayvân
Kulağı boynı pirûze mu‘cizât

Ol Burâk’un alnı ve’ş-şems ü kamer
Dağı iki yanağından nûr çıkar

Oñun ol saçlarının gevherleri
Dört yaña saçar ‘abîr ü ‘anberi

Yanağınuñ derleri dürrlü idi
La‘l [ü] incü ile düzmüşler idi

Yiydiği müşk ile hem ıpar idi
Bülbül ü tütî önünde zâr idi

Yorgasına yetmez idi karlağuc
Ne hoş ışığına irişürdi ‘Üc
6a

Sıçraduğına irişmezdi recül
Ayağını kağsa titrerdi cebel

Sıçraduğı yidi ferseng rāh idi
Her seher vaqtinde bil āsar idi

Bir ‘acāib dağı idem vaşfını
Dinle imdi şerh ideyim aşlını

Ildırım tek çağardı gözleri
Tūṭiye şekker ezerdi sözleri

Gözleri perdesi üste ey paşa
Yazılı idi “يَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ”⁴⁷

Alnı üstünde yazılmış on satır
Sûre-i el-kehf en‘âm nazır

Yañağında yazılıydı sâ’ihāt
Müslümât-ı mü‘mināt-ı kânitât

Burnı üste yazılıydı yâ laṭif
Vir şalavât Muştafa’ya ey şerif

Müşg idi kulağı anuñ ey ricāl
Şacı ol mîm vahy ü mîm ü dal

Qırk düzüm ‘anberçe boynunda idi
Dürlü tuhfе ‘acāib anda idi

Ol Burāk’uñ cümle endāmı güher
La’l-i yāqūt vaşfın itdim mu‘teber

Ol güherüñ şu‘lesinden ol Burāk
Gāh yaşıl gāh ü kıvıllı nûrı aq

İnişe gelse uzanur önleri
Yoquş olqac kıç uzanurdu geri

Tartāildir ol Burāk’uñ bir adı
Vir şalavāt şād kıl Muhammed’i

Aydı yevgān hem nûrdan durur
Cebrāil yevgānını dutmuş durur

Çekdi resûl önüne ol dem anı
Didi gelgil ey erenler sultānı

Destûr oldu bu Burāk’a bin didi
Kim seni Hakk hazretine indedi

Yüridi resûl Burāk şaru hemān
Tā bine gide göge şāh-ı cihān

Oynadı dutmadı bir yerde qarār
Olmadı resûl önünde pāyidār
6b

Cebreil aydur Burāk’a doğrudur
Muştafa’dır iki cihān faḥridir

⁴⁷ İbrahim Suresi 27. Âyetden “Allah dilediğini yapar” anlamında kısmi iktibas.

Sen daħı ārām it binsün saña
Döndi Burāk söyledi ol dem aña

Döndi Burāk Cebreīl'e söyledi
Biñ benim gibi binse kul didi

Biñ benim gibi aña müştāk durur
Qorqarım maşşer günü terkim urur

Resül aydur sen güvāh ol ey aħī
Bu Burāk'dan özge ben binmen daħı

Çün bu sözi söyledi hem ol 'azīz
Burāk egildi resül öñüne tiz

Aħī eyer ġāşiyesin götürür
Gördi eyerüñ içi nūr berķ urur

Şükrü'llāh didi rabbü'l-'ālemīn
Kamu 'ālemlere olmuşsun ġüzīn

Söyledi Cebreīl ol dem resül
Ne idi ħālūñ bize itgil uşul

Ġāşiyede kim ne gördüñ söylegil
Kıatı şükr itdüñ nedir ma'lum kııl

Didi ki ey ber ġüzīde Muşţafā
Cümle gök ehli eyler saña şafā

Dört biñ yıl dünyādan öñdin ol Hudā
Vaşfıñı senüñ bize kıldı nidā

Ol melekler cümle oldılar bī-huş
Haşr u neşr olunca eylerler ħurūş

Ol zamāndan berlü müştākuz saña
Yüziñi gösterdi çok minnet aña

Ben didim ki ey Hudāvend-i cihān
İns ü cinne raħm idersin bī-nişān

Murādımı ħāşıl eyle ey ġanī
Ġāşiyesin götüren eyle beni

Hem celā vü dār eylegil ol resüle
Ol zamān ki vaķt bine bunda gele

Haķķ te'ālā kıldı ilhām ol zamān
Vaķt gözet oldı murāduñ kāmurān

Bu şükr anuñçün -idi yā resül
Devr gideli vaķt irişdi bilmiş ol
7a
Dile gelen ümmetüñ Haķ'dan didi
Saña budur murādım çokdan didi

Çıkdı tā kim bine ol demde Burāk
‘Arşı kürsiye gide ol yüzi aq

Ol Uḥud tağında ki cenk eylemiş
Dişi pāresini ḥacerde qomuş

Aldı ol dişi gide Ḥaḳ’dan yaña
Dişi ancak ol dem bir ilhām aña

Didi ey dostum nedir avcuñdaki
Gel işide yaradılmışuñ yeki

Didi resūl sen bilürsin yā ḥudā
Yegregi saña ‘ıyāndır qıl nidā

Didi senüñ didüñ baña laṭif
Qılmışım seni ‘ālemlerde şerif

Çünkü bu ilhāmı işitdi ‘ıyān
Didi ol dem ey Ḥudāvend-i cihān

Avcum içindeki dişim pāresi
‘Arz idem saña ne dūrür çāresi

Çünkü işitdi bunı ol şāh-ı cihān
Söyledi ol demde ey faḥr-i zamān

Sen ki anı ‘arz-ı ḥāl itdüñ baña
Diñle imdi ne direm şimdi saña

Çün ola āḥir zamān yevmü’n-nüşūr
Buyruq idem çalına ol demde şūr

Yıgıla ol dem ḥalāyık bī-şümār
Nice yüz biñ ümmetüñ günāhı var

Ol günāhuñ cümlesin idem beyān
Ol ḥalāyık cümle işide ‘ıyān

N’ola ḥālüñ ol maḥalde söylegil
Bu maḥalde fikrin anuñ eylegil

Çünkü bu ilhāmı işitdi resūl
Virmedi ḥaḳḳa cevāb ol demde ol

Yine ilhām itdi Ḥaḳḳ ol dem aña
Bu söz için nişe dinmezsın baña

Resūl aydur ey Ḥudāvendigerim
Nişe yaman bilmezem ne söyleyim

Sen bilürsin bu işüñ aḥvālını
Saña şaldım yaḥşı yaman varını
7b

Ḥaḳḳ te‘ālā didi ol dem yā resūl
Ey özi cümle uşüllerden uşul

Ey özi şîrîn ü ey cismi arı
Enbiyānuñ evliyānuñ serveri

Şulh idelim ikimiz gelgil bile
Şulh odur ki kıla dostlar dost-ile

Ne sen anı ‘arz-ı hāl eyle baña
Ne ben ümmet günāhın açam saña

Setr pūş idem günāhın cümlesin
Bu sözün taḥkîkîni işidesin

Günāhına tevbe idüb dönseler
Bu beş emr tā keyd nice kılsalar

Biri eksik olur ise iş degül
Eksik işli kişi yol varmış degül

Çün işitdi resül şāzz oldu bunu
Didi ol dem ey Ḥudāvend-i Ganī

Bu ‘acāib hāle ben kıldım daña
Sen kelāmda eyledün peygām baña

Sen gāzā [it] anlaruñla yā resül
Ben senün bu sözünü kıldım kabül

Ol benim dişim çıkaranlar hemîn
Ol münāfıklar idi bildim yakîn

Biz oları kırsak olurduk sa’id
O bizi öldürse olurduk şehîd

Bu işe māt olmuşuz yā Rabbenā
Bu işün ilhāmını kılgıl baña

Çün bu sözi söyledi ol cān fedā
Yine ilhām itdi aña ol Ḥudā

Didi ey Ḥaqq ber güzîn-i enbiyā
Ben seni kıldım imām-ı pīşvā

Çok keremler ben saña eylemişem
Yedi göklere seni doylamışam

Sen münezzehsin kāmudan bil yakîn
Ağzuña getüresin onlar adın

Ummazam ben bunu senden ya resül
İşidicek bu sözi kıldı kabül

Ol resül bindi Burāk’a vardılar
Bilesince yügrüşür kerrübîler
8a

Tapusunca Cebreîl daḥı bile
Beytü’l-maḳdis’e gitdi cem‘ ile

Ki işidün ‘acāibler eyideyem
Yolda ne gördi kamu şerh ideyem

Gider iken nebî gördi bir hurûs
Tebesinde iki şâh bitmişdi düz

Yerden çıkmış yere girmez gerü
Geçdi Burâk yine andan ilerü

Resûl anı görüncegiz dañladı
Döndi ol dem Cebreîl’e söyledi

İtdi Cebrâil ne idi ol hurûs
Yerden çıkmış yine yere giremez

Ayıtdı ol hurûs mişl ümmetün
Şol ola ki duta senün sünnetün

Tañrı virmişdi seni Hakk resûl
Didigi sözde ola ey pür-uşûl

Dönmeye kavlınden ola doğru yâr
Geçdi ondan ilerü dağı olar

Şöyle giderdi Burâk’ı ‘izz ü nâz
Şağ yanında gelür idi bir âvâz

Gördi resûl bir qarartu görünür
Ayıtdı yâ ağı bular kimler dürür

Didi yâ seyyid işit kimdir bular
Cebreîl aydur bular Yahûdî’ler

Didiler ki yâ resûl kılığıl nażar
Bağmayub ol yerden itdiler güzer

Cebrâil aydur işitme yâ resûl
Diler-iseñ ümmetün ola kabûl

Geçdi Burâk şol yañadan bir dağı
Ün işitdiler yine onlar dağı

Durmayub çağırırdı yâ hakîm
Resûl aydur Cebreîl bu dağı kim

Ayıtdı yâ nebî işitemgil anı
Bu çağıran dağı saña Naşrânî

Ol dağı diler saña ümmet ola
Geçdi resûl bağmadı girdi yola

Gider iken gördi bir hoş mürğ-zâr
Bir arık öküz dağı anda durur
8b

Otlar ol çayır çemende ol dağı
Resûl aydur Cebrâil’e ey ağı

İtdi işbu otlayan aruķ öküź
Ne öküzdür menfa‘atin eydüñüz

Cebrāil aydur bu öküź ma‘nā
Her ki teni besledi oldu ‘āşī

Nefsine kulluķ iden ġāfil dūrūr
Geçdi Burāķ ondan ilerü varır

Gitdi andan ol arada durmadı
Şusuz otsuz bir araya uğradı

Ne otı var ne şuyı var bir yazu
Baķdı yazuya resül hem kendözü

Gördi onda daķı durur bir öküź
File beñzer şöyle semirmiş semüz

Şöyle semrimiş durur eydem saña
Resül anı göriceķ ķaldı daña

Resül aydur işbu daķı ne öküź
Şusuz otsuz yerde hem şöyle semüz

Cebrāil aydur işitgil yā emīn
Dīni besleyen olur ĥaķķa yaķın

Bu öküzüñ daķı didi sırrı bu
Geçdi resül daķı andan ilerü

Gitdi Burāķ ol arada durmadı
Gider iken bir mülke uğradı

Gördiği dört dürlü don anda dutar
Şaru ķara ağ yaşıł ey pür-hüner

Cebrāil dir yā resül benden işit
Ağ ıon ile sen yaşıł ķabül it

Zirā ümmetüñ libāsı ağ durur
Daķı yaşıł don ferişteıer geyür

Cebrāil çünkü bu sözi söyledi
Şundı resül elini gör n’eyledi

Ağı yaşıł don giyiben durdı örü
Geçdi Burāķ daķı andan ilerü

Gider iken baķdı bir melek görür
Eline iki ķadeķ almış gelür

Ol ķadeķüñ biri süddür biri bal
Cebrāil dir yā Muĥammed balı al
9a

Bal şifā-yı mü‘minin didi ĥalim
Aç baldan ümmetüñ olsun selim

Resûl aldı bal kadehinden içer
Ol Burāk durmaz yine andan geçer

Yine bir ferişte uğrar yolu
Bir abağ u üç kadeh dutar eli

Ol dağı Muşafā’ya karşı gelür
Döndi Cebrāil yine haber virir

Ayıtdı Cebrāil bu üç kadeh dağı
Hamr ile baldır süddür bu dağı

Hamrı alma südi algıl ey kemāl
Diler-iseñ ümmetün ie helāl

Aldı resûl sūd kadehin kıldı nüş
Çünkü ol kadehün ii oldu boş

Qaldı dibinde anuñ bir kare sūd
Cebrāil resûle dir ey şem’-i ‘ūd

Südi cümle iseñ olurdu eyü
Ümmetün olmazıdı hı kayğulu

Ümmetün dağı ‘azāb görmez idi
Muşafā döndi yine gör ne didi

Ayıtdı çağır gelsün içeyim kamu
Cebrāil aydur resûle ey ulu

Çünkü gitdi dağı gerü gelmeye
Naşibünden dağı artuğ olmaya

Naşibün bu idi didi yā emīn
Geçdi Burāk dağı ilerü hemīn

Yine yolu bir dişi kelbe irer
Qarnunuñ içinde enikler ürer

Çağrışurlar qarnı içinde olar
Dañladı resûl anı durdu şorar

Resûl aydur Cebrāil’e yā ahi
Ne ‘alāmetdir baña ayıt bu dağı

Cebrāil aydur ideyem ey paşa
Devr-i āhır ol zamān vağt irişe

Ulular otura kii söyleye
Kişiler uluya hürmet itmeye

Azğun ola ol zamānün mağlûkı
Vir şalavāt Muşafā adın oğı
9b

Geçdi Burāk ol aradan hem yine
Gider iken bağıdı resûl öñüne

Bağlamışdır bir yük odun bir kişi
Götüremez dağı kor budur işi

Yığar ol yüke odun bulduğunu
Daña kaldı Muştafâ gördi anı

Cebrâil'e şordı ol sırr-ı 'ıyân
Cebrâil dir budur ol yazuk yığan

Günâhı çok kazanur işler yazuk
Götüremez yüki urur dağı çok

Gice gündüz bu durur işi hemân
Geçdi Burâk ol aradan ol zamân

Yıl gibi gider idi ol durmadı
Yolda bir 'avrata nâ-gâh uğradı

Kendözini bezemiş tâvus gibi
Cebreil aydur resüle yâ nebî

Bakma anuñ sözine yâ seyyidî
Şordı resül bu ne 'avratdır didi

Cebreil aydur bu dünyâdır ey yâr
Buña uyan işini kıılır feşâr

Yüridi onuñ yüzine bakmadı
Ümmetini kayguya bırakmadı

Ümmeti hâşşları uymaz oña
Vir şalavât ki şevâb ola saña

Onda dağı durmadı ötdi Burâk
Yağun oldu Burâk'a cümle ırak

Kuş yetmez Burâk'a şöyle gider
Göz açınca ol sâ'at Kuds'e irer

Çünkü Beytü'l-mukdis'e irdiler
Ol arada nebîyi indirdiler

İndi bir dem yere ol fahr-i zamân
Cebreil ol arada oldu nihân

Bir sâ'at hem geçmedi geldi gerü
Nebî Kuds'e secdeye girdi içerü

Gördi peygamberlerüñ cânın eyâr
Muştafâ'yı göricegez durdılar

Merhabâ didiler ey şâh-ı beşer
Âdem aydur ey nebîyyü'l-mu'teber
10a

Geç ilerü sen bize ol pîş namâz
Böyle buyurdi saña ol kârsâz

Qıbleye karşı namâz kıldı varı
Bilesince enbiyâlar cânları

Çün namâzdan fâriğ oldı Muşafâ
El getürdi hâzrete kıldı du'â

Ümmetün diledi ol şâh-ı dîn
Vir şalavât sen dağı ey müslimîn

Geçdi resûl yine andan ilerü
Yine bir ırmağa irişdü gerü

Görđi ol ırmağı uçmağdan gelür
Günde bir kez Cebreîl oña gelür

Dalar çıkar kanadın silkerine
Her tügünden tökülür yüz biñ dâne

Her dâne ki kanadından dökülür
Allâh andan bir melâik yaradur

Ol kâmusı şalavât virir katı
Vir şalavât sen dağı yâ ümmeti

Geçdi andan bir melâiki görür
Yer-ile gök iki elinde durur

Ayağı yetmiş yedi kat yerlere
Şüretinün 'adedi yok ey yâre

Cümle endâmı anün dürlü şüret
Nice şerhin ideyem ey pâk zât

Şerhe gelmez cesedinde şüreti
Resûl anda 'ibrete qaldı katı

'Acâib geldi resûle ol dağı
Şordı Cebreîle aydur ey ağı

Uş bunun dağı nedir adı sen eyit
İtdi yâ nebî diyem bir key işit

Yeddi kat yeri gögi dutan budur
Yine Muşafâ ol arada durur

Çün teferruc kıldı resûl kâmuı
Şol yanında bağı görđi kâmuı

Bağı resûl ol kâmu heybetine
Bir ferişte görđi anda hem yine

Ol dağı bir kürside kılmış karar
Biñ yıllık yol-imiş ol kürsi ey yâr
10b

Kürsi oddan ol melâik oturur
Yedi yüz biñ zebâni karşı durur

Her biri nûrdan elinde bir teber
Ol ferîşte nebîye kıldı nazar

Çorğıdı peygamber göricek çün anı
Çorğusundan titremek dutdı cânı

Titredı sümükleri yaprağ gibi
Cebrâil didi ki çorğma yâ nebî

Dir budur fağır-i dü ‘âlem Muştafâ
Sen dağı yağışı nazar kıl ey şafâ

Resûl aydur Cebrâil bu kim dürür
Ayıtdı yedi tamuya hâkim dürür

Tamular kâmusı fermândır buña
Resûl aydur Cebrâil eyitgil oña

Tamu kapuların açsun göreyim
Varub ümmetime haber vireyim

Cebrâil aydur Mâlik aç kapuyı
Görsün içinde Muğammed kâmuı

Durdı Mâlik açdı tamu kapusın
Gördi peygamber içinde [kâmusın]

Gördi kaçran deñizi kaynar daşar
Zâr-ile feryâd öñi daşra çıkar

El-amân dir yâ Muğammed her biri
Bunlar kimdir baña virgil haberi

Senden şefâ‘at umar bunlar dağı
Resûl aydur bunlar kimdir yâ ağı

Ne bilür bunlar benim adım didi
Ayıtdı dîne gelmeyen kurbuñ didi

Kim du‘â kıl bulara bula necât
Bir hıñâb irdi resûle ol sâ‘at

Ayıtdı gerekse kurbuñ ümmeti
Çankısına kılursın şefâ‘ati

Resûl aydur ben buları n’eylerim
Yâ ilâhî ümmetimi dilerim

Şol yazuklu ümmetimi vir baña
Ümmet iseñ vir şalavât sen aña

Resûl aydur Cebrâil tamularuñ
Adlarını baña ayıtgıl anlaruñ
11a
Cebrâil aydur cehennemdir biri
Giresidir anda müşrikler varı

Pes bularuň turağı anda ola
Ne ki bunda işliye anda bula

İkinci tamunuň Hutame adları
Bî-namâzlar anda girerler varı

Kimse ki terk eyleye namâzını
Ol tamuya qoya Tañrı anları

Adı üçünci tamunuňdur Saçar
Yalancılar anda girer ne ki var

Her kişi ki yalanı kılsa pîşe
Ol tamu içinde ola hemîşe

Tamunuň dördünci adıdır Sa'ır
Gammâz olanlar Sa'ır içre erir

Kim ki bir kişiye bühtân eyleye
Ol tamuda cānın anuň yandıra

Adı beşinci tamunuňdur Lazā
Putperestler cānına onda cezā

Her kişi kim ol büte secde kıla
Ol kişiler tamuda ebed qala

Adı altıncı tamunuňdur Caḥīm
Zālīm olanuň yeri onda muḳīm

Her kişi bir kişiye zulm eyleye
Cānı ol tamuda gerek qaynaya

Adı yedinci tamunuň Hāviye
Her kimüň kim 'ameli ola riyā

Ol tamu içinde göre miḥneti
Çünki gördi Muştafā bu 'ibreti

'İbret aldı qorqı düşdi cānına
Bir ilan gördi resül anda yine

Ol ilan qarnında diyerdi tamu
Bir bucağında durur şöyle kamu

Ol ilanüň adı durur Hāviye
Mevā durur qarnı yedi tamuya

Tamuyı Haqq anuň qarnında qomuş
Ol ilanüň adı Hāviye imiş

Yedi deňiz suyun içse ol ilan
Zerrece bulmaya ağızında nişān

11b
Tañrı hışmından yaratmışdır anı
Vir şalavāt tamudan qurtar cānı

Geçdi peygamber ol aradan yine
Bağd[1] ol sâ'at yine şağı koluma

Gördi uçmağı yine anda resûl
Şordı Cebrâile ol şâh-ı kabûl

Ayıtdı adların bularuñ di baña
Ayıtdı işit eydem yâ enbiyâ

Adı evvel uçmağın dârü'l-bekâ
Oña cömerdler girerler muṭlaḳâ

Etmegini yidirenler dünyede
'Alî ile anda girer ey dede

Adı ikincinüñ dârü'l-ḳarâr
Onda zâhidler girerler her ne var

Adı üçüncinüñ dârü'l-ḥulûd
Hâcılara anda yanar şem'-i 'ûd

Her ki Ka'beye varub yüzün süre
Yarın ol uçmağa gerek kim gire

Adı dördüncinüñ dârü's-sürûr
'İlm okuyanlar yârin anda girür

Her ki 'ilm-ile 'amel eyleye
Tañrı uçmağında anı toylaya

'Adn adludur beşincisi eyâr
Onda girerler şehîdler ne ki var

Adı altıncı behiştîdir ki na'im
Meşâihler cümle andadır muḳîm

Uçmağın yedincisidir me'vâ
Mü'min olanlar görür anda liḳâ

Adı sekizincinüñ firdevs ola
Cümle nebîler anûn içi tola

Enbiyâlar yeriymiş ol maḳâm
Hoş teferruc itdi aña ol imâm

Geçdi uçmağdan irişdi bir yere
Sidretü'l-müntehâ imiş ey yâre

Sidretü'l-müntehâ adlu bir ağac
Şerhın idem cümle onı gözün aç

Budağı cümle yere dalmış durur
Köki yukarı göge ḳalkmış durur
12a

Yaprağı dutmuşdı yedi ḳat gögi
Ḥüb teferruc ḳıldı ol 'âlem begi

Vaṭanı Cebrāil'ün ağac dibi
Ḳaldı onda Cebrāil gitdi nebī

Adı refref bir ferişte irişür
Nebī onda anuñ üstüne binür

Gitdi ol daḡı resül ile bile
Gider iken uğradı İsrāfīl'e

Şordı Muḥammed bu ne yerdir didi
Ayıtdı tahte'l-'arşdır yā seyyidī

İsrāfīl dir yā ḡabīb gör ferşini
Baş ḡaldur gör Çalab'un 'arşını

Nebī daḡı ol demde yuḡaru baḡar
Ol sā'at bir damzım ağzına damar

'İlm-i ḡikmet ol sā'at oldı naşīb
Gördi 'arşda yine ol demde ḡabīb

On iki arḡ 'arş ayaḡında görür
Her biri kırḡ biñ bu dünyāca durur

Dört pınar ol 'arş ayaḡında çıkar
Her biri añun bir iḡlīme aḡar

Biri Nil ırmaḡı Mısır'da durur
Biri Fırāt şuyı Baḡdad'da durur

Biri Ceyḡun'dur Ḥorasan'a aḡar
Biri Seyḡun ırmaḡı Hind'e çıkar

Dördi aḡar dünyāda meşḡūr bular
Baḡdı resül 'arş ayaḡında eyār

Gördi bir ḡuş oturur ağdır teni
Aḡ ḡorūsa beñzedir seyle anı

Daḡ u daşuñ topraḡına var şümār
Ḳanadınuñ şaḡışı yoḡdur eyār

Ḳızıl altundan tācı var ki ulu
İki gözi gevher ü burnı lü'lü

Ayaḡı yaşıl zümruddür ey yār
Çaḡırıcak yeri gök üni dolar

Vir şalavāt Muşṭafā'ya diñle söz
Didiler 'arş-ı ḡurūs ol ḡurūs

Ol ḡicābdan geḡdi resül ileri
Biş yüz illükdür arası her biri

12b
İrdi bir ḡicāb resüle ey aḡī
Şāf zebercedden imiş hem ol daḡı

Ol hicābı dağı hem gördi yine
Bir ‘acāib hāl irişdi sem‘ine

Raḥmeti nūrı dağı anda ey cān
Geçdi hicāblar dağı faḥr-i cihān

Geçdi yetmiş biñ hicāb cümle yāḳūt
Yine yetmiş biñ dağı ‘anber ü ‘ūd

Bî-nihāyet sağısı yok bî-şümār
Perdelerden hem geçürdi gird-gār

İrdi ‘arşa ol nebīyyü’l-muḥtār
Şundi na‘leyni çıkarmağa ey yār

Ün işitdi ol dem ol şıdḳ-ı şafā
Na‘leynüñ çıkarmağıl yā Muştafā

Na‘leynüñle yüri gelgil karşıma
Kim berekātı doḳunsun ‘arşıma

Resül aydur yā ilāhe’l-‘ālemīn
Sen çıkar didüñ Mūsā’ya na‘leynin

Sen oña didüñ ki na‘leynin çıkar
Allāh aydur yā resül-i iftiḥār

Oña didim yalın ayak çık Tūr’a
Tūr berekātı ayağıña ire

Sen çıkarma na‘leynüñ gelgil baña
‘Arş-ı ferşimi fedā kıldım saña

Çün Çalab’dan ‘ināyet oldu kula
Yüridi resül yine na‘leyn ile

Enbiyālarda oña oldu naşib
Çün yaḥun irişdi ḥazrete ḥabīb

Görde Muştafā Ḥaḳḳ’uñ envārını
Cān gözüyle gördi hem didārını

Karşı virdi Muştafā’ya Ḥaḳḳ selām
Ol ‘aleyk aldı ferişte es-selām

Bî-hūş oldu bilmedi resül özin
Ḥaḳḳ önünde secdeye koydı yüzün

Ḥaḳḳ didi ki baş getürgil yā resül
Her ne dirsens sen anı kıldım ḳabül

Baş getürüb söyledi ol ber güzīn
Selāmün ‘aleynā ve ‘alā ‘ibādī’llāhü’ş-şāliḥīn
13a

Koymadı önüne bir zerre niḳāb
Görde ḥaḳḳı Muştafā hem bî-hicāb

Çün irişdi onda maqşūda resūl
Muştafā bir dağı yine secde kılar

Başını secdeye koydı söyledi
Ümmetinün yazuğını diledi

Cümle melāik işidib gördiler
Hak nebi diyüb şehadet virdiler

Ol melāikler şalavāt getürür
Hak te‘ālā kudretiyle buyurur

Hak didi ki Muştafā’ya merhabā
Armağan söyle ne getürdüñ baña

Resūl aydur hem sen raḥımsin hem kerīm
Diñle saña ‘arz-ı ḥālim söyleyim

Ümmetim yazıkların dekşirmişim
Hāzretüñe raḥmet uma gelmişim

Raḥmetünden bunlara kılgıl meded
Yoḥsa qalurlar günāhdā tā ebed

Hak özi feriştelere söyledi
Size çokdan bunı dimişdim didi

Yaradılmışdan bunı kıldım güzīn
Buña ta‘lim itmişim islām-ı dīn

İtdik oldı ḥāzretime gelmege
İsterim çok çok buña feyzim dege

Yüz biñ yıllık yolu geçüb geldi ol
Göklerimde çok ‘acāib gördi ol

Hīç birine kılmadı ol iltifāt
Cümle maḥlūkāt bunuñ yanında māt

Ḥayli vaqtdir ben size didim bunı
Baña getürmüş yazık armağanı

Suāline bu cevābı söyledim
Raḥmetim ile oları toyladım

Bir ḥiṭāb itdi Ḥudāvend-i cihān
Didi ki ey ber güzīn-i ins ü cān

Raḥmet itdim ben olara yā resūl
Her ne ki sözüñ ise kıldım qabūl

Yarlıgadım ümmetün ben qamusın
Ötenini evvelin ü āḥirin

13b

Ger günāhdan tevbe idüb döneler
Qoyuban cürmi aşğa inseler

Tā gidince koymayalar emrimi
Tekid idüb hoş göreler farzımı

Ger bu beş emrün biri noķsān ola
Dünyā āhır işleri hüsran ola

Bende dimen onlara ben yā resül
Sen anı ümmet idüb kılma kabül

Hakķ ile resül bu sırrı koydılar
Bu biş emri dutan ümmet didiler

Bu beş emri kılanaban yā resül
Gice gündüz rahmetim idem nüzül

Hür u kuşur işar idem onlara
Seni şefi‘ eyledim ‘ālemlere

Senün ‘aşkuñā yaratdım ne ki var
Cüz’ ü küll ü ez şağar ez kibār

Dağı ne dilerseñ ben vireyim
Ümmetüña didārim göstereyim

Va‘de kıldım olara ben cenneti
Hür u ğilmān u kuşur u cenneti

Her birisi rızķını benden diler
Baña niçün kulluğ itmezler bular

Beni koyar ğayra ider kulluğı
Ayıtdı Muştafa ki ol dem yā ğanī

Sen ‘alimsin hem ‘azimsin sen rahīm
Rahmet eyle sen bulara yā kerīm

‘Afv kıldı buları perverdigār
Vir şalavāt resüle ey toğrı yār

Hak te‘ālā Cebreil’e söyledi
Hāl dilince aña mā‘lum eyledi

Nice gönderem dostum geri
Git disem baħl itmiş ol dem didāri

Ol dağı gitmeklige meyli ola
Pes didārimdan benim doymuş ola

Maşlahat onun ile bir ideli
Armağanla gitsün ümmete geri

Ne ben andan didārim esirgerim
Ne ol diye didār gördüm giderim
14a

Pes resülün hālī idi bu beyān
Çünkü gördi Hakķ didārimı ‘ıyān

Vāşıl oldu cān çün cānān-ile
Yetdi haqqā va‘z ile Qur‘ān‘la

İsteridi inmeye ol şāh-ı dīn
Görüne kıldı ol ilāhe‘l-‘ālemīn

Bir nidā itdi Hudāvend-i cihān
Dir naşīb oldu saña bu lā-mekān

Bu benim ferişterim kulluğın
Tuḥfe apar ümmetüñe yā emīn

Her kaçan beş emri anlar dutalar
Cümle gök ehli şevābın bulalar

Orūc ḥacc namāz ile zekāt
Ümmetüñ duta bunuñ ile bisāt

Biri eksik olur ise iş degül
Eksik işli kişi yol varmış degül

Çün bunu işitdi Haqq‘dan ol yakīn
Ta‘cīl itdi ol resūlü‘l-mürselīn

Dir aparam bunu ümmetime ben
Kim ki işler duta uçmağda vaṭan

Kim ki bu beş emre yokdur tā‘ati
Bizden onda ummasun şefā‘ati

Mi‘rācumuñ āḫiri budur tamām
Şoñ sözüñ ümmete budur ve’s-selām

Ṭarfetü‘l-‘ayn içre ol dem şāh-ı dīn
Geldi maḳāmına irişdi hemīn

Geldi yine düşegin ıssı görür
Dağı bardağ dopdolu şu dökülür

Elli beş yaşında gitdi mi‘rāca
Ol sözi şirīn nebīlerden uca

Ol resūli şefā‘atci bildiler
Ümmeti maḥşer gününde oldılar

Şerḥ kıldım mi‘rācı cümle size
Kāfir olur kim inanmaz bu söze

Ümmet iseñ sen dağı dut sünneti
Ger dilersen ire ḥālīḳ rahmeti

Her kimüñ ki bu söze ikrārı yok
Sındırdın yolını ikrārı yok
14b
Haqq Çalab‘dan bir ‘ināyet diledim
Muştafā‘nuñ mi‘rācını söyledim

Ne dānişmendim ne faķih ne ‘ālim
Ümmî dervîşim faķir ‘Abdü’l-kerîm

Mevlānā’dandır baňa işbu ħiţāb
Söyledim va’llāhi ā’lem bi’ş-sevāb

Gitdi onlar qaldı size yādigār
Çok ‘ömür virsün size perverdgār

Diñliyene okuyana yazana
İhlāş [ile] işidüb anlayana

Onları daĥı ki inana bu söze
Olmaya ki inkār idüben aza

Cümlesine Tañrı rahmet eylesün
Kamusını rahmet ile doylasun

Rûz-ı şeb Hakk rahmet eylesün aňa
Bu ‘Āciz’i bir du‘ā eyle aňa

Çün burada ħatm olundı dāstān
Vir şalavāt Muştafā’ya hem ey cān

Ger dilersen gidesin imānile
Vir şalavāt Muştafā’ya cān-ile

Kim ki miskine eylerse du‘ā
Yarlıgasun Hakk olsun şefi‘i Muştafā

Muştafā’nuñ ĥürmetiçün yā ilāh
Sen bizi ayırmagıl ey pādîşāh

Vir şalavāt Muştafā’ya cān-ile
Rûz-ı maşşer kôpasın imān ile

Cihānda kılmışım çok çok günāhı
Kerem kılgıl bağışla yā ilāhî

Ĥaţā kıldım ĥaţā kıldım ‘aţā kıl
Elā ey pādîşahlar pādîşāhı

Yā ilāhî doğru yoldan ırmagıl
Dostlarıñdan cümleñi ayırmagıl

Ol kişiye Tañrı rahmet eyleye
Fātiĥā’yla sözini ħatm eyleye

Enbiyādan evliyādan yā ilāh
Sen bizi ayırmagıl ey pādîşāh

Bunı yazdım yādigār olmağ için
Okuyanlar bir du‘ā kılmag için
15a
Ĥaşra dek ger söylenürse bu kelām
Nice ĥaşr ola bu olmaya tamām

Nūr Muḥammed Şalavāt (Hikāyet-i Gül) (2)

İbtidā geldi ḥudā-yı lā-yenām
Mīm ü ḥā ü mīm ü dāl ve's-selām

Evvel ol Ḥaḳ'dan 'ināyet dilerim
Hem 'ināyet hem 'aṭāyet dilerim

Ol durur ol yok iken var eyleyen
Nice varı yire hemvar eyleyen

Seyyid-i sādāt 'ālemden bize
Şerḥ olub hoş tuḥfedir geldi size

Ol nübüvvet ma'deninden bu ḥaber
Geldi dile şerḥ oluban ser-be-ser

Nice yüz biñ enbiyā ki geldiler
Cümlesi ol nūra maḥrem oldılar

Ser-güzeşti söyledi gitdi özi
Dünyā üzre yādigār kaldı sözi

Şonra onlardan niçe biñ evliyā
Geldi gitdi bu fenādan bī-riyā

Her birisi başına geldüğini
Ol nübüvvetden ḥaber virdüğini

Şerḥ birle söyledi ḳalsun diyi
Şonra benden yādigār olsun diyi

Ol velāyet ma'den-i kân-ı şafā
Hem nübüvvet burcı nūr-ı Muştafā

Ger dilersiz bulasız bu dem necāt
'Aşk-ile derd-ile virün şalavāt

Gög ü yerü doladırdım nūr ile
Hem şalavāt virünüz ḥuzūr ile

'Alem-ile gele meclisinize
Birine yüz şalavāt vire size

Ol nübüvvet maḥzeninden bir ḥaber
Söyledim tevfiḳ virirse dād-ger

Adları nāci olaruñ ey şehā
A'lādan a'lā ucadır müntehā

Bir 'aziz-i muḳtedā-yı 'ārifān
Hem muḳaddem pişvā-yı sālīkān
15b

Nice māder-zāde a'mālar aña
İrişürse gözlü olur kör saña

Rehnümā-yı dergeh-i ān dād-ger
Yola varanlara olmuş rehber

On sekiz biñ ‘āleme emīr olan
Ol qādir-i qādir ilen bir olan

Ser-güzeştinden didi ber müşkülāt
Bir ‘acāib kudret ol pākize zāt

Bir ‘azīzūñ hizmetinde der-muḥāl
Geçdi nice rüzgār u māh [u] sāl

Onuñ emri ile girdim ‘uzlete
Bir niçe müddet oturdum ḥalvete

Āḥiret orqısı gāyet cānuma
Düşdi teşvīş ü melālet cānuma

Qatı el virdi melüllük bir zamān
Şād olub ne nev’-ile bulam emān

Fikre düşdüm ki ḥalāyıkdan yaña
Varuban söyleşmeyem qaldım daña

Yine didim yaḥşı odur ki duram
‘Azm idüben maḳber-sitāna varam

Kim bu ḡamdan şādlığa irişem
Durdum öz fikrüm ilen ben dūrüşem

‘Azm kıldum yola düşdüm gitmege
Maḳber-sitān ziyāret itmege

Bir nice gitdim ki yarulandı yol
Görürem düşmüş yola çend dāne gül

Yoluñ üste tökülüb gördüm didi
Qırmızı güldür bñy-ı Muḥammedī

Görüb onları ‘aceb itdim oña
Kim taḥayyür oluban qaldım daña

Nişe ki uşbu maḥall mevsim degül
Bes bu yerde nice ḥikmetdir bu gül

Ben egildim ki bu gülden bir niçe
Götürem görem ne ḥikmetdir nice

Elüm uzatdım ki gülden götürüm
Bir niçe avcuma alam getürem

Her nice sa’y eyledümse ol güle
Cehd ile hiç birisi gelmez ele
16a
Nice qarmadımsa elüm dutmadı
Kim görem didim elüme yetmedi

Gördüm anuñ mişli kızıl güldürür
Güle beñzer ammā gül degül dūrür

Güne beñzer mişli gündür pertevi
Bacadan düşüb rüşen itmiş evi

Hîç ele gelmeklige mümkün degül
Bes bu bir sırrdur ne gün dürür ne gül

Uşta ben ta'accübde qaldım oña
Muntzır olub baħuban her yaña

Yügüş olub pes bu reng dutdı qarār
Dağıluban yere oldı āşikār

Ben didim ki bāri bu yerden gidem
Olmaya bu renge bī-edeb idem

Kim ayağımı bularuñ üstüne
Qoymayam bī-ħürmet ola destine

Her tarafa meyl eyledim gideyem
Hîç yaransız tapmadım n'ideyem

Bu sıfatlar ile dolu gördüm uş
Yerde gökde yoq-idi bir zerre boş

Yine ħayā eyledim ben bu işe
Kim taħayyür-mānde qaldım teşvîşe

Pes bu ħikmetdir didim buldum esir
Allāh'uñ ħikmetlerinden ola seyir

Çünki ben bile edeb itdim oña
Ayağımı başmadım andın yaña

Gördüm ol reng üstine ol dem meger
Cümle melāik qanad döşediler

Ol dem uş cümle melāik qanadı
Üste döşedi ki hîç yer qalmadı

Yine edeb eyledim didim ki ben
Ayağım yerleri üste qoya men

Bāri qaydub gerüye gideyem
Varmağa yol yoħ daħı nice ideyin

Gördüm ol cihet daħı yer qalmamış
Kim melāikler oraya dolmamış

Cümle yere baħdım hîç yol yoq baña
Yüz çevürüben varam andan yaña
16b

Yine ta'accüb idüb ħayrān olub
Ardı derdim daħı ser-gerdān olub

Çün olara bile ħürmet eyledim
Perrlerin basmağa ayaq qoymadım

Ol melâikler perri üste ol zamân
Cümle muşhaf döşedi ol müste‘ân

Yine gördüm ki Kelâmu’llâh olub
Cümle maḥlûkâta doldı yazılub

Yer ü gök döşendi mişl ferşe dek
Levh-i maḥfûz hem mişâl-i ‘arşa dek

Cümle ‘âlem Kelâmu’llâh oluban
Öz vücûdum daḥı gördüm doluban

Cesedim muşhaf olub başdan başa
Satır satır gördüm olmuş ey paşa

Her satırına onuñ kıldım nazar
Ḥaḳḳ cemâlin gördüm anda ser-be-ser

Baḥdım ehl-i ḳabre hem olar daḥı
Kim Kelâmu’llâh[a] dönmüş ey aḥî

Gö[r]düm ehl-i ḳabr yüzün dutmuş baña
Ben daḥı dutdum yüzüm Ḥaḳ’dan yaña

Cümle şâd olub eyidirler yâ ilâh
Çok şükür minnet saña ey pâdişâh

Kim bu gün ne devlet ola bize bu
Çok beşâret kim olavüz baḥtlu

Şâd olub medḥ oḳurlar tiz tiz
Ben begâyet melûl oldum ey ‘azîz

Ben ki gördüm bunları böyle ey yâr
Yüz çevürdüm didim ey perverdigâr

Kelâmu’llâh üstüne ayağını
Hiç kimesne ḳoymamışdır ey ḡanî

‘Âciz oldum burada duramazam
Ayağım üstüne ḳoyamazam

Pes taḥayyür şermsâr olub ḳatı
Gördüm ol dem ol risâlet ḥazreti

Ol penâh-ı ümmetân hem ‘âcizân
Ol şefî‘ü’l-müznibîn-i bî-ḥazân

Ger dilersiz bulasız oddan necât
Zevk-ile virûñ Muḥammed’e şalavât
17a

Ol yüzi bedr-i münevver pāk zât
Her dü gīsū-yı Muḥammed şalavât

Ma‘den-i gevher rumûz-ı kâinât
‘Aşk ile virûñ Muḥammed’e şalavât

Ol muṭahhar gīsūların destine
Döşedi ol Kelāmu'llāh üstüne

Ol münevver zülfünü şaldı ile
Cümle maḥlūkāt dutdı şevk-ile

Ol mu'aṭṭar bŷy-ı 'anber saçını
Saçdı 'ālemlere müşg [ilācını]

Kim kamu 'ālemde bir zerrece yer
Kalmadı igne ucunca ḥālī dir

Ol maḥallde ki ayağ üstünde ben
Durmış idim ḥavf-nāk-i zŷ'l-minen

Ḥāṭırından geçdi gāyet bī-edeb
Olmuşam ki böyle durmaḡda 'aceb

Müşkil oldu aḥvālim yā Rabb n'idem
Bu edebsizlige ne tedbīr idem

Ol mübārek saçlarını ol şafā
Cümle yer üste döşemiş Muşṭafā

Koymayam diyü ayağım üstüne
Sernigŷn oldum mu'allak destine

Kelleme koydum yere pes bu zamān
Ayağım yukaru uzatdım revān

Yine gördüm ki ayağım üstüne
Ḥaḡḡ nŷrından taḡt urulmuş destine

Yüz dutubanı didim yā müste'ān
Bu ne taḡtdır ey Ḥudāvend-i cihān

Pes ayağım üste durmaḡa edeb
Eyler idim bu ne ḥāldir bī-sebeb

Eyle durabilmedim çŷn uşbu dem
Pes mu'allak kellem üste durmuşam

Ayağım üste bu ne taḡtdır ola
Bu ne ḡikmetdir serencāmı n'ola

Cānib-i ḡaḡḡdan baḡa geldi āvāz
Dir bu tek ola yüz biḡ dürlŷ rāz

Ol benim dostum ḡabībim taḡt[ı]dır
Hem senŷñ pīrŷn kemālī baḡtdır
17b

Yine ol taḡt üste gördüm ey şafā
Oturupdur şeyḡım ile Muşṭafā

Hem nişīn oturmuş ikisi bile
Ḥoş şalavāt virŷñ siz şevk-ile

Ol mübârek âyîne vech-i cemâl
Muştafâ'dır hem kemâl-ender-kemâl

Ol münevver yüzine kıldım nazar
Kim ne kudret şun' kılmış dâd-ger

Yine gördüm pāk cemālinden anuñ
Lā-mekân sırrı açılmış ol cānuñ

Ben ki baḥdım bunları gördüm çünñ
Yine didim yā ilāhe'l-'ālemīn

Ben 'āşī oldum nişe ki uşbu dem
O mübârek mûya basmadım ḳadem

Bile itsem kim edebsizlik ola
Mât olub durmuşam aḥvālīm n'ola

Pes bu daḥı ondan bedter bī-edeb
Sen bilürsün her işe nedir sebeb

Ben bu fikirde taḥayyür ḳaluban
Müşkile düşdüm 'āciz oluban

Bu ta'accüb içre ḳaldım uşbu dem
Ḥaḳḳ te'ālā luṭf idüb ender-'adem

Beni derdim bī-nişān şıfatına
Mevşûf itdi ol Çalab ḥazretine

Bile kim hiç ḳalmadı benden nişān
Bī-nişān oldum nişān ender-nişān

Daḥı nuṭḳum ḳalmadı ki n'eyleyem
Vaşf-ı ḥālüm şerḥ idüben söyleyem

Hiç nişān ḳalmayub oldum bī-nişān
Bī-nişāndan nesne olunmaz beyān

Menzilim ḳalmayuban hiç bu zamān
Pes bu kez menzilim oldı lā-mekān

Lā-mekān ü bī-nişān ile bile
Buluşub bir olmuşam ol maḥv-ile

Ẓāhir ü bāṭın nişān ü bī-nişān
Olmuşam ben hem mekān u lā-mekān

Cümle şeyden gizlüyem hem āşikār
Hem 'iyān bilmez beni ḥürd u kibār
18a
Ondan berlü kimse bilmez ḥandeyem
Hem cesedim hem rūhum hem cāndayım

Rüşenim hem ḳamu tāriḳlerüñ
Maḳsūdım hem ḳamu sādıḳlaruñ

Hem hayât olmuşam ehl-i vahdete
Âyine olub hem ehl-i vuşlata

Cümle eşyaya yol olmuşam ‘ıyân
Kamu rāzlar benden olur hem beyân

Ol yola her kim dura ihlâşla
Mevşûf ola ol şıfât-ı hâşşla

Ol yola çün ihlâş ile çün durasız
Siz dağı ol maķāma irişesiz

Ol maķāmı bî-nişāna ol şıfât
Cümleyi mevşûf ide ol pāk zāt

Bu hikāyeti o dem ki söyledim
Kaleme getürüben şerh eyledim

Tamām oldı yazılıb bu riķa’
El getürüb hālķıķa kıldım du’ā

Çün du’āya meşğül olduķ ol zamān
Gördüm açmış dergāhın ol müste’ān

Öz hazineşinden ol demde meger
Baņa bir hil’at ayurdı dād-ger

Nice hil’at-ı kudret hem bî-naẓır
Hikmet-ile luţf idüben ol kebır

Yüzümi dergāha dutdım ben hemîn
Söyledim ki yā ilāhe’l-‘ālemîn

Ben özümnden ‘acizim ey kibriyā
Bu ne hil’atdır baņa hikmet cezā

Luţf idüb öz kudret ile ol şabūr
Virdi cevāb yine baņa ol gāfūr

Bu nişāne oldurur dā’im saņa
Dergāhım açuķ ola öñdin şoņa

Göklerüñ kapısı dā’im yüziñe
Açuķ ola ben görünem gözüñe

Nişe dā’im kudretimi göresin
Sen benim bu medħmi arturasın

Bunı söylemekde ğaraż ne ola
Okuyub işidene ma’lüm ola
18b
Fātiħā muhtācıdır okunmaĝa
Ey Hüdā yā kamuyı sen yarlıĝa

Bu şıfâtı görüben şerh ideni
Yazanı okuyanı dinleyeni

Öz sıfât-ı bî-nişānuña bu dem
Vâşıl eyle şöyle ki ender-‘adem

Siz dağı ol niyete du‘ā kılasız
Ol sıfât-ı zāta mevşûf olasız

Haḵk yolunda ol size rehber ola
Ol vişāl-i raẖmete vâşıl kıla

Haḵk penāh olsun size dünyā āẖir
Bendeye ol nice olmuş dest-gîr

Ol erenden Haḵk bizi ayırmasun
Dünyā āẖir doğru yoldan ayırmasun

Gice gündüz siz Çalapdan dileñüz
Dünyā āẖir onlarıñla oluñuz

Enbiyādan evliyādan yā ilāh
Sen bizi ayırmagıl ey pādīşāh

Nür Muhammed Şalavāt (Hikāyet-i Gūsfend) (3)

Haẕret-i haḵkdan meded ola bize
Bir hikāyet ‘acāib idem size

Vir şalavāt Muştafā’ya kıl taleb
‘Acāiblerden ‘acāibdir ‘aceb

Ger bize eyler ‘ināyetden Çalab
İdeyem tevfiķ rivāyetden ‘aceb

Himmet eyleñ ẖatıram mecmū‘ ola
Göñlümüze baħr-i ma‘nālar dola

Dil dala baħrine anuñ dürr ala
Çıkarub dürrin anūn daşra şala

‘Aşk-ile her dem ki baħri mevc ide
Cümle ālemini o dürrden fevc ide

Gerçi göñül gözi ile baħasız
Cān kulağına o dürrden taħasız

Rūşen olub göñlüñüzde gül bite
‘Aşk-ile ẖurrem olub bülbul öte

Sözlerinden ma‘den-i dürr açıla
Yüzlerinden ‘āleme dürr saçıla
19a

Enbiyālarda nice mu‘ciz ki var
Evliyālarda dağı andan cüz’ var

Bir ‘acāib şerħin idem añlañuz
Gāh ‘ibret alıñuz gāh dañlañuz

Bir ‘aziz ider beni şeyħim meger
Taleb itdi beni ol kân-ı güher

İndedi çün beni ol dem atına
Vardım irişdim anuñ azretine

Baa buyurdu bizimçün bir davar
Aluñuz etlik içün her ande var

Bir semiz oyun bize almak gerek
ande varsa isteyüb bulmak gerek

Ben fakıre çün iřāret eyledi
Siz idün bu işi diyüb söyledi

Daı bir kimse bileñüzce aluñ
Anün ile bile varuban geluñ

Himmet alub yoldaş itdim bir kişi
Bile gıtdim eyleyem tā ol işi

Bir avm içine gıtdik biz hemān
Ol avm bil ehl-i bid‘atmış yaman

Var mı bir oyun didik viruñüz bize
Ne bahā olursa virelim size

Didiler var bir perver oyunu
Bu adar mıdāra viriz biz anı

Gösteruñ didik oyunu görelim
Oa göre bahāsını virelim

Didiler göstermezüz hiç anı biz
Bu adar viruñ eger alursız

Ĝāyetā sa‘y eyledük ki görevüz
Āır ol bed avm aydur göstermezüz

Bāri hiç nev‘ anı göstermediler
Ger alasız almayasız didiler

Bir ev içinde oyun balu durur
Onlar aydur ki bahāsı bu durur

Bunlar ile bitmedi iş n‘ideli
Gel bāri bir özge yere gideli

Yoldaş ile yüridik ki gıdevüz
Varuban bir ayr ile bey‘ idevüz
19b

Pes yola dūřüb gıtdik biz o dem
Çün ıralaşdık bir niçe adem

Ol oyun a emriyle açdı zebān
El-amān dir beni urtar el-amān

Ün idüben ol zamān dād eyledi
Ol evüñ içinde feryād eyledi

Ey ‘azîzler didi ki Allâh için
Ol ḥabîb-i Ḥaḳḳ Resûla’llâh için

Ger bahâ isteye her ne virûniz
Virûniz bundan beni kurtaruniz

İş bu şüm tâifeden algıl beni
Niçe yıldır ki bu cân ister seni

Bu zâlimden kıl ḥalâş ey ehl-i did
Ehl-i bî’atdır bular cümle şedîd

Ḥazret-i resûle düşmandır bular
Bu tâifedir cehenneme dolar

Ben didim yoldaşıma gel varalım
Her bahâ olur buña virelim

Varalım uş yine bu ḥayvâna biz
Tâife-i şümdan anı kurtaravuz

Yoldaşım koyunuñ işitmez sözün
Ḳabûl idüb giri döndürdi yüzün

İkimiz bile daḥı döndük bile
Vardık ol şüm tâifenüñ yanına

Her bahâ ki didiler virdik anı
Bâri aldık ol kavmden koyunu

Görmeyüben bâri aldık onı biz
Didik imdi çıkarun koyunu siz

Varıban çıkardılar ol koyunu
Gör ki n’eyler ol Çalab’uñ oyunu

Görmedik biz anı el-ḥâsıl-ı kelâm
Ol koyun görgeç bizi virdi selâm

Didi Ḥaḳḳdan çok selâm olsun size
Ġâyetâ in’âmlar itdüniz bize

Daḥı sizden râzı olsun ol Ḥudâ
İtdüniz bizi bu şümlardan cüdâ

Ḥâsıl eyledün benim maḳşûdumı
Senün ile buldum ol ma’bûdumı
20a

Şöyle diyüben bize dutdı yüzün
Dartınur kurtara anlardan özin

Ben didim onlara ki bu koyunu
Nişe koymazsız elünüzden anı

Bu koyun imdi bizümdir bize vir
Ḳoydı elden koyunu ol demde dir

Kaçubanı bize eyle geldi ol
Kurt elinden şanasın kurtuldu ol

Çünkü böyle gördüm işbu koyunu
Dutmadım bağlamadım dağı anı

Ol kumdan pes çıkub düşdük yola
Özi gelür ol koyun bizüm ile

Berāber bizüm ile gelür idi
Hikmeti dem dem zāhir olur idi

Amma yoldaşım bu hālden hīç haber
Bilmez aḥvālımız nice giçer

Bağlamadım hīç gelince menzile
Muḥabbetimin düşdi ğāyet anuñla

Ol koyun bizim ile bile gelür
Nice hikmet gördüm uş zāhir olur

Cümle endāmı anuñ tesbīḥ ider
Bizim ile kendözi bile gider

Her tüy her a'zāsı bir sāz ider
Zıkr-i ḥaḳḳdan sāzı şerḥ-i rāz ider

Ben de didim ki buna hikmet dūrür
Hikmetu'llāh'dan yine kudret durur

Ben ki uşbu koyunu gördüm bile
Bağladım teveccühüm ol Rabb ile

Perrimi bil egdim ol şāhib kemāl
Ol kemāl ıssı kemāl ender-kemāl

Kanda yād itsem hemān ḥāzır idi
Cümle aḥvālime ḥoş nāzır idi

Yine ḥāzır oldu ol bedrū'd-dücā
Dutdı feyzi 'ālemi ucdan uca

Yād idüben gördüm ol 'ālī resül
Cismine yok gölge özi pür-uşul

Yüzi öyle ol kemālūñde ki var
Ehl-i diller nice görür āşikār
20b

Vir şalavāt zāt-i pākine anuñ
Düşe şevḳi saña boyana cānuñ

Şağ yanımda ḥāzır oldu nāgehān
Yüzi nūrundan güneş oldu nihān

Şol yanımda durdı pīr-i pür-kemāl
Şağ yanımda Muştafā-yı nūr-cemāl

Cümle gayibler bize hâzır idi
Üstümüze Hakk Çalab nâzır idi

Bile gördüm baħuban ol yüzlere
Özümi tapşurdum ol ‘azizlere

Soñra ondan ol koyuna söyledim
Nice hikmetdir bu ol dem ki didim

Baħa irişgeç didik ki ol zamān
Mağşūdum hâşıl olub buldum amān

Mağşūduñ ne idi senüñ söylegil
Talebüñ bizden ne idi söylegil

Bu sözüme ol koyun aydur baħa
Hizmetünde ‘arz ideyem hālīm saħa

Ne siyasetler çeküben bil beni
Talebim buydı şükür buldum seni

Şükr’lilāh irdim öz mağşūduma
Saħa yetdim irdim ol ma’būduma

Seni buldum şekksizin yetdim haħķa
Sendin ayruķ haħķ degüldir mutlaķā

Koyun ile şöhetim böyle gider
Yoldaşım dem dem bize izhār ider

Söylemezsın hiç nedir bilmen neden
Yaħşı ulu güft ü gū ilen giden

Bir nesne söylegil işideli
Diyüb işitmekle yola gideli

Ol didikçe ben tağāfūl eylerim
Hāl dilince koyun ile söylerim

Yine koyun ser-güzeştin ser-be-ser
Bünyād itdi al hikāyetden haber

Baħa geldüğini ayıdayam saħa
Didi bu dem sen kulağ olgıl baħa

Evvel Allāh beni yaratdı didi
Kuşlarda bir ağ gügerçin eyledi
21a
Baħa maşrıķ zemīn eyledi vaħan
Virdi yüz yıl ‘ömür hoş dinleyesin

Bu yüz yıl dünyāda ben seyr eyledim
Gice gündüz durmayub tayr eyledim

Bile gezdim hiç bir gün bir gice
Kalmadım bir menzile ayıdam nice

Muttaşıllan gice gündüz seyr idüb
Mağşūdum buydı talebden tayr idüb

Zıkr ü fikr ü seyr ü tayre dürişem
Tā ki sen tek ehl-i haqqā irişem

Ol yüz yıl gezdim cihānı seyr ile
Pür qarıyub nātüvān oldum eyle

Bulmadım siz teki bir ehl-i dīn
Perr ü bālim tōkülüb oldum ḥazīn

Bu bāguñ bucağına düşdüm o leb
Onda çürüdüm eyle toprağ olub

Bile gelür ol koyun bizim ile
Böyle ḥikāyet idüb gelür yola

Ben ta‘accüb kıldım oña nişe kim
Ḥazret-i peygamber ol zībā ḥakīm

Zāt-i pāki ‘āleme dolmuş idi
Şeyḥim eyle muttaşif olmuş idi

Muttaşılā baña yoldaşdır bular
Dem-be-dem ol yoldaşım benden şorar

Sen neden hīç nesne dimezsın niçün
Bir ḥikāyet eylegil bizim içün

Yolda işitmek demek yaḥşı olur
Dinmezim ben hīç yine ol māt kıalur

Ben ki bunları çüb bile görürüm
Şād olub gāyet tebessüm eylerüm

Dir ki hīç söyleşmeyüben güldüğüñ
Bunda ḥikmet var senüñ dinmedüğüñ

Bunca bes neye gülersin di baña
Bu işüña ben senüñ kıldım daña

Gönlüme nesne gelür diyüb söylerüm
Geçen aḥvālimden oña eylerüm

Ḳoyun aydur yoldaşıma bunda sen
Ger bunun işitdigin işidesen
21b
Sen eyle güle idüñ kıalıb daña
Gele idi cümle ‘ālemler saña

Hīç işitmez yoldaşım anuñ sözün
Dutdı koyun bes baña dutdı yüzün

Yine ol kışsa gügercin oldığın
Söyledi ol bāğda düşüb kıldığın

Çevürüb oldum çü tobraķ ol zamān
Kalmadı dir bende hīç nām ü nişān

Geldi bāğ ıssı benim yavuğıma
Tikdi bir gül ağacı toprağıma

Kırmızı güldür büyü Muhammedī
Tiküben ağacı yahşı bildi

Toprağımdan perveriş yidi benim
Oldı bir ulu ağac bu kez benim

Ol dem ağac cümle pür-ten cān hem
Dirdi gülüm çok zamān hayl ü haşem

Düşdi gülüm dem-be-dem şöyle ele
Bir nefes oldı mükābil yüz yıla

Gülümi sançdı kimisi başına
Dir idim maķşūda olam āşinā

Çıkdım eyle başlara ki ben hemīn
Yeg idi olayıdım ka‘r-ı zemīn

Eyle başlara çıkuban olduğum
Yeg idi murdārlar içre kaldüğüm

Tökülürdüm yerde ayağ altına
Ġāyetā ümīd dutar idim yine

Maķşūdum dirdim bu kez hāşıl olur
Bu cānum maķşūduna vāşıl olur

Onuñ ile dağı olmadı hāşıl
Nā-ümīd kaldım kalub ħor u ħacil

Bağ iyesi direr idi gülümi
Bilmez idi maķşūdumu hālimi

Kim tabaķlara koyardı beni ol
İletürdi mīr ü sulţān sağ u şol

Ben dirdim elbet iş bu kez yaķın
Maķşūdum hāşıl olub olam emīn

Ehl-i dil eline şāyed ki düşem
İşbu dem ben maķşūduma irişem
22a
Onda dağı bitmeyüb ol dem nā-ümīd
Tökülüb yere perr oldum nā-bedīd

Pes bu maħalde didim hāşıl olur
İstegim maķşūduna vāşıl olur

Toprağ oldum maķşūduma irmedim
Bunca yıl bir ehl-i ħaķķı görmedim

Gökden üstüme yağışlar tökülür
Dirim elbet maşşüdüm hâşıl olur

Hevâdan üstüme çok kuşlar öter
Maşşüdüm elbet direm bunda biter

Bulmadım bunlarla maşşüd ben fakîr
Cümlesinden nâ-ümîd oldum hâkîr

Geçdi yüz yıl dahı bu şıfatda hâl
Gâh ağac gâh gül gâh şâh ü bâl

Bu yüz yılda bunca düşdüm ellere
Ugramadım hîç bir ehl-i dillere

İnce fikr itdim gördüm bir kimse ben
Hâkka aña itmiş ola cân ü ten

Başa ondan irem ben maşşüduma
Ol beni irişdire ma'būduma

Bulmayuban âhîr oldum nâ-ümîd
Maşv oldu berg ü bâlim nâ-bedîd

Şoñra ol bağ iyesi oldu ey yâr
Harâb olub oldu bağ târ-u-mâr

Eyle harâba yüz yıl dahı yatdı ol
Oldı yüz yıl tamâm ondan ötdi ol

Şoñra ondan cüft getürüb geldiler
Ol bağı 'imâret idüb sürdiler

Pes o demde buğda ekdiler oña
Bir nice dâne dahı düşdi baña

Toprağımdan perveriş yedi benim
Buğda oldu yine bu cân ü tenim

Nice müddet dahı oldum buğda ben
Ne siyâsetler çeküyim diñle sen

Ba'zı dânem tohm ile ekdiler
Ba'zısın yiyüb çevüre tökdiler

Ol ki yiyildüm bî-tesbîhler idi
Kılmayub şükrüni tesbîhden kodı
22b
Maşrûm oldum çünkü ben gör n'eylerim
Sögüb ol kimseye nefrîn eylerim

Ol ki olmuşdum tohmıla vâşıla
Ekdiler bir yıl dahı irdim hâşıla

Biçüb özini pes götürdiler
Getirüb yerin koyun otardılar

Ol ki ben zāt idim ol buğda ere
Nice sünbülüm dağlamışdı yere

Diñle bir çoç sünbülüm yidi yine
İrdim onda düşdüm anuñ rahmına

Çoçdan irdim koyuna dir sözi ben
Bir koyun rahmında oldum kuzu ben

İmdi dört yıldır ki koyun olmuşum
Uşbu zālimler elinde kalmışım

Çorham ol degüldi bundan irişem
Dağı bedter zālīm eline düşem

İmdi yüz biñ şükr kim der gāhına
Beni iriştirdi sen tek māhına

Sen tek imdi ehl-i dile irmişem
Mağşūdum hāşılığını görmüşem

Ser-güzeştin söyledi koyun bize
Biz koyunuñ idelim hālın size

Nice oldu diyem aḥvālın anuñ
Zıkr ü tesbīh ü kıl u kālın anuñ

Ol koyun Allāh dilinden şükr ider
Cümle eşyā anuñla zıkr ider

Aḥvālımız bāri fi'l-cümle bile
Āḥiri geldik iriştik menzile

Geldik ol şāḥib kemālūñ yanına
İrdi yine derdimiz dermānına

‘Arz kıldım koyun aḥvālın oña
Didi ol şāḥib kemāl ol dem baña

Çok şükür el-ḥamdüli’llāh aşla ol
Kim irişmiş mağşūdına aşla ol

Didi ol imdi koyunu bu zamān
Öz elüñle temiz eylegil hemān

Pes yine vardım koyunuñ yanına
Bağ Çalab’uñ lutfuna iḥsānına
23a
Dir koyun dağı çok şükr buldum seni
Öz elüñle sen temiz eyle beni

Çemrenüb pes ele aldım ben bıçağ
Cümle göklerde melāik oldu çāk

Cümle bıçağ alubanı durdılar
Ḥaqq dilinden merḥabā dirler bular

Hem koyun Allāh dilinden şükr ider
Cümle endāmı dil açmış zıkr ider

Baňa yalvarır ki yavuk gelgilin
Hakḳ rızāsı-çün tizrek olgılın

Ben ki geldim yanına dir ol özin
Yatubanı kıbleye dutdı yüzün

Ol maḥalde yerde gökde her koyun
Cümle bıcaḳ öñine dutmuş boyun

Çünki ben ol dem bıcaḳ çaldım oňa
İşidüb bu hikmeti ḳaluñ daňa

Dil açubanı bıcaḳ Hakḳ çağırur
Cümle eşyā Hakḳı muṭlaḳ çağırur

Boğazında ḳan aydur ḥamd ü şenā
Çok şükr dergahuña yā Rabbenā

Her damarı ḳanı bir nev‘ şükr ider
Cümlesi Allāh dilinden zıkr ider

Ḳatre ḳatre ḳanı her yere düşer
Der zamān cüş eyleyüb ḳaynar daşar

Cümle dile gelüb aydur yā ilāh
Çok şükr minnet saňa ey pādīşāh

Daşa düşer ḳanı daş gelür dile
Daş u ḳum toprak döndi bülbüle

Hakḳ dilinden cümle maḥlūk zıkr ider
Zıkr ilen Allāh’a ḥamd ü şükr ider

Yer ü gök ü cüz’ ü kül ü ol zamān
Bu koyun dilinden açdılar zebān

Cümle dir el- ḥamdüli’ llāh yā Ḥudā
Olsa yüz biñ cān saňa olsun fedā

Bāri şoyub anı iletdik eve
Hakḳ’a şükr ider eti ive ive

Et ü ḳanı sümügi vü derisi
Allāh’a ḥamd ü şenā dir varısı
23b

Et ü ḳanı vü pāyı leşi başı
Yaḥunı ırağı hem içi taşsı

Didiler el-ḥamdüli’ llāh ey Kerīm
Raḥmetüña çok şükr Rabbü’l-raḥīm

İşbu aḥşamdan ki bil tā şubḥa dek
Eyledi ḥamd ü şenālar cümle melek

Şükr iderdi bunlar ol demde yina
Gökler ehli çağruşurlar merhabā

Yerler ehli dañ atınca zelzele
Eyledi gökde melekler velvele

Şabāh oldu çünki itdiler yarağ
Bişmege bu etde aşdılar ocağ

Ol maħalde yer ü gök der zamān
Oldı ocağ üste çölmekdir hemān

Tabağa tabağa bu göklerde hem
Ocağ oldı ‘arş ü kürs levh [ü] kalem

Cemī‘ eşyāda hīç yer kalmadı
Zāt-ı haqqda onda ocağ olmadı

Ḳamusı yanardı üste çölmegi
Böyle gördüm didi ol ‘ālem begi

Bil bu ocağ toprağ idi od idi
Ama anlar hikmet idi zāt idi

Cümle çömlerlerde bu koyun eti
Ḳaynayub bişmekdedir gör kudreti

Çünki bişdi bu düşürdiler o dem
Cümle []⁴⁸ olundı buña hem

Çünki şofrayı getürdiler hemān
Pes meleklerle buyırdı müste‘ān

Siz dağı şofra dutuñuz ey melek
Şöyle ki dolsun zemīn ile felek

Eyle döşendi yer ü gök ol zamān
Zerrece yer şofrasız yoğdur hemān

Ṭa‘āmı çeküb getürdiler öñe
Dir melekler merhabā öge öge

Pes meleklerle haqq ilhām eyledi
Dostlarına gör ne in‘ām eyledi

Ḳamuñuz didi tabağlar götürüñ
Ol ‘azizler meclisine yetürüñ
24a
Zāt-i pākinden tabağlar kudreti
Cümlesinde yine bu koyun eti

Yerde göklerde hevāda şāf şāf
İle dutub durdılar vaşfa hilāf

Çün temām oldı yiyildi ol yemek
Şerhe şıgmaz vaşfını anuñ dimek

⁴⁸ Kelime okunamamaktadır.

Şofra götürüldi du‘ā oldu taleb
Dergāhın açdı hem ol kâdir Çalab

Pes okuduk Fātiḥā du‘āsını
Te‘ālā Allāh açdı hem liḳāsını

Bizi hem koyun tabaqlarda melek
‘Arş u ferş ü yer ü gök ü nüh felek

Ḥaḳḳ te‘ālā zāt-ı pākine o dem
Mevşūf itdi şöyle kim ender-‘adem

Nice ki ketm-i ‘ademde bir idik
İlāhuñ zāt-ı pākinde seyr idik

Dürlü dürlü olmuşuz tedbîr biz
Yine ol zāta çün olduk seyir biz

Niçe taḳdîrlerle tedbîr idenüz
Taḳdîr ile bile yola gidenüz

Ey Tūrābî taḳdîrüh ol tedbîre
Deñşüre gör kim iresin ol bire

Zîr-i pâyına yüzüñi şal anuñ
Taḳdîrüh koy tedbîrinden al anuñ

Çünki tedbîrinden anuñ alasın
Müşkilinden taḳdîrüh ḳurtulasın

Ol erenden Ḥaḳḳ bizi ayırmasun
Dünyā āḫir doḡru yoldan ırmasun

Yazanı okuyanı dinleyeni
Raḥmetühle yarlıgagıl yā ḡanî

Enbiyâdan evliyâdan yā ilāh
Sen bizi ayırmagıl ey pâdişāh

و صل على جميع الانبياء والمرسلين
والحمد لله رب العالمين

Nür Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet-i Āhu) (4)

İbtidāmız Ḥaḳḳ te‘ālā adına
Yetüren oldur kelāmı dādına
24b
Bitürendir yetürendir varını
Viren oldur bu fāḳîrüh yārını

Ben yarın senden umarım ey kerîm
Sensin āḫir yâri viren ey raḥîm

Dil virüb söyletdiren sen ey Ḥudā
Raḥmetühden itmegil bizi cüdā

Senden umarım kerīmā bī-‘aded
Dutduğum işlerde kılasın meded

Sen meded kılsañ irişem devlete
Yohsa kıalam ol mekānda ben beyle

Ba‘d ez-ān bizden resūle çok selām
Ey rahīme sen irişdir ve’s-selām

Diñle imdi bu hikāyeti beyān
Kulağın dutgıl işitgil sen ‘ıyān

Bu hikāyetdir ki andan ey dede
İşiden mağfūr olur bu dünyede

Okıyanlar irişürler devlete
Okı imdi batgılın bu rahmete

Var-imiş dervîş-i ‘ālî mu‘teber
Dimiş ol şāhib kerāmet pür-hüner

Kıldı ol şeyhîm baña rahmı ziyād
Didi ey dervîş bizi kıoyma ez-yād

Her zamān ağıl bizi sen kıalb ile
Bizi ayrı dutmagılın sen bile

Çü didi ol ‘azîz-i pür-kerāmet
Ki andandır hikāyet bu rivāyet

Ki secedede oturmuşduk şehā biz
İdüb fecrūñ namāzını edā biz

İşit imdi taşdıķ eyle bu sözi
Gözüm açdım gördüm anda bir kıuzı

Ol kıuzı geyik kıuzısıdır ‘ıyān
Diñle imdi hālını ideyim beyān

Halkānuñ içine girdi ol kıuzı
Kucağıma geldi derdim ol özi

Şordum ondan hāliyle ben bir suāl
Nireden geldün nedir maķşūd-ı hāl

Didi ol kıuzı baña bellü beyān
İdeyim şimdi size ben de ‘ıyān
25a

Evvelā virün şalavāt ber resūl
Tā olasız hizmetinde siz kıabül

Ahmed ü Maḥmūd’a virün çok selām
Söyleyem anun size bir kaç kelām

Kıuzı aydur gelmişem ben de saña
Giderem senün ile haķķdan yaña

Vâsıl olmak dilerem ben Tañrı'ya
Gitmek isterem senüñle oraya

Didim ey miskîn bu iş müşkildürür
Gidemezsin yolu anuñ gildürür

Hem ırakdır menzili yügüşdürür
Gidemezsin önümüz yoķuş durur

Niçeler ol menzile yol irmedi
İrübeni dost yüzini görmedi

Sen za'îfsin hem küçüksün ey faķır
İrmezsın menzile sen ey haķır

Gine ol kuzu baña gör ne didi
Söyleyim sözümü sen diñle didi

Beni ol dergāha apar sen ey yār
Senüñ ile çok dānıķ işlerde var

Bile geçdi çün hikāyet ortada
Üç gün ötdi sonra bilgil ey dede

Gitdim andan sonra kim alam vuzū
Gördüm onda çok cemā'at hoş gulū

İttifāķ itmişler ava gideler
Yeryüzünde şayd idüb av ideler

Ol cemā'at bize teklif itdiler
Gel bizimle şayd idelim didiler

Ben de itdim kabûl onlar sözün
Nişe kim ğam-nāk gördüm dost yüzün

Küşte nice hem yönelsün boyunum
Nişe ki ğam-nākdır şeyhim benüm

İtdiler ilhāh baña anda çok
Gitdim ava götürüm tā yay u oķ

Yoldaş olam onlara ben ey aķı
Ava gidem onlarıñla ben daķı

Eyle kim aldım elüme oķ u yay
Gördüm onda çok melâik gör ki bāy
25b

Kim olar da oķ u yay almış ele
Kanda gitdimse olar geldi bile

Dağa gitdiler u hem dağıldılar
Cümle anda av içün güm oldılar

Ben de oturubanı baķdım dağa
Düşdüm ol dergāha hoş yalvarmağa

Didim ey ḥallāk-ı ‘ālem girdigār
Buna küstāhlık idi bī-iḥtiyār

Şādır oldu bendeden geldim ava
Ayıtgılın bu derdime sen bir devā

Bu sözi söyler iken onda ‘ıyān
Bir nice geyigi gördüm hoş devān

Geldi benim şaruya bil ey aḥī
Pes Ḥaqq’a kıldım teveccüh ben daḥı

Didim ey ‘ālemlerüñ ilāhı sen
Yine yer gök ehlinüñ hem şāhı sen

Bu canavarlar bizim şaru gelür
Bunlaruñla bu faḳır ḥālī nolur

Pirümi nā-gāh gördüm uşta ben
Koyunuñ öñüne düşmüş kaşdı ben

Şeyḥi gördüm şādmān oldum ‘ıyān
Tañrı’nuñ şükrini kıldım ben beyān

Çün bu ḥālī bile gördüm aḥladım
Hem rızā vardır diyü ben söyledim

Nişe ki şeyḥim buyurmuşdı baña
Her ‘amel itseñ beni yād it oña

Çün bile gördüm durdum ben işe
Hem oḳı ben bindirdim oldum kirişe
26a
Yine gördüm yedi yir ü nüh felek
Dopdolu durmuş durur ḳamu melek

Ḳamusınuñ ellerinde yay u oḳ
Gezleyüpdür onlar onda yaya oḳ

Yine oldum şādmān ben bu işe
Düşmüş iken ḳayḡuya vü teşvīşe

Ulu şeyḥim önlerince oldıḡı
Ol melāikler ele oḳ aldıḡı

Ḥaqq te‘ālānuñ rızāsı var buna
Hem delil oldu bular benden yaña

Yine gördüm ol mekānda pırümi
Ḳatmış öñüne kim ol dem ḳoyunı

Getürüb buyurdı ol dem bendeye
Mevḳūf itdim baña şeyḥim ne diye

Tā ki ondan ne işāret olısar
Emrine tābī‘ oluban dutısar

Emri anuñ urmağ ise urayım
Yoğsa emri şabr ise ben göreyim

Amma a'zā korkusundan Tañrı'nuñ
Titremege düşdi ol demde bilüñ

Bu ne sırr ola ki irdi bendeye
Bilmezüz ki nite ide ne diye

Bu maħalde mürşidim irdi baña
Bir işāret eyledi benden yaña

Didi korkma söyle bismillāh tamām
Vir şalavāt ber resül-i hāşş u 'āmm

Çünki bismillāh takrīr eyledim
Hem Muħammed'e şalavāt söyledim

Çün şalāt ile selām oldu tamām
Ol peygamber hāzır oldu ve's-selām

Hāzır oldu ol maħāmda ol resül
Bu faķiri itdi ol demde qabül

Hem pīrim dağı orada hāzır idi
Bu işe ol pādişāh nāzır idi

Pīrim aydur oğun atub durgılın
Bizim içün bir ülüşün ayırgılın

Oğum atub urdum anda bir koyun
Oynalandı orada hoş bir oyun

Peykānuñ yarusı batdı boynına
Görgilin perverdigāruñ oyunu ne

Derhāl onda ol koyun yağıldı hoş
Yüzi kıble şaru oldu tuş-be-tuş

Dili açıldı faşih oldu zebān
Didi bundan olmaz idim ben 'ıyān

Var durur maķşūdumuz olgıl hābīr
Haķķ te'ālādır bu işe hem başır

Çünki böyle gördüm ol hayvānı ben
İtdigüm işden pişmān cānı men
26b

Çün irişdi çok melālet bendeye
Göñül ol dem hem şikeste bil yine

Çünki bile gördüm ol hayvān[1] ben
Derd irişdi qalbimize cānı men

Yürüdüm durduğum yerden be-ta'cīl
O hayvān şaruya itdim gezer bil

Be tahkik avcılar dağı yürüdi
Meger ol cânver şaru dirildi

Çü dört yanından yöneldi âdem oğlu
O hayvân hâl ile söyleşdi doğru

Didi olma melûl ey şâh-ı ‘âlem
Nazar kıl lûtf-ile ben fakr hâlem

Yıgılınca olar ey arı gevher
İde gör bu fakîrûn tenin ez-ser

Ki vardır bu işe maşşûdumuz bil
Fakîrim itmegil bu işe takşîr

Bıçak alubanı kesdim başını
Yıgılub gördiler ol dem leşini

Kesenden sonra başın ey güzel hân
Melâik kanını boyandı ey cân

Melâikler boyanub oldu rengin
Didiler şâd olgıl olma gamgîn

Melekler merhabâ çağırdı bize
Yıgıldı sonra âdem üstümüze

Bu işi çünkü bende bile itdim
Ki gamdan yüregim yandı vü tütüm

Bu dervîşi çü onlar gamlu gördi
Nedendir bu melâlet diyü şordı

Melâlet nişe olur ol kişide
Ki bile av ura bu düz yazıda

Gerek kim şâd olasın gamlu olma
Melâlet leşkerinden sen buñalma

Didim onlara siz soyuñ derisin
Dağı istemeyüñ öñü gerisin

Ki ben de ideyim zührüñ namâzın
Vuzû alub edâ idem namâzın

Namâza çünkü ben de meşgûl oldum
Koyun hâl ile didi onda gördüm
27a

Ki ey gör en ‘âlem ez dü çeşmeş
Ki bilmezsiz nişe olmuş müşevveş

Eger görseñüz idi ol göreni
Yine bilseñüz idi ol bileni

Benim al kanıma boyanubanı
Düşeydün yazıya hoş yanubanı

Kelāmını onıñ işitmediler
Be-ğaflet işlerini işlediler

Bularuñ ba‘zısı hergiz namāzın
Edā idüb Hāḳḳ’a kılmaz niyāzın

Namāzmını edā kılub yöneldim
Ki ben de olaruñ yanına geldim

Baḅa ol koyun itdi bir işāret
Bulardan bendeyi kırtar emānet

Sen öz elüñ ile kııl beni temiz
Saḅa yaḳın budur sıfārişimiz

Elüme bıçaḳ aldım ben revānı
Temiz idim diyü ol cānvereni

Melāik kim bizimle ava onlar
Ki gelmişler idi olgıl haberdār

Varısın gördüm onda ḥāzır idi
Bıçaḳlar ele alub nāzır idi

Ḳoyun çün gördi onları o ḥālde
Dilin açub şükr kıldı o ḥālde

Ḳoyun ḥālıḳa şükrin ider idi
Melāik merḥabā deyib söyler idi

Çü şalā ḳalk tamām oldı bilüñüz
Geyigüñ ḳarnını yardım görüñüz

Baḅuñ perverdigāruñ taḳdirine
Onuñ ḥikmetlerine tedbīrine

Yatur gördüm ḳoyun ḳarnında ḳuzı
Çü bile gördüm uşta ben rumūzı

Baḅubanı çü gördüm ben yüzini
Tanıdım söyledim ben de ḳuzını

Ḳuzı ol ḳuzıdır ki vaşf-ı ḥālın
Baḅa söylemiş idi cümle varın

Bile gördi bu ḥālī çün bu dervīş
Teveccüh Hāḳḳ’a itdi ol be-teşvīş
27b

Didim perverdigāra ne kılam ben
Öz elimlen özüme eyledim ben

Meger ‘afv eylesesin bu günāhı
Ki sensin pādīşāhlar pādīşāhı

Ben öz ḥālüm dirken ol kerīme
Melāikler didi buḅa yerinme

Yeme ğam bu işüñ yoǵdur ziyānı
Sūdı vardır Hāḳḳ'a itgil du'ānı

Geyigüñ çün eti kısmet kılındı
Evvel şeyhime daḡı hışşe bölündi

Anuñ kızılını bilüñ ki netdik
Ki bir dul 'avrete anı çü virdik

Götürdiler anı oña vireler
Üleşdirübeni ondan gideler

Dönüben kuzı idi baña rāzı
Didi ol dem bu kez ben bende rāzı

Ki olsun hāḳḳ te'ālā rāzı senden
İrişdim maḳşūduma bāri senden

Daḡı yoǵdur senüñle hāḳḳı da'vām
Güvāh olsun bu işe hāşş u 'avām

Ki sen bil anam ile ne idesin
Anı hem maḳşūdına irdiresin

Ḳuzıdan çün bu sözi ben işitdim
Ki andan ḳorḳubanı bende itdim

Ki vardır anasınuñ da'vāsı hem
Ki bundan ğam odına yanasıyam

Eti kısmet idenden şoñra ey dil
Yöneldik o şaruya varı bilgil

Melālet çolǵalmışdı beni ey yār
Ki göñlüm evi olmuş hem çü enbār

Refiḳler çok naşihat eylediler
Melül olma diyüben söylediler

O hāl ile çü eve geldim ey yār
Melāletden ev ehli hem ḡaberdār

Melāletden tefahḡuş itdiler bil
Cevāb almayubanı oldı tezlil

Çü benden bile cevāb almadılar
Refiḳler şaruya 'azm eylediler
28a
Nedir bu [dervişüñ] hāli diyüñ siz
Ki yoldaşsız anuñ hālin bilürsiz

Meger itmiş olasız cenk anuñla
Ki hiç ne söylemez kim bizim ile

Olar daḡı dimişler ğamlu gördük
Nedendir bunca ğam biz diyü sorduk

Bize ol virmedi hergiz cevābı
Açılmadı bizim ile ḥabābı

Añuñ ol Muştafā'nı müctebānı
Dilesün size her dem merḥabānı

İdivirüñ şalavāt ile selāmı
Adı görklü Muḥammed'e tamāmı

Ki tā iriše işiñüz tamāma
Ki biz daḥı irevüz dārü's-selām[a]

Umar derviş ki bir dem ivmeyesiz
Ḥikāyet āḥirini diñleyesiz

Yemedik et kuzınuñ anasından
Ki qorqduk ol kelāmuñ ötesinden

Çü dört ya biş gün ötdi bundan ey yār
Göründi ol koyun zāhir be-dīdar

Elinde bir qarār yaman göründi
Beni sen nişe urduñ diyü şordı

Didim yok idi elde ihtiyārum
Beni me'mūr kıldı bahtiyārum

Yine hem Muştafā itdi işāret
Buña virdi melāikler şehādet

Didi koyun ki ben daḥı o günde
Rāzı idem ölem senüñ öñünde

Belı işüñ isterim sezāsın
Ki senden isterim anuñ cezāsın

Getürdigim ipi gördüñ şehā sen
Taḥārım boynuña itmen rehā ben

Qılam ḥāzır seni ḥaqq ḥazretinde
Ki pürsiş ola ḥaqquñ hizmetinde

Qoyundan ben şefā'at dileridim
Baña mühlet vir diyib söyleridim

Geyik dirdi saña virmen mehıl men
Ki senden da'vā itmekden kesilmen
28b
Niçün ki bil ḥaqqı hıç añmaya neler
Etüm yidi namāzın kılmayanlar

Beni koydı olar tesbıḥden ey yār
Seni ben aparurum ol ḥaberdār

Gel imdi aḥalı ol müctebānı
Adı görklü Muḥammed Muştafā'nı

Oña virün şalât-ile selâmı
Beyân idem size andan kelâmı

Didim koyuna gel biz şulh ideli
Pirimüñ yanına bile gideli

Çü çıkdık mescid içinden şehâ biz
Yöneldik şeyhimiz şarur rāha biz

Çü hâzır oldu ol şeyhüñ katında
Geçenler ‘arz olundı hâzretinde

Buyurdu ki meger sen bu fakîrüñ
Yimedüñ sen etinden bu haķîrüñ

Yimemişim deyü virdim cevâbı
Didi andan durur munca ‘itâbı

Didi çün yimemişsin berü gelgil
Bizim hişsemize sen şerik olgil

Yidik ol hâzret-ile bil etinden
Du‘â idüb örü durduķ katından

Didi sulţân ki bir dahı Hudâyı
Añalı ol Muħammed Muştafâ’yı

Meger irişdire perverdigâruñ
Koyunı maķşûdına girdgâruñ

Du‘â kıldı tamâm oldu du‘âmız
Tapıldı orada ol müdde‘âmız

Koyun ol hâzrete Allāh selāmın
Yetürdi ‘arza kıldı ol kelāmın

Didi rāzı ola Hāķķ sizden ey yār
İrişdim maķşûda olgil haberdār

Anuñ maķşûdını tebyîn idelim
Kulağ aşanlara rehbin idelim

İşidüñ dinleyüñ dutuñ kulağı
Bilüñ nirde dürür dostuñ durağı

Gerek kim yetmedin hîç durmayasız
Bu nefsüñ atına hîç binmeyesiz
29a
İdesiz cânunuñızı aña ķurbān
Teveccühlen olasız oña hayrān

Odur hāķim olan bu cümle işe
Odur rahmet viren yād u bilişe

Odur bu cümle ‘âlemler penāhı
Yerüñ göğüñ hem oldur pādîşāhı

Bir ilen bir olupdur bir dūrūr ol
Be-kevn-i ‘ālem içinde sırr durur ol

Ki ‘ālem tapdı andan istikāmet
Görün kimde dūrūr bunca kerāmet

Ƙoyun maḳṣūduna oluñ ḥaberdār
Etin dervīṣ yemeklik idi ey yār

Eti bildi hem maḳṣūda irdi
Ki andan ol ulu ma‘būda irdi

Ġaraz kim yok olan ma‘būda irer
Daḥı hem maḳṣūdu maḳṣūda irer

Gel ey miskīn ḥüsn terk it vücūdı
Vücūdı terk idüb tapgıl vücūdı

Yol üste ḥāk olan ol ṣāha irer
İki ‘ālemde ol Allāh’[a] irer

Yitenler ḥāk oluban irdi dosta
Bize beyle buyurdı uṣta usta

Gel imdi terkin itgil bu hevānuñ
‘İmādın çekgilin būdun ser anuñ

‘Adem mülkine cānum girmeyince
Enāniyyet bu cāndan çıkmayınca

İremezsın cānun maḳṣūduña sen
Çi cāy iresin ma‘būduña sen

Ƙamudan üzülüb çün ma‘dūm olduñ
O dergāha cānum sen maḳbūl olduñ

Çü irdi bu ḥikāyet ihtitāma
Ƙamuyı irdire Allāh tamāma

İdüñ bu miskīne siz bu du‘ānı
Naṣīb ide size Allāh imānı

Tarīkından beni ol kılmaya redd
Ƙıla itleri ile hem beni ‘add

Yine bunı yazan dervīṣ ḥaḳḳına
Du‘ā ister iriṣe tā ḥaḳḳına
29b

İlāhā yarlıgagıl diñleyeni
Ƙulağ dutubanı söz añlayanı

İlāhā sen ayırma doğru yoldan
Ki yağdır raḥmetüñi sağ u ṣoldan

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilāt
Biñ günāhı def̣ ider bir ṣalavāt

Bunı yazdım yâdigâr olmak için
Okuyanlar bir du‘â kılmak için

Enbiyâdan evliyâdan yâ ilâh
Sen bizi ayırmagıl ey pâdişâh

Nûr Muhammed Şalvât (Hikâyet-i Tûn) (5)

Evvel Allâh adını yâd idelüm
Bir hikâyet size bünyâd idelüm

Evliyâ tezkiresinden bu haber
Naql olunmuşdur şaḥîḥ ü mu‘teber

Bir hikâyet idelim diñleñ ‘aceb
Ger bu dem tevfiḳ virirse ol çeleb

Bir şalavât virelüm zevḳ-ile hoş
Tâ ki ‘akl ü cân ü dil kıla ḥurûş

Var idi devr-i kâmerde âşikâr
Maḥrem-i Ḥaḳḳ bir ‘azîz kâm-kâr

Sırr-ı ḥaḳḳ idi ser-â-ser ol ‘azîz
Hem kıldı cümle müşkilini temîz

On sekiz biñ ‘âlemüñ sulṭânı ol
Cümle yer gök ehlinüñ hem cânı ol

Hem bu eşyâ anuñ ile işdedür
Gice gündüz ay ü gün gerdişdedür

Kim bilür bu bir ‘aceb işdür ‘aceb
Cümle eşyâlar anı eyler taleb

Hem nübüvvet oña olmuşdur delîl
Olmaya hergiz oña uyan zelîl

Hem anuñ hizmetine çok ḥâşş u ‘âmm
Kim gelürlerdi giderlerdi müdâm

İşleri idi zirâ‘at anlaruñ
Zıkr ü fikr idi işi ol cânlaruñ

Yine bir gün zirâ‘at için ey yâr
Yazıya varmışlar itmek kışt ü kâr
30a
Rûzgârında olaruñ ol zamân
Lerze düşmüş yerlere ey merd-mân

Eyle ırḡanur idi ol demde yer
Derhem olur dağ u daş ü şehr ü deyr

Şûr u ḡavḡa düşdi ḥalka dil melûl
Bilmediler ne olur bundan uşûl

Hizmetinde bu ḥalâyıḳdan biri
Eyle taḥḳîḳ ol velî şekkden berî

Maḥbûb-ı ḥālîk imiş ol pür-hüner
Didi ben de yazıya vardım meger

Bir zemînde çift sürürdüm nâ-gehân
Eyle teprendi bu yerlerini bî-kerân

Eyle yorgandı öküzler ol zemîn
Paçaları vaktidir ayrıla hemîn

İki üç gün böyle oldu ol zamân
Derbeder oldu ḥalâyıḳ bî-emân

Yıgılıştı her biri bir bir ile
Söyleşürlerdi ki ḥâlimiz n'ola

Bir parasî dir bu yerdendir 'adem
Bir öküzdür tepredir her dem-be-dem

Ol muḥabbet kânı aydur ol zamân
Çün işitdim bu sözi ey merd-mân

Ben tefekkür eyledüm ol ḥālîka
Kim ne 'ilâc ola uşbu maḥlûka

Ben göreydim ki bu ne ḥikmet dūrür
Ḥaḳḳ te'âlâ fazlına ḳudret durur

Fazl-ı ḥaḳḳdan yol açıldı çün bize
Seyrim irdi pes bu kez ol öküze

Gördüm ol öküz degül imiş eyâr
Teperdin bu yeri hem ḥalḳ u diyâr

Pes tefekkür itdim ol dem ey hemîn
Didim ey ḥallâḳ-ı rabbü'l-'âlemîn

Bâri bu işe sebep n'ola bilem
Yoksa ki ben bu fîkr içre ḳalam

Çok tazarru' itdim ey merd-i Ḥudâ
Gör ki netdi ol zamân ol cân fedâ

Pes ḥicâb gitdi gözümde bu zamân
Çün 'atâ itdi bize ol müste'ân

30b

Yer ü gök ü berr ü baḥr u âşîkâr
Oldı baña ḳalmayub ḥurd u kibâr

Yerler açıldı daḥı nūrü'l-verâ
Gāv [u] mähî daḥı hem taḥte's-şerâ

Yedi ḳat yerden daḥı seyr eyledim
Nice deñizden daḥı ḫayr eyledim

Gāv [u] mähîden geḫûb ben ol zamân
Gördüm anda bir 'aceb nesne 'ıyân

Kim ulu yavuz begāyet heybeti
Bir melekdür qara durur hil'ati

Bir melekdür kırk arşun uzunı
Hem yine bilgil ki kırk arşun eni

Gördüm uş hamle bunuñdur bu zamān
Tepredür yeri ki hiç virmez emān

Bile gördüm çün anı virdim selām
Heybetinden dimedim şavt-ı kelām

Girü döndüm geldim öz menzilüme
Pes şıgındım gāyete ol mün'ime

Geçdi bunuñ üstüne çend rūzgār
Kim bilür kim n'eyler ol perverdigār

Çok fikr kıldım didim ey dād-ger
Uşbu hālden sen baña bildir haber

Hāzret-i haqq yine baña virdi yol
Çünkü dergāhında olunduq kabūl

Gördüm uş gökler açıldı ey ulu
Çünkü olduq haqq katında sevgilü

Yine göklerden yaña seyr eyledim
'Arş ü kürsden içerü tayr eyledim

Hem maķām-ı Muştafā'ya irdim uş
Öz pīrümü dağı onda gördüm uş

Hem olaruñ dağı aldım himmetin
Vardım ol dergāha gördüm kudretin

Dergāhına çok münācāt eyledim
Bā-tazarru' arz-ı hālim söyledim

Muntazırım ki alam andan hiṭāb
Hem bilem ki ne içündür bu 'itāb

Hıç bu sırrden bir eşer virmedi ol
Fikr ü teşvişim dağı hem oldu bol
31a
Bu fikirde olubanı dil melūl
Yine öz menzilime oldum nüzūl

Hıç şabrım kalmadı ki n'eyleyim
Bāri bu işe ne tedbır eyleyim

Pes qarārım kalmadı ey şır-i ner
Yedi kat yerden yine kıldım güzer

Gāv-ı māhı berr ü bağırdan içerü
Bir zamān içinde geçdim ey ulu

Yine gördüm ki durupdur ol melek
Kaşdı odur ki yeri ide helāk

Ol melegüñ menzili tahte's-şerā
Kim bilür nirden gider yolu nire

Yine irdim yanına virdim selām
Raḥmetu'llāh didi 'aleykü's-selām

Yürüdüm çün ben oña virdim dürüd
Göz yerişür yerden ol kıldı sücüd

Secdeden kalkdı fî küll-i ḥāl
Kaşdım odur ki benim idem suāl

Bir melekdir amma rengi qaradur
Kimse bilmez menzilin kim niredür

Şordum ayıtdım ey melek Tañrı ḥaqqı
Söyle baña ḥālünü 'ilmin oқы

Sen meleksin gördüm uş bildim seni
Didi belī melegim bilgil meni

Hīç melekde kara reng olmaya dir
Sen meleksin nişe rengüñ karadır

Sen niçün bile qarasin söylegil
Uşbu ḥālī baña ma'lüm eylegil

Didi bil ḥālüm benim ey pāk-baz
Ma'lüm ideyim saña ey dil-nüvāz

Ol günehkār 'āşī kullar ki gelür
Çün қазақ Hақ'dan oña ecel gelür

Ehl-i kızbüñ ehl-i 'işyānuñ dağı
Bī-namāz u fāsıkuñ bil aḥī

Onda onlar çünki olurlar hemīn
Anı anda yere қойarsız yaқın

Onda anı yere қойarsız 'ıyān
Onlaruñdur bende bu reng ü nişān
31b

Onda çün siz yere қойarsız anı
Zaḥmı anuñ bunda boyamış beni

Söydedim ki ne dürür aduñ senüñ
Didi ka'rdır benim adım bil anuñ

Ba'zılar ki onda nesne tökeler
Yaḥalar sındıralar [ü] ekeler

Ber pāreler anı қарқарlar hemīn
Kim eyledüñ sen bunı қа'r-ı zemīn

Ben kılarım elbette hükümüm irer
Cümle onlar bir birinden görür

Çün bunu andan işitdim nām-ver
Kalmadı şabrım duram bir dem meger

Pes semā‘ itdim yere geldim yine
Kim ne bilür Tañrı’nuñ taķdīrine

Sākin olmaz hiç bu yer lerzān olur
Bu ħalāyık cümle bī fermān olur

Yine ben teveccüh itdim göklere
İnşā-allāh Ħaķķ te‘ālā yol vire

Cümle ħicābları götürdi çeleb
Ħaķķ yañaya eyledi ħalbim taleb

Yine seyrim irdi göklerden öte
Vardım irişdim ol ulu ħazrete

‘Arşā irdim pīrimi yād eyledim
Hem risālet ħazretin yād eyledim

Dergehullāh daħı rüşen bu güzīn
Oldı bilün siz daħı ey ber güzīn

Ol risālet ħazreti baña o dem
Küllī nazar eyledi ender-‘adem

Ol Muĥammed ol şehi Peyġamberān
Ben faķīre didi ol da ‘ıyān

İltimasuñ her ne varsa bu zamān
‘Arz idüben söylegil ey nev-civān

Cümle maķşūduñ senüñ maķşül durur
Ne dilerseñ dilegil maķbül durur

Ben didim maķşūdum oldur bu demin
Ol melek kim fermān olmuşdur zemīn

Ka‘r didi öz adını ol baña
Maķşūdum budur didim bu dem saña
32a

Pes işāret kıldı ol maĥbüb-ı ħaķķ
Öz pīrimden daħı hem aldım sebaķ

Onlaruñ himmetiyle durdum revān
Didim ey bār-i Ħudāvend-i cihān

İltimāsım bu durur ki bileyim
Adı ħa‘r melegini ma‘lūm kılayım

Ħamle kıılır yerlere ki n’eyleye
Ħaşdı budur zīr ü zeber eyleye

Ne ile sâkin olur bilem anı
Dilegüm budur bu demde ey ğanî

Cānib-i Hakkdan nidā geldi bize
Özi bilür sâkinin didik size

Bu tazarru‘ içre ey nürü’l-hüdā
Geldi hâtifden bize pes bir nidā

Ey benim sırruma mahrem sevgilü
Halk içinde cümlesinden eygilü

Kim devāsın yine ol bilür hemān
Yine bu işe hem andandır emān

Yine ondan şor bu işüñ hālını
Kim bilesin nicedür ahvālını

Pes cevāb aldım girü menzilime
Bir dem içinde irişdim pīrime

Gice oldı yine yerler bir zamān
Heybetiyle yırganur kim bî-emān

Pes karar itmedim ey merd-i ‘azîz
Ka‘r yañaya itdim tîz tîz

Yedi kat yerden yine bir demde hem
Gāv-ı mähiden geçüb ey muhterem

Niçe deñizlerden ey merd-i emîn
Bir zamān içinde geçdim ey mü‘în

Bu şifāt-ı zāt-ile irdim oña
Gör ne iğzāz eyledi ol dem baña

Gördüm eyle hareketde ol melek
Kaşdı odur ki ide yeri helāk

Gözi irişdi baña çü der-maḥall
Yüz çevürüb secde kıldı fî’l-hāl

Ben diridim ki selām virem oña
Benden öndin hem selām virdi baña
32b
Ben didim bu kez ‘aleyküme’s-selām
Katı şād olub didim buldum emān

Ġāyetā heybetlü idi kim hemîn
Heybetinden dā’imā titrer zemîn

Çün sücüd idüb durdı ol melek
Yaḥdı gördi kim vücūdı oldu pāk

Qaralığı tebdil olmuş ağılğa
Şayrulığı yüz çevürmiş sağılğa

Ben didim ki ey melek ھاڭڭ ځدreti
Ol Muھammed Muštafa‘nuň ھürmeti

Sen ne ile sākin olursun digil
Uşbu ھاlı baňa ma‘lüm eylegil

Didi ki bu sözi ki dirsın baňa
Cānib-i ھاڭڭdan işāretdir saňa

Himmet-i maھbūb-ı ھاڭڭ ol pādīshāh
Bize ma‘lüm itdi ol ځādir ilāh

ھاڙret-i ھاڭڭdan olupdur bu eşer
Sen ځarāruňdan baňa virgil ھاber

Yine didi baňa meger ol resūl
Āşinā mısın oňa ey pūr-uşūl

Ben didim belī resūl görmüşem
Nice biň irşādı andan almışam

Çünki bu sözi işitdi benden ol
Yine secde eyledi oldı ځabūl

Secdeden başın götürdi ol dem ol
Nūra dönmişdi vucūdı cüz’ ü küll

Hīç ځaralık ځalmayub ol dem meger
Hem mūnezzeh pāk oldı ser-be-ser

Gör Muھammed dīninūň ځuvvetini
Kim ځaranuň nice üzmüş zātını

Ben didim el-ھاamdüli‘llāh ol siyāh
ځalmayub sende gidüb oldı tebāh

Ol melek ayıtdı baňa ol dem meger
Maھrem-i ھاڭڭ ey ‘azīz-i dād-ger

Ol Muھammed adını ben uşbu dem
Hīç iştememişdim ender-‘adem

Uş bugün baňa didūň ey pāk zāt
Senden işitdim bu dem buldum necāt
33a
Ol ځaralık kim bu günde bendedir
Anuň adı bereketinden maھv olur

Bu ځara rengi ki bendedir anuň
Günāhıdır bī-namāz fāsıڭlaruň

Ben didim oňa ki senden iltimās
İderim rızā-yı ھاڭڭ resūl-ı ھاşş

Sen dilersen muttaşılā bu demi
Zīr ü zeber eyleyesin ‘ālemi

Baňa bildir sen bu işi uşbu dem
Bu ne hâldir buňa ne tedbîr idem

Ol melek didi baňa ol dem meger
Hâzret-i haqqıñ resûlünden haber

Varuban didik ki görmişem anı
Ben saňa zâhir ideyim uşbunı

İtdi ey maḥlûḳ penâhı ber güzîn
Kim benim bir qardaşım var bil yaḳîn

Ben didim ki qardaşuñ kimdir senüñ
Qanda olur hem adı nedir anuñ

‘Arş şolundadur maḳâmı bilmiş ol
Ger dilersen sen oraya iste yol

Adı zevâldir anuñ bil ey nevâ
Hem bu işe yine andandır devâ

Kim anı zincîre çekmişdir Hudâ
Yoḳsa kıllur günü ol burcdan cüdâ

Yerlerüñ hûkmin Çalab virmiş baňa
Göklерüñkin daḳı hem virmiş aňa

Nice kim ben muttasıl yer qaşdına
İsterim vîrân idem bir destine

Ol daḳı emr-i haqq ile göklere
Qaşd ider ḥarâb ide bil ey yâre

Zuhrüñ ol vaḳti her gün ki olur
Ol güne bir demde bir ḥamle kıllur

Qaşd ider ki günü döndüre girü
Pes rızâ virmez aňa settâr hû

Bu sözi andan işitdim ol demin
Tiz gelüb gördüm henüz titrer zemîn

Ben yine teveccüh itdim göklere
Haqq te‘âlâ inşâallâh yol vire
33b
Qâdir Allâh cümle ḥicâbları hem
Götürüb açdı yolum ey zü’l-kerem

Yine seyrim irdi ‘arşa bu zamân
Yüz çevürdüm ḥâlîḳa bulam emân

Uşbu ḥâlî ‘arz idem ol ḥâlîḳa
Kim penâh ide meger bu maḥlûḳa

Ez-pîrûmi hem Muḥammed Muştafâ
Yâd idüb onda yine buldum şafâ

‘Arş-ı a‘lâda yine ol dem olar
Fi’l-ḥāl onda yine ḥāzır oldılar

Dünyānuñ yanında birdir hem nice
Dünyā daḥı ‘arż yanında eylece

Ḥazret-i Peyğamberim baña ey cān
İltifāt idüb didi ki bu zamān

Sen zevāli taleb idersin baña
Ben didim ki yā Resūla’llāh saña

Bu cānum olsun fedā ey ber güzīn
Yine baña di zevāli bu kezin

Ḥansı cānibinde ‘arşun ben anı
Taleb idüben bulam ben ol cānı

Ol risālet ḥazreti yine baña
Bir işāret itdi dir var bu yaña

Yine meyl idüb çü gitdim bu kezin
Onda irdim ki buyurdi ol güzīn

Gördüm ol ‘arşuñ havālāsında⁴⁹ ben
Kim melāik iledir ey zū’l-minen

Eyle doludur ki bir zerrece yer
Ḥālī yok igne ucunca ḥālī dir

Ol melekler beni görgeç merḥabā
Oynayub söyledir kamu merḥabā

Yüz dutub ol demde ben tayr eyledim
‘Arş ü kürsi ol zamān seyr eyledim

Pes zevāli buldum ey ḥayrū’l-enām
İrişüben ḫatına virdim selām

Yedi yerden gördüm uş zencīr-i nūr
Bağlanupdur ol melek anda durur

Nice zencīr daḥı yanında anuñ
Ḥālī düşmüş yatur idi hem anuñ
34a

Eyledür şevki o zencīrūñ ey yār
Zerresi degse yer ü gökler yanar

Heybetiyle yürüyüb ey nūr-ı pāk
Birin açdım zencīrün cüst ü çālāk

Ḥālī zencīrden daḥı bil ikisin
Elüme götürdüm ey merd-i emīn

Gördüm uş hem kudretinden ol şabūr
Virdi bir zencīr daḥı hem küll-i nūr

⁴⁹ Sözlükte rastlayamadığımız kelime civar anlamına gelebilir.

Şevki vardı od teki ol zencîrüh
Berķ urardı ıldırım tek onlaruñ

‘Azm kıldım ki varam қа‘rdan yaña
Hem bu zencîrleri aparam aña

Götürüb zencîrleri dağı gidem
Hem zevâli қа‘rı dağı kayd idem

Ol maķāmdan bağdım ol dem ben hemān
Görürem zencîre bağılu ol zamān

Dört yaña zincîr bağılu bî-sebeb
Kim bilür bu bir ‘acîb işdür ‘aceb

Ol zevāl yanında ol қа‘ra meger
Bağdım ü gördüm bağılu mu‘teber

Ol zamāndan berlü sākındür zemīn
Bu ħalāyıkler hem olmuşdur emīn

Cānib-i ħaķķdan nidā geldi baña
Қıyāmet ħālī budur didim saña

Қopar ol gün ki zevāl bendden çıқа
Ҳışm idüben gökleri silke yaқа

Қа‘r dağı bendden ki қurtula meger
Қahr idüb yeri ide zîr ü zeber

Tā ki emr ola Ҳudādan ol zamān
Yere қа‘r göge zevāl virmez emān

Silküben yer ü gögi ide helāk
Dīv ü peri қalmaya ins ü melek

Teprenürdi şoñra andan gāh gāh
Dem-be-dem seyrimde iderdim nigāh

Kim görürdüm şöyle bağıludur melāl
Tā nidā idince aña zü’l-celāl

Uşbu ħalkā ol nice olmuş penāh
Sen dağı anı sāħlagıl ey pādīşāh
34b
Yaradılmışun penāhı öldürür
Dergāhuña senüñ andan yol durur

Fitne-i āĥir zamāndan ey şehā
Saħla anı қıl o uca müntehā

Ol ‘azîzüh ħürmetiçün yā ilāh
Yarlıgagıl cümleyi ey pādīşāh

Bu ħikāyeti görüb eyleyeni
Dağı nażma getürüb söyleyeni

Yazanı okuyanı dinleyeni
Yarlıgagıl ey Hudāvend-i Gani

Enbiyādan evliyādan yā ilāh
Sen bizi ayırmagıl ey pādişāh

Nūr Muḥammed Şalavāt (Hikāyet-i Şehr) (6)

Allāh adın evvel idem ibtidā
Ondan oldı ibtidā vü intihā

Ol durur gözsizlere yol gösteren
Ol durur ḥākden bitüren nesteren

Ol durur cānsız cesedler cānı hem
Luṭf vücdü çokdur oldur zü'l-kerem

Kim resūline anuñ iḥlās ola
Hem uyub şer'ine onuñ ḥāşş ola

Cümle maḥlūk cānıdır ol Muştāfā
Kim sever cāndan anı bulur şafā

Cümle maḥlūk andan alur reng [ü] bû
Cümle 'ālem ister anı sū-be-sū

Cümle mürsel kâmusı muḥtâc aña
Oldı menzil her nefes mi'râc aña

Cümle ümmetlerden anuñ ümmeti
Buldılar esrâr-ı sırr-ı kudreti

Girdiler peygamberüñ şıfatına
Atlanub her demde Burāk atına

Silsile olub o demden bu deme
Geldi gitdi rehber oldı Âdem'e

Her biri bir reng ile aḥvâlini
Nice geçdi şerḥ kıldı kâlini

Şerḥ idüben söyledi bu dünyede
Adı kalsun yâdigâr bil ey dede
35a
Bir 'azîzüñ vaşf-ı ḥālinden ḥaber
Kim tarîkında olunmuş mu'teber

Didi ki bir gün meşâyîḫim ile
Rûzgârım hoş geçerdi zevk-ile

Her ne buyurmuş idi erkân uşul
Gird ü virdin cāndan itmişdim kabûl

Nice vaḫt sünnet ü nâfile namāz
Anuñ emriyle kılrurum kârsāz

Daḫı pençşenbe namāzın her gice
Vird idinmişdim işidüb görünce

Niyyet itdüm bir gice kılam namāz
Kim namāz ehli kılar Hakk ile rāz

Çün namāza bağladım el duruban
Baña virdi sırr o dem ol müste‘ān

Pes hicābları götürdi ol Çalab
Seyrim irdi ‘arşa ferşe bü’l-‘aceb

Seyrim içinde nā-gehān gördüm uş
Bir merkebe binmişim şöyle hāmūş

Bir kelb ile bir dağı aşlan ile
Meres idüb giderim anlar ile

Her yanuma birisini aluban
Özümi ortalarına şaluban

Seyr içinde gider iken ben hemān
Önüme bir şehr geldi nā-gehān

Diledim ki girem ol şehre meger
Hem temāşa idem oña ser-be-ser

Gördüm ol şehrüñ içinde her ne var
Niçe yüz biñ dürlü sırr ü āşikār

Niçe yüz biñ dürlü ‘alāmet ‘ıyān
Vardır ol şehrde nişān ü bī-nişān

Hic arada yok durur bile haber
Bir ‘aziz geldi öñüme mu‘teber

Gördüm ol şehrüñ kapucısıymış ol
Didi baña nire varırsın ey oğul

Ben didim ki inşāallāh ol Çalab
Virse yol bu şehre eyledim taleb

Didi bu şehre giremezsin beyle
Bu kadar hicāb ki var senüñ ile
35b

Ben didim va’llāh ki niyyet kılmışam
Kim bu şehre girmek için gelmişem

Didi çok çok kimse bunda geldiler
Girmeyüben şöyle maḥrūm kaldılar

İnşāallāh didim uşbu şehre ben
Şaluram özümi bilmiş ola sen

Yine didi ol ‘aziz-i pür-hüner
Sen bu yoldaşları şalasın meger

Ben didim ki inşāallāh şaluram
Ayrıluram yalğuz özüm şaluram

Pes didi gel ingil merkebden yine
Bağlagılın kapunun şol yanına

Aşlanı dağı kapunun sağına
Bağla orta yerde kelbi bağına

Nice ki ol söyledi ben bunları
Şöyle muhkem bağladım hem onları

Virdi destür girdim ol şehre meger
Gördüm eyle ol mu‘azzam mu‘teber

Hîç şıfâtı vaşfa yokdur ey ağa
Yâhu bir kimse nişânın virmağa

Hîç nişân ile şıfâtın bilmedim
Kim ‘imâretini ma‘lûm kılmadım

Nişe ki bu dünyânın her bir yeri
Bu ‘imâretler ki vardır her biri

Daş ü balçığla düzmüşler bunu
Anı düzmüş hüküm ile Rabbü’l-ğani

Seyr idüb gördüm o şehri bî-naẓîr
Çancaru bağımsa ol kişi hâzır

Gördüm ol şehir içre bir şehir dağı hem
Kim ‘inâyetden düzüpdür zü’l-kerem

Peydâ oldı hem hezâr-ender-hezâr
Kim bu şehrdən hûbder itdim güzâr

Gördüm onda dağı ‘acâib bî-şümâr
Seyr idüb kıldım anı dağı güzâr

Diledim ki dönüben gelem girü
Çaydub gidem şehrdən dışaru

Çıkdım ol şehrdən çü geldim kapuya
Çapucı hem durmuş onda tapuya
36a

Yüriyüb ol kapudan çıkdım meger
Tâ ki öz menziline idem sefer

Geldim ol hayvânlara kim var idi
Bağlamışdım kapuda durar idi

Gördüm ölüben çürümüşler olar
Her biri olmuş bir zerre gubâr

Andan özge dağı nesne qalmamış
Şanasın ki bunda nesne gelmemiş

Ben didim Allâh bu bir demde bular
Nice çüriyüben olmuşlar gubâr

Geldi apucı yine didi baa
Ubu al nden aber virem saa

Bu merkeb kim baqlamıdu burada
ehvet n d r r sen n bil ey dede

Hem ol alan sen n  z n dutdıu
odbin oluban tekebb r itdig n

Kelb daı nefs n d r r hem bilmi ol
Seni oymaz bulasın bu ehre yol

Her kim ubu d nye ire bunlara
Sevg  alursa muabbet onlara

Hergiz ol bu ehre giresi deg l
Ya aleb irdirse bulas  deg l

Ol abuc  baa aydur her kii
Bunları almasa bil nedir ii

 r d ben an  iderler ub r
 yle olur ki nice olmu bular

Her kii kim bunları ald  bile
 riy ben oldu toz vardı yile

Baa didi ol ‘aziz yine meger
Her kiiye luf iderse d d-ger

aı sevib yola doru dursalar
Bunları kend zlerinden alsalar

Eyle  riy ben onlar mav olur
Her zam n ol ehre ol d il olur

Geldi abuc  yine didi baa
Ubu menzilden aber virem saa

Onlaru menzilidir bilmi ola
D nyede diri iken  lm  ola

36b
Ol kii diri iken bu d nyede
 ldiler bu yerleridir ey dede

Daı onlardan ayr bil hi kii
Gele bilmez bunda hem yodur ii

Ubu ehr ol kiiler n yeridir
Redd olunmudur bulardan ber dir

Batlu oldur a’ı unutmaya
Onlara m il oluban gitmeye

Ben hen z evvelki rek‘atde idim
Hem nam z iinde  a‘atde idim

Bir rek‘atde ola bu munca rāz
Nişe vir[d] itmeyesin ey bī-niyāz

Şoñra vardım rükū‘ı itdüm tamām
Siz dağı ile olagörün ey hümām

Ol ‘azīzün hürmetiçün ey ğanī
Bu hevālardan ötür gel cümleñi

Hem bu şehri kılgılın erzānī sen
Dostlaruñ sevenlere ey zü‘l-minen

Ger bunuñ nazmında noķşān oldısa
Yañılmış olub arada söz kaldısa

Size ma‘zūr olsun uşbu sözlere
Nefsi şalmış anı çok teşvişlere

‘Aklı kalmamış gözi kör dili lāl
Nefs elinden cānını dutmuş melāl

Dutmaz ayağı eli kulağı kār
Nefs elinden rū-siyah u şermsār

Kalmamışdır nuṭṭ ü tākat ihtiyār
Nefs elinden her dem ağlar zār zār

Uşbu nefis ü bu hevā vü kibr ü kīn
Kim çüridüben anı itmiş hāzīn

Luṭf idüben ey erenler sultānı
Yeñledin dir göze görgilin anı

Bu Tūrābīni kademüña yetür
Bu hevāyī müşkilātlardan ötür

Enbiyādan evliyādan yā ilāh
Sen bizi ayırmagıl ey pādişāh

Nūr Muḥammed Şalavāt (Hikāyet-i Mezār)(7)
37a

Evvel Allāh adın idelüm ‘ıyān
Tā ki ma‘nā yüzi göstere ‘ıyān

Bir hikāyet ideyem dinleñ ‘aceb
Kim bu dem tevfiķ virirse ol Çalab

İderim ben hikāyet bu zamān
Yāri kılub ol Çalab virse emān

Vir şalavāt ‘aşķ-ile ol Aḥmed’e
İki ‘ālem serveri Muḥammed’e

‘Aşķıla diñle sözüñ ey dīn eri
Vir şalavāt şād kıl peygamberi

Vir şalavāt Muştafā’ya ‘aşķ-ile
Yere göge dola derdim meş[k]-ile

Çok ‘azîzler geldi gitdi dünyede
Her biri bir ad koydı ey dede

Ol ‘azîzler meclisinden dinleñiz⁵⁰
‘Aql u cân fehm eyledikce añlañız

Bir ‘azîz-i muḳtedā-yı ‘ārifān
Hem muḳaddem-i pîşvā-i sālîkân

Kim anuñ silsilesinden bu zamān
Bir ḥikāyet ideyim ey merd-mān

Bir ‘azîz bir şehre ğarîb vardığın
Onda niye uğrayuban gördüğün

Şerḥ idelüm ma‘nā baḥri açıla
Üstümüze dürr-i raḥmet saçıla

Cân kulağıyla işidün bu sözi
‘Aşka düşüb açıla gönül gözi

Evliyâlar meclisidir ey şehā
Cümle a‘lâdan ucadır müntehā

Dinleyün kim nice olmuşdur ḥaber
Ḥalk içinde bu rivāyet mu‘teber

Didi bir gün mescide ben ey ağa
Vardım anda şubḥ namāzın kılmāğa

Girdim ol mescide ben kıldım namāz
‘Arz kıldım mālîkû’l-mülke niyāz

Çün namāzdan fāriğ oldum ey emîn
El getürüben didim ki ey mu‘în

Sen du‘āmı müstecāb it ey saḥî
Yarlığa bu ehl-i mezārı daḥı
37b

Çün mezār ehlini biz yād eyledik
Rûḥlarını kayğudan şād eyledik

Cümle rûḥlar geldi doldı mescide
Yüz çevürdiler baña bil ey dede

Ben didim ki fetḥ-i tālîbān ilāh
Yüz dutub onlar baña itdi nigāh

Raḥmetün ḳapusını Allāh bize
Açar amma cüzî sebep var size

Ben didim ervāḥlara kim ol sebep
Nedir ol kim benden eylersiz taleb

Didi onlar kim sebep oldur bize
Kim ḳademün gele menzilimize

⁵⁰ ‘ārifler

Ḳabrimizüñ üstüne çün gelesiz
Cümle ‘âlemini müşerref kılasız

Bu sözine onların baḥdım idi
Duruban mescidden çıḳdım idi

Gördüm anda oturur çok ademi
Ben daḥı oturdum anda bir demi

Tâ ki ḥalvet ola ḥalvet varayım
Ol mezâr ehlini ḥalvet göreyim

Kim bir gögercinin üste nice
Çizginür pervâz ider gündüz gice

Miş! gügercin gibi rûḥ[!]ar tamâm
Başım üste çizginürler ey hümâm

Bir ‘azîz daḥı var idi onda meger
İster idi kim kıla andan sefer

Ben henüz anda oturmuşdum ey yâr
Ol ‘azîz daḥı geldi anda âşikâr

Dir baña ki gel mezâra varalı
Ehl-i mezârdan da himmet alalı

Ben didim ki katı yaḥşî ḥûb ola
Ḥâtırimdan geçdi ki yâ Rabb n’ola

Taḥḳikâ bu iş kerâmetden cüdâ
Olmayasıdır bilün ey cân fedâ

Nice rûḥlar üstüme pervâz idi
Ol maḥalde geldi teklîf eyledi

Ḥoş ola deyübeni durdum öri
Bir niçeler daḥı geldi ileri
38a
Bir cemâ‘at olduk ol dem orada
Maḳberistân şaru gitdik ey dede

Biz hemân ki niyyet itdik gitmesin
Ḥaḳḳ te‘âlâ açdı raḥmet ḳapusın

Raḥmetün ḳapuların açdı Çalab
Raḥmete ğarḳ oldu yer ü gök ‘aceb

Ehl-i ḳabrü yer ile gökler ḳamu
Cümlesi doldı melâik ey ‘amû

Faẓl ile emr itdi Allâh göklere
Ḳapuların açdı hem ol yeglere

Ol maḥalde kim yola gider idik
Maḳberistân şaru ‘azm ideridik

Bir para dağı melâik bî-şümâr
Bî-nihâyet onda hâzır oldılar

Cümlesi Allâh nûrından meş'ale
Hem kadeh ele getürmüşler bile

Hem bizim hem ol cemâ'at hâtırı
Cümle meş'ale kadeh dutmuş varı

Cümlesi merhabâ eylerler bize
Merhabâ Hakk in'âm eylemiş size

Amma onlar gider idi hevâda
Biz cemâ'at ile yerden ey dede

Amma onlar ile bizim aramız
Kim begâyet yahın idi ey 'azîz

Ben didim ki ya ilâhe'l-'âlemîn
Ben katı şerminde oldum ey mu'in

Nişe kim onlar melekdirler şerîf
Ben de 'âciz pür-günâh ü bir za'îf

Ben kimim ki benim için uşbular
Meş'alelerle kadehler dutalar

Cânibi Hakk'dan âvâz geldi baña
Dir bu işe ey fakîr kalma daña

Hem melek benim dürür bende dağı
Eyle çok bendem ki bil var ey ahî

Kim meleklerden şerîf dürür baña
Sen benim bu işime kalma daña

Bunları kim sen görürsün cümlesin
Ben iderim bil bularuñ kâmusın
38b
Çünkü beyle oldu ben ider idim
Ol cemâ'atlen bile gider idim

Ol maħalde hâtırımızdan hemîn
Geçdi ki şermende oldum ey mu'in

Nişe ki bunlar ba'zı merdümân
Kim olur okumuşlardır hemân

Bir nice kadem girü gitsem n'ola
Bile varmaıklık baña edeb ola

Meş'aleler nûrdan elde n'eyleyim
Bâri ben edeb ri'âyet ideyim

Tâ günehkâr olmayım ben uşbu dem
Kim girü kaldım çü bir nice kadem

Çünkü beyle edeb itdim bir zamān
Ol cemā‘ati beni daḡı hemān

Cümlemizi hevāya götürdüler
Tā mezāra iletüb yetürdiler

Kim kavuşduḡ ol melek birle eyār
Ol araya irişecek āşikār

Ol ‘azīz ki teklīf itmişdi baña
El götürüb du‘ā kıldı baḡ oña

Raḡmeti rūhlara taleb eyledi
Gör ki Allāh ḡudretiyle n’eyledi

Ol sā‘at ki kıldılar anlar du‘ā
Baş götürüb cümlesi kıldı şadā

Cümlesi ehl-i mezār götürdi baş
Didiler el-ḡamdüli’llāh çok sipās⁵¹

Kim meger ḡopdı kıyāmet āşikār
Ḥazret-i Ḥaḡḡ raḡmetin kıldı nişār

Uşbu devleti bize virdi Çalab
Bilmezüz ki bu işe nedir sebep

Şükrli’llāh didiler bu gün necāt
‘İyd ola yā Ḳadr ola yoksa Berāt

Bu ḡāletde cemā‘at oturdılar
Ḳur’ān oḡumaḡa meşḡül oldılar

Ol sā‘at başladı onlar Yā-sin’i
Açdı Allāh dergāhuñ ḡapusını

Dergāhını açdı hem ḡādir Çalab
Genc-i raḡmet hem ‘ıyān oldı ‘aceb
39a
Raḡmetinden ḡil‘at irdi bunlara
Her birine tāc virildi ey yāre

Her birinüñ başına bu tāc-ı nūr
Ḳoydılar yāḡūt muraşsa‘ pür-ḡużūr

Cevheri şevḡı o tācuñ ey emīn
Ḳulmete düşerse ref‘ ola hemīn

Ger birinüñ şevḡı ḡulmāta gide
Anı gündüz rüşen ide ey dede

Hem mezār ehlinüñ oḡuyanlaruñ
Cümlesine tāc virildi onlaruñ

Ol maḡalde ḡāhirā bir kelle-bān
Var-idi taḡar otarırdı hemān

⁵¹ Eserde “sibāş” Milli Kütüphāne A695no’lu nüshada ise “sipāş” şeklinde geçmektedir.

Karşusından bir mezârûn gitmege
Naḥarın sürüb getürdi ötmege

Dir bu tâclardan daḥı bir tâc anuñ
Başına koydılar ol kelle-bānuñ

Kim elinde bir ağacı var idi
Davarı anuñ ile urar idi

Dir bunuñ daḥı elinde bir ağac
Var idi olmuşdı rengi mişl-i tâc

Dir bu feyze ol nāḥar durar idi
Ol naḥarcı sürmege urar idi

Ḥansı ḥayvāna degerdi ol ağac
Ḳaralık ḳalmaz olurdu reng-i tâc

Kim bu ağac ile gāv kamışı
Dir ḳatı muḥkem ururdu ol kişi

Bir pâresin sürer idi ilerü
Bir pâresi yine dönerdi girü

Şol davarlar gitmeyüb durar-idi
Ol naḥarcı onları urar idi

Ol ağac degerdi ḥansı ḥayvāna
Rengi dönerdi o tâcuñ rengine

Bereketinden işbu Ḳur’ân’uñ ‘ıyân
Beyle in’ām eyledi ol müste’ân

Yaḥşı fikr it nicedir Allāh işi
Nūra döndürdi vü gāv kamışı

Nice ol ağac ki ḥayvāna deger
Mişl-i od dürr ile kim ḳava deger
39b

Çün tamām oldu bu Ḳur’ân ol zamân
Ol mezâra bizi teklîf eyleyen

Bir na’tın başladı ol ḥazretüñ
Mevlânâ Cāmî cām-ı vuşlatuñ

Bünyād itdi ‘aşḳ-ile iḥlâş ile
Meclis oldu çünki ḥāşşü’l-ḥāşş ile

Yine gördüm Mollâ Cāmî zāhirâ
Gökden indi geldi ol demde yere

Ḥazret-i Mevlânâ Cāmî pür-kemâl
Eyle ulu itmiş idi zü’l-celâl

Ol sâ’at ehli mezârı ol zamân
Ḳabladı dutdı ol şāh-ı cihân

Ol mübârek cesedi ser tâ kâdem
Emcek oldu cümle dib ender-‘adem

Mışl koyun kimi cümle cesedi
Emcek oldu ayağı altı didi

İgne ucunca cesedinde ey yâr
Hâlî emceksiz yok idi âşikâr

Bâtını dağı peydâ oldu nâ-gehân
İşidiñiz cân-ile ey merd-mân

Kim cesedi Hâzret-i Mevlânâ’nun
İle muhkem ulu idi bil anuñ

Ayağı tahte’ş-şerâdan ilerü
Başı gitmiş lâ-mekândan yukaru

Gelür Allâh’uñ nûruyla rahmeti
Dolar anuñ ol mübârek cesedi

Dolar ol rahmet nûrundan ol zamân
Cesedinde hem ol emcekler ‘ıyân

Ben ‘aceb kaldım didim ey dâd-ger
Uşbu hâlden sen baña virgil haber

Pes bu rahmet bî-nihâyet bî-hesâb
Nirden gelür deyü kıldım hîtâb

Pes ‘ıyân oldu vü gördüm ol zamân
Ol pîrim olan ü ol fahr-i cihân

Âşikâr oldu vü gördüm bu kezin
Zât-ı pâkinden gelür imiş izin

Kim bu ervâhlara ol dem emcegin
Her birine virdi bir bir ol yegin
40a
Emdiler emceklerin ol dem olar
Cümle anuñ tek münevver oldılar

Aşıl şağ emcekini ol ol zamân
Sağladı kimseye virmedi hemân

Ben didim ki sulţānum buña sebeb
Nicedir hıdmetüña idem taleb

Ol mübârek şağ emcegün nice
Virmedün kimseye neden ey hoca

İnşâallâh hıdmetünde uşbu dem
Anı dağı size ma‘lûm eyleyem

Ol ‘azîz ki na’tin okurdu be-kâm
Pes okudu ol zamân itdi tamâm

Ol dem ol aşı emcegin ki sahladı
Fi'l-hāl ol 'azîzün ağzına qodı

Dir bu rûhlar ki emerlerdi be-kām
Oldı onlar bâtını rûşen tamām

Ol 'azîz ki na'tin okurdu anuñ
İmdi sağ emcegin bil ol cânuñ

Zāhir ü bâtını rûşen ol zamān
Kim münevver oldı bu dem bî-gümān

Ol mu'azzamlar ulusu mihribān
Dir ki ol dem ben dağı açdım zebān

Hem taleb iltimās itdim ben dağı
Didim ey Hāzret-i Mevlānā ağı

Feyziñüzden bize dağı bir ire
Pes 'ıyān oldı o dem o servere

Hāzret-i Mevlānā Cāmī pür-kemāl
Dir kucaqladı beni fî küll-i hāl

Dir beni öz bâtını tek eyledi
Şöyle kim bende cesed hiç qalmadı

Dir beni hem ol cemā'atle ey yār
Kim bize yoldaş idi ehl-i mezār

Cümlemüzi öz libāsına o dem
Maḥv kıldı şöyle kim ender-'adem

Ey erenler hem yine ma'lūm ola
Bu idi ki qaleme geldi dile

Dile şerḥ olub qaleme yazılan
Bu idi qatara gelüb düzülen
40b

Ol ki şerḥi dile gelmez qaleme
Anı kimse aç bilmez 'āleme

Dağı yok ḥaddim ki dile getürem
Yāhu söyleyüb qaleme götürem

Bî-nişāndır siz bilün ol bî-gümān
Kimse virebilmez hem ondan nişān

On sekiz biñ 'ālemün sulṭānını
Penāhında saḥlasun hem ol Ganī

Yaradılmışa penāh hem ol durur
Dergāh-ı Allāh'a hem ondan yol durur

Rūzgār şerrinden anı ol Kerīm
Saḥlasun olsun penāhı hem Raḥīm

Ol ʔarīkūñ silsilesinūñ ey yār
Biz ʔuluyuz rū siyāh ü şermsār

Ol erenden Hāḫḫ bizi ayırmasun
Dünye āḫir doğru yoldan ırmasun

Bugün ol maḫşüdi ḫāşıl eyleye
Cümleñi ol feyze dāḫil eyleye

Her kişi ki bunda ne ʔılasıdır
Āḫiretde hem anı bulasıdır

Dünye āḫir siz Çalab’dan dileñüz
Rüz-ı maḫşer anuñ ile oluñuz

Bunı yazdım yādigār olmaḫ için
Oḫuyanlar bir du‘ā ʔılmaḫ için

Siz daḫı bir du‘ā ʔıluñ ey emīn
Yarlığansun mü’mīnāt [ü] mü’mīn

Nūr Muḫammed Şalavāt (Ḥikāyet-i Şeyḫ Cüneyd)(8)

Şükr li’llāh ḫālīḫa perverdīgār
Açdı gül bülbül yüzine mürğzār

Şükr sābit it ilāh[a] ol ‘alīm
Luṭf ile ide seni ʔalbi selīm

Muştafa nūrına virün şalavāt
Ol mübārek rūḫı sizden ola şād

Hem velileri daḫı yād eyleyün
Onlaruñ daḫı rūḫların şād eyleyün

Vir şalavāt cümle ‘ālem ola şād
Bir ḫikāyet söylerim ʔıl i’tiḫād
41a
Bir ‘aziz var idi bir şāḫib kemāl
Kim zamān-ı māziden itdi maḫāl

Çün mübārek ağızın ol dem açdı ol
Dürr ü gevher lafzı ile saçdı ol

Bir ḫikāyet Şeyḫ Cüneyd’dan eyledi
Şeyḫ Şiblī kim gelüb ne söyledi

Raḫmet’ullāhi ‘aleyhüm onlara
Daḫı raḫmet onları sevenlere

Gitdi Şiblī şeyḫ Cüneyd’e key dayı
Küntü kenzün ma’deni bāylar bāyı

Ḳamu yerde seni dirler yer yeri
Sende vardır ma’rifetün gevhəri

Gevheri şat baña bağışlagıl
Benim ile ʔavim işin işlegil

Allāh'ın bu yer kıallerini dutgılın
Hakk yolunda başın ayağ itgılın

Şeyh Cüneyd dir sözimi iştegilin
Sen riyāzet deñizine gitgılın

Sen riyāzet deñizine dalgılın
Cān virüben gevher ele şalgılın

Şeyh Cüneyd'ün gevherinden bir dāne
Kim eger düşse idi bu cihāne

Yaradılmış cümle mest ola idi
Gevherinün şu'lesi eyle idi

Hakk te'ālā şeyh Cüneyd'ün yüzine
Cümle açmışdı hicābı gözine

Göklerün kapuların açmışdı
Yer ü gökleri dağı geçmiş idi

Yeddi yerleri açub nürü'l-verā
Gāv [u] māhī dağı hem tahte's-serā

Dağı sidretü'l-müntehā maķāmını
Virmişdi Şeyh Cüneyd'e ol ğanī

Göklerün deñizlerine dağı hem
Maħrem itmişdi anı ol zü'l-kerem

Dağı ol deñizlerün gevherlerin
Kim anuñ hükmünde itmişdi varın

Dağı sekiz cennetün kapuların
Yüzine açmış idi cümle varın
41b
Şeyh Cüneyd'ün vaşf ile hāl idi
Bu ki didik kurb-ı kemāl idi

Ol 'azīz ki Şeyh Cüneyd'ün ğāyetin
Meclisinde eyledi hikāyetin

Ol maħalde bir 'azīz-i ehl-i hāl
Didi ki ey mürşid şāhib kemāl

Şeyh Cüneyd meclise geldi hāzırı
Ol kemāl-i kurb ile ey nāzırı

Ol kemāliyet ki didiñüz oña
Ol kemāliyle gelüpdür ol saña

Cümle ol gevherlerin geldi kim
Vaşf birle söyledüñüz ey hākīm

Ol 'azīz-i ehl-i hāl yine didi
Şeyh Cüneyd'e söylegil nice idi

Bu kemāliyle bu meclise neden
Geldünüz siz ihtiyāc ne ma'nādan

Didi ki Allāh bilsün imdi biz
Gevher aparmağa bunda gelmişüz

Nişe kim uş gelendir bu şāhib kemāl
Öz kemālinden haqquñ ey ehl-i hāl

Öz mekânıdır haqquñ hem lā-mekān
Hem nişān-ı haqqdan budur hem bî-nişān

Hem budur bu cümle gevherler kânı
İns ü cinnüñ murğ ü mähinüñ cānı

Budur ol 'ālem ki kândır gevhere
Gevher olur kim ire bu servere

Ol maḥālüñ oldı uşbu güft ü gū
Doldı meclise melāik cümle sū

Gög ü yir eyle melek dolmuş idi
Eyle başar yir qalmamış idi

Hem bu gevherden ki bu şāhib kemāl
Açmış idi lafz ile idüb maḳāl

Her meleküñ başı üste bir ṭabaḳ
Götürüb gelmiş idi añla sen [bak]

Her birisi bir ṭabaḳ dutmuş idi
Şu'lesinden özin unutmuş idi

Şeyḫ Cüneyd didi ki bu gevherlerüñ
Bir dānesin baña virüñ bunlaruñ
42a
Güherimden viriyim beş dāne ben
Onı vir baña buları ala sen

Biz didik ki kıymeti artuḳ durur
Ol beşi bunuñ bir nice yok durur

Yine didi virelim kırk dāne biz
İşbu gevherden virüñ bir dāne siz

Bize bu şāhib kemālüñ gevherin
Virelim kırk dāne biz virüñ birin

Yine bu meclis didi biñ dānesin
Viresin bir yerine almayasın

Ḳamusın virseñ bize ey Şeyḫ Cüneyd
Saña virilmez bu gevherden işid

Didi ki biz özümüzi daḫı hem
Gevherimiz üste koyduḳ uşbu dem

Bizi hem gevherümüzi aluñuz
Bize dağı bir dāne bundan virüñüz

Yine bu şāhib kemāl ol dem oña
Didi ki ey Şeyh Cüneyd dün sen baña

Qadrini kıymetini bu gevherün
Siz bilmezsiz didi epsem duruñ

Şeyh Cüneyd'ün dağı nuñkı qalmadı
Qaldı hayrān kim dağı hıç dınmadı

Añdı pes 'azizleri şāhib kemāl
Hıdmetinde olmuş idi mäh ü sāl

Üç 'azize hıdmet eylemiş idi
Bu kemālī onlar almış idi

Yād idüb onları bu şāhib kemāl
Al götür didiler du'āya fi'l-hāl

Ol 'azizler onda hāzır oldılar
Muştafā'nuñ 'alemiyle geldiler

Muştafā'nuñ niçe 'alemi ile
Geldiler bu meclise anuñ ile

Ol 'azizlerün biri didi aña
Ey oğul gevher içün geldik saña

Gevheründen imdi bize dağı vir
Bu şāhib kemāl oña ol demde dir

Didi yā hāzret-i baba bunlaruñ
Cümlesi senüñdir bu gevherleruñ
42b
Ol maħalde kim bu güft ü gū idi
Te'ālallāh liqāsın açmış idi

Bu şāhib-kemāl cemī' muħibblerin
Lā-mekāna şaldı Rabbü'l-'ālemīn

Şeyh Cüneyd hayrān qaldı bu işe
Garq olabilmedi düşdi teşvīşe

Qādir Allāh didi ol dem onlara
Sırrına maħrem olan ol cānlara

Bu 'azizler hürmetiçün aluñuz
Lā-mekāna Şeyh Cüneyd'i şaluñuz

Dağı ardınca olaruñ aldılar
Şeyh Cüneyd'i lā-mekāna şaldılar

Bu faķir bunı cemā'ate 'ıyān
İtdi istegi budur bellü beyān

Siz dā'imā anı du'ā ile yād
İdesiz her dem-be-dem ol ola şād

Bu hikāyet oldu dir ender-mecāl
Geçdi nice rüz u hefte mäh u sāl

Ol maḥal kim oldu nazm bu dāstān
Taze gül açıldı ender-gülsitān

Bülbülü vü kumrı mutabbaḫ şad hezār
Ol gülistān 'āşıkıdır zār zār

Ol gülistān bāğıdır ol şāh-ı dīn
Maḥbüb-ı ḥālīk şefi'ü'l-müznibīn

Pes 'azizlerüñ sözi gevher dürr
Kim taleb eyler anı elbet bulur

'Āşık idi aldı şarrāf özine
Urdu miḥekk koydu dükkān yüzine

Açdı dükkānın kurub bāzārını
Oña 'āşık müşteri gelsün xanı

Dağı hem kân durur ol bu gevhere
Vāriş itdi kim anı ol servere

Yine bir gün meclisiydi ol erüñ
Ol ki kânıdır bu dürr ü gevherüñ

Bu hikāyet nazm olub geldi ele
Hıdmetinde okunub geldi dile
43a
Yine ḥāzır oldu ol gevher kamu
Açılub cennet bağlandı tamu

Yine geldi Şeyḫ Cüneyd dir araya
Merhem irer dem-be-dem çün yaraya

'Acz ile geldi ki bukülmiş bili
Pir bolmuş hem 'aşā dutmuş eli

Yine didim Şeyḫ Cüneyd'e ben hemān
Ne olupdur saña ey şeyḫ-i zamān

O şāhib kemāl idüñ sen ey ulu
Bu ne ḥāletdür perişān kaygulu

Ne düşübsün bu ne ḥāldir bu ne iş
Ne 'aşādır bu ne kâmet ne yürüş

Didi ey sulṭān-ı 'ālem bil anı
Ḥasreti bu gevherüñ aldı beni

Uşbu gevher derdi beni kıldı pīr
Bükdi belim eyledi beni esir

Elüme bu gevherüñ girse biri
Olurum taḥḳıḳ ölü iken diri

Pir iken yigit olurum muṭlaḳā
Egri iken düz olub irem Ḥaḳḳ'a

Yine bir gevher içün geldim saña
İşbu ḥāl li'llāh raḥm eyle baña

Çünki beyle iltimās itdi baña
Biz daḥı şunduḳ bir gevher aña

Bir eline aldı çün ol gevheri
Gör ki nit'di ol ma'nā cevheri

Bir elinde ārām itmedi becīdd
Ol biri eline aldı Şeyḫ Cüneyd

Ol elinde daḥı dutmadı ḳarār
Pes iki eliyle dutdı bī-ḳarār

Başdı bir dem yüregi üste ḳatı
Onda daḥı şabr eylemez gör ḳudreti

Saḳlamak isterdi kendü yaşıurub
Şu'lesi cūş itdi başdan aşurub

Ḥayret irdi cānına 'aḳl ḳalmadı
Anı yaşıurmaḡa ṭāḳat ḳalmadı

Pes iki 'aḡız eliyle şaldı 'aḡzına
Şanasın ki ḥayret irdi maḡzına
43b
Şeyḫ Cüneyd gevheri uddı dir hemān
Ḳandile şan şem' ḳoyduñ der-zamān

Ḳarımışken yine oldı nev-civān
Eyle şan ki oldı ḥürşīd-i cihān

Vücudı ile münevver oldı kim
Ay ü gün zerre yanında var ne kim

Ne dürür ay gün oña zerre ola
Ya münevver olub eşyāya dola

Ay ü güne cümle eşyālar ḥicāb
Oña olmaz ḥiç ḥicāb fī küll-i bāb

Baḳdı gördi öz vücūduna hemān
Dopdoludur dürr ü gevher cism ü cān

Ḳalmamışdır ḥiç nişān rūḥ u revān
Dürr ü gevher kānı olmuş bī-nişān

Kendözi daḥı gevher olmuş ser-be-ser
Ḳalmamış ḥiç nesneden anda eşer

Yer ü gök ü nār u cennet her ne var
Gevher olmuş ez-şığār u ez-kibār

Her yere bakar idi şeyḥ-i zamān
Ḥaqq cemālın anda görürdi ‘ıyān

Gevher oldu gevhere kıldı nazar
Gördi hem ḥaqqıñ cemālın ser-be-ser

Cümle gevherde hem olmuşdur ‘ıyān
Ḥaqq cemālın gördi oldu bî-nişān

Ḥaqq-ile bir oldu gitdi kıl ü kāl
Cümle eşyā maḥv olub qaldı cemāl

Cümle şeyden fāriğ oldu hem yine
Maḥv oluban vāşıl oldu aşlına

Daḥı size ma‘lūm oldu işbu ḥāl
Qaleme gelen budur olan maqāl

Ol ki şerḥ olmaz dil ile qaleme
Kimse anı açabilmez ‘āleme

Yok daḥı ḥaddim virem andan nişān
Bî-nişāndır bî-nişāndır bî-nişān

Bu ḥikāyeti didi ol ol maḥal
Ol kemāl ondan oña olmuş bedel

Ol ‘azīzi ey kerīm-i pūr-kerem
Saḥla luṭfuñ ile şöyle muḥterem
44a
Cümle yaradulmuşıñ oldur cānı
Ol durur hem lā-mekānuñ sulṭānı

Ol durur ‘āleme olan āyine
Onı bul gel ir sa‘ādet ayına

Ey Tūrābī iste anı durmadın
Bağlagıl gönliñi oña irmedin

Maḥsūd oldur onı bul ey ehl-i derd
Yüzüñ anuñ qademinde eyle gerd

Ol mübārek qademi gözüñ pāsın
Silüben apara yüzüñ qarasın

Pür-keremdir luṭf iyesi ol ḥoca
Lā-mekān sulṭāndır ucdan uca

Bu ḥikāyeti görüb eyleyen⁵²
Daḥı nazma getürüb söyleyen⁵³

⁵² Yazub okuyanı bu ḥikāyeti

⁵³ Dinleyen hem ḥāzır cemā‘ati

Öz likāsı lā-mekānına nigāh
Vāşıl itsün cem‘ini idüb nigāh

Fātiḥā okı anuñ niyyetine
Maḳbül ola ol ‘aziz ḥürmetine

Nür Muhammed Şalvāt (Ḥikāyet-i Dürr) (9)

Gel ey cān iḳlīmine seyr idenler
Ḳafes-i tende şalub şikest gidenler

İrişenler bu vaḥdet menziline
Virenler cān ü baş ‘aşkuñ yolına

Bu yolda c ān virüb lezzet bulanlar
Ne lezzet nāz-ile ‘izzet bulanlar

Olanlar ‘aşkla bu yolda şādık
Bolanlar maḥrem-i esrāra lāyık

Ḳabül-i dergehi hem pīr olanlar
Zihī baḥtlu pīr-ilen bir olanlar

Olar ki buldılar pīr ile hem-dem
Ḳamu esrār-ı ḥaḳḳā boldı maḥrem

Ki bir dervīş şeyḫe hem-dem idi
Ḳamu esrārına hem maḥrem idi

İder dervīş bir gün şeyḫiyle ben
Var idi çok cemā‘at diñlegil sen

Oturduḳ şoḫbet itdük bir zamān biz
Olara destūr itdi gidüñüz siz

44b

Baḥa şeyḫim ‘ināyet kıldı ḡāyet
‘İnāyetle ḥimāyet kıldı ḡāyet

Benimle şoḫbet itdi ol dü yāre
Oturduḳ gice şeyḫ ile istiḫāre

Murāḡıba meşḡül oldum ol dem
Baḥa ‘arşdan yaḥa fetḫ oldı der dem

Pīrimüñ himmeti fażl-ı Ḥudādan
Ki seyrim ötdi ol dem müntehādan

Ḥudāvendigerim ü kārşazım
Ḳabül itdi benim ol dem niyāzım

Ki göklerden götürdi bil ḥicābı
Baḥa gelsün deyü kıldı ḥiṭābı

Çü ben dostdan yaḥa gitmege düşdüm
Giderken gök deñizine irişdüm

Egerçi çok deñiz gördüm yolumda
Onuñ tek ulu deryā yokdı anda

Çü bile gördüm ol deryâ-yı ‘azmî
Ki yâd itdim Hüdâvendigerimi

Ki elbet bu deñize vâsıl olur
Didim ol dem murâdım hâşıl olur

Bu fikr içre çü kıldım bir zamânı
O deryâya özüm şaldım revânı

Hüdânuñ rahmeti deryâsına ben
Özüm garķ eyledim t̃alib işit sen

Çü vâsıl oldum ol baħr-i muħîte
Pes andan nûş kıldım niçe ğüte

İrişdim anda gördüm çok ‘acâib
Götürdüm niçe dürr andan ğarâib

Götürdüm dürrleri geldim girüye
Hemân dem çıkdım idi dışharuya

Beni görgeç yedi sekiz melek dir
Hemân dem karşıladı şöyle bir bir

Didiler yâ ilâhe’l-‘âlemîn sen
Bu bir bendeye bunca luṭf idüb sen

Hüdâvendim aña virdi cevâbın
Eger siz görmek istersiz sevâbın

Özüñüzi siz ol dem unudasız
Ferâmûş oluban hiç dınmayasız
45a
Yine emr eyledi ĥallâķ-ı ‘âlem
‘Acâib görmek istersiz ki bu dem

Elinden dürrlerin anuñ aluñ siz
‘Acâib nice dürr andan görüñ siz

Tamâmın aldılar ol dem elimden
Alıcak gitdiler der dem yanımdan

Yine ğayretlenüb dutdum yüzüm ben
O deryâya yine şaldım özüm ben

O deryâdan ki bir deryâ açıldı
Yüzüme dürr-i rahmetler saçıldı

Yoĝ-idi ol deñize ĥadd ü pâyân
Benim yüzüme açdı anı sübhân

Ki bir menzile irdim ol zamânı
Baħuban her taraf dürr gördüm anı

Daħı yoĝ-idi dürrden özge neste
İrişdim şeyhim ile onda dostu

Meded ondan baña kim pîr olupdur
Ki gördüm pîri dostlan bir olupdur

Onı görgec seni hayrân buldum
O hayrânı be-men seyrân buldum

Nazar kıldım vücûdum dopdolu dürr
O dürrden halk içine düşe bir dürr

Cinânı mest olalar halk-ı ‘âlem
Biri birden haberdâr olmaya dem

Çü bile göricek ben girü geldim
Ki qarşumda durur melegi gördüm

Çünân medhûş-ı hayrân bî-hûş onlar
Oları kim görürse şöyle dañlar

Dağı nice melek kim beni gördi
Olar benden yaña ol dem yöneldi

Çamusi baña secde kıldı ol dem
Elimden dürr alanlar dutdı mâtem

Bu hâl ile girü döndüm zemîne
İrişdi çünkü bu derdim emîne

Beni göricek melekler secde kıldı
Ağarken çay beni gördi vü durdı

Hemîn bir istiḥâre bir murâğıb
İrişdi baña bu munca merâtıb
45b
Başım kaldırdım ol dem şeyḥ katında
Özümi gördim anuñ ḥazretinde

Baña şeyḥim buyurdı ol zamânı
Ne gördüñ vaqı‘a tiz söyle anı

Didim emr- i irâdet sizûñ ola
Didi hoş müşkilûñ ne ola söyle

Didim şeyḥe ki müşkil bunda qaldı
Melek benden ki dürri nişe aldı

Buyurdı şeyḥ melek kıldı ḥiṭâbı
Ki bir Allâh bilür bu mâ-cerâyı

Yine şeyḥim didi mestim ben ol mest
Henüz aynımamışım dest ber dest

Yine şeyḥe didim ol ‘âlî ḥazret
Ki menzile gidelüm eyle himmet

Vedâ‘ itdim anuñla yola düşdüm
Giderken yolda bir ḥâle irişdim

Melekler ki elimden dürri almış
Hemân gördüm ki ol menzilde kalmış

Ḥaṭā kıldı deyü şeyhim buyurdu
Ki nûrdan boynuña zencîr uruldu

Yine başdım kâdem ben ilerüye
İrişdim menzile bağıdım girüye

Ki gördüm ol melekler geldi bile
İrişdi menzile onlar benimle

Ki şeyhün menzilinden tā be menzil
Üç aḳac yol-idi hoş diñle ey dil

Bu ḥāl ile melekler geldi ey yār
Ki senden ötürü olduk biz güneḥkār

Bizim menzilimiz yedinci gökde
Yok idi bizden özge kimde öñde

Ki dört gün dört gice bu ḥāl-ile bes
Ki oldılar bizimle döymedi kes

Şabāḥı tîzrek durdum ki ben cidd
Ki vardım secde kılam teheccüd

Yine geldi melekler ḥāzır oldı
Benim aḥvālime hoş nāzır oldı

Baḥa yalvaruban söyledi onlar
Ki sen kılduñ namāz oturdun ey yār
46a
Ki bunda n'idelim biz 'āciz olduk
Ki tesbîḥi unuttuk nāçiz olduk

Ki bu zincîre biz şöyle urulduk
Evelki menzilimizden surulduk

Ki bizden rāzı olmayınca sizler
Muḳayyed qaluruz pes bunda bizler

Didim onlara pes ben rāzı oldum
Ḥelāl itdim size hem 'afv kıldum

Pes andan döndiler didiler ey yār
Bizim ḥālimize sen ol ḥaberdār

Ol dem ki şeyḥe arz-ı ḥāl kılduñ
Didi onlar ḥaṭā kılduñ çü bildün

Gerekdir ḥazretine iletessin sen
Bizi iltimās andan idessin sen

Pes ondan ḥazrete ben vardım idi
Bu ḥālî ḥıdmetinde didim idi

Suāl itdi beni dervīşden ol şāh
Ki rāzısın digil lillāh fī'llāh

Didim ben rāzıyım sen rāzı olgıl
Helāl it bunlara hem 'afv kılgıl

Helāl itdim didim Allāh yolına
Ki gitsinler olar öz menziline

Olar da hāzır idi ol zamānda
Nice yüz biñ melek var-idi onda

Ḳamu el getürüb didi Hudāya
Bağışladı bular sen de bağışla

Güvāh ol haqq da'vā qalmadı hīç
Bular çün geçdi dağı sen dağı geç

Henüz ki el du'āda idi ey yār
Açıldı gök kapısı ol haberdār

Ne haddi var melāik gökden indi
Elinde bir tabaḳ nūr hāzır oldı

O nūrdan haqq-ı 'ālem boldı medhūş
Çünān mest oldılar hīç qalmadı hūş

Meşāyiḡ hizmetinde hāle irdim
Ne kim gördüm ise hem anı didim

Hudāya dinleyin hāzır cemā'āt
Diler senden 'ināyetle hidāyet
46b

Bizi sen ol ülüşden bā-naşib it
Bu derd ehline anı sen tabīb it

Bunı görüb evvel bünyād ideni
Dağı hem nazm idüben yād ideni

Şerī'atde tarīkatde muḳīm it
Dağı mürşid yolunda müstaḳīm it

Buları 'arza kılgıl sen imānı
Şefā'atci kııl ol gün Muştafā'nı

Ḳamunı raḥmetiñe sen qarīb it
Raḳīb itme bu hāzırını ḡabīb it

Meşāyiḡ silsilesin eyle muḡkem
Bu dervīş şöḡbetini eyle her dem

Başarsa bu tarīḳa kim ki aḳdām
Hudāya kııl anuñ işin serencām

Oḳunsa bu hikāyet qanda kim var
Olardan iltimāsım budur ey yār

Añalar bir du‘āyla bu faķiri
Günehkār ü za‘īf ü hem haķiri

Olaruñ himmetiylen kurtulam ben
Ḥalās olam beher derd ü elemden

Yazanı okuyanı dinleyeni
Raḥmetüñle yarlıgagıl yā Ğanī

Nūr Muhammed Şalavāt (Ḥikāyet Allāh Adıyla) (10)

Allāh adıyla dutalım her işi
Ḥāzır ola gide dünyā teşvīşi

Vir şalvat Muştafa’nıñ adına
Hem selām ol āline evlādına

Daḥı bizden ol velilere selām
‘Aşķ-ile dinleñ eydem bir kaç kelām

Ol meşāyiḥler ulusı serveri
Ol nübüvvet maḥremi peygamberi

Didi işidüñ özini dutanı
Nefse uyub haķnı unudanı

Bu velāyet sâ‘atinüñ bir demi
Niçe yüz biñ ‘ömür geçer âdemi

Bu âdem ğāfildir anı bilmeye
Geçe ‘ömri Ḥaķķ’a ṭā‘at kılmaya
47a
Görünüñz yolu nice gitmek gerek
Ḥaķķ yolunda n’eyleyüb n’itmek gerek

Didi dinleñ ser-güzeştım söylerim
Ḥātırımdan giceni şerḥ eylerim

Ol kemāl ıssı ‘azîz-i pür-hüner
Namāza durdum didi bir gün meger

Niyet itdim sünnete bağladım el
Ḥātırımdan geçdi nāgeh der-maḥall

Yaḥşı derviş dir ḥalāyıklar seni
Ehl-i ḥāl bilüb ögerler bil seni

Ben özümi ma‘lüm idiydim hemān
Nice kişiyem bileyim bu zamān

Ben henüz evvelki rek‘atde idim
Ḥātırım içre bile ider idim

Fi’l-ḥāl öz ḥalim dūrür iş bu diyem
Gördüm bir ḥammām tün anbār n’ideyem

Geçdi ol tünde benim ‘ömrüm yüz yıl
Dir hemān bir dem idi sen bellü bil

Uş benim bu nev'-ile geçdi hâlim
Müşkil oldı bed-ter ondan ahvâlim

Soñra ondan yine gördüm özümü
İ'tikâd idüb işitgil sözümi

Düşmüşem gördüm özümü bir çöle
Ne âdem var ne diyâr ilden ile

Yokdur onda baña hiç münis ü yâr
Ancağ onda bir nice sekk becce var

Ben biş altı it küçügi besledim
Anlara hıdmet ri'âyet eyledim

Onları tîmârlarım ğamm h'âriyem
Cümlelerüñ bile ğor u ğâriyem

Geçdi yüz yıl dağı bunuñla rûzgâr
Bile gördüm özümü ben ğor u ğâr

Bile ki ğor u zelîl gördüm özüm
Zârı kılub ğazrete dutdum yüzüm

Bâ-tazarru' ben münâcât eylerim
Ħaqq te'âlâ cânibinden söylerim

Pes didim estağfurullâhü'l-'azîm
Bu ne yaman niyet idi ey Ħakîm
47b

Kim benim göñlüme şeytân bu işi
Şaldı arturdı baña bu teşvîşi

Yine didim ben ne kişiyim bu dem
Kim özümü yahşılara oğşadam

Ben ki özümü bile ğor u zelîl
Gördüm hem çün olmuşam mişl-i sebîl

Bu kez oğşatdım özümü yaprağ
Düşüben donmuş çürimiş toprağ

Eyle toprağ ki bu yollara düşer
Kim gelen giden ayağına üşer

Ol yumuşak toprağ-ile özümü
Eyle dutdum ki başarlar yüzimi

Özüm ile toprağ itdim nerm ola
Saht serd olmaya ancağ germ ola

Ben ki özümü bu kez gördüm çünin
Pes nidâ itdi ilâhe'l-'âlemîn

Cânibi Ħağ'dan bize geldi nidâ
Özini gören olur bizden cüdâ

Her kim özini görür görmez haqqı
Sâlik olmaz yok dîni olur şakî

Her kim özüni görür görmez beni
İşidüb bunı kıyās itsün seni

Çün bu ilhām geldi ol Haq’dan baña
Ben yüzüm dutdum Allāh’dan yaña

Gördüm eyle lutf idüb perverdigār
Cümle gizlü baña olmuş âşikār

Cümle hicābları götürmüş Çalab
Kamu ‘âlemler beni eyler taleb

Çün özümü bir gördüm hāk ile
Olmuşam bir yer ile eflāk ile

Olmuşam bu cümle yerler âşikār
Benden alur kuvvet hem hürd u kibār

Olmuşam cümle ahan yerde şular
Bağ ü bahçe gül ü gülzār u bûlar

Olmuşam bu cümle reng ü gül ile
Bile ‘âşıkam güle bülbül ile

Dağ-ile bir olmuşam taşlar-ile
Uçarım ilden ile kuşlar-ile
48a
Cümle elvān ü hubūbāt olmuşam
Şark u garb u berr ü bahre dolmuşam

Olmuşam ‘ankā vü sî-murğ ile kâf
Olmuşam kudret dilinden nūn u kâf

Olmuşam bir cümle deñizler ile
İncüyem cümle şadeflerle bile

Gevherim dürrüm kamu kân olmuşam
Cümle bu eşyāya ben cān olmuşam

Bāri bi’l-cümle ne kim var olmuşam
Kafa kafdan yer ü göke dolmuşam

Gün-ile bir olmuşam ender-‘adem
Doğaram halk üstüne her dem-be-dem

Çizginüb günle dönerim il ile
Beni diyer halk kāl u kıl ile

Olmuşam güz kış ü yaz ü yay ile
Bile dolanub dolarım ay ile

Gāhi bedrem ay ile gāhi hilāl
Olmuşam bir vaşla şād hicre melāl

Cümle yulduzlar ile mîr olmuşam
Meş'al olub gök yüzine dolmuşam

Bir olub ahter ile seyyārede
Çizgünürem durmadın her arada

Olmuşam göklerde zînet hem felek
Baña tâbi' cümle göklerde melek

Her melek elinde dutmuş bir kadeh
Cümle nûrdan baña şunarlar ferah

Eyle onlar şevk-ile dutmuş idi
Cümle maḥlûkâtı mest itmiş idi

Hem melekler daḥı ol kadehlerüñ
Şu'lesinden mest idiler onlaruñ

Cümle ol melekler ile bir olub
Mest idim ol zât içinde seyr olub

Cümle gök ehli yöni benden yaña
Hem benim ḥālîme ḳalmışlar daña

Olmuşam hem nâr u cennet ile bir
Dîne tevfiḳ olmuşam küfre esîr

Zînet olmuşam 'azîmi 'arş ile
Levh-i maḥfûzum naḳûş-ı ferş ile
48b
İlhâm olub vahyile Cebrâil'e
Daḥı sidretü'l-müntehâ maḳâmına

Ḳabız-ı rûḥum bile 'Azrâil'e
Nefḥa-i şûr olmuşam İsrâfil'e

Ma'nâ 'âlemi ile bir olmuşam
Ma'nânüñ deñizlerine dolmuşam

Ol deñizler gevheri ile birim
Gevherüñ içinde ḥaḳḳ-ile seyrim

“قَابُ قَوْسَيْنِ”⁵⁴üñ rumûzın siçüben
Olub ev ednâdan öte giçüben

Hem resûlüñ zât-ı pâkiyle bir
Olmuşam hem nûr-ı nübüvvetde seyr

Bir olub cümle mübârek mûyla
Dolmuşam yere göge hoş bûyla

Hem mübârek gîsûsiyle Muştafâ
Şıfatına girmişem bulub şafâ

Ol şıfât-ile kamu dîn ehline
Olmuşam rehber şefî' sin ehline

⁵⁴ Necm suresi 9. âyetten “iki yay uzunluğu kadar” manasına gelen kısmi iktibas.

Cümle şādıklara maḳşūd olmuşam
Ḳamu ‘ābidlere ma‘būd olmuşam

Hem ḳamu ‘āşıḳlaruñ ma‘şūḳıyam
Cümle ṭālib olanuñ maṭlūbuyam

Cümle imān ehline farz ü zekāt
Olmuşam hem ḥacc ile şavm ü şalavāt

Hem ḳırā‘at hem rükū‘ hem sücūd
Hem muşallī hem muşallā hem dūrūd

Ḳablim ‘aşḳ ehlinüñ mi‘rācıyam
Hem ṭavāf ehline bir bayrām ḥācıyam

Bizi gören bolupdur ḥacc-ı ekber
Te‘ālā şāna Allāhü ekber

Bize irendir ol kim ḥaḳḳa irdi
Resūli gördi daḥı ḥaḳḳı gördi

Hem vücūdum Allāh’uñ dergāhıdır
Cümle sırrınuñ cānum āgāhıdır

Ḥaḳḳ şıfāt-ı pāk ilen bir olmuşam
Lā-mekān ü bī-nişāna dolmuşam

Daḥı yok ḥaddim virem andan nişān
Cümle ḥāl-i vaşf olub oldı bī-nişān
49a

Henüz evvelki rek‘atde idi
Bu ḳadar geḳdi hemān bir dem idi

Ey Tūrābī it özüñ ḳul aña sen
Fedā eyle cānuñ ol cānāna sen

Cān ü dilden sen özüñ it aña ḳul
Raḥm idüb luṭf-ile ol ide ḳabūl

Cümleleri bizi daḥı ol bu dem
Mevşūf ide şöyle ki ender-‘adem

Ol erenden ḥaḳḳ bizi ayırmusun
Dünyā āḥir doḒru yoldan ırmusun

Yazanı oḳuyanı diñleyeni
Raḥmetüñle yarlıgagıl yā ḡanī

Enbiyādan evliyādan yā ilāh
Sen bizi ayırmagıl ey pādīşāh

Nūr Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet Yüzüñ Ka‘bedir) (11)

Yüzüñ ka‘bedir ey şanem
Ben aña secde eylerem
Benim ka‘bem taḥḳıḳsin sen
Sensüz ka‘beni n’eylerem

Ka'be odur ki varalar
Berr ü bahrı sen olasın
İmdi ki ben seni bulurum
Şavm u şalâtı n'eylerem

Ka'beye varan hâcıdır
Büyüñ mü'min mi'râcıdır
Yüzüñi gören nâcidir
Ansız bu cânı n'eylerem

Nâci odur Hakkı bula
Her demini Hakk'dan ura
Söyleyicek hakkı diye
Bâtıl hayâli n'eylerem

Sendedir benim hayâlüm
Seni görmek diler cânım
Senüñ iledir bâzârım
Özge bâzârı n'eylerem

Bir dem yüzüñi görmeklik
Deger imiş dü cihâne
49b
Tenim gitdi ben de gördüm
İki cihânı n'eylerem

Ben de gördüm ben de bildüm
Bu tende cân sen imişsin
Cümle tenlerüñ cânı sen
Ben cânsız teni n'eylerem

Her dem bu gönül şehrini
Girüben seyrân eylerem
Dem dem nefsüñ boynun urub
Her dem tâze kan eylerem

Kim ki bu yolda belidir
Ol şekki yokdır velîdir
Söyleyen kudret dilidir
Allâh dilinden söylerem

Kim ki nefsini öldürdi
Cesedini genc eyledi
Ben anı gencim üstüne
Nâzır ü hâkim eylerem

Hem yok yerden var eylerem
Onı baña yâr eylerem
Onı alam beni virem
Onuñla bâzâr eylerem

Eyyüb leyin bu dünyâda
Kim belâya şabr eyledi
Şöyle ol İbrâhîm kimi
Âteş-i gülzâr eylerem

Ger kul isen olma fużul
Dön Hakk’a kulluğ eylegil
Yūsuf kimi çāhdan āzād
‘Āleme sulţān eylerem

Beş vaqt namāzı vaqtiyle
Kıl āb-ı rahmetdir size
Her vaqtd e dergāh açılır
Bilün tecellī eylerem

Yüz biñ bendem ta‘ām yiyer
Dönüb baña şükr eylemez
Benüm oña yok rahmetüm
Onuñ gözin tār eylerem
50a
Biş vaqt namāz terkin kıılır
Nefsinüñ murādın virir
Dünyāda kadri varısa
Āhiretde ħor eylerem

Dime bunda kadrim vardır
Āhiretde iş düşvārdır
Niçe varları yok idem
Hem yok yerden var eylerem

Biş vaqt namāzını kıılmaz
Göñlini ol baña virmez
Ol benden cennet ummasun
Onuñ yerin nār eylerem

Ger biñ yıl ‘ömri var-ise
Ötürür gāfillik ile
Ĥāk ile yeksān eyleyüb
Ben anı bī-cān eylerem

Cānı gider bī-cān kalur
Başını daşlara urur
Ah ü fiğān feryād ider
Dünün günin zār eylerem

Her bende ki beni bilür
Göñlini baña ol virür
Nefsini benden alır
Onuñ kalbin nūr eylerem

Onuñ kalbin nūr eylerem
Onuñ için ħūr eylerem
Mūsā gibi kelīm olur
Maķāmını Tūr eylerem

Maķāmını Tūr eylerem
Özüm ilen bir eylerem
Kimse benden siçebilmez
Öz nūruma seyr eylerem

Cennet Burāk u kevşeri
Ĥūri ğılmānı n’eylerem
Namāz u zıkr ü Qur’ānum

Süçüdü saña eylerem

Nār sensin bād sensin
Ḥāk sensin āb sensin
50b
Cānumı cānāna virem
Ben tüccārum sūd eylerem

Sensin zemīn felek dolu
Cümle eşyā sen imişsin
Bî-nişānuñ nişānı sen
Ben onı beyān eylerem

Şırāṭ mīzān va‘desini
Bellü beyān bil ḥaḳḳ imiş
Cümle eşyā bir zāt imiş
Ben ol nişānı söylerem

Cümle eşyā deñiz olsa
‘Aşḳ odı onı yandurur
Her dem bu ‘aşḳuñ odına
Özümi fenā eylerem

Bir menzirim taḥte’ş-şerā
Bir maḳāmım ‘arş-ı ‘alā
Her dem senüñ ‘aşḳuñum
Seyr-i lā-mekān eylerem

Allāh aydur dergāhıma
Yüz dutub dileñ dilegüñ
Niçe yüz biñ ġāfilleri
Dermend-i ‘Āciz eylerem

Nūr Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet-i Vuşlat) (12)

Vuşlatdan ḥaber soranlar
Vuşlatdan ḥaber virenim
Vir şalavāt ol Aḥmed’e
‘Acāibler şerḥ idenim

Bile ‘acāib neste ne
Söylenmemiş ola şāyed
Ḥaḳḳ ile bir olanlaruñ
Kesb ü kemālin söylerem

Sen cānuñı itme dirīġ
Ḥaḳḳ yoluna ḳurbān eyle
Bir cānum var Ḥaḳḳ’a ḳurbān
Ḥaḳḳdan ġayrını n’eylerem

Mūsā benim çün Ḥaḳḳ ile
Sözümü küstāḥ söylerem
Cümle perdeni götüren
Yüzden tecellî virenem

Oldum yoldaş Mūsā ile
Bilmedi benim sırrımı
51a

Cümle yerde hâzır benim
Ben Hızır'ım gemi delenem

Hızır zulmâta gîdende
Gıtdım öñünce duymadı
Nuṭkumuzdur âb-ı hayât
Ben âb-ı hayât olanım

Cercîs benim Yûsuf benim
Ya'kûb benim zârı kılan
Hem Yûnus'um deñizlerde
Balık karnında kalanım

İbrâhîm Edhem'im bu gün
Bırakdım pâdişahlığım
Nesîmî'yim yokdur nesnem
Derümden küllî bî-zârım

İbrâhîm'im od içinde
Gül ü gülzâr seyr eyleyen
Hem Manşûr'um dîdâr için
Çekilüb dâra varanım

Hem Dâvud'um Süleymân'ım
Cümle hükmümdedir benim
Nuḥ'um baña şekk getüren
Başına tûfân kıranım

İdrîs benim Yaḥyâ benim
İşḫâk benim 'îsâ velî
Hem Eyyûb'üm belâ-keşim
Tenine kırdlar dolanım

Ben Şîr'im küpden doğanım
'îsâ'yım göge varanım
Lûṭ'um yedi yüz yaşayan
Âḫîr dünyâyı şalanım

Şavm benim şalavât benim
Kadîr benim Berât benim
Hem İsmâ'il'im hem 'îdim
Koç-ile kurbân olanım
51b

Bil beni Hakk nûrından oldum
Dönüben aşlımı buldum
Müḥr-i nübüvvet ben oldum
Cümle nebîni gezenim

Düldül benim dâyet hâzır
'Alî beni binmek için
Zü'l-feḳârıym hayderüñ
Cihânda kâfir kıranım

Hem cân alan 'Azrâîl'im
İsrâfîl'im Mikâîl'im
Vaḥy getüren Cebrâîl'im
Hâzrete peyk olanım

Felek benim melek benim
Hem āb ü bād ü ḥāk benim
Hem Ḥaḳḳ ilen bir olmuşam
Cümle eşyāya dolanam

Lā-mekānuḡ gevheriyim
Gevheriyim hem maḥfiyim
Tevḥīdiyim ‘aşḳ ehlinüḡ
Yolıyım yola varanım

Bu cümle yerleri düzen
Çıkuban gökleri gezen
Zerre ilen deñizleri
Mevce şalub mest idenim

Onda ki eleste idim
Ḥaḳḳ baña in‘ām eyledi
Uşbu cihān hiç yoḡ-iken
Ḥaḳḳ ile cevlan idenim

Ḥaḳḳ baña in‘ām eyledi
Ādeme kıl naḡar didi
Ādem atanuḡ balcıḡın
Öz elümlen yoḡuranım

Bende bir şahş adum ‘Alī
Baña himmet merdān ‘Alī
Himmet ilen içtim ‘aḡū
Duruban devrān idenim

Gelmeyipdür gelmeyesi
Ḥoca Yūsuf Mısrī gibi
52a
Hem Mısır’da ḡammām dutan
Hem bunda cum‘a kılanım

Sensin beni delü deyüb
Nice kerez tepen ḡāfil
Benem senüḡ evlāduḡı
Ḳahrım ile şıl kılanım

‘Alī beni diyer size
Yūsuf-ı Mısrī’yem bu gün
Çok zamānuḡ ulusını
Du‘ām ilen dirildenim

Ḥoca Yūsuf-ı Mısrī’ye
Niçün iḳrār virmeyesin
Her demde yüz tuḡfe gibi
Ben oña cānum virenim

Bende ‘Alī diz mārıyım
Ḥoca Yūsuf’uḡ kılıyım
On iki yaşımda idim
Ḥocaya özüm şalanım

Ḥoca Yūsuf’uḡ kılıyım
Ḥoca yolında beliyim

Hoca ki beni inedi
Remz ilen onı bilenim

‘Alî bu sözi kim didüñ
Haqq sırrıdır söyledigüñ
Ben neyim ki nesnem olsa
Hoca Yûsuf’dan alanım

Gelsün bu kapudan dilen
Küfri koyub dine giren
On altı yıl hoca ilen
O dağda hayrân olanım

Hayrânlıktan inen giden
Zülfin tene libâs iden
Resûlün hırkasın giyen
O yerden çıkub gelenim

Ta‘rîfin ider pîrinüñ
Maħremidir haqq sırrınuñ
Öküz binüb yedülenüñ
Tâcın dülbendin alanım
52b
Dülbendlerin başdan alub
Kalîçemüñ altına şalub⁵⁵
Özi gelüb sâkin olub
Ol şehre gavğa şalanım

Dime Yûsuf zât olanım
Tâlib ilen yol varanım
Eyleyen eden hocayım
Dönüb onlardan şoranım

Yetdim ol taht u tâcına
Yetmedim aşluñ ucına
Muştafâ’nuñ mi‘râcına
Kurşanub bile gidenim

Hem ‘Alî’yem sen bil beni
Her dem ziyâret kıl beni
Beni ziyâret kılane
Ben nûrdan kemer virenim

Bende şerî‘at kilîdi
Bende tarîkat biligi
Yılda gider hâcî hoca
Ol Ka‘benüñ haccı benim

Bende ‘Alî haqqıñ yâri
Yer ü göğüm cümle varı
Cebrâile virdim perri
Toğuz yıl kuṭb-ı ‘âlemim

Dime ‘Alî bir kişidir
Olmayasın haqqdan ırak
Aşlım ilen bir olmuşam

⁵⁵ Vezin aksamıştır.

Cān virenim cān alanım

Pīr çobanım Hakk yolına
Yedi yerde kurşabileñ
Bu maķāmuñ eyesi sen
Himmet ile ben giderim

Bildüñ olaruñ hālını
Gördüñ ṯalibüñ pīrini
Olar duydı hakk sırrını
Ben nefse uyub kalanım

‘Ācizī yandı yüregüñ
Kimse tanımaz onları
53a
Günde biñ nevbet cānumı
Onlara kurbān kılanım

Nūr Muḥammed Şalavāt (Hikāyet Senüñ ‘Aşkuñ) (13)

Senüñ ‘aşkuñ gönüllerde
Beķādır yā Resūla’llāh
Senüñ ‘aşkuñdan özge ‘aşk
Fenādır yā Resūla’llāh

Senüñ yüzüñ gören gözler
Ne ay gözler ne yıldızlar
Nūruñdan gice gündüzler
Şu‘ādır yā Resūla’llāh

Okıdı medḥüñi Allāh
Senüñ ey enbiyā ḥatmi
Ki gökde yā sīn yerde
Tā ḥādır yā Resūla’llāh

Okıdı “الَّذِي أَسْرَى”⁵⁶
Saña ey seyīd-i ‘ālem
Didi rūḥu’l-emīn durgıl
Şalādır yā Resūla’llāh

Aduñ Aḥmed özüñ Maḥmūd
Muḥammed Kāsım u Dā’ī
Beher ismi ile okursun
Revādır yā Resūla’llāh

Yüz yigirmi dört bin nebī
Ki oldı ‘āleme izḥār
Senüñ ḳadrüñ ḳamusundan
‘Ulādır yā Resūla’llāh

“أَلَمْ تَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ”⁵⁷
Senüñ sīneñ şıfātıdır
Şaçuñ leyl ü yüzüñ şems
Duḥādır yā Resūla’llāh

⁵⁶ İsrā suresi 1. âyetten “O(Allah) ki yürüttü” anlamına gelen kısmi iktibas.

⁵⁷ İnşirah suresi 1. âyet; “Biz senin göğsünü açıp genişletmedik mi?”.

Yok idi ‘âlem ü âdem
Var idi ol zamân nûruñ
Seni soñra geldi demek
Hâtâdır yâ Resûla’llâh

Senüñ ‘aşkun kime düşse
Gönüllere saykal olur
53b
Âyinesi yüz gösterir
‘Aâtâdır yâ Resûla’llâh

Seni seven kimselerüñ
Bâzârı haqq ilen imiş
Senüñ nûruñ o kimseye
Kâladır yâ Resûla’llâh

Münâfık mel’ûn ü câhil
Yedilmedi kañaruna
Yedilüb bile gelmeyen
Kâladır yâ Resûla’llâh

İşitse aduñı mü’mîn
Virir şallû ‘alâ şalât
Ki kâfirse semî’ne ismüñ
Belâdır yâ Resûla’llâh

Kime işâret kıldıñsa
Ol oldu senüñ ‘âşıkuñ
Senüñ ‘aşkuñdan ol ‘âşık
Yanadır yâ Resûla’llâh

Senüñ ‘aşkuña düşenler
Olar rahmet deñizidir
Özin her dem o deñize
Banadır yâ Resûla’llâh

Senüñ tîriñüñ okına
Cânını pûte eylemiş
Kemândan çıkan haqq tîrüñ
Cânadır yâ Resûla’llâh

Dudağıñ şerbeti senüñ
‘Aceb çeşmedir ey dilber
Niçe yüz biñ gelür teşne
Kânadır yâ Resûla’llâh

Senüñ zülfüñ medh’in ider
Daramağa nûrlar ilen
Melekler dutmuş eline
Şânedir yâ Resûla’llâh

Senüñ bir kez yüzüñ gören
Nâ-mahreme fâş eylemez
Kimse andan şorar olsa
Dañadır yâ Resûla’llâh
54a
Olar ki mest ü şeydâdır
Cânı yoluñda fedâdır

Seni her dem her arada
Añadır yâ Resûla'llâh

Senün 'aşkuña düşenün
'Aklı başdan zâil olur
'Âmm u nâdân şağunur
Dânadır yâ Resûla'llâh

Mü'minler iyesiz olmaz
İyesizler baħre dalmaz
Senün 'aşkuñ kimde ise
İyedir yâ Resûla'llâh

Senün şer'İNCE gitmeyen
'Aşkuñ odına tütmeyen
İblîs aña evim diyer
Yuvadır yâ Resûla'llâh

Allâh buyruğın dutmayan
Senün şer'İNCE gitmeyen
Ne bendedir ne ümmetdir
O nedir yâ Resûla'llâh

Özin senden ırak eyler
İşi mekr ü yalan söyler
Özin şeytân çerisine
Taladır yâ Resûla'llâh

Seni cāndan seven kişi
Dā'im şer'İNA güş eyler
Kulakda güşvāresi
Tānedir yâ Resûla'llâh

Senün şer'İN terk iderler
Nefsün atına binerler
Deger çarḡ ḡürd ü ḡār eyler
Uvadır yâ Resûla'llâh

Binerler nefsün atına
Yanarlar nāruñ odına
Senün şer'İN balın dadmaz
Uyadır yâ Resûla'llâh

Senün 'aşkuñ gönüllerde
Müezzınler şalā eyler
54b
Gözin ḡaflet dutanları
Uyarır yâ Resûla'llâh

Bir eli yetse elüña
Gözin yol eyler ilüña
Cān ü başını yoluña
Koyadır yâ Resûla'llâh

Senün 'aşkuñ kimde ise
Pertevi daşra bıraḡur
Maḡremlere yeticeḡin
Diyedir yâ Resûla'llâh

Bile söyler haqqdır sözi
Dā'im ta'rīf ider sizi
Onuñ çünki dā'im yüzi
Sañadır yā Resūla'llāh

Bağub yüz-be-yüz olucağ
Gider cān üzülür tenden
Her dem lutf ü kerem senden
Bañadır yā Resūla'llāh

Her kim senünle yağş olsa
Yer ü gök 'arş-ı nağş olsa
Her ne Allāh'dan bağş olsa
Duyadır yā Resūla'llāh

Seni söyler seni bilür
Secdesini saña kıllur
Nice h'āna muhtāc olsa
Doyadır yā Resūla'llāh

Her 'āşī qabirde olsa
Zebāniler döger olsa
Saña şalavāt getürse
Qoyadır yā Resūla'llāh

Seni cāndan seven kişi
Hiç arada olmadı māt
Senün zülfün oña hil'at
Giyedir yā Resūla'llāh

Senünlen birlenen kişi
Dā'im şaydı sen imişsin
İki cihān bahā gelmez
Yinedir yā Resūla'llāh
55a
Senün doğru 'āşuqlaruñ
Cān u cismi sen imişsin
Tañrı haqqı senün haqquñ
Biledir yā Resūla'llāh

Senün derdünden ey dilber
Bu 'Āciz haste olupdur
N'ola bir kez nigāh itseñ
Devādır yā Resūla'llāh

Rū-siyāh maħrūm ü bī-çiz
N'ola bir kez raħm idesiz
Gelüpdür қаpuña 'Āciz
Gedāñdır yā Resūla'llāh

Nūr Muħammed Şalavāt (Hikāyet Senden Şefā'at) (14)

Senden şefā'at dilerim
Özüñden yā Resūla'llāh
Ölü rūhlar diri olur
Sözüñden yā Resūla'llāh

Kim ki özine yörenür
Luṭf ü kerem senden olur
Mişl-i lâ-mekân görünür
Gözünden yâ Resûla'llâh

Dâ'im rahmet senden yağar
Yağıncaḡ zulumını boğar
Her şabâh olur gün toğar
Yüzünden yâ Resûla'llâh

Fehmi yeter yile şuya
Bu beni Âdem bî-nevâ
Yaratdı yir ü gök hevâ
Nûruñdan yâ Resûla'llâh

Eyle birlendün ol biri
Kalmadı bir ḡalbün yiri
Söylenür Allâh'ın sırrı
Dilünden yâ Resûla'llâh

Hem saña dergâh açılır
Câm iner ḡadeḡ içilir
'Âleme dürrler saçılır
Zülfünden yâ Resûla'llâh
55b

Hem saña Cebrâil gelür
Ehl-i nâzar olan bilür
Cümle melek sürme alır
Pâyünden yâ Resûla'llâh

Özin bilmez seni bilür
Secdesini saña kılar
'Arşa çıkan varır gelür
Boyuñdan yâ Resûla'llâh

Kim ki menliğini şalur
Bu mu'cizuña inanur
Cümle melâik mest olur
Büyüñdan yâ Resûla'llâh

Devruban Düldül'i bindi
Kâfire zü'l-feḡâr çaldı
'Alî'dir ḡayber'i aldı
Heymünden yâ Resûla'llâh

Olar seni beni bilür
Cânın saña fedâ kılar
Her dem oña şikâr gelür
Küyüñdan yâ Resûla'llâh

Olarda yok 'amel riyâ
Baḡsa seni görür niye
Ders alır cümle enbiyâ
'İlmünden yâ Resûla'llâh

Olagör onların tekin
Ziyâna virmez bir tügün
Yerler gökler olmuş sâkin

Hilmünden yâ Resûla'llâh

Olarda yokdur menilik
Olara sen et ü ilik
Veliler almış velilik
Huyuñdan yâ Resûla'llâh

Şerî'atüñ hilâfını
İden kimse olur mağbûn
Dişür anuñ günâhını
Cesedden yâ Resûla'llâh

Olar ikrâr saña virmiş
Evvel âhîr seni bilmiş
56a
'Âleme seyîdler dolmuş
Şoyuñdan yâ Resûla'llâh

Sen kâ'im eyledüñ dîni
Dîne getürdüñ bî-dîni
Dür eyleme 'Âcizi'ni
Şoyuñdan yâ Resûla'llâh

Nûr Muḥammed Şalavât (Hikâyet Geldi Yine 'Aşk) (15)

Geldi yine 'aşk bülbülü
Doldı cihânı Muştafâ
Açıldı mü'minler güli
İrdi nişân-ı Muştafâ

Söyler tûtiler zevk ile
Raḥmet saçıldı gül ile
'Âlem dolupdur nûr ile
Devr-i zamân-ı Muştafâ

Ferişteler çün 'arşdadır
El kavşurub şaf şaf durur
Cümle şalavât getürür
Beher revân-ı Muştafâ

Ol şâh "مَا زَاغَ الْبَصَرُ" ⁵⁸
Bir kez aya kıldı nazar
Ay oldu "وَأَنشَقَّ الْقَمَرُ" ⁵⁹
Gökler 'ıyânı Muştafâ

Bezediler cennetleri
Karşu çıka biñ biñ hûri
Çağırışalar ki her biri
Diye ki kanı Muştafâ

Başı açuk yalın ayak
Maḥşerde yügürür yayağ
Oña ne hülle ne Burâk
N'eyler cinânı Muştafâ

⁵⁸ Necm suresi 17. âyetten "gözü şaşmadı" anlamına gelen kısmi iktibas.

⁵⁹ Kamer suresi 1. âyetten "ve kamer yarıldı" anlamına gelen kısmi iktibas.

Evliyâlar zârı kılur
Gören yüzün yire urur
Şâhım ‘Alî cānda durur
Bi’llâh be-cānı Muştafâ

Hakk Çalab’dan indi nidâ
Ol nidâya cānum fedâ
56b
İder Muḥammed ümmeti
Şâh-ı cihānı Muştafâ

Bu on sekiz biñ ‘âlemüñ
Dīv ü perinüñ Ādem’üñ
Cümle ‘Arab ü ‘Acem’üñ
Dîni îmānı Muştafâ

Kim ki yolun duta gide
Yol içinde mi’râc ide
Koyma ‘Āciz’i tamuda
Cümle ten cānı Muştafâ

Nūr Muḥammed Şalavât (Hikâyet Müslümânlar Benim Yârim) (16)

Müslümânlar benim yârim
Nazar ‘ayyâra düşmüşdür
Nigârım dilberim şūhum
Meger ‘ayyâra düşmüşdür

Gehî dervîş gehî şâhdır
Gehî hürşid gehî mâhdır
Gehî menzili dergâhdır
Güzer ‘ayyâra düşmüşdür

Gehî çün âhû-yı vahşî
Gehî Çînî gehî Kâşî
Gehî şadr u gehî münşî
Yazar ‘ayyâra düşmüşdür

Gehî Nuḥ ü gehî ‘İsâ
Gehî Fir‘avn gehî Mūsâ
Gehî şü‘bân gehî ‘aşâ
Düzer ‘ayyâra düşmüşdür

Gehî surḥ-i kabâ olmuş
Gehî âl-i ‘abâ olmuş
Gehî menzil kabâ olmuş
Öter ‘ayyâra düşmüştür

Gehî rind ü gehî ‘ayyâr
Gehî çün Ca‘fer-i Tayyâr
Gehî siḥr u gehî seḥḥâr
Kılar ‘ayyâra düşmüşdür

Gehî çün gül gehî bülbül
Gehî Kerrâr gehî Düldül
57a
Gehî Kânber gehî himmet
Diler ‘ayyâra düşmüşdür

Gehî berr ü gehî baħr ol
Gehî lutf ü gehî kahr ol
Gehî künd ü gehî şeh̄r ol
Haber ‘ayyāra düşmüşdür

Gehî dağdır gehî gülşen
Gehî tığ ü gehî gülşen
Gehî dutğun gehî rüşen
Güler ‘ayyāra düşmüşdür

Gehî şahbā gibi cūşan
Gehî der-devr-i dervīşān
Gehî sākī-yi mey nūşān
Çeker ‘ayyāra düşmüşdür

Gehî elde mehār oldur
Gehî leyl ü nehār oldur
Gehî ebr-ī bahār oldur
Düşer ‘ayyāra düşmüşdür

Gehî rind oldı dervīş ol
Gehî gürg ü gehî mīş ol
Gehî yād ü gehî hīş ol
Geçer ‘ayyāra düşmüşdür

Gehî yaydır gehî tīr ol
Gehî mürşid gehî pīr ol
Ki ider dürlü tedbīr ol
Hüner ‘ayyāra düşmüşdür

Gehî mescid gehî deyr ol
Gehî hem-dem gehî ğayr ol
Gehî ‘ālemde der tayr ol
Uçar ‘ayyāra düşmüşdür

Gehî maṭlūb gehî ṭālib
Gehî mümkün gehî vācib
Gehî ōzi ōzine ḥācib
Diler ‘ayyāre düşmüşdür

Gehî ma‘şūk gehî ‘āşık
Gehî ‘Azrā gehî Vāmık
Gehî kāhir gehî müşfik
Sezer ‘ayyāre düşmüşdür
57b

Geh olmuş ol fa‘āl üste
Gehî durmuş maḳāl üste
Gehî gün tek zevāl üste
Sefer ‘ayyāra düşmüşdür

Yeridir gāh büt-hāne
Gehî olur rind-i meyḥāne
Oña kim kılsa peymāne
Baħar ‘ayyāra düşmüşdür

Gehî şīr oldı çün Ḥayder
Gehî bend oldı çün Ḥayber

Gehî İshāk ü geh Kaydur
Haber ‘ayyāra düşmüşdür

Gehî çün Yūsuf-ı Mısrî
Gehî hākān gehî kisrî
Gehî çün Şeyh-i Başrî
Meger ‘ayyāra düşmüşdür

Gehî yağmūr-ı nīsān ol
Gehî berf-i zemistān ol
Gehî nev-rūz-ı sultān ol
Öter ‘ayyāra düşmüşdür

İde maqşūdı kim hāzır
Olur çün nāzırı nāzır
Özinden ğayrı ol kazar
Bozar ‘ayyāra düşmüşdür

Nūr Muḥammed Şalavāt (Hikāyet el-Ḥamdü li’llāh) (17)

‘Ömrüm oldukça saña
Diyem el-ḥamdüli’llāh
Cümle sensin men niyem
Diyem el-ḥamdüli’llāh

Cesed benim cān sensin
Gözlülere ‘ıyān sen
Viren sensin alan sen
Diyem el-ḥamdüli’llāh

Āşikāresin nihānsın
Gönüllere dolansın
Mihrüñ cāna şalansın
Diyem el-ḥamdüli’llāh
58a
Hiç bilmeyem menligi
Şalam cism ü tenligi
Dā’im görem senligi
Diyem el-ḥamdüli’llāh

Diyem anuñ sözini
Enbiyānuñ güzini
Dā’im görem yüzini
Diyem el-ḥamdüli’llāh

Cānumı kurbān kılam
Gerek ki seni bilem
Sen ḥaqq men āb u gilem
Diyem el-ḥamdüli’llāh

Şalam bu āb u gili
İtmeyem kāl u kili
Taniyam ehl-i dili
Diyem el-ḥamdüli’llāh

Yetem bir ehl-i dile
Seyrim düşe bu dile
Dağılam cümle dile

Diyem el-ḥamdüli'llāh

Cümle dillere dolam
Girem bahre dürr direm
Hemîşe vuşlat olam
Diyem el-ḥamdüli'llāh

Bilem vuşlat demini
Vuşlat idem cem'ini
Ḥaḳḳdan ğayrı mest ola
Diyem el-ḥamdüli'llāh

Vuşlat oluban gülem
Gül üstünde bülbülem
Vuşlat demini bilem
Diyem el-ḥamdüli'llāh

Toprağ iken dürr olam
Bu arada sır olam
Aşlım ilen bir olam
Diyem el-ḥamdüli'llāh

Aşıldan indi 'alem
Her birinde biñ selām
58b
'Arş ü kürs levḥ ü qalem
Diyer el-ḥamdüli'llāh

Ḥabîbim göge uçar
Yerlere raḥmet saçar
Cümle eşyâ dil açar
Diyer el-ḥamdüli'llāh

Gökden ḥürîler indi
Diyer ḥani mü'minler
Cümle Burâḳ'lar durar
Diyer el-ḥamdüli'llāh

Baḥun baḥun göklere
Melekler şaf dutmuşlar
Ḳarışuñ şaflarına
Diyüñ el-ḥamdüli'llāh

Cemālün tecellisin
'Aşk odına dutarlar
Yanam 'aşḳuñ odına
Diyem el-ḥamdüli'llāh

Tecellî 'ıyân ider
Eşyânı ḥayrân ider
Ay ü gün gerdân ider
Diyer el-ḥamdüli'llāh

Ḳatraşur seyyâreler
Saña irmek isterler
Ben ölünce ḳayrayam
Diyem el-ḥamdüli'llāh

Ben ölünce kayrayam
Cānumı kurbān kılam
Cesedde seni bulam
Diyem el-ḥamdüli'llāh

Özini 'aşk odına
Yandıran seni bular
Her nefes seni bulam
Diyem el-ḥamdüli'llāh

Seni bilmeyen aḥmak
Dünyāda neni bilür
Küllî var seni bilem
Diyem el-ḥamdüli'llāh
59a
Her bende seni buldı
Dil oldu nefes oldu
Mūsā Tūr'da nūr gördi
Didi el-ḥamdüli'llāh

Nūruñ nūrdan tāzedir
Nūruñ imān bizedir
Cümle aşlın gözedir
Diyer el-ḥamdüli'llāh

Aşla giden kim ola
Ol aşıl ile hey m ola
Derdime ḥakīm olsa
Diyem el-ḥamdüli'llāh

'ıyān gibi ḥāl ola
Mî'rāc bize yol ola
Ben olmayam ol ola
Diyem el-ḥamdüli'llāh

Cümle sırr 'ıyān ola
Ḥayvānlar insān ola
Her ayım nīsān ola
Diyem el-ḥamdüli'llāh

Her dem bu baḥre dalam
Bu ḡafletten uyanam
Şıfadan zāta dönem
Diyem el-ḥamdüli'llāh

İbrāhīm Ka'be yaptı
Mü'minler anı tapdı
Dağlar yerinden koydı
Didi el-ḥamdüli'llāh

Dağlar düzler pilāv olsa
Cümle deñiz yağı olsa
Cümle bir lokmada o dem
Diyem el-ḥamdüli'llāh

Dağlar sîm ü zer olsa
Dünyā libāsım olsa
Giyem köhne cāmeler

Diyem el-ḥamdüli'llāh

Zātından kalbimiz dolur
Her zamān yeñi feth olur
59b

Dā'im müşkilün hall olur
Diyün el-ḥamdüli'llāh

El-ḥamdüli'llāh söyleñ
'Ömr olduḡca zikr eyleñ
Siz bu deme şükr eyleñ
Diyün el-ḥamdüli'llāh

Söyleyün hemçü bülbül
Zātına yan olub gül
'Ācizî dostuna kul
Diyer el-ḥamdüli'llāh

Nūr Muḥammed Şalavāt (Hikāyet Özini Şaldı) (18)

Özini şaldı ḥişāra
Kim ki zülfün gördi uş
Cān virüp cānān buldı
Kim ki yüzün gördi uş

İki cihān senün için yā resül
Bu cānum saña fedā ey pür-uşul
Ayaḡun degdi ḡasa tōküle şu
Ay inüben ḡarmayuben dutdı uş

Ḳavm-i kāfir üstüña hücm eyledi
Ḥaḡḡ te'ālā gör ki ne luṡf eyledi
Cebreil geldi duya söyledi
Ḥışm idüben onı deve ḡırdı uş

Göbeginden nūr dā'im çıkar idi
Müşk ü 'anber ıpar ḡoḡar idi
Ḳavm-i müşrik seni onda tanıdı
Küfri ḡoyuban imāna girdi uş

Gökde bulut üstüña sayvān idi
Ol nübüvvet mihri sende⁶⁰
Baḡuban göḡsünde gördi
Ol mübārek cemālün gördi uş

Gögsi anuñ meskenündür
'Arş-ı raḡmān oldu uş

Ol büyuñ ḡaddine baḡar
Her nefes mi'rāc olur
Kim ki ol mi'rāca ḡıḡdı
Ḥacc-ı ekber oldu uş

60a

”أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ“⁶¹

Gögsün için didiler

⁶⁰ 'ābid anı

⁶¹ İnşirah suresi 1. âyet; “Biz senin göḡsünü açıp genişletmedik mi?”.

Barmağılan ayı gökde
Nice pāre kıldı uş

Ḥaqq nūrından siçebilmez
Kimse senüñ nūriñ
Ayın aldı gözün açdı
Cebrāil gördi uş

Genc-i pinhān durur oña
Ol mübārek saçlarıñ
Ḥaqq onı Beytu'llāh itdi
Girdi namāz kıldı uş

Tepredirsən dudağıñı
Teprenür kırş-ı güneş
Söyleşür kipriklerüñle
Cümle melek anlar uş

İncü dişüñ şu'lesinden
Bağmağa göz kamaşur
Ol mübārek burnuñ içi
Āb-ı hayāt oldu uş⁶²

Kim dilünden söz işite
Kalmaz anuñ kāmeti
Gözleründen yol açıldı
Lā-mekāna girdi uş

Degme 'ālim bilmedi
Ol kaçlarıñ esrārını
Gördi ḥaqqı sende gören
Bî-nişānı buldı uş

Nūr imiş cümle cānuñ
Başdan başa
Yer ü gök tahte's-serāya
'Arşa kürse doldı uş

Gelib ger gider
İşigünde yaşlanan
Dermend ü derbān olan
Yine 'Āciz oldu uş

Nūr Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet Şüret-i Ḥübuñ)(19)
60b
Şüret-i ḥübuñ senüñ
Bu cümle eşyā gösterir
Her ne kim olmuş olısar
Oña pervā gösterir

Nice iller istedim
Yer gökde mişlün ey şanem
Nāgehān gönlüme baḥdım
Aña me'vā gösterir

⁶² Metinde “‘āb u”.

Kıble vü hem secdegāhım
Şüret-ı hūbuñ senüñ
Kim namāz ü tã‘atım
Ol vech-i ‘ālā gösterir

Secde anuñçün ider men
Ol yüze kim her zamān
Her görende şüretüñ
Yüz dürlü ma‘nā gösterir

Hāşılım yok tã‘atimden
Görmesem ol şüreti
Onsızın şavm ü şalātim
Özge sevdā gösterir

Yüzi anuñ gāib olmaz
Gözlerimden hiç hāl
Her yaña dutdum yüzüm
Ondan tecellī gösterir

Yüzi anuñ gāib olmaz
Gözlerimden hiç hāl
Ay ü gün Zühre ‘Utarid
Hem Şüreyyā gösterir

Yüzi anuñ gāib olmaz
Gözlerimden hiç hāl
Sağ ü şoldan şeş cihet
Ol zir u bālā gösterir

Yüzi anuñ gāib olmaz
Gözlerimden hiç hāl
Ger hālādır ger melā
Ger kūh [u] şahrā gösterir

Yüzi anuñ gāib olmaz
Gözlerimden hiç hāl
61a
Şark ü ğarbuñ
İstivāsından mu‘allā gösterir

Yüzi anuñ gāib olmaz
Gözlerimden hiç hāl
Mescid ü mihrāb u kemer
Deyr ü kilisā gösterir

Yüzi anuñ gāib olmaz
Gözlerimden hiç hāl
Çanda kim kıldım nazar
Ol qadd-i ra‘nā gösterir

Onı görmeklik mişālın
Kimse hiç göstermedi
Gerçi şāni‘dir özin
Bî-mişl ü hemtā gösterir

Vācib oldur mümkün ondan
İdebilmez bir mişāl

Özi bî-çün fî'li anuñ
Halka gavğa gösterir

Kimse yokdur ister olsa
Âhır anı görmeyise
Baħr-i 'aşka girgil ey cān
Dürr-i deryā gösterir

İstese her kimse anı
Kendüden geçmek gerek
Ol kime kılsa tecellî
Mest ü şeydā gösterir

Ger tecellî cemālin
İtse bir kez 'āleme
Halka maħbûb oldu ol
Hoş hüsni-zibā gösterir

Ger tecellî-yi celālî
Kāināta berķ ide
Lā ider maħlûķı küllî
Özin illā gösterir

Kim tecellî-yi cemālî
Halka ihsān indedir
Ol tecellî-yi celālî
Halka rüsvā gösterür
61b
Nāzırınıñ seyri düşdi
Lā-mekāna nāgehān
'Ayn idi zātım çü buldı
Bu cihānuñ noķtasın

Kendözin ol fānî gördi
Onı peydā gösterür
Noķtayı çün şaldı ol
'Ayn-ı müsem mā gösterür

Bu fenādan geçdi her kim
Gözledi maķşūdını
Elbet oña yār-ı bākî
Özge me'vā gösterür

Nür Muhammed Şalavāt (Hikāyet Qahr ü Lutf) (20)

Qahrınıñ içinde lutfı gizlüdür
Görür anı her kişi ki gözlüdür

Qahr ü lutfı bir bilüb şükr eyleyen
Qahrını lutfā şanub zıkr eyleyen

Nefs elinden çıkuban dād eyleyen
Öz cesedin özine yād eyleyen

Nefsi burub rûhunu şād eyleyen
Her deminde seyri bünyād eyleyen

Âb ü gilden çıkubanı vaşl olan
Meniligin şalubanı aşl olan

Aşla yetesin bilesin Hakk nedir
Tâ bilesin her ne vardır Hakk' dadır

Hakk seni düzdi varasın sen oña
Mâ ü meniden otağ ey bî-nevâ

Keştisüz 'ummâna girüb seyr iden
Zât-ı Hakk teprenmeyüb şayd iden

Şayd içinde bir demi yüz yıl giçen
Hakk şarâbını kadehlerlen içen

Dil dilinden dâ'imâ hakk söyleyen
Dil gözüyle baħuban hakkı gören

Dil 'âlemin girüben seyr eyleyen
Dil ilen hakktan yaña tayr eyleyen

Cisini kav eyleyüben
'Aşk odına yandıran
62a
Tozın dergâhuña
Cümle göge gerdi dolan

Her deminde 'aşk odına cisini hoş yandıran
Berrilikden kurtulub baħrî olan

Baħre girüb avlayuban dürr alan
Meniligin şalubanı ol olan

Her deminde levh duranda çetr uran
Cümle felek yügreşür ibn-i fülân

Teprinicek göklere nûr arturan
Bî-başarlar buña diyerdi yalan

Her deminde uzanub 'arşa yeten
Hakk nûrından üstüne sayvân tiken

Baħre dalub yerlere gevher eken
Hakk göziyle baħuban hakkı gören

Her deminde cânını ol hakk bilen
Özini cânsız görüb şıdķ diyen

Özini cânsız görüb evreng olan
İtürübeni özini deng olan

Dünüñ senündür reng senündür seyr senün
Âyine sensin baħan sen sırr senün

Cümle esyâya tenin mi'râc iden
Bir baħışda biñ kezin ol hâc iden

Hacca varan bir kezin ol hâcıdır
Dergāhuña yolu düşen nâcidir

Nâci oldur ki dâ'imâ haqq diye
Haqqdan özge ğayrı hiç yokdur diye

Her ne ki feyz olısar Haqqdan bile
Dönüben Haqq işine şaddağ diye

Şaddağsın yâ kerîmsin yâ Raḥîm
Cümle eşyâ diri senden ey 'Alîm

Ḳalbüm oldu zâtuñ ile pür-şafâ
Saña ḥabîb olmuş imiş Muştafâ

Muştafâ'da gördi bu gözler seni
Ehl-i haqqıñ dâ'imâ gözler seni

Ehl-i haqqıñ cān ü cismi cümle sen
Bile ma'lûm olunur yokdur teni

Ehl-i haqqıñ cānı sensin
Cismi sensin teni sen
62b
El senüñdür arıdan
Sen aḥıdan

Şöyle arır ki aḥınur göklere
Doluban daşar tökülür yerlere

Şöyle daşar cümle eşyâ doldurur
Ehl-i taḥḳîḳ yakın eyler ol durur

O imiş bu ehl-i seyrüñ vaḥdeti
O imiş bu ehl-i şer'îñ cenneti

O imiş bu 'arş ü kürsüñ zîneti
Oña ulaş ki nûrundan ḥil'ati

O imiş eşyâda ondan ğayr yok
Tay yokdur cüfti yokdur mişli yok

Şanma onı bendedir sendedir
Beyle bil 'âlemde ansız nesne yok

Cümle eşyâ anuñ ile işdedür
Ay ü günü durmadın gerdişdedür

Cümlesi secde aña kılar yaḳîn
Secde kıl ki tâc-ı devlet başdadur

Devleti ki ol virir 'âmm alamaz
Degme 'ârif işbu sırrdan aḥlamaz

Nefs-i emmâreni kim ki şalamaz
Bil yaḳîn kim oña maḥrem olamaz

Lā-mekānuñ seyri içün bî-nişān feth iden
Bî-nişānuñ nişānı hāḳḳ ikiliginden üten

İkiliginden üten birlik maḳāmına yeten
Ol bir ilen bir oluban ikiliginden öten

Birligi sen hāşıl eyle kim ikilik perdedir
Birligi sen şanma ırak kim senüñ yanūñdadur

Zerresünden baḫr açılır lā-mekān
Lā-mekāndan onda görünür nişān

Ol nişān ile kemāle iresin
Bil yakīn ki maḳşūdını bulasın

Maḳşūd oldur ki bilesin hāḳḳ nedir
Hāḳḳdan özge cümle nesne perdedir

Perdelerdir ki cem‘isi yol urar
Birisine eyleşen biñ yıl durar

Cümlesini bir nefesde eriden
Özini bilmeyüben hāḳḳı bilen
63a
Perdelere ilişen bürrān degül
Ol nā-merd imiş merdān degül

Dünyānı sen geñ şanursun
Kūşe degül durma gel
Rüstem-i rakḳāş sen isen
Oynama meydān[a] gel

Başını al elüña gir
Ehl-i hāḳḳ meydānına
Görmesün başuñ öñüñde
Çalma ki çevgān degül

Merdān olan dost yolunda
Oynar öz başı ile
Dost ile yüz-be-yüz olsañ
Korḫma ki divān degül

Yandura gör cismiñi sen
Dost yolunda ḳalma hām
Cismini yandurmayanuñ
Cigeri büryān degül

Munca ki raḫmet yağar
Hīç Hāḳḳ şıfatdan ğayr yok
İmdi ki Hāḳ‘dan gelür
Hīç hācet nīsān degül

Nefesini hāḳḳ bilenler
Taḫaḳḳuk ol insān degül
Öte görgil perdelerden ‘Ācizī
Hāḳḳ te‘ālā ötüre cümlemizi

Cümle perde ref' olub oldı cemāl
Cümle perde def' [olub] oldı cemāl

Cümle perde fetḥ olub oldı cemāl
Cümle perde giçilüb olub oldı cemāl

Hakḥ cemāli şarābı içilüb oldı cemāl
Ol kerīmdir siçmeye bizi sizi

Bize aḡyār olana Hakḥ yār olsun
Göreyim ol kişi ber-hürdār olsun
63b
Bize ḡafletde uyur saḡınanuñ
Uyansun baḡtı anuñ bî-dār olsun

Bizi cehenneme lâyıḡ görenüñ
Anuñ cennetde yeri ḡülzār olsun

Bizim haḡḡımıza daşlar atanuñ
Anuñ elleri ḡolları var olsun

Ḳayḡusız Abdāl'ı her kim sögerse
Aña şefā'atci peyḡamber olsun

Nūr Muḡammed Şalavāt (Hiḡāyet Mollā Velī) (21)

Ḳatı miskīn görüpdür mirzāmızı
Müşerref eylemiş şormuş o bizi

Yazuban nāme virmiş eline
İlāha yüzüñ aç mirzā yolına

Getürüb mirzā nāme' yetürdi
Ol dem bu cāna ḡoş ḡulgule düşdi

Yüzüm dutdum ilāha ben 'ācizem
Bu velinüñ cevābını sen eyle

Saña bir söz söyleyem ey Velīcān
Bir iş işle duyasin sırr-ı cānān

Özüñ ol 'āleme vaḡf eyleye gör
Buları haḡḡ dilinden söyleye gör

Ki cān sırrın dimek haḡḡı dimekdir
Ki haḡḡı bilmeyen nefsdır dimaḡdır

Öḡüt vir nefsüña haḡḡa dirilsün
Ki gitsün ikilik gelsün bir olsun

Bir olsun bilsün ol birlik ḡālını
Hakḥ ile berk eylesün peymānını

Her iş dutar ise haḡḡ ile dutsun
Bu arada öz adını unutsun

Bunı dimiş ola Ḳayḡusız Abdāl
Olagör sende ondan yaḡşı abdāl

Ufat cesed kūzesini gil ile
Özüñi lāl eyle haqqı dil eyle
Bu eşyā bülbul oluban dil açsun
Söyleşün haqq dilinden anı aña

Kösenürsun katı sen Kaygusız'a
Ki riqa' yazıluban geldi bize
64a
Senün teveccühün yokdur arada
Teveccüh bil haqqı bağıl o yüze

Teveccühi o yüzi bilmeyenler
Teveccühlen o yüze irmeyenler
O yüz katına dā'im yüzi kir olur
O yüze secdesini kılmayanlar

O yüzdür kim niçe yüzler görünür
O yüze ki melekler secde kılar
O yüze 'âşık olgıl Mollā Velī
Anuñ 'aşkında 'âşıklar kül olur

O yüzi sen özüñden görmeyince
O yüz ilen özüñi bilmeyince
O yüzi sen göremezsın özüñde
Nice gözinün pāsını silmeyince

Ki her kim cān virir anuñ yüzine
O dağ 'âşık olur bunuñ yüzine
Gelür girer dā'im bunuñ gözine
Bunuñ yüzün bir eyler öz yüzine

Zihī koğu o yüzün koğusıdır
O yüzi bile görñ doğrusıdır
O yüzi görmeñüz siz bir arada
O yüz iki cihānuñ dolusıdır

O yüz ki cümle dilde söylenendir
O yüz bu eşyānı mest eyleyendir
O yüz ki cümle güle bñy virendir
Ki cehd eylegil ol al öz bñyuñı

Ki cehd eyle bñyuñı halk işitsün
Senün bñyuñ 'ālemi ışığ itsün

Eyle şan ki dürr inüpdür Ādem'e
Eyle şan ki yüz açıldı 'āleme

O yüz oldı berr ü baħr ü hevālar
O yüzdür ki beni benden kovalar
O yüzdür ki o yüzden ğayrı yokdur
O yüz eyler bu derdüña devālar

Bu eşyānı özine yār idendir
Özin 'âşıkına dīdār idendir
İraħda istemek yā Rabb nedir ol
Ki taħkīk yer ü gögi yār edendir
64b

O yüzden her gün olur biñ tecellî
O yüzden reng alupdur gün tecellî
O yüze gitmege yokdur olağün
Özüñ daşrada koy gel bî-tecellî

Tecellî ola dā'imā peykün
Tecellî ola dīm senün öñün
Seni gören dā'imā onı göre
Yüzüña bağana tecellî yüzün

O yüz saña 'āşık sen aña bende
Ma'azzallāh eyle ki yokdur bende
O yüzi eyle al qalbün içine
Saña bağan o yüzi göre sende

Tecellisiz o yüzi görmek olmaz
O yüzden ğayra secde kılmak olmaz
Yüri Mollā Velî bul bir mürebbî
Mürebbisiz o yüze irmek olmaz

O yüz her dem senün qalbün uyadır
Uyadır qalbüña dürrler qoyadır
Cānuñ vir velicān onı göresin
Dürüşüb yetmeyen ben tek uyadır

O yüzün şerhini kim eyleyesi
O yüzün yüzine kimdir durası
O yüzdür cümle eşyā rengrizi
Nice özi gibi her dem boyadır

Velicān öziñi sen tapşur oña
Ki nefsün çerisin senden qovadır
Ki nefsün üstüña qatı ağıdır
Bu bed işler kamu nefsdan doğadır
Senün nefis ile ħalvet itdigüñi
O yüz ħāzır durur cümle duyadır

O yüzün beni aldı derdi anuñ
Baña bir devā qıl merdi cihānuñ
Bu cihān merdi n'eylesün bu derde
Senün bu derd ki o yüz devādır

O yüz saña yağındır nefesünden
O yüz seni çıkarır kafesünden
O yüze irişen kafesde qalmaz
O yüzsiz bil yaqîn hîç nesne olmaz
65a

Bu qalbün taht ile o yüz oturur
O yüzdür ki seni senden ötürür
O yüzi nuṭṭ bil düş nefis atından
Nice düşmüşleri o yüz götürür

Gerek küllî varuñ o yüz bilesin
Ki hergiz dile özüñ gelmeyesin
Göresin sen nesin o yüz qatında
Bu musaqqālıguña qahqaha gülesin

O yüzdür ki onı cümle çağırur
Tecellî dâ'imâ ondan yağınur
Özine ne şanur himmet iyesi
Bu ğayrlara hemîn onı şağınur

İrişmez kimse o yüzün nesine
Yâ kimdir nice kıya nicesine
O yüzdür qalbünüzde nuṭṭuñ olan
Ḥayfdır ki o yüzsiz kimse dîne

O yüzden eşer oldu kendözüme
Özüm inkâr olurum o sözüme
Nice düşdüm bu 'âlemler pâyına
Birisi nigâh itmedi yüzüme

Gel ey Mollâ Velî bir söz diyeli
O yüzi seveli sırrın duyalı
Bu eşyâ dopdolu senün sefilün
Nice tapduñ bu rû-siyâh uyanı

Bu ümmi qaderi yok 'âlem qatında
'Âlem qadri 'alâ Ḥaqq ḥazretine
O yüzün şerhini 'âlemler eyler
O yüzsiz kimesne bu teni n'eyler

Çağırur Ḥaqq 'âlemler baña gelsün
Şor anlara benim 'âlemimi disün
Benim 'âlemim 'amele getürene
Oña 'ivaż benim dîdârum olsun

O yüzi beyle bil yer gök dolusu
O yüze irişen yâr-i münisi
O yüzün şerhini [çok] kimse eyler
Diyebilmez henüz biñden birisi

O yüzi beyle bil yer gök dolusu
Onı bilen n'eyler 'âr u nâmusı
65b
Yine anı dir anuñ delüsi
O dağı diye meger qalbi dolusu

O yüz oldu bu şahrâ kim gezersin
O yüzden qalbüña dürrler düzersin
Görürsün dünyâ ziynetin gülersin
O yüz ilen öziñi hoş bezersin

O yüz oldu bu şahrâ kim gezersin
O yüzden ğayrı qalbünden üzersin
O yüzden ğayrıya özüñ dağıtma
Neye baḡsañ bileyim ki sen gezersin

O yüz gerek baña bu ten fenâdır
O yüzden ğayrı bil dañla fenâdır

O yüzdür beḳâ olan qâ'im olan
O yüz ile cihânda dâ'im olan

İbn-i Ya'kûb sen Velîcân
Sen tâbi'sin ol yüze
Ger seversen ol yüzi
Sen bir nigâh itgil bize

Her kişi ki onu ister
Ölmez onı görmeye
Ondan özge gayrı yok
Dutma kulağ gayrı söze

Yanarım leyl ü nehâr o yüz için
Arıt gönlün geñit saħla sırr için

O yüze özüñi vaşl eyle gör
O yüze qalbünî taht eyleye gör

O yüze çevüre gör yüzünî sen
O yüze kurbân eyle özüñi sen

O yüz saħla yüzünî öz yüzinde
O yüzden naqş olur kimün yüzinde
Neye baħsun hemîn nûr-ı ziyâdır
Ki nûrdan gayrı yokdur hiç gözinde

O yüzün işi ha dâ'im beyledir
Baħaram içrerü hâ yüz güledir
Ögüt virem gönle dinme yeter
İçerüden o yüz odlar söledir
66a
Neye baħsañ o yüzi tanıyasın
O yüz ile cihânı boyayasın
Cihânda neye baħsañ ey Velîcân
Gerek onsız nesne görmeyesin

Girçek velîsen ey velî
O yüzden gayrıya baħma
O yüzden biñ tûlû' olur
O yüzün fetħini tanı

O yüz seni bozar düzer yüz eyler
Yaķın bil bir nefsünâ yüz eyler
O yüzi görmağâ yokdur hicâbuñ
Cesedün başdan ayağâ göz eyler

O yüz ki ol durur diri görendir
Nice nefis düzgünün o yüz bozandır
O yüze irişeni hergiz bozulmaz
Nice qalbe o yüz dürrler düzendir

O yüzden gayrı görünmez gözinde
O yüzden naqş görünür öz yüzinde
O yüz doldı senün gönlün uyana
O yüzden gayrı söylemez sözünde

Her an qalbe ki ol yüz yüz oldu
Muħibb-i dünyâdan ol yüz üzeldi
Yüzi aradı o yüz oldu hemîşe
O yüz gibi bu daħı bir yüz oldu

O yüze irişenler şād apardı
Anuñ nefis ü hevāsın bād apardı
Olaruñ ki yüzi ard olmuş idi
Dönüben ol yüz oldu zād apardı

Bu eşyā ol yüz oldu zād apardı
Ki nefis düşdi ārāma dād apardı
Cemī ‘ömri hāşılın buldı didār
Benim ‘ömrüm hāşılsız bād apardı

O yüze ikrāruñ vir ada virme
Ki her dem ĩmānuñı bāda virme
Emānetdir cānuñı Hāķķ virüpdür
Emāneti Hāķķ’a vir bāda virme

O yüz kimi diyerem Mollā Velī
O yüz hāķķı diyerem Mollā Velī
66b
Gider bu hestligüñi aradan
Bu ‘ilmüña dayanma söyle belī

Belī söyle bā-şed oña iresin
İresin oña hoş muķbil olasin
Oña muķbil olan dermānda qalmaz
Daķı ol kişinüñ müşkil olmaz

Bu müşkildir ki bilmezsin özüñi
Gice gündüz o yüze tik gözüñi
Gözün saķıya dönsün nefsün ölsün
Giceler daña degin çök dizüñi

Ne istersin bu ümmiden ey ‘ālem
Oduñ şal cānuma ben daķı yanam
Yana yana gel ol dem kimse bilmez
Ha budur saña didim vaşf-ı hālüm

Ne istersin bu ümmiden ey ‘ālem
Var ise hestligim söyle şalayım
‘Ālim dürrin berāber hāne dirler
Sulķ vir baña sen cān vireyim alayım

Gözün dik dā’imā o yüz yüzine
Kulaķuñ dut dā’im o yüz sözine
Özüñ teslim eyle o yüz yüzine
Başa qarışasın dürr haremine

Velicān sen çıkayduñ āb ü gilden
Söyleyeydün hālāyıķa o dilden
Arada kıra idün dürr dükkānın
Gele ne vire idün ha o dürrden

Yine velī oña ‘ālemler irer
Vücüdün o dürrden dolu görür

Diyerler cān ile ol ele gire
Niçün bu arada ben cāna kıalayım

Velıcān sen gerek o dürr olayduñ
Vireyduñ velini anı alayduñ
Dürre baħub göreymüñ ol cemāli
Görenlen gösterenlen bir olayduñ

Velıcān sen gerek o dürr olasın
O dürrüñ deñizine sen dalasın
Beni görene ħārem bu Ĥudā bāde
Ne-bāşed ki benim gibi ıalasın
67a

Velıcān sen bize neler kılıb sen
Giceler dañadık bī-dār idüb sen
Bī-dārılığı bize yoldaş idüb sen
Uzun uzun özüñ yatub uyursun

Gel aħı teşvīşı bu kendiden dir
Bu yer yidi cem‘ini seni de yir
Oduñ deryāsından bir ħaber dir
Biñ yıl bu başımı ayağa şalayım

Biñ yıl bu başım ayaklarda dursun
Onuñ ardınca kanım ħelāl olsun
Yer ü gök Allāh ondan rāzı olsun
O dürrüñ birisini baña virsün

Yüzüñ beyzāsın ey veli
İderem nisbet ol dürr
O dürr ki doğmadı ol yüzden
Yine ıarışdı ol yüze

O yüzi bil özüñ çekme araya
Ne fi‘lün varise aña yaraya
O yüzde oħı onuñ kelāmını
Benim gibi dā‘im baħma ıaraya

İşidüñ ne diyer bu aħmak uya
O yüzden ħayrı yokdur baħsa neye
O yüze irişen kendüsiz olur
O yüzi ‘akl-ilen oħşatma aya

O yüz Ĥaķķ’uñ cemālidir
O dürr doğar o cemālden
Yüzi bildüñ dürri bilmedüñ
Daħı yapışma sen bize

Sizüñ bu nīk ü nāmusuñuz
ıatı yir eyledi bize
Nice biñ tek rāhı kumlar
Yapuşdı gerek size

Olara rahm eyleyeydüñ
Āb ü gilden çıkar-idik
Bu yolu ele vireyduñ
Gören şaddaķ disün size

O dürr ki şeyħ Cüneyd aldı
Birisilen civān oldı
67b

Nice gözine tikersin
Anı görmez gözi beyzâ

‘Âlim sensin senüñ yanuñda âsân
O dürr bişürdi beni kıldı büryân
O dürrüñ deñizi qalbüñ içinde
Göresin ol dürrî ğafletden uyan

O yüz bu cümle dürrler anasıdır
Beyle bil cümle cān oña esîrdir
Bu cihān ehli sırrları yığılsa
Bilebilmez arada bu ne sırrdır

Gelür dürr iyesinden saña izin
O dürrden dola qalb çok söyle sözün
O dürrden gün yanına dut birisin
Günü târik ider göster özin

Gel ey dürr deñizini bize açan
O dürrî dâ’imâ yerlere saçan
Bu ümmîler gibi gezme yabanda
O dürr yolına sen qurbân eyle cān

Şorarım velî senden o ne dürrdür
Söylegilin di beñe ol ne dürrdür
O dürr doğar dâ’im Hâkq cemālünden
Yerü göği udan dirler o dürrdür

Beni gör qalmışam çār-ı ‘anâsırda
Senüñ devrüñ döner dâ’im aşılta
Senüñ işüñ dâ’im dîdâra vâlih
Benim işim dâ’im şer’e muhâlif

Bi- ħamdüli’llâh ki sen özüñ tanırsın
Baranlu olduğıñ aşluñ bilürsin⁶³
Ben hiç bilmen çi kâreyim arada
Ne gâhım ki özüm virdim bu bâda

Gel ey Mollâ Velî sen ‘ilm iyesi
Olayduñ sen gerek o yüz iyesi
O yüzi sen söyle ‘âlem işitsün
Ne var bu ümmetde saña diyesi

Bu ümmî toprağıñı beyle virmiş
Bu ümmî nâmusını ile virmiş
Bu ümmî ilâhuñ dutsağı olmuş
Bu ümmî Hâkq sırrını dile virmiş
68a
Bu ümmî Hâkq sırrını dile virmiş
Nice bağılu qaranqu dile virmiş
Özin şarf eylemiş anuñ yolına
İşidüñ merd-mân ha bile virmiş

Özin virmiş onı almış bilüñ siz
Bu sözlerden yügüş ma’nâ aluñ siz
Bunu bilmez ‘amâ vü ‘âmî olan

⁶³ İsm-i karye.

Kulağ dutuñ bu sırrdan duyuñ siz

Zihî vird ü zihî sırr zihî şalavât
Bu sırrdan duymayanlar oldılar mât
Kâfir geldi gelicek buldı necât
Yok ola nâzır yetuñ luğ içinde

Yime dürlü ta‘âmı gâfilâne
Haqq ile âşinâ ol olma bî-gâne
Haqqı birlen cevve say bu cihânı
Eluñ bögrüñe dutma mülk içinde

Sırruñı yaḥşı saḥla cān içinde
Dürrüñi yaḥşı saḥla kân içinde
Vir ustagāruña gözüñi sayğasun
Göresin yüziñi ‘ıyân içinde

Vücūd-ı zenbi dā‘im şalurlar
Virirler bu cānı anı alurlar
Yeterler aşlına vuşlat olurlar
Beyle hâle irer Qur‘ân içinde

Teveccühlen okı Qur‘ân hemîşe
Başa ki hestligüñ daşra düşe
Açıla hestligüñ perr ü bâli
Daḥı qalmayasın gümāñ içinde

Hemîşe Haqq‘ı cān bil cān içinde
Anuñçün söylenür inan içinde
Öziñi gayr Haqq‘ı gayrı görme
Eger ki var-ise imân içinde

Zihî devlet kerezler hâl içinde
Görürler o hâli bu kâl içinde
Yüri Maşûr gibi bir pehlivân ol
Nice dîdâr görürdi dâr içinde

Yüri ‘ömrüñ ötür bu yol içinde
Tecellî vardılar hür içinde
68b
Nice Mūsā gibi tecellî görür
Mūsā daḥı bir kişidir Tûr içinde

Nübüvvet iyesi faḥr-i cihānuñ
Şalavât vir aña irişe cānuñ
Tañrı‘nuñ ḥabîbi ol Muştafâ‘nun
Mūsā mâtdır anuñ sırrı içinde

Gezer ‘âşık dā‘im bu hâl içinde
Boyar nefsi bu kızıl kan içinde
Velî gül tek büyüñ vir ‘âşıkuna
Nice tâze giçinür hâr içinde

Mişâl gül sen kaluban hâr içinde
Bu dünyâ bed-baḥ u murdâr içinde
Cān ü dilden seversen sev güliñi
Sırrını söyleme aḡyâr içinde

Zihî devlet şāhuñ düzi içinde
Gezerim şāhımuñ devri içinde
Gelüñ ki şāh cemālin ‘ıyān eyler
Kimüñ ki var-ise derdi içinde

İmān dürüst eyle ikrār içinde
Tālî’üñ yaḥşî gele fāl içinde
Yüzün menzîl dūrūr ‘āşık misāfir
Gelür dā’im saña ikrār içinde

Zihî kalb ki beyle göz var içinde
Söylemezmiş bîkr söz var içinde
Bilüñ siz söyleyin öz nuṭkı degül
N’eylesün söyleyen yüz var içinde

Yine bir bahār açıldı berr içinde
Haçan baḥsañ gülîstān yer içinde
Uçuban seyri ider ol lâ-mekāna
Eyle şan ki düzülmüş perr içinde

Gezerler hemîşe ol derd içinde
İtürenler özini sırr içinde
Girüb gönül ‘ālemin seyr ide gör
Gönül bir taḥt imiş şāh perr içinde

Yine kalbim uyandı cism içinde
Nice dussak olupdur ḥaşm içinde
Teveccüh eyleyüñ Yūsuf ḥāline
Nice sulṭān olupdur Mısr içinde
69a
Yine bir taḥt uruldu ten içinde
Ki nūrdan bāzār u dükkān içinde
Neye baḥsañ hem ol cemāl görünür
Girüb seyrān ide görsen içinde

Zihî devlet yazuñ koyın içinde
Damarı iligî kanı içinde
Bu eşyā çağırır ki baḥtu erler
Görürler vechüñi ‘aynı içinde

Zihî faḥrūñ kim ola merd içinde
Dīvāne mestān olarsuñ içinde
Onı gördüm oyuncu mekkār imiş
Özinden gayrı üder nerd içinde

Gerek ola dā’im bu zihn içinde
Ki hergiz olmaya bed-zehr içinde
Cānuñ gül çiy teki dānelene
Şabāḥ şabāḥ nübüvvet mihr içinde

Özüñ üz ḥāllerüña yan içinde
Kı bu nefsi bu dem uyan içinde
Yören kendözüña sen gāfil olma
Özüñ üz ‘ilmüñ okı kan içinde

Anuñ vaşfiyla birlen yan içinde
Cemî‘ sırrlar saña ‘ıyān içinde
Eger sen Mevlānā’san Mevlā gözet

Özüni rahmetiyle ban içinde

Yine bir cān bulundı cān içinde
Kesilür çoç ile kurbān içinde
Bilin berk eylemiş dostı yolına
Başın top eylemiş meydān içinde

Öziñi yetür ol üstād eline
Nice bār virir ol peyvend içinde
Ki cehd eyle nev-bār ol bār içinde
Aḫī ağzı dolanma bal içinde

Nerek gibi nā-gāh sırruñ duyulur⁶⁴
Kırlarlar pāre pāre şān içinde
Zihī kıddüñ yaşınmış dāl içinde
Görürler kıddüñi ḫayāl içinde
69b

Nesimī tek Ḥaḫḫ'ı doğru diyeni
Nice söydiler anı şām içinde
Nice söydiler anı şām içinde
Ḥācılarlan gezer iḫrām içinde

Derisin seyrān eylemiş cihāne
Özi girmiş gezer abdāl içinde
Senüñlendür dā'imā 'ilm içinde
İçer cur'a gezer bu cām içinde

Delüdü kimse indemez yanına
Cemālün aç yüzine anı inde
Oluñ 'āşık dā'im bu fikr içinde
Namāz ṭā'at orüc ü zikr içinde

Tecellī ine ki inmemiş olsa
Anı dir ki ya'ni bekr içinde
Yine gözüm ilişdi dost saçında
O dostı server eyle ḳalb içinde

Bize bile gelür ey Mollā Velī
Sizüñ tek yok ola Çin Maçin'de
Yine kıaldı zāhid bu fikr içinde
Gice gündüz hemişe küfr içinde

Bu ḳalb ile o küfrüñ yok bāzārı
Ötürür 'ömrini ha şükr içinde
Yine gözüm ilişdi dost saçında
Gözüm ağlar dā'im bu ḳalb içinde

Ḳamu yolcu irişdi buldı menzil
'Āciz kıaldı yine bu 'āmm içinde
Yürüñ ḳalmañ hemişe āh içinde
Göñül taḫtdır oturur şāh içinde

İner Ḥaḫ' dan oña dürlü tecellī
Degerdi Yūsuf'a ol çāh içinde

⁶⁴ Ya'ni pür-ārī.

Muhabbet-i dünyādan sen elini kes
Yüzüñi Hakk’a döndür olma ‘abes
Ura gör nefsüñ boynını günde biñ kez
Beyle şirâne ol meydān içinde

Beni gör kalmışım bu ğamm içinde
Öter ‘ömrüm gün ile şām içinde
Hāzır mi‘rāc çık ahī hacc eyle
Kıalurmısın ebedī dam içinde
70a

Yine meydān kuruldı kalb içinde
‘Aceb cemāl göründi reng içinde
Tecellī gönderür başım aparur
Nice cān kıurtarayım bu ceng içinde

Özüñ öz hāllerüña gül içinde
Cihānda bŷy vire gül gül içinde
Tecellī cilve virür daşra çıkar
Eyle şan ki doğupdur gün içinde

Onı gördüm ne kudret hüsn içinde
O hüsn yaşurupdur zülf içinde
Melekler oña kıılır dürlü tesbīh
Anuñ adı cemī‘ tesbīh içinde

Yine kıaldım āh ile derd içinde
Kızıl beñzüm şolundı zerd içinde
Günāhum kıoydılar doldı terāzü
N’eylesün ‘Acizī parseng içinde

Nice sen-tek gezer Lāverd içinde ⁶⁵
Ne yahşı merd imişsin merd içinde
Bi- hāmdüli‘llāh kāmilsiz Mollā Velī
‘Acizī boğulupdur gerd içinde

Zihī devlet yārüm kıoynum içinde
Gülerim özüme oynum içinde
Yārüñ zülfı benim tavkıım olupdur
Kıalupdur ebedī boynum içinde

Zihī devlet anuñlan vaşl içinde
Ol ola et ilük nuṭk içinde
Onuñ seyri dā’imā aşla düşer
Hemīşe anuñlandır aşl içinde

‘Aceb zerre açıldı baħr içinde
Baħuñ ha lutfē döner kıahr içinde
Bu eşyānı beyle bil zerre degül
Görenler biledir aşl içinde

Olalmışım yārüñ kıoynı içinde
Semā‘dayım dā’im oynı içinde

Olaruñ ki dü cihān serveridir
Bu ‘ Acizī olaruñ kemteridir
70b

⁶⁵ İsm-i maħalle.

Ha Allāh'dır Muḥammed dostlarıdır
Olardan ğayrı yok albi iinde

lāhā sen ayırmagıl z nden
O y z n āib olmasun g z mden

 er den yanub s yler s zi ni
Bu s z ilen dā'im izler iz ni
 idenler y zine a y zi ni
Ba a onlar bize bir du'ā ıla

N r Muḥammed  alavāt (Hikāyet-i T m r) (22)

Ey vi āl  g nl m alan
Benim t m r m sendedir
R h  tenden da ra  alan
Benim t m r m sendedir

Ey g klere seyri giden
Bu albime  erāĝ olan
Allāh i  n  anma yalan
Menim t m r m sendedir

Ey seyr iden yir   g gi
Sa a mu t c cennet h r 
Yolu a d  er melek peri
Menim t m r m sendedir

Ey Med ne ılan va an
Sa a urb n c n ile ten
C mle e y  ma   d  sen
Menim t m r m sendedir

Ey l -mek nu  begi sen
C mle neb n     hi sen
Esm nu  direĝi sen
Yerler ar r  sendedir

Ben sa a ulum bah s z
N'ola bir kezin ba as z
 asretim  rma lar gibi
A ar t m r  sendedir

'     seni g rd m dise
Olur il n mel meti
Bu mel meti boynına
Ta ar t m r  sendedir
71a
Ey ba  oymu um iz  a
ula  dutmu um s z  a
Her dem sen n g l y z  a
Ba ar t m r  sendedir

Ey k firden cez  g ren
 ilmi ile  abr eyleyen
Ey her dem mi'r ca giden
Menim t m r m sendedir

Ey Hakk'ı yüz-be-yüz gören
Toksan biñ kelime diyen
Evvel ümmetin dileyen
Menim tımārım sendedir

Ey habibim dir haberin
Çok bî-habere söyledüñ
Nâ-binâdır çölde ister
Doymadı kânı sendedir

Zihî sevgülü ümmetüñ
Şân senden bağlamış ola
Dolanur arular gibi
Muhtâcdır balı sendedir

Gör bu gönül neni diler
İster dâ'im vuşlat ola
Nefs ile da'vâsı düşer
Anuñ dīvânı sendedir

N'ola bir kez seni görem
Bu derdime tımār alam
Bî-mārıma yokdur elem
Menim tımārım sendedir

Menim gönlümi almışsın
Baña hoş maḥbûb olmuşsun
Meni bu derde şalmışsın
Yine tımārım sendedir

Her mühmel boğaga taḥman
Merd eri cihāna toḥman⁶⁶
Senden özge gayra baḥman
Menim tımārım sendedir

Bu nefis-i şüm zālīm meni
İster ki odlara yaḥa
71b
'Aşk deger odın söndürür
Nişe ki bādı sendedir

Senüñ 'aşkuña düşenüñ
'Aşkuña maḥrem olanuñ
Hakk ile vuşlat olanuñ
Naḫş-ı nigārı sendedir

Beni çevür iḥsānuña
Tirüñ degüpdür cānuma
Ṭabībim gele yanıma
Allāh tımārım sendedir

Hāy [u] hūy ehlüña senüñ
Ehl-i şakī inkār olur
Özini oda yandurur

⁶⁶ Milli Kütüphane A685 no'lu nüshada sözcük "çoḥman" şeklinde geçmektedir. Kelime Diyarbakır ağzında korkmak anlamındadır.

Onlaruñ hālî sendedir

Ben onlara inanmışım
Onlar muķbilüñdür senüñ
Her ne giyer hicāb olmaz
İpegi şalı sendedir

Senüñ derdüñ aldı beni
Dutdı cānumı mā-lā-māl
Hiç kimse tīmār eylemez
Eyle tīmārı sendedir

Ehl-i dīdār hoş gör bugün
Dime ki dañla dañı var
Zerrece dutma göñlüña
Ger dünya mālı sendedir

Mü'minlerüñ muħabbeti
Şer'inden gitmez aradan
Anuñ içün fenā olmaz
Şulḫ ü şalāḫı sendedir

Her kime tecellüñ indi
Ser tā ḳadem o nūr oldu
Bende oña tīmār bilmez
Allāh tīmārı sendedir

Başın koyupdur yoluña
Günde biñ kez lebüñ şorar
'Āşıkūn ağzı acımaz
Ḳand-ile balı sendedir
72a
'Āşıḳa bu istivāda
Zāhid nice daşlar urur
Bu sözlere inkārı var
Göñli ḫarābī sendedir

Zāhid baña 'aks eyleme
Göñlümi aña virmişem
Göñlini aña genc eyler
Her kim ki oña bendedir

Her ki teni bī-mār olur
Yalancı ṭabīb getürür
'Āşık teni bī-mār olmaz
Bişe ki ten onuñ degül

O senüñ mest-i ḫarābuñ
İçer şarābı sendedir

'Āşık gör ne şalā urar
Medd-i 'ıyān gelüñ görüñ
'Āşık senüñ 'āşıkundur
Rūḫ u revānı sendedir

Zāhid gör ne āvāredir
Yerde gökde ister Ḥaḳḳ'ı
Yüri gözgüñi pāk eyle

Nefsiñi tanı sendedir

Nefsin tanıyan evliyā
Zihī server-i enbiyā
Kimse anuñ sâın bilmez
Anlaruñ sâını sendedir

Yedi muşhafuñ ma‘nāsı
Habīb seni beyān ider
Bu on sekiz biñ ‘ālemüñ
Cümle beyānı sendedir

Kimüñ ki saña derdi var
Taḥkīk yüzinde zerdı var
Anuñ derdden ne derdi var
Ḳalar tīmārı sendedir

Melekler carıcı olmuşlar
Carılar doğru ‘āşıqları
Beşāret kav olanlara
Yanar tīmārı sendedir
72b
Saña ‘āşıq olanlara
Ġaflet ḥarāmdır onlara
Ey āyine vech-i cemāl
Gözleri ḥ‘ābı sendedir

Her dem sefer ‘azmın eyler
Menzili cemālūñ senüñ
Ne müneccim ne ḥo remmāl
Açılur fālı sendedir

Vücūdda sen bulanlaruñ
Āb u gilden çıkanlaruñ
Uçub seyre varanlaruñ
Perr-ile bālī sendedir

Göñül çık bir şalā eyle
‘Āşıq oldu gül üstine
Dostı yüzün perdelemiş
Anun açarı sendedir

Yüz yigirmi dört biñ nebiden
Şefā‘atci sen olursun
Nübüvvet mühri nefsin evin
Talar tīmārı sendedir

Yā Muḥammed mi‘rāc ḥaḳḳı
Cümleni dergāha oḳı
Hiç Ḥaḳ’dan ayru görmenem
Vech-i cemālī sendedir

Her yere ḳademüñ ḳoysañ
Ura ‘āşıḳuñ yüzidir
Senüñ yüzün secde-gāhı
Ḳılar tīmārı sendedir

‘Ārifî Rabb’im dinler
Duymadılar sende haqqı
Meger ki sen duyduurasın
Anuñ duyarı sendedir

Mübârek dizleruñ habîb
Şaşdı ‘ibâdetden senüñ
Ümmet olan bu virdüñi
Dutar tîmârı sendedir

Bir meydandır senüñ yoluñ
Hîç ucı kıyı bilmeziz
73a
‘Āşık olan bu meydâne
Girer tîmârı sendedir

Mübârek endâmuñ senüñ
Nice pâkdir münezzehdir
Nice nâ-pâkler pâk olur
Diler tîmârı sendedir

Mübârek göbegüñ nûrı
Mişl-i ‘ummân deñizidir
Nice yüz biñ gelür teşne
Kınar tîmârı sendedir

Gör Ebû Cehl-i la‘îni
Nice lâ var yerdî dîni
Biñ kez böyle mu‘ciz gördi
Şekk ü gümânı sendedir

Mübârek ellerüñ senüñ
Dâ’im haqqâ nâlişdedir
‘Arşuñ kürsüñ yerüñ gögüñ
Cümle tîmârı sendedir

Mübârek gögsüñ ‘arş olmuş
Ferişteler oña dolmuş
Gönlüm saña meydân olmuş
Gör meydân eri kıdadır

Mübârek gerdânuñ senüñ
Şöyle uzun ‘arşa deger
Ha ‘arş ü kürs levh ü qalem
Dağı kalanı sendedir

Mübârek şakqaluñ müyü
Her birisi bir ‘alemdir
Dañla dostlaruñ şevkine
Durar tîmârı sendedir

Mübârek dudağıñ senüñ
Teprenür dergâh teprenür
Nûrlar hîl’at iner yere
Giyer tîmârı sendedir

Mübârek dişlerüñ şevki
Ha ‘aks eyler aya güne

Bu ay u gün seyyâreler
Döner tîmârı sendedir
73b
Mübârek dilüñ durmadın
Leyl ü nehâr Hâkķ'ı söyler
Derdine tîmâr bulmayan
Gelsün tîmârı sendedir

Mübârek dimâġuñ senüñ
Cebrâil'üñ bûyun alur
Müşġ âyine nisbet degül
Müşġ-i Tetâr'ı sendedir

Mübârek lafzuñdan gelen
Cümle melekler virdidir
Gelsün ehl-i kâmil olan
Kesb ü kemâli sendedir

Mübârek gönliñi bilmen
Genci hâkķdır daġl eylemen
Bilmedüġimi söyleyen
Söyle tîmârı sendedir

Mübârek burnuñuñ içi
Âb-ı hayâtdır 'âşıkâ
Her dem bu âb-ı hayâtı
İçer tîmârı sendedir

Kaşuñ gelür cânım alur
Gözüñ gelmiş cânım olur
Yüzüñ katı derde şalur
Derde tîmârı sendedir

Mübârek kara hâlelerüñ
Gördüm beni mest eyledi
Nişe ki her dem içerim
Hızır'uñ zülâli sendedir

Mübârek kipriġüñ oġdur
Cigerimde şûġluk eyler
Zihî ciger ki bütendir
Tîr ü kemânu sendedir

Mübârek gözüñi gördüm
Mişl lâ-mekân o imiş
Lâ-mekânuñ bî-nişânuñ
Bildim nişânı sendedir

Mübârek kulaġuñ senüñ
Cebrâil vaġyin işidir
74a
İndi yüz biñ kanadıyla
Geldi tîmârı sendedir

Mübârek eñseñi yüzden
Farķ eylemedi 'âşıküñ
Nire ki baġa yüz görür
Anuñ hayâli sendedir

Mübârek aňluňdan müdām
Nübüvvet doğar gün kimi
Ey tecellî kâr-ĥānesi
Yağar tîmârı sendedir

Mübârek başı üstüne
Baĥaň mi‘râc zâhir durmuş
Her dem saçuň zincîrine
Düşer tîmârı sendedir

Şöyle dîvâne olmuşum
Meskenim dağlar olupdur
Bađla zülfüň bir mûyına
Durur tîmârı sendedir

Yâ Muĥammed cismüň cemî‘
Tecellîdir aşıldandır
Ėalbi uyađ olanlaruň
Dolar tîmârı sendedir

Sen bir gözgüsün ey ĥabîb
Saňa baĥan özin görür
Her naķidir himmeti var
Alur tîmârı sendedir

Sen bir deňizsin ey řabîb
Dürden özge hîç nesne yok
Ėavvâs olan girer uzar
Direr tîmârı sendedir

Sen ĥo ilāhuň nûrısın
Geç nağar ol beşer diyen
Özini Ėaķķ’a vaşl iden
Menim tîmârım sendedir

Tecellüň ‘âşıkā deger
Gönlüň saňa ĥalvet ider
Her dem senüňle ĥalvete
Girer tîmârı sendedir
74b

Gör nigāruň tecellîsi
İki cihân çerāğıdır
Bu ‘Ėacizî pervānedir
Yanar tîmârı sendedir

Tecellüňa bā-velî olan
O dergāhuň avcıdır
Cemālüňa vaşl eylesin
Anuň duradı sendedir

Nûr Muĥammed Şalavât (Hikāyet Dost Cemālüne) (23)

Dost cemālüňa baĥdım
Anda nûr-sitân görürüm
Bülbülim bu tevĥîdüň
Tāze gülistân görürüm

Özinde gören yüzüñi
Tesbîh iderler söziñi
Senüñ alıcı göziñi
Nergis-i mestân görürüm

‘Aşıkım oldur kanı yok
Cemâlünüñ pâyânı yok
Dost gülünden ğayrı gül yok
Munca bâğ-sitân görürüm

Saňa beşâretdir bende
Özüñ bunda seyrüñ onda
‘Arş ü kürs levh [ü] kalemde
Tikilü sayvân görürüm

Giceler bî-dâr olanı
Nefsini daşra şalanı
Zâtuñdan haber vireni
Gökde pâsbân görürüm

Yıl olub esme her yaňa
Öziñi tapşur sen oňa
Gelen giden öñdin şoňa
Cümle bir elden görürüm

Görmez anı perdelü göz
‘İbret aluñ işidüñ söz
Kur’ân âyet tefsîr hadîş
Söyler o dilden görürüm
75a
Ondan ki tecellî kıpar
‘Arş ü kürsi göği öter
İner bu âşinânı dutar
Anı aşıldan görürüm

Cemâlünüñ gelür fâline
Her haçan baħsuñ hâline
Tecellünüñ ton zâhirine
Cigeri büryân görürüm

‘Arşa yitenler başları
Aşıldadır gerdişleri
Nefs oldurmaktır işleri
Eli tâze kan görürüm

Senüñ zâtuñ tecellîsi
Cismimi büryân eyledi
Kaşıyla kiprigüñ gözünü
Fitne-yi devrân görürüm

Cümle eşyâ diyer anı
Şer‘ine ğir yolın tanı
Resûle habîbim didi
‘Alî’ni aşlan görürüm

Ey ‘amâ bu nedir dime
Düşdüm anuñ kaçarına
Kânberim kûl bende ‘Alî

Ha şāh-ı merdān görürüm

Ey şehā devründe senüñ
Gör ne kemāl irdi baña
Bu zemistānuñ içinde
Bāğ ile bostān görürüm

Çıksun anuñ gözleri kim
“Laḥmüke laḥmī”⁶⁷ görmeye
Uşta seni bu cismime
Ruḥ-ile revān görürüm

Seni ḥaḳḳ bilmeyen kişi
İblīs olur anuñ pīşi
Gitmez ilerü hiç işi
Girüde kalan görürüm

Kim ki saña meyl eylemez
Dili zikrünü söylemez
75b
Gül yok bülbül seyr eylemez
Ḥār u ḥāristān görürüm

İşitmez kulağı kardır
Feyz ehlinden dā’im cardır
Şıfatına baḥsuñ ḥardır
Ha pūşt u pālān görürüm

Hay seni ḥaḳḳ bilen kişi
Saña lāyık her bir işi
Çevgānuña topdur başı
Yoluñda devān görürüm

Yoluña baş viren kişi
Başı üste görür ‘arşı
Gönli evi genc-i ḥaḳḳuñ
Nefs evin talan görürüm

Kim ki saña inkārı var
Senüñ ilen bu ḥālī var
Şeyṭān anuñ kalbin talar
Anı bī-imān görürüm

Zāhirin mü’min gösterir
İçi nifāk ilen dolu
Zehri cismine eridir
Ağulu ilan görürüm

Gāh şerī’atden dūr olam
Kulaḳ kar gözi kūr olam
Mü’min içinde ḥor olam
Galebe ziyān görürüm

Gāh dönerim zıkr eylerim
Gāh Allāh’a şükr eylerim

⁶⁷ Hz. Ali için söylendiği rivayet edilen bir söz. Ayrıntılı bilgi için; Ahmet Yıldırım, Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları, TDV Yayınları, Ankara 2009, s. 273.

Göñül ‘alemi açılır
Oturur sultân görürüm

Gāh olurum şekkden berī
Gelsün işitsün dīn eri
İki cihānuñ serveri
Nāzırını hān görürüm

Nübüvvet mihrinüñ zātı
Tevhīd olupdur ‘āleme
Bu tevhīdi bilmeyeni
Çār-pālu hayvān görürüm
76a
Şer‘iñ koyub yolsız giden
Dā’im nefse tīmār iden
Kul bende nefsine olan
Zincīr ü zindān görürüm

Sevenler Hakk kelāmını
Hakk yola viren cānını
O şaşıslaruñ cesedini
Yazılı Kur’ān görürüm

Sevmeyüben Kur’ān okur
Dā’im Kur’ān anı kaçır
Göñline damurmaz anı
Çöl ü beyābān görürüm

Berri şalub bahri dutmaz
O bahrūñ dürrlerin udmaz
Söyleşür cevābın almaz
İnce dürüst hān görürüm

Boynına seccāde şalur
Eline tesbīhin alur
Bir nefes Allāh’ı añmaz
Didügin yalan görürüm

Zāhid eger zāhirine
Durursa tesbīh ebedī
Bāṭını Hakk’ı añmasa
Men onı şeyṭān görürüm

Gökden melekler çağırur
Ġāfil ötdi bāzaruñız
Cān virirsiz cānān virir
Kurulu dükkān görürüm

Siz bu demi o dem bilüñ
Hakk Çalab’ım kādı olur
Bir nefes unutmaz ötmez
Kurulu mizān görürüm

‘Amel-i şālihim olmasa
Şevāb mizāna gelmese
Luṭf u keremüñ olmasa
Maḥşer ü tūfān görürüm

Kim dergāhuñdan dilenür
Cemālūñ aña görünür
76b
Nice ‘āşī bağışlanur
Hoş ulu dīvān görürüm

Cümle eşyāya dolmuşsun
Araya perde şalmışsın
Ancak perde gökde degül
İlden ulusdan görürüm

Her gördüğün ğayra dime
Meniligün ‘arz eyleme
Gözüm sen minnet eyleme
Ben bunu dostdan görürüm

Böyle iderler verzişi
Namāz orūc tesbīh işi
Maḥbūb-ı ḥaḳḳdır ol kişi
O şahşı ḥāşşdan görürüm

Hem viren sensin alan sen
Hem cān sensin hem ten sen
Hem görünen sen gören sen
Gör ki ne āsān görürüm

Dañla bundan küçesi siz
Ölüm şuyun içesi siz
Anda ‘āciz olmayasız
Cümleni mihmān görürüm

Dañla Haşirda ey şanem
Cümle vāşıl dīdāruña
Bu ‘Ācizī rū-siyāhı
Ḥāk-ile yeksān görürüm

Nice nebtün rū-siyāhuñ
Yüzini yuyucu odur
Şefā‘at eyleyen odur
Ḥabīb-i sübhān görürüm

Nūr Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet-i Nigār) (24)

Gider cān üzülür tenden
Nigārā yüzüñi görsem
Olur luṭf u kerem senden
Nigārā yüzüñi görsem

Bu hestilik gider benden
Nigārā yüzüñi görsem
77a
Ki hestiler olur ‘āşī
Ki nist ol bulasın ḥāşşı
Gider bu ḳalbimün pāsı
Nigārā yüzüñi görsem

Ne ‘aceb devr-i zamāne
Daḡı ḳalemün māle cāne

Serem yoluñda sāmāne
Nigārā yüzüñi görsem

N’ola görsem seni ey yār
Bu kadar luṭf ki sende var
Serem cemī‘ sere serdār
Nigārā yüzüñi görsem

Bu hestī beni hār eyler
Öñümde çok dīvār eyler
Gider eşyā dīvār olsa
Nigārā yüzüñi görsem

Bu dünyā dünı ‘adūlar
Zerre hicāb olmaz bular
Açılur baḡlu kapular
Nigārā yüzüñi görsem

Baṇa gökler küşād olur
Melekler selāmım alur
Hūriler qarşuma gelür
Nigārā yüzüñi görsem

Baṇa gökler küşād olur
Ki dergāh menzilim olur
Cemālūñ baṇa görünür
Nigārā yüzüñi görsem

Yüzüm yüzüña tuş olur
Tecellīñ baṇa hūş olur
Ne dılesem o baḡş olur
Nigārā yüzüñi görsem

Bu yüz ki munca görürüm
Kamu yüzde senūñ mührüñ
77b
Bozulmazsın uran mührüm
Nigārā yüzüñi görsem

Gel ey qabimde ser-māye
Māil olman güne aya
Ki sensiz baḡman eşyāya
Nigārā yüzüñi görsem

Ki eşyā sensizin ḡarām
Tecellüñdür baṇa iḡrām
Olur cümle işim tamām
Nigārā yüzüñi görsem

Saṇa inanmayan merdūd
Eylemez ol özine sūd
Olurum cümleye maḡşūd
Nigārā yüzüñi görsem

Dutulmaz hīç neden göñlüm
Tecelliden dolagörem
Açılur ebedī gürem
Nigārā yüzüñi görsem

Yüzün benim âyinemdir
Beni gören dir n'eñdir
Benim nem küllî vechüñdür
Nigârâ yüzüñi görsem

Bu ilün ta'nesi baña
Ki bi'llâh zerrece gelmez
O ta'ne baña senden fetḥ
Nigârâ yüzüñi görsem

Senün yüzün gören yüzler
Yüzüñden gayrıya baḥmaz
Ki gayr benim bu eşyâda
Nigârâ yüzüñi görsem

Bu derde düşmüşüm her gün
Görem dâ'im senün ḥüsñüñ
Düşer bu kalbim şevķüñ
Nigârâ yüzüñi görsem

Ki ansız günüm olmasun
Gülersem gülüm olmasun
O yüzsiz dilim olmasun
Nigârâ yüzüñi görsem
78a

Şafâ vü zevķilen olan
Görür her dem cemâlünü
Bize naḳd olur uşbu dem
Nigârâ yüzüñi görsem

Yüzün muşḥafdır ey dilber
Açub yüziñde okurum
Ki ansız baña nokṭa yok
Nigârâ yüzüñi görsem

Saña yeter ne söz olur
Bu cân ü cism göz olur
Seni gören daḥ yüz olur
Nigârâ yüzüñi görsem

Yüzün bağına ey dilber
Düşem bülbül olam onda
Yüzümden açıla güller
Nigârâ yüzüñi görsem

Seni gördüm yüzün gül gül
Yüzün güline ben bülbül
Daḥı bu göz ḥâcet degül
Nigârâ yüzüñi görsem

Gül açıldı mâh-ı tâbân
Gözün aç uyḥudan uyan
Olurum mest ü şeydâ men
Nigârâ yüzüñi görsem

Baña şavm u şalât sensin
Baña kevşer Fırât sensin

Baḥa Qadr ü Berāt sensin
Nigārā yüzüñi görsem

Tecellüñ oḡı cānuma
Deger her dem feraḥ eyler
Şifāsından ziyān olur
Nigārā yüzüñi görsem

Yüzüm dutdum dā'im saña
Gören raḥmı gelür baña
Melek secde kılar saña
Nigārā yüzüñi görsem

Bu ay ü gün seyyāreler
Senüñ yüzüñ görmek diler
78b
Olurum cümleye vuşlat
Nigārā yüzüñi görsem

Melekler çünki 'arşdadır
Gice gündüz bu işdedir
Yüzüñ için nālişdedir
Nigārā yüzüñi görsem

Yüzüñ görmek ha bir sözdür
Seni gören ile sözdür
Nālişim gice gündüzdür
Nigārā yüzüñi görsem

Senüñ yüzüñ tecellisi
Dā'im eşyānı mest eyler
Olurum eşyādan ğayrı
Nigārā yüzüñi görsem

Yüzüñdür mi'rācum benim
Saña qurbān cānum tenüm
Tükendi şabr u ārāmum
Nigārā yüzüñi görsem

Yüzüñ tācum başum üste
Gözüm üste kaşum üste
Yüzüñ dā'im işüm üste
Nigārā yüzüñi görsem

Nigārā yüzüñi görsem
Bu derdimi saña disem
Olur bu derdime devā
Nigārā yüzüñi görsem

Devāsız derde düşmüşem
Ki hiç kim derdimi bilmez
Baña tīmār olur senden
Nigārā yüzüñi görsem

Özin şalan saña irer
Özin vaşluñla bir eyler
Çıkan mi'rāca yüz görür
Nigārā yüzüñi görsem

Senüñ bir kez yüzüñ gören
Dā'im dili şā'im olur
Anı şanma gāh ü bî-gāh
Yüzüñ aña kâ'im olur
79a
Aşıldan baḥş dā'im olur
Nigārā yüzüñi görsem

Yüzüñ dā'im baña imām
Cemî' müşkil olur tamām
Ṭamu odı olur ḥarām
Nigārā yüzüñi görsem

Baña ma'būd yüzüñ olmuş
Benim yolum izüñ olmuş
Baña tesbîḥ sözüñ olmuş
Nigārā yüzüñi görsem

Senüñ mihrüñ içim olmuş
Baña secde saçüñ olmuş
Seni sevmek suçum olmuş
Nigārā yüzüñi görsem

Yüzüñ olmuş ābım benim
Ṭahāret bünyādım benim
Yüzüñdür miḥrābım benim
Nigārā yüzüñi görsem

Yüzüñ Ka'be'dir ey şanem
Ben aña secde eylerem
Ḥacım bil ḥacc-ı ekberdir
Nigārā yüzüñi görsem

Nigārım dilberüm şūḥum
Saña qurbān cānum şāhum
Senüñ yüzüñ benim şeyḥüm
Nigārā yüzüñi görsem

Şeyḥim sensin cānum qurbān
N'ola bir dem olam mihmān
Yüzüñde okurum Qur'ān
Nigārā yüzüñi görsem

Ḳuru ten ben cānum sensin
Benim oḥudugum sensin
Oḥıyan sen oḥıdan sen
Nigārā yüzüñi görsem

Senüñ sevgüñ ḥo pinhāndır
Cemî' sırr saña 'ıyāndır
Şırāṭ bi'llāh bî-niṣāndır
Nigārā yüzüñi görsem
79b

Saña cān viren cān olur
Yüzüñ aña mekān olur
Mizān daḥ lā-mekān olur
Nigārā yüzüñi görsem

Yazılır nāmeme yiglik
Ferişteler olur peyk
Cevābıma gelür lebbeyk
Nigārā yüzüñi görsem

Ey merd-mān yüze baḥuñ
Göñül her dem aña toḥuñ
İraḳ menzil olur yaḥun
Nigārā yüzüñi görsem

Benim cānum sen olursun
Meni menlikden alursun
Ben olmanım sen olursun
Nigārā yüzüñi görsem

Baňa seyr-i sülük sensin
Giden seyre iye sensin
Tecellisin bu eṣyāya
Nigārā yüzüñi görsem

Baňa cennet serā sensin
Baňa ḥiṣār ḳal‘a sensin
Baňa ‘arş-ı ‘alā sensin
Nigārā yüzüñi görsem

Her an ṣaḥṣ ki seni bilür
Dā‘im ‘ummānda dürr alur
İki cihān benim olur
Nigārā yüzüñi görsem

Ḥayf ki ben seni bilmen
Bu derdime devā bulman
‘Ācizī dir ‘āciz olman
Nigārā yüzüñi görsem

Nūr Muḥammed Ṣalavāt (Ḥikāyet Söyle Ṣaddaḳ) (25)

Gelüñ ‘acāib işidüñ
Söylen ṣaddaḳ yā Muḥammed
Anuñ nūrından bu eṣyā
Söyleñ ṣaddaḳ yā Muḥammed
80a
Ol gün ki o nūr uruldu
O nūr Ḥaḳḳ nūrından oldu
“أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ” didi ⁶⁸
Söyleñ ṣaddaḳ yā Muḥammed

“Elestünden” cümle rûḥlar
Ādemi sebep eyledi
Ādem dünyānı doldurdu
Söyle ṣaddaḳ yā Muḥammed

Cān Muḥammed‘üñ nūrını
Ādemde pinhān eyledi
Cümle melek secde kıldı

⁶⁸ Araf sureti 172. âyetten “Ben sizin Rabbiniz değil miyim” manasına gelen kısmi iktibas.

Didi şaddaḡ yā Muḡammed

Atanuñ bilinden geldüñ
Ananuñ raḡmine düşdüñ
O nürdan perveriş yidüñ
Söyle şaddaḡ yā Muḡammed

Bir melek seni bildi
El ayaḡ nuṡḡa getürdi
Ol meleküñ ḡaḡḡı budur
Söyle şaddaḡ yā Muḡammed

Ol gün ki dünyāya geldüñ
Beşer olduñ sane girdüñ
Muḡammed ümmeti olduñ
Söyle şaddaḡ yā Muḡammed

Ḥayr u şerrüñi yazmaḡa
Melekler indi çinñuñe
Muḡammed ḡoymaz yazmaḡa
Söyle şaddaḡ yā Muḡammed

Gezdüñ çoḡ zamān nā-bāliḡ
Yazmadı anlar suçuñı
Hemān dem ki bāliḡ olduñ
Söyle şaddaḡ yā Muḡammed

Hemān dem ki bāliḡ olduñ
Biş vaḡt namāz vāciḡ saña
Secdeñ rüy-ı Muḡammed
Söyle şaddaḡ yā Muḡammed

Göñlüm Muḡammed'i diler
Dilüm Muḡammed'i öger
80b
Diñle müşkilüñ ḡall olur
Söyle şaddaḡ yā Muḡammed

Bu çār 'anāşır içinde
İblis senüñ düşmenüñdür
İblis seni göre ḡaça
Söyle şaddaḡ yā Muḡammed

Ger 'aḡluñ saña yār ise
Unutma Muḡammed adın
Ger biñ yıl 'ömrüñ var ise
Söyle şaddaḡ yā Muḡammed

Melek Almūt saña gelür
Çengeli batmaz cānuña
Cānuñı ḡilm ilen alur
Söyle şaddaḡ yā Muḡammed

Ol gün ki ḡabre ḡoyarlar
Münker Nekir gelür saña
Şorar Tañruñ peyḡamberüñ
Söyle şaddaḡ yā Muḡammed

Anlar ta‘accüb alalar
Dinmeyüb āmūş olalar
Dolaşmayuban gideler
Söyle şadda yā Muammed

Eyle bil bu ün aşr oldu
alāyık nefsie aldı
‘İlmi üstüa durdı
Söyle şadda yā Muammed

Yüz yigirmi dört bi nebī
Olar öz nefsie alur
Şefā‘atci resūl olur
Söyle şadda yā Muammed

Seni ekerler mīzāa
ayr ile şerrü şormaa
Muammed mīzā nāırı
Söyle şadda yā Muammed

Andan ekerler şırāa
orkma seyrilmez ayauı
Muammed olur dayauı
Söyle şadda yā Muammed
81a

Anu altda kükreler amu
Benī Ādem gelsün diyü
Anı söndüren Muammed
Söyle şadda yā Muammed

Muammed ol Muammed’dır
Bir gice mi‘rāc eyledi
üriler arşuya ıdı
Didi şadda yā Muammed

a te‘ālā cennetini
Bezemiş Muammed iün
Bir nāar bamadı ötdi
Söyle şadda yā Muammed

Bir nāar bamadı ötdi
Sidretü’l-müntehāya yitdi
Cebrāil’i anda oydı
Söyle şadda yā Muammed

Cebrāil aldı ol gitdi
a’un dergāına yetdi
Dergāa ulule dūşdı
Söyle şadda yā Muammed

a aa abībim didi
aırdı baa gel didi
a ile yüz-be-yüz oldu
Söyle şadda yā Muammed

a ile yüz-be-yüz oldu
Ol ümmetini diledi
Ümmetler bat-var oldu

Söyle şaddaḡ yā Muḡammed

Ol gün ki yüz-be-yüz oldu
Tıksan biñ ḡacet diledi
Cümlesini ḡall eyledi
Söyle şaddaḡ yā Muḡammed

Siz Muḡammed'ün nūrını
Taḡḡik bilün aşıldandır
Aşlıydı yine aşı oldu
Söyle şaddaḡ yā Muḡammed
81b
Bunca yolu gitdi geldi
Yolu ümmet için koydı
Geldi yüzün ıssı gördü
Söyle şaddaḡ yā Muḡammed

Muṡtafā medḡin söyledün
Cemā'ate 'arz eyledün
Beşerde sen 'Āciz olduñ
Söyle şaddaḡ yā Muḡammed

Nūr Muḡammed Şalavāt (Ḥikāyet-i Cemāl) (26)

Ḳur'ān'un ma'nāsın beyān
İden dilber cemālündür
Beni vişālüña ḡayrān
İden dilber cemālündür

Eger nazār itseñ daşa
Ol nuṡḡa gele söyleşe
Şol bülbül-i şeydā gibi
Öten dilber cemālündür

İki cihānda maḡşūdum
Vişālüña irişmekdir
Göñül sensiz ḡarār dutmaz
Vaṡan dilber cemālündür

Resül ḡadişde söylemiş
Ḥayā sözde imān olmaz
Beni ḡayāsız eyleyen
Aṡan dilber cemālündür

Ḳul Yūsuf aydur Ya'ḡūb'a
Dellāller eline düşdüm
Beni bāzāra şaluban
Şatan dilber cemālündür

Kimse bilebilmez sırrın
Görebilmez biñde birin
Dergāhuñdan deryā dürrin
Şaṡan dilber cemālündür

Mihrin göñüllere şalub
Deryā-yı ma'nāya dalub
Görünüben cānlar alub
Ḳaṡan dilber cemālündür

82a

Seni bilürler iş ile
Bilmek olmaz teşvîş ile
Bu devr ilen gerdiş ile
Dutan dilber cemâlündür

İş oldur ki senüñlendir
Sen cānsın ol kuru tendir
Ten fenā olub gidendir
Kalan dilber cemâlündür

Kim ki senden gayrı bilmez
Dü cihān gözine ilmez
O cānı ‘Āzrāil almaz
Alan dilber cemâlündür

Girdim gönül meydānına
Çevgāña top olmağa
Meydān cemāl cevgān cemāl
Çalan dilber cemâlündür

Ha gitdün maşrıķ-i zemīne
Ha geldün mağrib-i zemīne
Bu on sekiz biñ ‘ālemi
Gezen dilber cemâlündür

Dolmuşsun yer ilen göge
İgne başaruñ yiri yok
Hem igneni dutan cemāl
Başan dilber cemâlündür

Resūli getürün yāde
Eyyüb havāledir qurda
İbrāhīm’i yanar oda
Atan dilber cemâlündür

Resūli getürün yāde
Bizi ğafletden uyara
O Yūnus’ı o deryāde
Atan dilber cemâlündür

Her gönül olsa senüñle
Seni gelmez hergiz dile
Kurd olub Eyyüb tenine
Düşen dilber cemâlündür

Mihrin gönüllere şalub
Deryā-yı ma’nāya dalub
82b

O Cercis’e menşār olub
Yārān dilber cemâlündür

Halil’i şalmışsın nāre
Ya’küb’ı şalmışsın zāre
Bîçāre Manşūr’ı dāre
Asan dilber cemâlündür

Gice olmuş ihyā için
Göklere yol ‘İsā için
Hem Fir‘avn [u] Mūsā için
Başan dilber cemālündür

Zālimlerün boynun buran
Miskînlere arħa duran
Nuħ kavmini fenā kılan
Tūfān dilber cemālündür

Hem yok yerden var eyleyen
Ha mı nutqda hep söyleyen
‘Ād kavmin fenā eyleyen
Esen dilber cemālündür

Yoluñda şarf iden cānı
Kim cān virmez görmez seni
Karārsız Nesimī tenin
Şoyan dilber cemālündür

Seni görse biñ kez günde
Sensiz nefes ħarām onda
Ĥazret-i Ĥızır’ı zinde
İden dilber cemālündür

Kim ki görse anuñ yüzün
Oldur merdānlarda güzün
Nāzırınıñ zāhir güzün
Alan dilber cemālündür

Cümle enbiyā bāṭinī
‘Alī şirün heybetini
İskender’ün zūlmātını
Açan dilber cemālündür

Gelün oluñ şekkden berī
Server idi ol dīn erī
‘Alī ilen ol Ĥayber’i
Yıħan dilber cemālündür
83a

Hem inen taħte’ş-şerāya
Hem çıkan ‘arş-ı ‘ālāya
Hem bunda giñ gönüllere
Dolan dilber cemālündür

Hem ‘āşıqları olduran
Hem gizlü gencin bildiren
Hem degüb Tūr’ı yandıran
Yaħan dilber cemālündür

Hem ĥükm eyleyüben yile
Dolubanı gök ü yere
Hem şu gibi eyleden ile
Aħan dilber cemālündür

Ol bilür maħbūblar yigin
Ol tiker lā-mekān begin
Tā elestden ĥaşra degin

Haşır dilber cemālūndür

Çoklar seni görmek ister
Cesedden çıkmadın olmaz
Anı cesedden daşraya
Şalan dilber cemālūndür

Girdim bu gönül şehrine
Nefsün yüz biñdir çerisi
Çalub anı dağıtdıran
Kıran dilber cemālūndür

Bir dağ girdim bu gönüle
Meydāna ben dolam didim
Ben dolmağa yer bulmadım
Dolan dilber cemālūndür

Nūruñ dolupdur postına
Görmese olur destine
Gün tek hālāyık üstüne
Düşen dilber cemālūndür

Göñülleri mesken kılan
Cüz'iyātdan küllī viren
Ay tek zulmātı gideren
Rūşen dilber cemālūndür

Mihrin göñüllere şalur
Tecellilen cānum alur
83b
Yaradılmış fenā olur
Kalan dilber cemālūndür

Sensin hāzır kamu yerde
Sensiz nefes olmaz erde
Götürildi cümle perde
'ıyān dilber cemālūndür

Perde gitdi 'ıyān oldı
Seyr menzili nişān oldı
Kimse nişān virebilmez
Nişān dilber cemālūndür

Gel gör Ādem ne haldedir
Dün ü günü vebāldedir
Mağşūdumuz cemāldedir
Viren dilber cemālūndür

Bu Ācizī'nün mağşūdı
Nāzırı hāk-i pāyidir
Bu payda hāk olanı pāk
İden dilber cemālūndür

Nūr Muhammed Şalavāt (Hikāyet Dilber Cemālūñ) (27)

Dilber cemālūñ şem'ine
Egilüben dāl olmuşam
Cesed beni getürmedi

Çıkuban abdāl olmuşam

Yay benim yaz benim
Kış benim güz benim
Uşbu zamāne revnākı
Ben küllī devrān olmuşam

Yıl benim ay benim
Yoḥsul benim bāy benim
Hefte döner ādīneyim
Ağızlara dad olmuşam

Ḥasūd degülem saḥīyem
Zālīmleṛüñ düzaḥsıyam
Dīdār için daban şuran
Mağarada mār olmuşam

Ḥaşır benim şefi‘ benim
Ḥūrī benim kuşūr benim
84a
Kimse bilmez kandalığım
Hem āşikāresiz olmuşam

Benim ḥayālīm sendedir
Seni birlenen bendedir
Dostuñ vişāli bendedir
Ānuñ için şād olmuşam

Gāh deñizlere dalarım
Kaderi saçuñda bularım
Gündüz şem‘üña yanarım
Gicesi bī-dār olmuşam

Aşlıña dön sen daḥı git
Cezā itdi baña pelīd
Olam yilde tāze şehīd
Hem yine ‘āşūr olmuşam

Cümle melek perr ü bāli
Ehl-i seyrüñ zevk ü ḥālī
Ehl-i behiştüñ cenneti
Zālīmleṛe nār olmuşam

Hem cennāt u ḥūr olmuşam
İsrāfīle şūr olmuşam
Hem Manşūr‘uñ dārı benim
Hem Mūsā‘ya Tūr olmuşam

Benim seng-i şaḥrā daşı
Zemīn āsumān güneşi
Hem o Nemrūd‘uñ āteşi
Ḥalīl‘e gülzār olmuşam

Benim ol Kudūs mübārek
Hem muşḥafım hem tebārek
Muştafā‘ya mağarada
Hem mūnis ü yār olmuşam

Baḥa mīzān k̄urulası
Hem gūnāhum hem iyese
Hem mīzānı çeken benim
Hem yine mīzān olmuşam

Mīzāna dartam gūnāhum
Gūn geldikce artar āhum
Hem şırāṭuñ köprüsiyüm
Cennete Rıd̄vān olmuşam
84b
Hem birim güneş ay ilen
Gezerim yoḥsul bāy ilen
‘Ābidlere şavm u şalāt
Ḥācılara ḥacc olmuşam

Ay u gūnūñ ṭulū’sıyam
Deñizlerūñ cevheriyem
Hem bu yerlerūñ qarārı
Göklere mi’rāc olmuşam

Cennet benim ḥūrī benim
Kevşer benim ṭūbā benim
Cümle ‘āşıkūñ ma’sūkı
Ben küllī dīdār olmuşam

Dānendeler bu işde māt
Hem başarım hem başarāt
Ben beşerim tenim mir’āt
‘Āleme gözgü olmuşam

Gör beni kim ben nice dürr olmuşam
Bir dürr içün deryāya k̄ul olmuşam

Olmuşam cümle cesed başdan başa
Cümle derde Ḥaḳḳ ilen bir olmuşam

Cümle eşyānuñ yāriyem
Bī-niṣānuñ niṣāniyam
Yokdur bende ten ü cesed
Mişl-i lā-mekān olmuşam

Bil beni kim ‘Āciz benim⁶⁹
Ḥālimdir ki uşta diyem
Hiç bende menlik k̄almadı
Aşlım ilen bir olmuşam

Başdan ayağa yardılar
Ya’nī ki hüner kıldılar
Tenimden postum aldılar
Bu postu Ḥaḳḳ’dan alanam

Nūr Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet-i Mescid) (28)

Durdum mescide gitmege
Mescidi dolu nūr gördüm
Īmān ḥiṣāra şalmağa

⁶⁹ Nesīmī’yem.

Ėayr yok ııřārı pır gırdüm
85a

Pırũ ĩřārına giren
Taĥķķ cennet onuń imiř
Girdim cennetũ iĥine
Cenneti dolu ĥır gırdüm

Cehd idildim pırı gırem
Anũ sırlarına irem
Ėaĥķ-ile pırı farķ idem
İdebilmedim bir gırdüm

Ehl-i mescid olan erdir
Resũle veled-püserdir
Yaz kış bũyı mu‘attardır
Dost cemālini gül gırdüm

‘Ömrin mescidde şarf iden
Dā’im seyri gũlzār imiş
O gũlden ayru olmadı
Anı gũle bũlbũl gırdüm

Cümle eřyā doludur Ėaĥķ
Ĥālib gızüń aĥ sen de baķ
Ėaĥ’dan özge ĥayrı yokdur
Gırmeyen gızi kır gırdüm

Ėaĥ’dan ıraķ nefse yavuk
Ėĥreti yok dũnyāsı ĥoķ
Mũhr-i nũbüvvet anda yok
Anũ ĥalbini ĥıl gırdüm

Öt bu nefs-i emmāreden
Bir āĥiret kesb eylegil
Ĥābi‘-i nefs olanları
Dā’im ilāhdan dũr gırdüm

Bu sendeki pır zātıdır
Ĥıg bişüren ‘ařķ odıdır
Gırünen Ėaĥķ řıfātıdır
Biri birinden bol gırdüm

Ėaĥķ řıfātın gıren kişi
Ėaĥķ iledir dā’im işi
Aşılda anũ gerdişi
Aç ile anı bir gırdüm

Saņa iren ĥaĥķa irer
Seni gıren ĥaĥķı gırür
85b
Sızini bĩ-ĥicāb sızler
Durduğı yeri Ĥır gırdüm

Ehl-i Ėaĥķ Ėaĥ’dan ayrılmaz
Onlar bir dem Ėaĥķ’sız olmaz
Eřyāda niřān bulunmaz
Bunı ‘acāib sır gırdüm

Pîr bir ‘acāib kân imiş
Lā-mekāna sultān imiş
Bir elinde mîzān imiş
Hem bir elinde şûr imiş

Nefsün hilāfın iderler
Kuru yerden dürr direrler
Sözlerin Hakk’a söylerler
Yārānmiş muḳbil gördüm

Nefsi şaru bir dem aḥmaz
Nefs zünnārın bile taḥmaz
Hakk’dan özge ḡayra baḥmaz
Dünyāda böyle ḥāl gördüm

Yokdur dünyānuñ vefāsı
Baḥta vardır Hakk’dır kesi
Kiminün kemḥā geyesi
Kimün egninde şal gördüm

Oluñ dā’im bu fikr ile
Ḳalbünüz dolsun zıkr ile
Dimek işitmek Hakk ile
Bundan özgesin ḳāl gördüm

Teni şaluban giderler
Her nefes mi’rāc iderler
Özlerin fenā iderler
Ne güzel yavuḳ yol gördüm

Yol ehlisen çık bu tenden
Öt bu nefsinı vaṭandan
Cümle insāndan ḥayvāndan
Bu ‘Ācizi’ni ḥor gördüm

Nūr Muhammed Şalavāt (Hikāyet Yaḳîn Bil) (29)

Yaḳîn bil bu cesedün cānı yokdur
O cāndır bu cesedde mişl yokdur
86a
O cāndır mişl hem bî-mişl olupdur
O cāndır cümle eşyāya dolupdur

Bu cān ol ten ile topraḡa vardı
O cān gitmeyüben bu tene girdi

O cān gitmeyüben bir işe ḳaldı
Gerek kim bile idün nişe ḳaldı

O cān ḳaldı siler göz gözgi pāsını
Siler gözgünün içini daşını

O cān gözgüye baḥub görünendir
O cān bu cāna dem dem yörenendir

O cān ḳā’im durupdur öz işine
İş iyesi dā’imdir verzişine

O cāna irişen irdi murāda
O cān şefî‘ olur biliş ü yāda

O cānuñ hāşılı mühr-i nübüvvet
O mühre irmeyenler oldılar māt

O cāna cümle melek secde kıldı
O cāna Cebreîl cur’a getürdi

O cānuñ Cebreîl’dir peyk-i yāri
Bilmezsın anuñ o yüz uyarı

Beyle bil ol cānı dā’im uyağdır
Bilür her nefesi şöyle siyāğdır

O cāndır cümle t̤alibüñ ümīdi
Zākirüñ zikri sâcidüñ sücûdi

O cāndır bu t̤alibüñ bahri olan
İrer bahre ‘âkıbet nehrî olan

O cāndır bu bahre gavvâş olan
O cāndır dürr çıkaruban haşş olan

O cāndır dürr-i vaḥdet genc-i pinhān
O cāna yer ü gökdür cümle yeksān

O cāndır ondan özge ğayrı yokdur
O cānı sevmeyenden Hakk ırakdır

O cāndır hā o cāndır hā o cāndır
Bu cānuñı o cāna sen uyandır

Bu cānuñı o cāna teslim eyle
Ki nefsdan kurtulub aña yol eyle

O cāndan bu cānuña bir haber vir
Oyuñdan cān kuşına bāl ü perr vir
86b
Uçasın perr ile cāna konasın
Cesedlen cān ilen o cān olasın

O cān pinhān olupdur cān içinde
Odur ḥükm eyleyen sultān içinde

O cāndır kim o cānsız kimse olmaz
O cān bu tendedir ten ıssı bilmez

O cāndır göklere mi‘rāc olupdur
O cāndır ḥacılara ḥacc olupdur

İresin ol cāna nācî olasın
Ṭavāf idübeni ḥacı olasın

O cāndır göklere mi‘rāc olupdur
O cāndır ‘arş u kürse t̤ac olupdur

O cāndır cümle cānsızlar cānı hem
O cāndır hürd u sāl u varı hem

O cāndır cümle melek perr ü bāli
Bī-niṣāndır o cānuñ mülk ü mālı

O cāndır cümle göklerin kilidi
O cāndır cümle eşyānı büridi

O cāndır cümle göklerin zīneti
O cāndır ehl-i Hāḡḡ'ın sır-ı zātı

O cāndır seyr iden taḡte's-serānı
O cāndır taḡt eyleyen lā-mekānı

O cāndır lā-mekānuñ cevheri hem
O cāndır bī-niṣānuñ niṣānı hem

O cāndır mizān üste nāzır olan
O cāndır yerde gökde ḡāzır olan

O cāndır sırāta köpri olupdur
O cāndır Ka'benün ḡalbi olupdur

O cāndır iresin nācī olasin
O cānı bulasin Hāḡḡ'ı bulasin

O cāndır geh mürīd geh pīr olan
O cāndır aṣlına dönüb bir olan

O cān pinhān olupdur cān içinde
O cāndır söylenen Ḳur'ān içinde

O cāndır bu cānların cümle cānidır
O cān yol ehline Hāḡḡ'ı tanıdır

O cān oldur ki hīḡ gitmez aradan
O cāna ḡayrān olupdur yaradan
87a

İraḡ ṣanma o cānı sendedir ol
O cāna yoḡdur ölüm zindedir ol

O cān oldur ki hīḡ Hāḡ'dan ayrılmaz
Ölen 'Ācizī'dir nāzırılmaz

Baḡıṣlaḡıl bu 'Āciz'ün ḡünāhın
Öz elünle yu anuñ rū-siyāhın

Unutmayuñ bu 'Āciz'i du'ādan
Ḥudāyā sen dūr itme Muṣṡafā'dan

Cemā'at dileyelüm sizi bizi
O cān ile ḡopara ḡaşrımızı

Nūr Muḡammed Ṣalavāt (Ḥikāyet Bir İş Var) (30)

Bir iş var bu arada mu'teberdir
Ki Hāḡ'dan bendelere bir ḡaberdir

Gerek kim bu haberi sen bileydün
İşidüb Hakk söze şaddak diyeydün

Koyayduñ hesteligün bir arada
Özüñi Hakk yolunda seyr ideydün

Güvenürsen rükū'um var sücüdum
Rükū'yı sücüdı Hakk'a kılayduñ

Huzürsüz destmāzuñ yok namāzı
Namāzuñ niyāzuñ haqqı bileydün

Bağarlar gözgüye cemāl görürler
Şalınmış gözgü gerek sen olayduñ

Diyersin ki bu kāfır ol müselmān
Gerek yaḥşı yamanı bir bileydün

Gerek sen her nefes haqqı bulayduñ
Tamāmet haqqıyla dolu olayduñ

İdeydün ḥāklık ile ḥidmeti sen
Ululardan daḥı ulu olayduñ

İceydün gelmemiş kadehleri sen
Delülerden daḥı delü olayduñ

Bileydün 'arş ü kürsüñ pūşidesin
Ki ḳalbūña baḥub ḥaber vireydün

Ki 'arşdan baḥuban taḥte's-serāya
Ki her kūşe be-kūşe seyr ideydün

Olayduñ lā-mekānuñ cevheri sen
Bî-nişānuñ nişānını bulayduñ
87b
Gerek ki seyr ideydün lā-mekānı her nefesde
Ki ar tükenüb aşla döneydün

Ki Hakksız nefes almaz ehl-i Hakk'lar
Gerek ki sen daḥı eyle olayduñ

Yürürsen yerde Hakksız başma kadem
Kadem Hakksız yere sen başmayayduñ

Ki haqquñ meskeniymiş genc-i pinhān
Gerek sen genc-i pinhānı bileydün

Ḳaçan baḥsañ 'ıyāndır Hakk-ı cemāl
Cesed yokdur arada cān olayduñ

Ki cām içen aradan gitmez imiş
Cesed başdan ayağa cān olayduñ

Bulut tek hicāb olma gün yüzine
Tecellî 'āleme gün tek vireydün

Olagör deryā ki dürr anda olur
Ne deryā kim özün dağ dürr olayduñ

Dürre baķub göreydüñ dost cemālin
Görenle gösterenle bir olayduñ

Gögüz ķakub diyersin ‘ilmi belleyem
Bilirdüñ ‘ilm-i rabbānī bileydüñ

Oķursun ‘ilmi yetürgil kemāle
Kemāl oldur ki sen Hāķķ’ı bulayduñ

Virirsin her nefes maķşūdı nefsüñ
Ki maķşūd ol durur hāķķı bileydüñ

Hāķķı bir bil geķ aķı ikilikden
Resül-i Hāķķ Hāķķ’ı hem Hāķķ bileydüñ

Ne iş bünyād idersin men dimesen
Aradan men gidüben sen ķalayduñ

Bağışlayduñ ‘Ācizī’nüñ günāhın
Bozayduñ yinleden yine düzeydüñ

Nūr Muħammed Şalavāt (Hikāyet Pīr Çoban) (31)

Yetürüñ biñ şalavāt Muştafā’ya
Dağı biñ kez nebīyü’l-müctebāya

Hāķķ’a yetmeklige yol isteyenler
Olardan yol olur size Hudāya

Olardır işbu dünyānuñ ķararı
Olarsız kimse irmez cāvidāna
88a
Olaruñ merdine virüñ şalavāt
Ki ķalbünüñz ola mü’mine mir’āt

Oları tanıyuñ görüñ bilüñ siz
Olara cānuñız ķurbān ķıluñ siz

Olardır ki olar içdi aģular
İraķdan yakını ol aģu yıķar

Onı bilüñ ol onlardan oldu
Ulu iken cihāna nice geldi

Gezer idim nā-gāh öz hālīm idi
Gelüben ol hālīni baña didi

Atam bilinde şaķlardım atamı
Tabāķat tābi’ idi baña ķamı
Nāgeh bir gün ulu gördüm atamı
Ulu bilinde ben seyrān idenim

Ulu ķaldı niķe günler arada
Cānını girü vire ol yarada
Sölenür bir kerāmet çok arada

Yügüş müşkilleri ben hall kılanam

Anadan doğubanı zāhir oldum
Bi-ḥamdüli'llāh ki aṣl-ile bir oldum
Cihānda çoban oldumsa pīr oldum
Beni söyle ki ben ulu divānım

Ḳumaş geymes idim binmezdim atı
Riyāzetlen kemālim arttı katı
Zemide el-ilen direrdim otı
Ben ol kesb ü kemāl ıssı civānım

Kemāl için 'ālem gelür yanıma
İrişdi ḥikmeti Ḥaḳḳ'ın cānuma
İrişmez kimse benim seyrānuma
Bunu bilür ki ben kühel kızanım

Kühel mededine indi melekler
Niçe yüz biñ külünlüler kürekler
Dile bu gün ḳabūl olur dilekler
Bi ḥamdüli'llāh ki ben müşkil-güşāyım

Yığarım yanıma çok ḥāşş u 'āmı
Çekerim önime dürlü ta'āmı
Oğurum her gice tamām kelāmı
Kelāma ḥālibim ṣāhib-ḳıranım
88b

Yığılır üstüme nefsün çerisi
Zarar itmez baña anuñ birisi
Benim ol evliyālaruñ ulusu
Kemālimlen ben onları kıranım

Kösenürdüm Şeyḥ İsmā'il Benīse⁷⁰
Yanında keşf-i ḳubūr merd ṣaḥṣa
Bu müşkilim insān eyledi usta
Ben ol dürrüm deñizim dürre kânım

'Alī didi baña bir büryān eyle
Şabāḥ ḳonuḳ gelür bunu tiz eyle
Nişāndan çık özüñ bi-nişān eyle
Nişān yokdur baña ben bi-nişānım

'Alī elinden içdim ben bu cāmı
Baña fetḥ oldu bu gökler tamāmı
Ḳulağıma gelür Ḥaḳḳ'ın selāmı
Ki her dem Ḥaḳḳ selāmını alanım

'Alī baña didi ey pīr çobanım
Saña erzānī olsun bu kemālim
Kemāle yetmeyen bilmez kemālim
Beni bilen bilür ki ben ne cānum

Benim ferzendlerim çokdur 'ālemde
Ḳamu beydev⁷¹ biner gezer yabanda
Dizin çöküb bulunmaz yanımda

⁷⁰ İsm-i karye.

⁷¹ "Beydev" şeklinde harekelenen sözcüğe sözlüklerde rastlayamadık.

Nice ferzend ben onlara atayım

Halef oğlanlarım gelün yanıma
Ki sizden feyz irişsün bu cānuma
Ki girsün Qur'ân üni kulağıma
Size feyzim deger ben pehlivānım

'Ālem bilür ben ölüden doğanım
Benimçün atımı diri kılanım
Baña çoklar diyer ibn-i fülānım
Beni bilün diriyem cāvidānım

Ne 'ālemdir ne mollā ne hōdur hīç
'Ācizī kūr ü kar u işi pūr suç
Olar geçdi cihāndan sen daḥı geç
İnan bu söze dime ki yalanım

Oķusan sen bu medḥi ķande ey yār
Du'ā kılanlara zinhār u zinhār
89a
İşidenler yüzine leyl ü nehār
Aça dergāh kapusın ḥayy u cabbār

Nūr Muḥammed Şalavāt (Hikāyet-i Tesbīḥ) (32)

Allāh adı ibtidā geldi dile
Sırr-ı esrārın idem ķılden ķīle

Niçe ḥikmetiyle o şāfin anuñ
Vaşf birle söyleyem ol sulṭānuñ

Niçe luṭf vücūdı peygamberlere
Mu'ciz ile āsān itdi anlara

Cümle senden Muştafā'yı mucib
Virdi risālet anı itdi ḥabīb

Virdi Qur'ân didi düz şerī'ati
Şer' içinde yaḥşı düz tarīķati

Şer' içinde her ne var erkān uşul
Emir itgil ümmetüña yā resul

Nişe hīç peygambere şavm u şalāt
Virmedim virdim saña ey pāk zāt

Cümle ümmetlerde senüñ ümmetüñ
Benim emrim ile senüñ sünnetüñ

Dutubanı cān ü dilden gideler
'Ömri olunca anı vird ideler

Sen şefā'at idesiz sen bi-gümān
Raḥmet idem anlara ben cāvidān

Muştafā'nuñ ümmeti ol eḥad
Sev beni ögdi ol ḥayy [u] şamed

İlāhuñ sevgili kulundan haber
Bir hikāyet şerh iderim mu'teber

Gör nice kesb eyledi ehl-i temiz
Kendözünden gör nice olmuş semiz

Bir hikāyet söylerim buluñ şafā
Vir şalavāt şād ola ol Muştafā

Gör tarīk ol erenler serveri
Vir şalavāt şād kıl peygamberi

Yer ü göge doladurdum meş'ale
Vir şalavāt Muştafā'ya 'aşk-ile

Gör tarīki evliyālar şāhını
Nice düzmüş yola doğru rāhını
89b
Bir 'azizūñ vaşf-ı hālın dinleñiz
Hem tevḥidden sırrını anlañız

Didi geçerci rūzgārım ile
Zikr ü tātde meşayihim ile

Onlaruñ görüñ teveccühi nice
Vird idünirler imiş gündüz gice

'Ālem-i ma'nāda ben ḥāzır idim
Gice gündüz yoluma nāzır idim

Ġafil olmazdım ü bir sāt bir dem
Bir nefes unutmaz idim bir qadēm

Cānib-i Ḥaḳ'dan baña olsa eşer
Pīrim öñdin baña virirdi haber

Dir idi kim bu gün veya bu gice
Size luḳf idesidir bil ol ḥoca

Bir kerez qalmışdı ḥayli gicede
Durdum öri kim varayım mescide

Ben hemān ki çıqdım evden gitmeğe
Ḥazret-i pīrimi gördüm ey aḡa

Geldi ma'nā ḥāliyle didi baña
Ḥazret-i Ḥaḳ'dan beşāretdir saña

Ḥaḳḳ te'ālā saña çok luḳf u kerem
Bu gün idesi dūrür ey muḥterem

Ben didim el-ḥamdüli'llāh ki hemān
Henüz evden şimdi çıqdım bu zamān

Şoñra andan vardım aldım destmāz
Mescide vardım ben kıldım namāz

Muntazır oldum ü bir dem ben aña
Kim pîrim işâre[t] kılmışdı baña

Pes teveccüh eyleyüb itdim nigāh
Gördüm eyle luṭf idüben ol ilāh

Yağdı dürr yağmür gibi hem ol zamān⁷²
Bî-‘aded dürr bî-hāye bî-pāyān⁷³

Rengi gün kûşundan arıydı hem
Ḳudretinden virmiş idi zû’l-kerem

Mişl-i yağmür tek gelür gökden yere
Hem hicāb olmazdı düşerse nire

Yer ü gök olmazdı aña hicāb
Yaradılmış her ne vardır bāb bāb
90a
Nireye düşer ise açar idi
Şöyle geldiği gibi geçer idi

Mescid içinde cemā‘atlen bile
Bir nice dağ var idi benim ile

Ḳamu arḥasında gör ki var idi
Örtünüb anda oturmuşlar idi

Kān-ı ma‘denden nice gelür idi
Gög ü yerlerden geçüb varır idi

Onda durur ma‘denidir kânıdır
Cümle ‘ālem cism ise ol cānıdır

Şöyle ol dürrler degerdi anlara
Kim terḳ eylerdi düşerdi yere

Degüben geçmez idi anlardan ol
Düşdigi gibi geçerdi yerden ol

Var idi bir eksi kürküm daḡı benim
Kim anuñlan örtmüş idim bu tenim

Eyle kim ol dürr baña yeter idi
Görün a‘zāmdan bile öter idi

Uşbu ḥālet vaḳt teheccüdün eşer
Oldı bile şubḥ olunca ser-be-ser

Tā kim oldı şabāḥ buldı vaḳtini
Ḳıldık ol dem namāzuñ sünnetini

Bir hemān tesbīḥ bünyād eyledik
Cümle ‘ālem ehlini şād eyledik

⁷² Eyle idi ululuğun ol dürrün

⁷³ Mişl-i yumurta şarusı tek bilün

Her kelime sende tesbîhüñ nice
Gör ne hikmetler kılupdur ol hoca

Sübhanallâh ve bi-hamdihî diyende biz hemân
Hâzır olurdu bir kuş der-zamân

Mışl-i gügercin gibi amma ulu
Cümle endâmı münevver pür-lü'lü

Sübhanallâhü'l-a'zîm diyende biz
Dergâhu'llâh açılurdu bilühiz

Tomar idi dergâha idem nite
Garğ olurdu onda dürr-i rahmete

Ve bi-hamdihî estağfuru'llah söyleyecek hemân
Dergâhu'llâhdan çıkardı bî-gümân

Çıkıcağ dergâhdan ol kuşun bî-kıyâs
Dürr-i rahmete bezenmiş bâ-libâs
90b
Kendözini silker idi ol dem ol
Cümle maḥlûḳ garğ olurdu cüz [ü] küll

Silkünürdi rahmeti bu 'âlemi
Garğ iderdi gök ü yir ü Âdem'i

Her kelime sende bilüh ol kuşu
Böyle iderdi vü bu idi işi

Tâ ki yüz nevbet deyince tesbîhi
Bize yoldaş idi ol kuş ey aḥî

Yaradılmışı saçardı rahmeti
Doldı 'âlem bilüh ey Haḳḳ kudreti

Eyle doldı rahmete bu maḥlûḳât
Gök ü yir ü hevâ doldı kat kat

Çün cemâ'at farza durdı şubḡâh
Görühüz fazlıyla n'etdi ol ilâh

Ol kadar rahmeti virdi gör hemîn
Doldı 'âlem âsumân u hem zemîn

Böyle ki rahmeti doldı bu cihân
Doldı melâik zemîn ü âsumân

Bu yaradılmışda hiç yer bî-gümân
Kalmadı doldı melâik ol zamân

Hâzır itdi cümlesi nûrdan tabaḳ
Eller n'ide başlarında şun'-ı haḳḳ

Bir biri üstüne dutdılar yavuş
Eyle ki hiç ḥaddi nihâyeti yok

Hakk te‘ālā cānından ol zamān
Emir geldi ki melāikler hemān

Ol tabaqlar ki dutupsuz anda siz
Onların üstüne anı saçunuz

Elünüzde başunuzda her ne var
Onların üstüne eyleyün nişār

Gelünüz dağı apardık rahmeti
Ol melekler dir ki ey Hakk hazreti

Sen kerimsin hem rahimsin lutf çok
Biz buları saçmağa hiç yeri yok

Rahmetün haddine yokdur sözümüz
Biz bu hâlde katı ‘aciz kalmuşuz

Bilmeniz ne nev‘ ide yüz ey kerim
Hâli hiç yer yokdur ey Rabbü’l-rahim
91a

Yine emr itdi İlāhe’l-‘ālemīn
Kalmamış yer āsumān u hem zemīn

Ey melekler kabünüzde siz aña
Eyleñiz yer nişe kalursız daña

Açdılar gönüllerin ol dem olar
Rahmeti tā aña dāhil kılalar

Ol meleklerün ki gönülünde dağı
Eyle rahmet bī-nihāyet ey ahī

Virübeni yüz gelüb oldı hāzır
Hem bu rahmetden ‘azimet bī-naẓır

Oldı nüzül kim cemā‘atden yaña
Ol melekler görüben kaldı daña

Yine yüz dergāha dutub didiler
Ey Hudāvendigerim ü dād-ger

Uşbu rahmet bī-nihāyet ‘aciziz
Biz bunu hiç nev‘ sığıştırmazız

Didi Allāh bu işe duymaduñuz
Bu kadar rahmet sığıştırmaduñuz

Pes benim ol kullarım ki onlara
Ol kadar lutf eyledim ol cānlara

Hem beni rahmetimi sizi varın
Nice sığıştırub itmişler yerin

Ol melekler dir ilāhī merhabā
Merhabā anlara yüz biñ merhabā

Hâzır idi ol şeh-i peygamberi
Ol mübârek zülf-i müşk-i ‘anberî

Üç kerez virdim şalavât ben aña
Virdi üç yüz biñ şalavât ol baña

Her kim anuñ müzdine on şalavât
Virse şekksiz ol kişi bula necât

Her kim anuñ müzdine vire dürüd
Birine yüz biñ kerez eyleye sūd

Dağı bākisin ol vāhid eḥad
Kim bilür kim n’eyler ol ḥayy u samed

Ey erenler hem yine ma‘lūm ola
Bu idi ki qaleme geldi dile

Dile şerḥ olub qaleme yazılan
‘Aqla gelüben qatara düzülen
91b
Ol ki şerḥi dile gelmez qaleme
Anı kimse açabilmez ‘āleme

Dağı yok ḥaddim ki dile getürem
Yaḥu söyleyem qaleme götürem

Dünyā āḥir ırma bizi ey Kerīm
Ḥāk-i pāyinden azizim ey Raḥīm

Nūr Muḥammed Şalavât (Ḥikāyet-i Mūsā) (33)

Başlayıcaḡ sözi evvel ibtidā
Allāh adın idelüm ki ol Ḥudā

Cümlemüze raḥmet eyleye dilim
Ol Kerīm ü ol Raḥīm ü ol ‘Alīm

Evvel anuñ birligin yād idelüm
Muştafa medḥine anuñ gidelüm

Cümle bî-çārelere ümid ol
Enbiyālar külli andan buldı yol

Enbiyā vü evliyā her dü cihān
Ne ki varsa āşikār o nihān

Ḥaḡḡ yaratdı cümle Muḥammed için
Āḥiret sulṭanı ol Aḥmed için

Ḥalil bir mu‘cizin söyleyelim
Fikrümüz olduḡca şerḥ eyleyelüm

Muştafa’dır Muştafa’dır Muştafa
Anuñ açıldı bize ‘aşḡ u vefā

Ol Ebū Bekr ü ‘Ömer ‘Oşmān Alī
Taḥrı emriyle bular vardı yolu

Anları sevenler sevdi resûl
Her ki sevmez ol dîne lâıık degül

Şadıı isen sen olara sıdıı eyle
Vir şalavât Muştafâ'ya 'aşkı ile

İşid imdi bir hikâyet idelim
Faılını anuñ rivâyet idelim

Müsâ bir gün çııdı ol Tûr dağına
Haıı'dan ün iner idi kıulağına

Çün münâcât ider ol Allâh ile
Toldurur Tûr dağına ol ün-ile

Mest oluban kendiden gider idi
Dağı küstâh kelecı ider idi
92a
Yine bir gün Tûr dağında ol kelım
Serhoş olub didi ey hayy u 'alim

Ol Muhammed kim cihâna geliser
Dürlü dınler küllî mensûh olısar

Ola mı yigrek olııardır yoıısa ben
Bildır vir bu sözi ben kıula sen

Çün bu sözi haırete kııldı suâl
Müsâ'ya virür cevâbı zû'l-celâl

Buyurur Müsâ fülân vâdıye var
Tâ 'acâibler göresin bî-şümâr

Müsâ ol vâdıye vardı eglenür
Müsâ'ya gör ne işâretler gelür

Bir budaı üstünde bir kıuş oturur
Söyleşür Müsâ'yı yola getürür

Yâ Müsâ gördüm seni hâcetdesin
Tûr dağında anda münâcâtdasın

Sen niçün sözüñi küstâh söyledün
Ben mi yig yoıısa Muhammed söyledün

Enbiyâ vü evliyâ her dü cihân
Ne kı varsa âşikâr o nihân

Anuñçün yaradupdur Haııı Çalab
Cümle anuñ 'aşkıñı eyler taleb

Müsâ ol kıuşdan hâzer eyler hâzer
Dir kı Taırıçün bize virgil haber

Ne kışisin sen seni bildir baıa
Ben 'aceb gördüm seni kıaldım daıa

Bahtluğın geldi girdi cânuma
Toldı şevkün dînime imânuma

Ol kuş aydur ki Ebû Bekr cânıyam
Muştafâ'nun 'aşık u hayrânıyam

Ol Muhammed uşbu cihâna gele
Devlet ile şarkı vü ğarbı ala

Çünkü şehr-i Mekke'den gönilevüz
Ol Medîne şehrine yönelevüz

Çünkü biz irişevüz mağaraya
Ahmed ile girevüz bir araya

'Ankebütler anda urganı gere
Ol münâfıklar bizi kanda göre
92b

Muştafâ çün anda âsâyiş ola
İşid imdi hâlimiz gör ne ola

Çok 'acâib hem ğazâib geeler
Muştafâ'dan dürlü naşib alalar

Geliser anda bir ejderhâ olur
Heybetinden ola bu dağlar dolar

Koymayım ben gelüb anı çıkmağa
Ahmed'ün görklü yüzine bağmağa

Kankı delükden ki cehd ide çıka
Delüğe ökcem tepem beni çağa

Ağu ile gevdem ol dem boyana
Muştafâ Muhammed ol dem uyana

Uyanıcak göre kim ol şâh-ı şeng
Ejderhâ ile kılurum ben de ceng

Ejderhâya ide kim yâ ejderhâ
Niçün urduñ şiddiki ey bi-vefâ

Ejderhâ imân getüre ide kim
Ey günâhlara devâ kılan hekîm

Ben seni geldim ziyâret itmege
Devletünden yarlıganub gitmege

Koymadı şiddik bağladı yolum
Ger haţâ kıldımsa 'afv it sulţânım

Sen benim sulţânım u şiddik begim
Seni gördüm bitdi cümle dileğim

Gevdemi şıĝar gelür kararına
Vücüdumdan külli ağu arına

Ben űu űıddıķım ki ejderhaları
űıddım ile zebūn idem onları

Çūnki ‘aűāñ ejderhā ola senūñ
Heybetinden ķorķuban titrer cānuñ

Muűtafa‘nuñ Mūsā bir çobanıdır
‘İsā daķı gōkde pāsbanıdır

űōyle didi gitdi ol ķuű iűine
Yine geldi bir ķuű aēac baűına

Ol daķı geldi vū heybet eyledi
Heybet ile ol Mūsā’ya űōyledi

Ol ķuű aydur yā Mūsā kūstāhsın
Di ne ma’nādan ki sen kūstāhsın
93a
Sen degūlsin Muűtafa‘ya bil ķarīf
Evvel āķır cūmle ‘ālemde űerīf

Muűtafa‘nuñ çalına çūn nevbeti
Yer ű gōgi duta anuñ heybeti

Çūn Muķammed dīni ola āűikār
Mensuķ ola her ne milletler ki var

Mūsā űorar ol ķuűa kim yā ķarīf
Kūllī űōzūñ pūr-laķīf sensin ķarīf

Ne ķiűisim űōyle seni bileyim
Heybetūñden kendōzūme geleyim

Ol ķuű aydur ‘ōmer’ūñ ben cānıyam
Muűtafa‘nuñ ‘āűıķ u ķayrānıyam

Oēluma kızıma meylim yok benim
Hem atama űefķatim yokdur cānum

Mekke’de ben turremi yire ķaķam
ķayűer-i Rūmı taķtından yıķam

Sen bir ekmek iķūn yā Mūsā koduñ
Niçe kez fir’avndan gūűűa yidūñ

ķanısın kanı Muķammed imdi bil
Var bu kūstaķ űōzūñi terk eylegil

Bōyle kūstaķ oluban olma fużūl
Uűbu űōzi kimse ķılmaķ ķabūl

Gitdi ol ķuű ķaldı Mūsā ‘ibrete
Yine geldi bir ķuű ol dem űūrete

Ol daķı Mūsā ile zār eyledi
Aēzın aēdı ķoű kelimāt eyledi

Ayıtdı yâ Mūsâ ‘umrân bahtlu
Gelmedi kimse Muḥammed’den ulu

Ol Muḥammed ol Muḥammed’dir ki ol
Cân içinde pâdişâha kıldı yol

Ol Muḥammed cümle ‘âlem şâhıdır
Cümle ‘âlem ḥalkunuñ dil-ḥ’âhıdır

Yine Mūsâ döndi şorar ol kuşa
Sen daḥı ne kişisin görklü peşe

Söyle baña bileyim Tañrı ḥaḳḳı
Anları bildim bilem seni daḥı

Ol kuş aydur yâ Mūsâ bilgil ‘ıyân
Ben şu ‘Osmân rûḥıyam bellü beyân
93b
Muştafâ’nuñ ben üçünci yâriyem
Yol içinde sevgilü dildâriyem

Ol ikiden naşîbim yokdur benim
[Ara] yerde taḥsîlim ḥaḳḳıdır benim

Altı biñ altı yüz altmış âyet Qur’ânı
Cem’ kılam taḥşîl idem ben anı

Ḳâ’im idem ben Muḥammed şer’ini
Şâbit idem aşlını vü fer’ini

Ḳızını vire baña görklü ḥabîb
Bundan özge daḥı hem dürlü naşîb

Ol kıızı ola yine bir kıızını
Vire baña ol cihānuñ güzîni

Vire kızın ḳalunumu almaya
Ol benim dünyâlıgıma ḳalmaya

Sen o Mūsâ’sın ki işbu dünyede
Bir kız için çoban olduñ ey dede

Sen Şu‘ayb peygamberüñ on yıl tamām
Ḳoynun gevdeñ aña virdüñ selām

Sen Mūsâ’sın nişe küstâḥdır sözüñ
Daşra çıkma yola getür kendözüñ

Yâ Mūsâ yol düşdi senüñ üstüña
Secde kııl isfârıla yolu dostuña

Muştafâ’ca çünki yokdur merteben
Ḳanı Aḥmed kim ola sen oña tek

Gitdi ol kuş daḥı ḡayb oldu ey yâr
Ḳuş şüretinde yine bir şehsüvâr

Gözi kaçar şaru şeküllü hüma
Gölgesinden yer ü gök devlet uma

Ol dağı Mūsā ile söze gelür
Gör ki Mūsā nice münfa‘il olur

Ol dağı aydur işitgil yā Mūsā
Olmagıl küstāh saḥla yā Mūsā

Tūr tağına varıcak saḥla edeb
Olmaya kim hışm ide saña Çalab

Sen sözüni bekle pür-tāb eyle
Pādişāha qarşu küstāh söyleme

Mūsā aydur söyle kimsün bileyim
Heybetünden kendözüme geleyim
94a

Ol kuş aydur ‘Alī’ nün ruhsarıym
Muştāfā Muhammed’ün gūlzarıym

Ol Muhammed kim ola devr-i zamān
Yıhlılsardur kamu deyr-i muḡān

Niçe bunlar uşana ḥāçlar sine
Vay aña kim gelmeye anda dīne

Zü’lfeḳārlan anları büryān idem
Ey nice kāfir ciğerin kan idem

Yüriserem ben cihānda şirāne
Ġuşsa yokdur dünyāda şirāne

Şāhib-i Düldül zü’lfeḳārı benim
Fāṭıma Zehrā’ nün ḥelāl yāri benim

Söz yügüştür uğrarım bir ara ben
Uşbu sözi diñlegil yā Mūsā sen

Basam anı zebūn ola aḡlıya
Aḡlayub cān ü ciğerin dāḡlıya

Ben idem ol dem aña yā pehlivān
Nişedir bir cān içün bunca fiḡān

Oldugün er niye giryān olur
Çün hemişe қоç қızı қurbān olur

Ne er ola dir beni başan kişi
‘Ömrümün tınābını kesen kişi

‘Alī misün yā ‘Alī tek er misin
Adı sānı bellü bir server misin

Ben ‘Alī olduğum aña bildirem
Қaşd idem ya‘nī ki anı öldürem

İde kim ‘Alī midir senüñ aduñ
‘Alī’sin xanı saḫāvetüñ senüñ

Seni key cömerd dimişlerdir cānum
Öldürürsen yere tükürsen xanum

Maḫrūm idersin beni bu dünyede
Bu cömerdler işi midir ey dede

Cömerd oldur ağlamış güldüre
Dünyāda dirilerimi öldüre

Oldugumçün ağlamayaydım cānum
Helāl eyleyeydim saña xanım

‘Āşıkım ben kızına Çin şāhunüñ
Esiriyim ol güzeller māhınuñ
94b
Başını benden xalın istediler
Atını bin tönini gey didiler

Geldim imdi ki bulam senden ümīd
Uşta xılursun nebīsın nā-ümīd

İdem aña başımı kes ilet nişān
Atımı bin tönımı gey ol revān

Didüğim dutgıl benim sözüm işit
Var murāduña degin sen yā yigit

Çün göre bende bunüñ gibi kerem
İde senden ayruğa dirlik ḫarām

Şol sā‘at xarşumda barmaq getüre
Şıdḳ ile öñümde imān getüre

‘Āḳıbet iletem anı ḫasretine
İrgürem ma‘şūxasınüñ xatına

Şol ‘Alī’yim yā Mūsā aňlayasın
Aňlayub kendözünü daňlayasın

Sen şu Mūsā sen ki bir xan eyledün
Ya‘nī ki xıbtı pinḫān eyledün

Xanı sen xanı Muḫammed imdi bil
Var bu küstāḫ sözünü terk eylegil

‘Alī daḫı didi gitdi yuḳaru
Gör bu kez Mūsā’ya daḫı ne gelür

Geldi xuşlar bī-şümār u bī-ḫesāb
Cümlesi Mūsā ile xılur ḫıṭāb

Şaf şaf olub gök yüzini dutdılar
Mūsā’ya kelecı küstāḫ itdiler

Mūsā’nuñ üstünde gavğa kıldılar
Şöyle ki Mūsā-yı şeydā kıldılar

İtdiler ki yā Mūsā biz milleti
Dünyāda bizüz Muḥammed ümmeti

Ol Muḥammed Muṣṭafā’ya mu‘cizāt
Bize vire yarın ol Allāh necāt

Günde biz biñ kez münacāt iderüz
Pādişāhdan dürlü ḥacet dilerüz

Sen varırsın Mūsā yetmiş günde bir
Ṭūr dağına ḥacete sen dil-peṣir

Ṭūr dağında bilünce yetmiş kişi
Olar olur sen Mūsā’nuñ yoldaşı
95a
Yoḥsa yalıguz varmıyasın sen Ṭūr’a
Ḳoyabilmezsın ḳadem Ṭūr’dan nūra

Yir ü gök doymaz senün ‘aḳluñ şaşar
Ol deñizler mevci başuñdan aşar

Ol Muḥammed ki Burāk’dır ḥāmili
“قَابُ قَوْسَيْنِ” dir⁷⁴ hem anuñ menzili

Bir sâ’atde nüh feleklerden geçer
Cevlān urub ḥazrete yalıguz uçar

Gāh çıkar göklere gāh iner yere
Ol Muḥammed menziline kim ire

Yüz biñ yigirmi dört biñ enbiyā
Dört yüz kırk dört ṭabaḳa evliyā

Muṣṭafā Muḥammed’ün ḥayrānıdır
Ayrıḡı leşker ol sulṭānıdır

Gelün imdi bu sözüñ ma’nāsına
Tā bilesiz söz nedir ma’nāsına

Mūsā didi ki bir ağız yā Ḳadīr
Ben mi ulu yoḥsa Muḥammed kebīr

Pādişāh Muḥammed’ün ululuḡın
Yerler ü gökler anuñ doluluḡın

Mūsā ne bildirdi a’yān eyledi
Eyle kim Mūsā’yı ḥayrān eyledi

Şad hezārān şükr minnetdir bize
Hem size vü hem bize cümlemize

Muṣṭafā’nuñ ümmeti yüz şükr biz
Biz güneḥkāre şefi’ oldur ‘aziz

⁷⁴ Necm suresi 9. ayetten “iki yay uzunluḡu kadar” anlamına gelen kısmi iktibas.

Ol Muḥammed raḥmeten li'l-‘ālemīn
Anı sevenler ḳamu oldu emīn

Söz tamām oldu ‘azīzler aňlaya
Bu sözi kim aňlaya kim daňlaya

Ağ Saraylu ‘īsā adlu kim ola
Muştafa Muḥammed’ün medḥin ḳıla

Üstādından öğrenüben söyledi
Naẓma getürdi vü bünyād eyledi

Benden ol üstādıma biñ kez selām
Andan açıldı bize uşbu kelām

Hîç kemāl degüldir ol Muḥammed’ün
Ol iki ‘ālem murādı Aḥmed’ün
95b
Nirede ki sözi dillerde doğa
Yarlığına cümleye raḥmet yağa

Ey Hudāyā doğru yoldan ırmağıl
Şoñ nefesde imāndan ayırmagıl

Nūr Muḥammed Şalavāt (Hikāyet-i Ta‘līm) (34)

Gel ey cānum işitgil sen hikāyet
Ki saña ire andan bir ḥarāret

Ḥarāret olmayan kişide ey yār
Dimeñ ḥālün anı itmek ḥaberdār

Ḥarāret olmayanda ḥaḳḳ bulunmaz
Aña ādem diyü hem ad ḳoyulmaz

Gerek baḥrine ‘aşḳuñ dalasın sen
Bu gün ‘aşḳ odına hem yanasın sen

Yanuban maḥv olan menzile irdi
Menim diyen girüde ḥoşa virdi

Yana gör iresin dostı görene
Diyerem bu sözi özin direne

Yananlar gördiler dostı göreni
Yine hem pīr ilen ol bir olanı

Şerāre yandığından ey fülāne
Yüzün dutdı gider şol āsumāne

Buları söyledin oldur baña bil
Viren oldur alan oldur işitgil

Gel imdi sen işitgil bir kerāmet
Ḳılam ol pādīşāhdan ben rivāyet

Didi bir gün cemā'atle bil ey yār
Ki gitmişdik toya olgıl haberdār

Cemā'at çok yığılmışdı orada
Ki anda gördüğüm diyem burada

Çü her iki kişiye ey girāmī
Ki koymuşlar idi bir kab ta'āmı

Var idi bir kişinüñ rafzı anda
Ki kaçdı önlerinden zarfı anda

İdüben dād u feryādı elinden
İşitdim ben de anuñ çün dilinden

Sebeb sordum cānum ben ol yemekden
Niçün dib havf idersin di yemekden
96a
Yimek ider bularuñ kim önünde
Naşib oldum bulara ben bu günde

Biridir ehl-i sünnet bilgil ey yār
Bir rafz ehlidir olgıl haberdār

Biri Allāh diyer oldur muhaqqak
Biri it gibi söyler günde vaqvaq

Biri Allāh içün özin bilendir
Biri aşhāba it gibi urandır

Biri şükrün kılar her dem Hudāya
Özin teslīm kılar hem Muştafa'ya

Biri itden çü eksikdir muhaqqak
Ki 'iştān baħrine olmuş muğarraq

Beyle bildim çü ben de haşş u 'āmmı
İşitdiler bular cümle kelāmı

Anuñ yoldaşını mü'min çü bildim
Baña ğayret gelüben ben ayrıldım

Ki nāgeh Hakk te'ālā hikmetinden
İrişdi yedi zincīr kudretinden

Çü bend itdiler anlar bu ta'āmı
İşitgil şadd kılasın bu kelāmı

Yapuşdı her birine bir ferişte
Muqayyed oldılar vārisi işte

Yine gördüm ta'āmı kaçmak ister
Öz zincirüñ kamasın açmak ister

Rızā vardır diyü söyler celile
İrişdirdi çü zulmı ben sefile

Ki bu zulm-ı şarīhdir sen işitgil
Ki koyar tesbīhinden bendeyi bil

Yemege ğamm yime didim ben ey yār
Rızāsı zulmı yokdur ol ħaberdār

Yine el gördüm anuñ ħudretinden
Ki geldi Ĥaĥĥ te‘ālā ħazretinden

Yedi ħudret tapuldı çün ze-ġāib
Melāikler Ĥaĥĥ’a kıldı ze-ġāib

Beşāretdir bize Ĥaĥĥ ħıdmetinden
Bulunmaĥ bu işe el ħudretinden

Görün siz kim gelen el çünki yetdi
Ta‘āmı zarf içinde ħışşe itdi
96b

Birisin ġāh idüb döndirdi heyce
Birisin maġz kıldı çün kelice

Görün n’etdi dervīşüñ ħabibi
Yemek maġzın anuñ kıldı naşibi

Anuñ yoldaşı mel‘ūna işitgil
Şaman oldu naşib ol şu teh bilgil

Ki rengin tebdil itdiler şaġire
Şamanı yiyübeni hem baġıra

Ki ġāhi egil idüben şavura başa
Başını ol vere her demde başa

Melekler baña didi gör deñizimi
Bunuñ kim olduġın hıç bildüniz mi

Didim bu sırra ben de irmişem
Beyle ħudret eline görmemişem

Melekler didiler ħardaşımızdır
Bu yol içinde ol sırdaşımızdır

Anı mevcüd idenden berlü sübhān
Ki bu işe ħılupdur anı sultān

Ola ger bir münāfıĥ bir faĥirün
Yimek yiyende yoldaşı ħaĥirün

Ta‘āmın onlaruñ mevşūf ider ol
Faĥir ehlini hem ma‘rūf ider ol

Münāfıĥ ħavminün budur ħayālī⁷⁵
Yiyerüz yimeġi biz lā‘ubālī⁷⁶

⁷⁵ Yimekdir işimiz dünyā evinde

⁷⁶ Yine rāĥat bezm-i ‘uĥbā evinde

Degül vâkıf ‘ömür gitdi tebâha
Ki hem döndürdiler yemegi gâha

Özin dağı şağire döndürdiler bil
Bu aḥvâl kimde var sen bir işitgil

Ki oldur ḥâsir dünyâ vü ‘uqbâ
Yine perverdigâra dutdı reybi

Urıb ölmeye hiç kimün dilinde
O yimek olmaya hiç kim ilinde

Temennâ eyleyün görklü Ḥudâya
İcâbet eyleye ol bu du‘âya

Olara katmasun fakr ehlin ey yâr
Ki kahrın anlara itsün çü anbâr

Gel ey miskîn fakîr ḥidâyet ala
Şükr kılgıl bu gün ol pâdişâha
97a
Ki itmedi seni anlardan ey yâr
Ki rahmı küllî var olgıl haberdâr

Îlâhâ rahmet it söz aňlayana
Dağı hem yazana dinleyene

Nûr Muḥammed Şalavât (Ḥikâyet Kuru Da‘vâ) (35)

Ḳuru da‘vâ kılrısın ehl-i seyrem
Ki ṭarîḳ işledirüm ehl-i seyrem

İşün küçük yol içinde riyâdır
Riyâ işler bilün Ḥaḳ’dan cüdâdır

Riyâ işler seni Ḥaḳ’dan dūr eyler
Seni yoldan koyuban maḥrûm eyler

Aduñuz koyuban şeyḫim diyersiz
Ki kerkessiz dâ’im leşe konarsız

Ki ma’nânun içinde bi-ḥabersiz
Ki aşlı unudub nefse uyarsız

Nice vâḳtdir idersiz kâl u kıli
Ki yol eri olur mı nefsin kulu

Aduñuz şeyḫ koyub berg şararsız
Riyâ idübeni ‘âşî gezersiz

Dâ’im ‘âlem içinde gezersiz
Geh irşâd virüben küfre dönersiz

Geh tesbîḥ çevürüb ‘aşâ dutarsız
Geh ḥırḳa geyüben zâhir bezersiz

Bu kadar ṭak u ṭuk ilen bu yolda
Varabilmezsın ey gâfil sen onda

Buları terk eyle inşāfa gelgil
Ṭama‘ terkin kıluban yola gelgil

Ṭama‘kāruñ işi dā‘im kâldir
Ḳāle uyanlaruñ bil işi dâlldir

Eger insân iseñ bu yolda yok ol
Ki nefsdan kurtulub Ḥaḳḳ’a ḳarīb ol

Öziñi yetüre gör ehl-i dile
Başa ki bu şıfatlardan ötüre

Hüner budur ki resûli göresin
Anuñ şıfâtına dā‘im giresin

Anuñlan bir olub hem birlenesin
Şıfâtından giçüb zāta dönesin
97b
Eger ister isen bu sırra irmek
Yol içinde ‘acāib nesne görmek

Ki cehd it maḳşûduña sen yite gör
Nāzırını dutub yola gide gör

Nāzırıydın yitesin bu mekāna
Odur olmuş viren hem ḥāşşa ‘amma

Türābī öziñi sen ḥāk ide gör
Bu sırrdan cânıñı āgāh ide gör

Türābī maḳşûdı budur ki ey yār
Dergāhından sorulmaya şermsār

Nūr Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet Seni Bildüm Ṭarīḳa) (36)

Seni bildim ṭarīḳa cān imişsin
Bu gönül tahtına sulṭān imişsin

Beyle bil her ne vardır cānsız olmaz
Olara cism imişsin cān imişsin

Senüñ içün bu munca ḥūr u gılmān
Dağı hem cennet ü rıdvān imişsin

Bu yerler senden ötürü oldu sākin
Göklere zīnet olubsuñ ḥāllülere ḥāl imişsin

Senüñ zülfüñ ḥişārdır evliyāya
Olara ḥişār u çengel imişsin

Bu seyr ehli bu munca seyre gider
Olaruñ seyrine ortağ imişsin

Ki baḥriler dalar baḥre dürr içün
Olara dürr imişsin kân imişsin

Senüñ içün semâ‘ oynar bu devrân
Niçün ki aşlını sen tanımışsın

Melegüñ meclisinde yok hesâbı
Olaruñ hesâbı âsânı imişsin

Melekler uçuban ‘arşa konarlar
Olara perr imişsin bâl imişsin

Açıldı gökleriñ ‘arşuñ göründi
Ki ‘arşa kürse bağdım sen imişsin

Ki arşdan dergâhuña yol göründi
Gören sen gösteren sen yol imişsin

Bağuban eşyâya haqqı görürsün
Özüñ aşıla dönüb hoş bulmuşsun
98a

Her libâsda görünürsün tanırım sen olduğün
Yer ü gök tahte’ş-şerâya bi-nişâna şevk imişsin

Kimse sende ne bilür bunlar kim sen söyledüñ
Lâ-mekânüñ genci sende sen ‘Âciz abdâl imişsin

‘Âcizî dutma özüñ yaşıllardan
Orada rû-siyâh ‘âciz imişsin

Nûr Muhammed Şalavât (Hikâyet-i Kemâl) (37)

Çıkuban ‘âleme ki ben kemâlim
Yetene ‘arz idersin ehl-i hâlim

Ki ben terk eyledim bu munca mâlı
Kaşarı vü mehârı hân u mânı

Ki andan duruban Tebrîz’e geldim
Dağı görmiyeyem Naḥcivân’ı

Ki haqqı isteyüb Tebrîz’e geldim
Gelüben Tebrîz’e ḥalvete girdim

Ki ḥalvetde benim hoş oldu hâlim
Nâ-gâh bir ehl-i zerke irdi yolum

Ki uydum ilden ile ehl-i zerke
Kemâl olan ḥo uymaz ehl-i zerke

Ki ehl-i zerke işi dâ’im tama’dır
Tama’kârüñ işi Ḥaḳ’dan ırakdır

Kemâl kırtula gör ehl-i zerğden
Yaşa ki gice sen şark ile ğarbdan

Ki ehl-i zerğ işi dâ’im riyâdır
İhsânından anuñ küfri ziyâdır

Kemâlimsin kenâr eyle riyâdan
Bulasın her nefes imân Ḥudâdan

Yakîn ehl-i riyâ menzile irmez
Riyâ perde olur ol Hakk'ı görmez

Gire gör hâklige görgil kemâlin
Göresin her nefes Hakk'ın cemâlin

Bu cânı ol cemâle şarf idesin
Kemâllikden çıkub aña iresin

Hakk'ı ister isen özünde görgil
Ki 'arş ü kürse sen ışığ viresin

Yüri var aşlı ile öz maqâmuñ
Başa ki her nefes puht ola hâmuñ
98b
Unutmagıl bu 'Aciz'i du'adan
Başa ki Hudâ vire perr ü bâlûñ

Nür Muhammed Şalavât (Hikâyet Senüñ Şānuña Geldi) (38)

Senüñ şānuña geldi esmā-yı Allāh
Şıfātuñdır sıfāt kıl hū Allāh
Ki senden zāhir olur dergāhu'llāh
Gören sende görür sırr eli Allāh

Yakîn sende bulunur zāt-ı muṭlaq
Ki sensin genc-i vahdet sırrü'l-hakk
Senüñ meylüñ olan oldı muḥakkak
Rızāñdır şekk degüldir rıdvānu'llāh

Zāhirde görünen insān imişsin
Velī cāndan içerü cân imişsin
Göñül tahtına sen sultān imişsin
Yakîn hakk bir dūrür yok gayrı Allāh

Nübüvvet mühri hem sende münevver
Muṭarrā gīsūsı sende mu'aṭṭar
Doluban 'āleme müşg-i mu'anber
Resül sıfāt sende zāt-ı Allāh

Gehi 'ālemlere gözgü olursun
Gehi gün tek görünüb cân alursun
Ki mahv olur bu eşyā sen ḳalursun
Bu vechile yakınsın sübhān Allāh

Bī-nişāndan viren her dem ḳabersin
Ḳamu eşyāda ḳādir mu'tebersin
Bu ḳurb ilen seni kim dir beşersin
Gören bilen seni dir Allāh Allāh

Mübārek ḳadem-i gerdin Tūrābī
Gözüña sürme it gitsün ḳicābı
Ḳamu 'acizlerüñ sen feth-i bābı
Delil bu lā-ilāhe sensin ilallāh

Nür Muḥammed Şalavāt (Hikāyet Gel Ey Dilber Meni Kurtar) (39)

Gel ey dilber beni kurtar
Bu nefsimin belāsından
Çıkar bu rūhumı benim
Cesedimüñ ƙal‘asından
99a
Çıkuban pervāz eylesün
Seherde niyāz eylesün
Bu günāhı az eylesün
Resülün iltimāsından

Ğurre olma ƙuru āde
Virmegil ‘ömrünü bāde
Öziñi yetür üstāde
Ƙurtul in‘ām şıfātından

Şıfātuñ degşür zāt ile
Cihān zehrin nebāt eyle
Dur ƙurtul cān ābād eyle
Cihānuñ ƙār u bārından

Bu nefis beni kenār eyler
Senün yanuñda ħor eyler
Olurum baña āsān ondan
Çıkam zülfün ħışārından

Bezendi cennet-i a‘lā
Zihī devlet naşīb ola
Açıldı taht u eş-şerā
Melekler merĥabāsından

Yer ü gök saña mi‘rācdır
Görklü yüzüña muhtācdır
Yüri ƙutbī maƙām eyle
Geçüb ‘arşuñ fezāsından

Ki ‘arş dolu ƙadeĥ olur
Ki her dem dopdolu gelür
Ol ölmez cāvidān olur
Kim içerse şarābından

Çün irdün ‘arşa sen bu dem
Lāyık-ı dergāh ol ādem
Fenā-yı muṭlaƙ ol her dem
Çün ötdün gil ü ābından

Mübeddel eyledün dīni
Eyle birlendün ol biri
Dür eyleme ‘Ācizī’ni
Bu yol şāhib-i ħāşşından

Nür Muḥammed Şalavāt (Hikāyet Dost Yoluna Varanlaruñ) (40)
99b

Dost yoluna varanlaruñ
Nāmusı ‘arı gerekmez
Geçmek gerek bu dünyādan
Ĥaƙƙdan ħayr varı gerekmez

Māсивāu'llāh terk idüb
İhlāşın Hakk'a berk idüb
Hakk sözine şaddak diyüb
Hiç nev' inkârı gerekmez

Nefsi hevāsından ötüb
İsteyüben bir el dutub
Pirin Hakk gözüyle görüb
Pirden ğayr yâri gerekmez

Pîr ilen işleye işi
Terk ide cümle teşvîşi
Bile olagör ey kişi
Terk ile varı gerekmez

Kim ki dutar ola özin
Göstermez aña hakk yüzün
İşitme zâhidün sözün
Beyle aḥbârı gerekmez

Gel ey nefsine aldanan
Yapuş mürşid etegine
Ol seni hakk şaru başlar
Şal bu zünnârı gerekmez

Mürşide inkâr idenün
Taḥkîk imānı yok imiş
Koymayuñ anı meclise
Sözün aġyârı gerekmez

Ey aldanan bu dünyāda
Zerḳ ile mal ü gencine
Malı aḥir çü mār olur
Redd eyle mārı gerekmez

Tekyelenme 'ibādete
Dinüñi virme ğārete
İ'tikāduñ dürüst eyle
Boz bu pergârı gerekmez

Var pîrlerün ḥidmetine
Tā elete Hakk Hâzretine
100a
Binme bu nefsün atına
Koy bu merd eri gerekmez

Kim yapışa 'Ācizî'ye
Dünyā aḥret qalmaz maġbün
Derdine dermān ol kıılır
Özge tīmârı gerekmez

Kurb-ı hakk fazlı saña
Ger istersen müdām ola
Koyma 'Āciz'ün dāmenin
Andan ğayr varı gerekmez

Nūr Muḥammed Şalavāt (Hikāyet Bir Kişinüñ Yüreginde) (41)

Bir kişinüñ yüreginde
‘Aşk odı bir dāğ eyledi
Hîç gülinüñ rengi şolmaz
Göñlinde bir bāğ eyledi

Her gün aña dolu qadeḥ
Aḥî eser efil getürür
Gün geldikce şevki artar
Niçün ki bir āh eyledi

Berk yapuşuñ ol pîre kim
Onı size göstere kim
Cānum qurbān ol pîre kim
Yolumızı şağ eyledi

Kim ki ‘arşuña geldiyse
Qadeḥ eline aldıysa
Ḥaqq yolına cān virdiyse
Gürını pür-nūr eyledi

Gürını pür-nūr eyledi
Anı aña pîr eyledi
Kim ki pîrine ḥaqq didi
Maqāmını Tūr eyledi

Mūsā gibi Tūr’da dura
Dostını bî-ḥicāb göre
‘Arz vekilin söyleye
Müşkilini ḥall eyledi

Müşkilini ḥall eyledi
Göñül şehrin sen eyledi
100b
Göñül şehri sende dolu
Teni daḡı sen eyledi

Her göñül ki senden ḥocam
Bir nefes cüdā olmadı
Cān kafesden kırtulıcaq
Cennete pervāz eyledi

Cennetde daḡı durmaz ol
Cennete boyun egmez ol
Yā hū diyüb andan geçer
Özini vuşlat eyledi

Anda vuşlat olan kişi
Dîdār görmek anuñ işi
Qışlaḡı bî-nişān imiş
Yaylaḡ lâ-mekān eyledi

Kim girse ḥalvet-ḥāneye
Ma‘būdına tã‘at itse
Her nefesüñ şükrin bilse
Ḥaqq anı server eyledi

Kim ki zālamlere uydı
Nefs meresin elden koydı
Ya bu fenāya aldandı
Tenini perver eyledi

Kim ki seni haqq bilmedi
Dergāhuña yüz sürmedi
‘Ākıbet insān olmadı
Özini hayvān eyledi

Kim ki dayandı adına
Dadandı dünyā dadına
Düşdi cehennem odına
Her kim saña ‘āqq eyledi

Zihī yazık ibn-i Ādem
Günāhından korkmaz imiş
Bir zerrece hayrı yokdur
Dağlarca günāh eyledi

Görmez bunca günāhını
Ol ‘āşī añmaz şāhını
Dutmaz haqqā penāhını
Özin rû-siyāh eyledi
101a

Kim ki saña inanmadı
Ol kişi rāhat bulmadı
Hiç aña rahmet inmedi
Özin bî-imān eyledi

Kim ki saña bil bağladı
Cān cesed seni çağladı
Bağdıķca haqqā uğradı
Kendözin fenā eyledi

Anda fenā olan kişi
Dīdār görmek anuñ işi
Kışlağı bî-nişān imiş
Yaylağı lā-mekān eyledi

Yine geldi serverine
Mühr-i nübüvvet şānına
Baş koyupdur ayağına
Yine özin hāk eyledi

Bunı diyen şırf delüdü
Şekk ü şübheden berīdür
Ol degül anuñ yāridür
Beni dīvāne eyledi

Miskīn ‘Ācizī sözleri
Zinhār size öğüd olsun
Kim ki bu meyden içmedi
Ol balını düğ eyledi

Nūr Muḥammed Şalavāt (Hikāyet Gelsün Resül İlen Bile) (42)

Gelsün resül ilen bile
Raḥmet getürsün sizlere
Ḥaqq görmek vırsün gözlere
Baḥuban göre pırını

İşidenler kalur daña
Cānlar kurbān olsun aña
Ḥazret-i Ḥaqq ḥāzır olur
Her ḥanda añañ adını

Ol nazar eyler her kula
Cānına şalur gulgule
Almazlardı yarım pūla
Don ile bōrk u kūrķūni
101b

Ol kişi pās u kir olur
‘Āmmuñ gözine ḥor olur
Anuñ kalbi pūr-nūr olur
Kim ki çok sevdi pırını

Pırūniñ ta‘rīfın ider
Ümmilikden bilmez n’ider
Çok günāhları def’ eyler
Ha bile gördüm luṭfını

Pır çü bedr [ü] māh olur
Ez nūr ğaybu’llāh olur
Raḥmeti feyzi çok olur
Taniya görgil fethini

Bize diyüp dūrūr bende
Bunca hüner var ādemde
Kim ki doğrulayub gider
Görür anuñ liķāsını

Kelāmım gönderdim saña
Gitmişsin gelesin baña
Tābi’ oluñ evliyāya
Siler göz gönül pāsını

Giriftār olduñ ol tene
Tanımaduñ evliyānı
Her kim aña tābi’ oldu
Mühr-i nübüvveti buldı
Bu tābi’uñ günāhıçün
Ḳurmadı Ḥaqq mīzānını

Anuñ ile tevbe kıldı
Ḥaqqdan yaña pervāz oldu
Melekler muntazır qaldı
Bilmediler zebānını

Her yerde ki meclis oldu
Ferişteler anda doldı
Şemmece degdi yandırdı
Mūsā nebīnūñ Ṭūr’ını

Mü'min olan 'ārı n'eyler
Kendözini fenā eyler
Günde biñ kez baħar görür
Görklü Muħammed yüzini
102a

Ta'rîfin ider ol pîrûñ
Luţfini ider ol birûñ
Perde derûñ genc-i berûñ
Şormaz imiş günāhını

Mü'min çü göre pîrini
Cānları viren cānını
Ümmet iyesi ħānını
Göre yiye ta'āmını

Ol ta'āmı bile yiye
Yiyecegiz bile yiye
Ķalbî ħużūrını bile
Göre ħużūr-ı Ķalbini

Ķużūr-ı Ķalb bilmek nedir
Anı bunca demek nedir
Ķużūr-ı Ķalb o nesnedir
Göre bizi yaradanı

El getürüb anı diler
Ol kişi dünyānı n'ider
ĶarĶ oluban girer direr
Deñizlerûñ gevherini

Ol deñizler yuĶarudur
'Arşdan kürsden içerüdir
Her kim ki şekkden berîdir
Görür anuñ seyrānını

Her kişi kim anı bilür
Anuñ ile anı bulur
Genc-i pinhāndan açılır
DaĶı direr mercānını

Nice perde açmış ola
Nice deñiz geçmiş ola
Zihî devlet içmiş ola
Ķızır'uñ āb-ı ħayvānını

Düşse oda yanmaz olur
Seni seven dañmaz olur
İçen ħiç ayanmaz olur
Elüñden ħaĶĶ şarābını

Menzil aña dergāh olur
Ķarı ħurşid ü māh olur
102b
İşi güci semā' olur
BaĶ gör anuñ semā'ını

Gösteren oldur gören ol
Âyîne oldur bağan ol
Bu gözler kim anı görür
Arada görmez özini

Saňa doğrudur ihlâsı
Senden özge yokdur kesi
Senden saňa bağmağ için
Sen olmuşsun âyînesi

Her kişi kim aña irer
Niye bağsa anı görür
Şeyh gözüyle bağar görür
Her dem dostuñ cemâlini

Elünden bir şarâb içdim
Ma'nâ denizlerin geçdim
Bir nişânsız ile düşdüm
Virebilmen nişânını

Hem berrde oldur baırde ol
Hem dilde oldur şeyde ol
Ḵalbi doldı anuñ ile
Gözin açar görür anı

Oña bağar anı görür
Anuñ ile anı görür
Ondan özge gayrı görmez
Çağlamaz sağ u şolını

Ol demek ne demek dürür
Anı ne söylemek dürür
Görmek H̱aqq'ı görmek dürür
Mü'min olan görür H̱aqq'ı

‘İlme dayanma ey faķī
Dayananlar olur şakī
Bu ümmiler görür H̱aķı
Añıcagız nâzırını

Varuñ buluñ o serveri
İki cihānuñ kuṭbunı
Nâzırını pür-hüneri
O gösterir size haqqı
103a
Berk dut anuñ etegini
O gösterir maķāmını

İbn-i Şeyh Ahmed ‘Acizem
Ḵuluñ Muḥammed nūr düzem
Du‘āñuza muntazırım
Ḵıluñ o nūrdu du‘ānı

Nūr Muḥammed Şalavāt (Hikāyet Alçaķ Olan) (43)

Alçaķ olan ölü olur
Dostı seven dolu olur
Ḵadeḥ içen delü olur

Ḳullar ḳadeḥ içse gerek

Dünyā mü'mine dar olur
Ser-be-ser dünyā nār olur
Ḳanda baḥsa dīdār olur
Dā'im dīdār olsa gerek

Durduğu yerde Ṭūr olur
Bu zāhir gözi kūr olur
'Āşīqlar ḳūtī nūr olur
Dā'im ḳūt nūr olsa gerek

Çün sen meni ḳul eyledüñ
'Aşḳ odına küle eyledüñ
Pīri pişvā eyledüñ
Pīri pişvā olsa gerek

Pīrūña baḳ ḥaḳḳ gözi ile
Tā ḳapusın özi ile
Pīrini dolu görmeyen
Gözleri kör olsa gerek

Ḥaḳḳı göre pīri gibi
İkisini biri gibi
Uşta o pervāne gibi
'Aşḳ odına yansa gerek

'Aşḳ odı cānumı yakdı
Bu gözlerim ḥaḳḳa baḳdı
Erenler cesedden çıkdı
Bu cesedden çıkısa gerek

Cesedim baña daldadır
Gör erenler ne yoldadır
103b
Ol erenler varan yolu
Dutubanı gitse gerek

Gözüm görse erenleri
Ḥaḳḳ cemālın görenleri
Bu derdimi virenleri
Anlar devā kılsa gerek

Şaḥābe bindi atına
Vardı resūlün ḳatına
Gök açıldı heybetine
Gökler açuḳ olsa gerek

Gök açıldı dīdār oldu
Ḳanda baḥdımsa yār oldu
Ötūr bura güzār oldu
Avcı avın alsın gerek

Şaḥābeler ḥacca vardı
Muḥammed mi'rāca vardı
Seyrimiz lā-mekān oldu
Seyr lā-mekān olsa gerek

Gözime görünen dürdür
Baña pinhân olan pîrdir
Likân aç gamluñı güldür
Gamlu ‘âşık gülse gerek

Biz ki o dostuñ kuluyuz
‘Aqlımız yokdur delüyüz
İşbu cihānuñ horıyuz
Ol cihāne varsa gerek

Duruñ ol cihāne varuñ
‘Ameli bundan aparuñ
Bunda baħun dîdār görüñ
Bunda dîdār olsa gerek

Ƙurtuluñ şekk ü şübheden
Ârî ola uşbu beden
Bile gider yolu giden
Yolu böyle gitse gerek

Durub şeyhe giden kişi
Tuħfesiz gitmemek gerek
Bu şemme anuñ tuħfesine
Cānum tuħfe olsa gerek
104a
Kim ki cānın tuħfe virdi
Bu yoluñ aşlını bildi
Yürüyüben menzil aldı
Ol menzile irse gerek

Menzil eri tapdı kânı
Gözüñ sen daħı tanı
Nāzırını ulu ħānı
Her dem gözüm görse gerek

Yolına koymuşum cānı
Nāzırırır gevher kânı
Uş cümle yaradılmışa
Ƙamuya feyz virse gerek

Bu meclis bir meclisdir kim
Her ne dilese ħaħħ olur
Uşbu yer ehlinüñ tamām
Ƙabri nūrdan dolsa gerek

Nāzır cānlar cānıdır
Saña aşlını tanıdır
Ol fenālîħ maħāmıdır
Anda fenā olsa gerek

Ol maħāma siz doluban
Ol menzili siz aluban
Ol pîr ilen bir oluban
Aña iħrār virse gerek

Fedā eyle aña cānı
Zulmātdan çıkarır seni
İste tapgıl rehnümānı

Rehnümā pīr olsa gerek

Bendelere ecel irse
Gitmek nevbet ilen olur
Nāzırınıñ nevbetine
Ben gidib ol ƣalsa gerek

Nūr Muħammed Şalavāt (Hikāyet Allāh İlendir Kārımız) (44)

Allāh ilendir kārımız
Hem Allāh bilür ħālımız
Elifün ƣaddine baƣdım
Allāh'a düşdi fālımız
104b
Öter işimiz āh ile
Āh çekerim ilāh ile
Bir kişidir Allāh ile
Bizim ƣavl ü karārımız

Bī'at eyle Allāh ile
Adın aña bi'smi'llāh ile
Şefā'atci resül olur
Allāh'dır peymānımız

Allāh'a virgil nefesün
İlāhdañ algıl nefesün
Vir şalavāt ol Aħmed 'e
Bunda pinhān sübhānımız

Her yere ki luṭfuñ oldı
Ferişteler aña doldı
Yarlıgandı tapdı necāt
Hem pīrimiz civānımız

Görmedi ħikmeti gözi
Ġāfil gezer dā'im özi
Yaħındaki bilmez bizi
İraƣdadır güvāhımız

Gezme dā'im böyle ġāfil
Olma ħaƣƣ yolına kāhil
Gören diyer bunlar cāhil
Anlar bizim güvāhımız

Bilmeyeydün beni seni
Vuşlat ile cān u teni
Çıkuban utdı eşyānı
Bu perdeden esrārımız

Mūsā Tūr'a gitmeyince
Görmezdi senün cemālün
ƣanda baħsa seni görür
Cümle yer oldı Tūr'umuz

Cümle eşyāda mevcūd sen
Cümle cesedlerde cān sen
Aħī İsrāfīl mest olur

Senden çalınur şûrumuz

Ehl-i vaḥdetüñ vaḥdeti
Ki gehî feth-i bâb imiş
105a
Günde biñ kez senden gelür
Bizim bu feth-i bâbımız

Senüñ nûruñ bu eşyânı
Dutubanı nûr eyledi
O nûrdan oldı rûḥumuz
Aña tâbi‘ tûrâbımız

Bu dünyâ bir meydân imiş
Dîvâneler temâşâcı
Dîvânedir şol kimseler
Dünyâya diyer mâlımız

Bu dünyânun her nesi var
Zehri balında gizlûdür
Mağrûr olma şu bala kim
Tökmeye zehrin mârımız

Her nefes ki ḥaḳḳdan gelür
Ḳanda söylense ḥaḳḳ olur
İşidicek bu esrârı
Nâra düşer inkârımız

İnkâr olma baḡ ‘âleme
Dopdolu gör begün ḥaḳḳı
Ansız güneş tapmayasın
Göremedi anı görmez

Kim ki ḥaḳḳun zâtını
Tanımadı şübhesiz
Gitmedi göñli pâsı
Dutdı gözin perdemiz

Ḳurtulmadı şübheden
Gezdi murdârî beden
Gelmedi bedenden
Ṭamulu külâhımız

Mescid ile medreseye
Zâhid tapunupdur aña
Sensiz seccâde boynunda
Odur bizim zünnârımız

Şafâsız zâhidi gör kim
Ḳâl ile oḳur Ḳur’ânı
‘Âşıkun şavm u şalvâtı
Cemâlündür Ḳur’ânımız
105b

Zâhidün işi gavğadır
Her ‘amel eyler riyâdır
Allâh bu işe bînâdır
Allâh’dır küllî varımız

Zāhid ilen sālūs ilen
Yoǵdur şafāsı ‘āşıkuñ
Taḥkīk bilün aşıldandır
Bizim şafā vü zevkimiz

Zevki olmayan şūfiler
Tanımadı levḥi olar
Levḥ ü qalemi seçmeyen
Puḥt degül onlar ḥāmımız

Zāhid iremez bu sırra
Ne ḥaddi var sırrı bile
Kılmađı secde ol nūra
Sürgün oldı şeyṭānımız

Her ‘aşā berrün iyesi
Bilmedi ḥaḳkuñ sırrını
Ṭapunubdur ‘aşāsına
Teveccüh başda şalımız

Aşluñı unudubanı
Gözetme nefsün naḳşını
Eleste ḥocam eylemiş
Bizim naḳş u nigārımız

Şerī‘ate ḥilāf iden
İblīs olur mürebbisi
Uçub göge gider ise
Yoǵdur aña iḳrārımız

Nefsine tābi‘ olanlar
İblīs gibi yalguz gezer
Aḥsentü ṭarīḳ ehline
Allāh mūnis ü yārimiz

Kim ki bu esrārdan sezer
Ḥaḳḳ nūrı ḳalbini bezer
İblīs andan kenār gezer
Anuñ zülfi ḥışārımız

Ḥaḳkuñ ḥışārına giren
Olmaz nā-çār müşgil oña
106a
Bir dem nā-çār müşkil olsa
Yine ol eyler çāremiz

Düşdim zülfüñ tomarına
Ḥesāb[1] yoǵdur mūyınıñ
Cānum cümle mūyına bend
Zülfüñ olupdur dārımız

Giceler iḥyā idenler
Kendüsiz ḥaḳḳa gidenler
Yoǵdur aña zerre ḥicāb
Oña ‘ıyān didārımız

Bir gülistāndır cemālün
Bülbül ḳumrı ‘āşık aña

Gün günden güli tazelür
Kanda gizlendi hârimiz

Cümle eşyanuñ cânısın
Mü'minleruñ mizânısın
Bî-nişānuñ nişānısın
Sendedir lâ-mekânımız

İsterim cānumı şatam
Berri alam bahre katam
Virem alumam haqq ile
Dergāh oldu bazārımız

'Āşık isen kalma cāna
Haqq yolına qurbān eyle
İsmā'il'e çoç geldise
Saña qurbāndır cānumuz

Cānı Haqq'a vermeyen
Şalâtı lâ-şalât olur
'Aynımda gördüm vechüñi
Oldı dürüst şalātımız

Bir kez yüzüñi görene
Ka'be şerif küşād oña
Uşta bugün oldu tamām
Bizim hacc u zekvātımız

Ben bu cānı sahlamışım
Ki 'ide qurbān eyleyem
Her günü bize 'id olur
Gice qadr u berātımız
106b
Bu 'āşilik günehkârlık
'İşyān ile geçdi 'ömür
Kim ki bu gün Haqq'ı buldı
Redd fülān fülānımız

Bir derde düşdi 'Ācizī
Cihānda dermān bulunmaz
Bir derdi ki sen virmişsin
Yine sensin dermānumuz

Nür Muhammed Şalavāt (Hikāyet Ey Mü'minler Söyleñ Allāh) (45)

Ey mü'minler söylen Allāh
Bu araya şafā geldi
Açıldı gökleriñ bābı
Muhammed Muştafā geldi

Çün açıldı dīdār oldu
Ki ağıyar gitdi yār oldu
Kamu işim murād oldu
Nebiyü'l-müctebā geldi

Bu Haqq'dan saña bahş olmuş
Ezelden yā Resūla'llāh
O gitdügün hāzır mi'rāc

Bu gün bu dostlara geldi

Şalavât vir Muḥammed'e
Ki mi'râc gicesi geldi
Getürdi muştluḡ Cebrâil
O dem resûl güle geldi

Ki güldi gökler açıldı
Tecelliler zâhir oldu
O tecelli ışığıdır
Aya geldi güne geldi

Ay ü gün yüzini döşer
Yürüycek qademe
Bu ḫilimden bu mu'cizden
Nice kâfir dîne geldi

Ki Cebrâil emîn indi
Didi dur Ḥaqq seni nder
Ki durdı na'leyni geydi
Revân Burâq inegeldi
107a
Binüben Burâq'a gitdi
Melâikler kanad taḫdı
Olaruñ rızâsın yaptı
Öñine her gedâ geldi

Dâğladı zülfi çıñnına
Ki şevki dutdı gökleri
Yuyunmağ içün taşt indi
Tecelliden şâna geldi

Gel ey şikâk şalavât vir
Âline ol Muḥammed'ün
Eyle ikrâr imân getür
Günâhlaruñ yuya geldi

Gözün aç gör bu ervâḫlar
Ne şükr eyler şādân eyler
Bu gün vaḫdet olaruñdur
Bu şöḫbeti duya geldi

Ol ervâḫ ki yalan didi
Qayıdurum ben aşıma
Elestden bî'ati birdir
Bu gün bu meydâna geldi

Gözi gökleri seyr eyler
Eyle şan cur'a içüpdür
Baḡ aḫî gör ne doludur
'Acâib mestâne geldi

Hezârân 'alem önünce
Her 'alemi yüz biñdir
Bu qalb bostânı dostumuñ
Ha budur bostâna geldi

Cānum kurbān eyleyeydim
Anuñ kurbānına her dem
‘Āşık cānını bilmemiş
Getürdi kurbāna geldi

‘Āşık yüzini döşemiş
Pāyına yā Resūla’llāh
Yüzi zerdi gözi yaşı
‘Āşık nişāne geldi

Yüzüñden yüzler açılır
Görür tāhir ‘āşıklarūñ
107b
Aşıldan cur‘alar indi
Bu leb ü dendāna geldi

O cemālūñ tecellisi
Göründi eşyā mest oldu
İlāhā sözlerūñ senūñ
Düzüldi Qur’āna geldi

‘Āşıkūñ maqşūdı budur
Cān u teni sen olasin
Bu cān bu tenden ırılmaz
Yanuña dīvāne geldi

Bu şöhetden kuluñ bir bir
Ki feyzūñ şemmece degdi
Ne daracıktır kırsağı
Revān kısdı duya geldi

İşidūñ ey müselmānlar
Ne gavğadır ne maşşerdir
Tecellūñ zerresi degdi
Ne tutuşmuş yana geldi

Senūñ kudret der nazarūñ
Nice avlar yabandakin
‘Āmm içinde ‘amā iken
Hesāb oldu saña geldi

Rakīb dostūñ kapısına
Diyerdi secde eylemeñ
Bu gün durmuş özi gelmiş
Şoruñ aḥī neye geldi

Ki gördüm rakībı gelmiş
Günāhın boynına almış
Ḥabībim geç günāhından
Senūñ tek sulṭāna geldi

O ‘Ād’lar ki günāh itdi
Nice inanmadı Nūḥ’a
Te‘ālā Allāh eyledi qahr
Anuñ çün tūfāna geldi

Tükendi güllerūñ būyı
Yığıldı yanuña geldi

Tikansız gül seni gördüm
Hâr adı tikana geldi
108a
‘Âkıl men diyene sen hiç
Yüzün göstermedün hiç çağ
Yüzün yüzine bir oldu
Nice ahmağ uya geldi

Gel ey bed-ğu hūyuñ düzet
Bu hūy seni harāb eyler
Yiten hūblar emīnine
Emīn oldu hūya geldi

Şerī‘atden tarīkata
Oña dosdoğru yol oldu
Şıfâtın zāta degşürdi
Nice işi oña geldi

Götürdi perde yüzinden
Tecellisiz bulunmaz yer
Töküldi rahmete rûhlar
Eyle susuz çaya geldi

Senün hāyuñ benim cānum
Alub kalbimde cān oldu
Hāy ehlinün cānı hūdur
Hū işitdi hūya geldi

Senün rızāñ baña pişrev
Yider beni gözüm yokdur
İlāhā sen oña göz vir
Gözi kördür güyā geldi

Delü gönlüm böyle diyer
Ben olmayam yārim olsun
Yañaldım yāre yār direm
Dilüme bir haṭā geldi

O gün ki geldim elestden
Didim ayrılmayım senden
Bu dünyā ejderhā oldu
Revān beni oda geldi

Dostuñ sıfâtı göründi
Göründi sende göründi
Cemālin āyīne dutmuş
Bize dostdan ‘aṭā geldi

Dostum gelsün dimiş bize
Yerün haber virdim size
108b
Yol ehli olan yürisün
Tecellī pervāne geldi

Gerçek dostuñ kulu olan
Kulluğ ider tā kıyāmet
Kulluğın boynına aldı
Boynı bağılu hāne geldi

‘Āşık cānını dutupdur
Dostı kudasına alan
aşuñ yay kiprigüñ odur
ıan yaydan cāna geldi

‘Āşık diyer ben hi youm
Her ne var küllī ma‘şūkum
Nefsinüñ azāsın ılmış
Bulaşmışdır ana geldi

Āşık seyr ider cihānı
řıfāt itmez zāt iün
Miş ol arular gibi
Getürmiş bal řāna geldi

Aıldı dergāhuñ bābı
Bilüñ ki daı örtülmez
Gel ey alıcı müşteri
Alıcıya vāye geldi

İlāhā sen bizi ayy it
Tecellī ined key aqlar
Kesilmez arası dem dem
Bauñ görüñ neye geldi

Ey mü‘min tevıdūñ senüñ
ıar gökleri seyr eyler
aırur ‘arş-ı a‘lādan
İřidüñ merabā geldi

Giceler bī-dār olduuñ
Gidedür cümle perdeñi
Gör nūr hi nihān almaz
Aılur her řabā geldi

Aıldı cümle perdeler
Göründi cemāli dostuñ
Baar görür cemī‘ eřyā
Gör aı sen de baba geldi
109a

Dost ile peymān eyledim
Sen dīdār vir ben cān virem⁷⁷
Cān virmedim günāh itdim
Bu günāha tevbe geldi

Zihī cemāl ki cemālūñ
Ki nař oldu bu göñlümde
Bu cemāl ki saña geldi
Meger bir da aya geldi

Zāhir daı bile olmaz
Nice ‘ıyāndır cemāli
Dime öñünde perde var
‘Acāib döşena geldi

⁷⁷ Metinde “vireyim”.

Yine götürdi perdeyi
Tecellî degdi cânuma
Rûhum andan diri oldu
Cesedim o şâne geldi

Seni görmez ‘amâlaruñ
İnanmaz beyle oldıgın
Nigâh eşyâ dolu gördi
Yohdan uyana geldi

‘Âşıka dünyâ âhiret
Hemîn dostuñ cemâlidir
Baña yok cümle eşyâya
Başın kim ki kıoya geldi

Bu dünyânın mühendîsi
Diyerdi haqqâ giderim
Bu gün menzili boş kaldı
Nişün gelmez niye kaldı

Çevürdi dünyâ öñini
Yolnı handek eyledi
Göñlini dünyâya virdi
Dili bile diye kaldı

Ey yol ehli ‘âşık ol kim
‘Âşık yurtdan geçmez imiş
‘Âşıka güç ü kuvvet olmaz
Güç ü kuvvet mihmâna geldi

Nübüvvete inananlar
Nübüvvet onlara iye
109b
Bu on sekiz biñ ‘âleme
Yine onlar iye geldi

Şaluñ nefsün kiçi iken
Ögüt vir nefsüña dâ’im
Olaldı bâzû-bend oldu
Elinden zînhâre geldi

Bu cânuñı hemîn haqq bil
Ki Haq’dan ğayre cân virme
Nice kimselerün ‘Azraîl
Ki haqqsız cânını aldı

Gel ey şarrâf mihekk getür
Seyh imdi kamaşı kalbi
Kâfire fışk ile fücür
Ki mü’mine hayâ geldi

Gel ey mü’mîn hadîş işit
Hayâsız olmağıl zinhâr
Hayâdır Haqq ile vuşlat
Hayâsızlar cüdâ geldi

Bu derd beni gül eyledi
Ki hiç kim bulmadı dermân

Başım koydum ayağına
Bu derdime devā geldi

Başım koydum ayağıma
Olur luṭf u kerem her dem
Tecellî yügrüşür gökde
Biri birin qara geldi

Gönlüm kuşu pervāz eyler
Uçar Ṭūr dağına konar
Her dem şikārın dürr alur
Gönlime bir hevā geldi

Avcı olmayan kimesne
Güzārda girimek bilmez
Avı kaçardı yazıya
Revān çıqdı yala geldi

Gel ey avcı avuñ gözet
Senüñ avuñdur sevdüğün
Nübüvveti zāhir olmuş
Ötür doğru saña geldi
110a
Yüz yigirmi dört biñ nebiden
Tecellîlü Muḥammed'dir
Şefā'at eyleyen odur
Anı dimeñ sonra geldi

Nübüvvet mühri ki geldi
Uyatdı cümle yerleri
Yer uyatdı anuñ qalbi
Nice kāfir dīne geldi

Anuñ şer'î saña perrrdir
Aparır cennete başlar
Dutub şer'ile gitmedim
Başıma çok belā geldi

Ger dostum indi göklerden
Melekler önce peyki var
Hezārān hulleler geymiş
Eyle şağın toya geldi

'Āşıkun raḥtî ālātı
Bikirdir fikr ile olur
Tecelliden tikilmişdir
Biçilmişdir boya geldi

Zāhid bağ ağ 'andelibe
Gör ne 'acāib gül imiş
Büyün aşıldan alıpdır
Bülbül olan büya geldi

Başın yoluña koyupdur
Āb ü gili bir ahıdır
Cesed donun çıkarıpdır
Ne 'aceb 'üryāna geldi

Bu şöhetde dā'im devlet
Bu şöhete iner rahmet
Cemī' mü'min necāt tapdı
Kāfirlere belā geldi

Melekler dem-be-dem carlar
Perr ehline haber eyler
Beşâretdir saña mü'min
Bu mü'minlik saña geldi

Bu kalbüni eyle meydān
Kūşesi baır ola 'ummān
110b
Yaqın bilün bu meydāna
Muhammed Muştafā geldi

Nür Muhammed Şalavāt (Hikāyet Muhammedi'l Muştafā'nuñ) (46)

Muhammedi'l Muştafā'nuñ
Sırrına ırmağ mı olur
Mührin almasıñ içüña
Aña kul olmağ mı olur

Özin aña kul eyleyen
Tarīkı üzre yüz süren
Özüñ oña kul itmesün
Yüzini görmağ mı olur

Başiretsiz tahāretsiz
İşit [sen] ki saña direm
Tahāret doğru olmasa
O namāz namāz mı olur

Sen göñlina Allāh'[ı] dut
Bir elüña Muştafā'nı
Bir elüña meşāyihi
Hiç elden qoymağ mı olur

Ey cihānda ehl-i sağā
Cān vir sağān qabül ola
Haqq yolına cān virmeyen
Hergiz ehl-i sağā mı olur

Ne dilesen gelür ele
Her ne diseñ anı söyle
Anuñ ile mi'rāc eyle
Mi'rācdan doymağ mı olur

Sen de bāri Haqq'ı gözet
Kulına dur boynuñ uzat
Gitmek için mi'rāc düzet
Mi'rācsuz gitmağ mı olur

Anı koyub gayrı dime
Andan gayra göñül virme
Ansız cümle loğma şübhe
Çeyneyüb udmağ mı olur

Nefsüni qoyma o lāle
Hakkdan yoluñ keser senüñ
111a
Bir zehri qatı mārimiş
Efsünsız dutmağ mı olur

Senüñ şükründen ey zābit
Ağac olur ki dürr biter
Her bir şāhı bir gökdedir
Ėayrıda ekmağ mı olur

Bunlar ilen seyr eyleyen
Ma'nā deñizine giren
Nice Ėavvāş üzmek ilen
İsteyüb bulmağ mı olur

Ehl-i ma'nā gerek aña
Qalbi 'ummān olmuş ola
Her bir bī-ğaber sözi ilen
Haberin almağ mı olur

O 'ummāna dalanlaruñ
İçi daşı dopdoludur
Alıcısı bulunmasa
Açuban şatmağ mı olur

İlāhā senden içmeyen
Göñli Ėarāb vīrānedir
Neyi ki sen vīrān kılduñ
Hiç ābād itmağ mı olur

Bu zamāne yalancısı
Gelür ki qardaş olayı
Dut ki cesedler bir oldu
Hiç göñül tatmağ mı olur

Dinini dünyāya viren
ĖĖiretde Ėasīs olan
Ey dünyā içün qatrayan
Yügürüb yatmağ mı olur

Hakkıyla kula durmayan
Helāl Ėarāmı bilmeyen
Nefsine öğüt vermeyen
Andan öğüt almağ mı olur

Yüri aḡī Allāh'ı bil
Nefsüni öldür Ėazā kı
Başuña toprağ göze Ėil
Bu qadar qoymağ mı olur
111b
Allāh'ı birlenen kişi
Ėyinede yüzün görür
O yüzi çok görmek ilen
Yüzinden doymağ mı olur

Ol yüzi miḡrāb eyledim
Ol yüze secde kıldım

Yüzüñden gayrı yüze dost
Hiç secde kılmah mı olur

Tecellüñ zerresi degdi
Yandı Tūr Mūsā mest oldı
Ha sensin Ka'be vü kıble
Gayruña durmah mı olur

“قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ”⁷⁸ sensin
Allāh sensin Şamed sensin
Doğrulub saña gelenüñ
Yolına urmah mı olur

Senüñ dergāhuñ a'lādır
Cümle eşyā gedāyīdür
Çapusını sen açmasañ
İçerü girmah mı olur

Ol kapudan giren kişi
Virmedi oradan nişān
Bî-nişāndır yok nişānı
Hiç nişān virmah mı olur

Gerçek 'āşıkım diyenüñ
Ma'sūkası sen imişsin
Eyle 'āşık rızāsını
Basuban utmah mı olur

Eriyüb dosta aḥmasuñ
Her dem yüzine baḥmasuñ
Göñül dağına çıkmasun
Anda şikār itmah mı olur

Şikār yine göz dutanuñ
Dā'im göñli güzār imiş
Şikārını görmeyince
Oḡını atmah mı olur

Gel Allāh adın çağıran
Qalbüñ arıt özüñde gör
112a
Ger Allāh adın añmasañ
Ḥayber'i yıḥmah mı olur

Her kulum diyen kul olmaz
Göñli muḳbil olmayınca
Şerī'atden daşra çıkan
Yüzine baḥmah mı olur

Gör Ebū Cehl-i la'inüñ
Kesilmedi soñı ilden
İnanmayan cāhil bular
Anlara ḥarf atmah mı olur

Maḥbub-ı Ḥaḳḳ añla sözüm
Eger gerçek muḥibb isen

⁷⁸ İhlas suresi 1. âyet; “De ki: O Allah bir tektir”.

Serserî yol gitmağ-ilen
Allâh yâr itmağ mı olur

Hadîş işit peygamberden
Çağırmayan yere giden
Gidüb öziñi ħor itme
Hiç anda gitmağ mı olur

Munca ki nefesüñ gelür
Ġāfil perde olur saña
Bunca perde ki yasaduñ
Hiç bunı utmağ mı olur

Olan ġāfil küfre ġanî
Odur ħaqq yolına denî
Ol ilāhuñ sürgünidir
Ķatara düzmağ mı olur

Her bir tahâretsiz gelür
Allâh'a lâyıķ ħul benim
Allâh'a lâyıķ virdi yok
Hiç ħabûl itmağ mı olur

Zihî şerî'atsiz gezen
Bunca 'ayıb iş sende var
Bir 'ayıbı ki Ħaqq açar
Basurub örtmağ mı olur

Eger Muħammedî iseñ
Dur aru baķ mi'râcına
Uyat ħalbüñi yuħudan
Bu ħadar yatmağ mı olur
112b

Zerķini ilden dileyen
Ey himmetsiz tevekkûlsiz
Allâh'ı añsa da ħoyub
Ġayrden dilemağ mı olur

Müħr-i Muħammed ħalbimde
Ġün be ħün müħri tâzelür
Ey med'î bile müħrini
Eliyle bozmağ mı olur

Yerüñ göğüñ ħaqqı için
Bu göñlümüñ maħbûbısın
Her göñül ki seni sevdi
Ķaķıyub üzmağ mı olur

Gördüm bu göñlüm şehriniñ
Pādişāhı sen imişsin
Öñce rehnümā olmasa
O şehre girmağ mı olur

Girdim o şehrüñ içine
Ķanda baħdım seni gördüm
Gören sensin görünen sen
Ġayrıya baħmağ mı olur

Cism ü cânuñ ol olmasa
Seyrũñ hālũñ ol olmasa
Perr ü bālũn ol olmasa
Açub tayr itmağ mı olur

Senden ğayrını ‘aşıkũñ
Nār-ile berāber düter
Aşkuñdan ğayrı nāra hiç
Özini yağmağ mı olur

‘Aşkuña bir kez yağılan
Günde biñ kez vuşlat olur
Gel ey ehl-i nazar bağsañ
Vuşlatı ırmağ mı olur

Cemālũñ bāğı bir gülşen
Her bir güli mäh-ı tábān
Bāğbānuñ luţfi olmasa
Andan gül dirmağ mı olur

Dutam ki gülzāre girdũñ
Mağrem olmamışsın güle
113a
Güle mağrem olmayınca
Andan eyi almağ mı olur

O gülzāruñ bülbüli ol
Hürmetini göñlüñe ur
Her bir nā-mağrem içinde
Sırrını dimağ mı olur

Göñül Hakk’a tekye eyle
Cümle perde penāh olur
Hak’dan ğayrını bilme kim
Ġayra tekye itmağ mı olur⁷⁹

Hakka tekye eyleyenũñ
Anuñ adı hayrũ’l-beşer
Ol beşerũñ hayrlusıdır
Aña hayrsız dimağ mı olur

Hakq yolına viren başı
Ha hakq olur içi taşı
Ağla gitsũñ gözũñ yaşı
Nefs yüzine gülmağ mı olur

Bu nefsũñ behresi bārı
Koymaz ki añasın yāri
Bir miskdir ağı balı
Balını şormağ mı olur

Ehl-i hakkuñ meclisinde
‘Ömrin anda şarf eyleyen
Bir kez dili azmağ ilen
Meclisden sürmağ mı olur

⁷⁹ Bu şiirin bazı dörtlüklerinin son mısrasında hece sayısı dokuzdur.

Nefs yüzine Allāh'ı çek
Zārıncı eyle boynın eg
Göñül evine ḥabbı ek
Hîç ğayre dinmaḥ mı olur

Muḥabbet cānda olmasa
Göñül evi ev dolmasa
Her nefsüñ ol olmasa
Sırrını duymaḥ mı olur

Maḥrem olanlar perrine
Āgāh olanlar sırrına
Allāh aña bir genc virse
'Āmm anı almaḥ mı olur
113b
Her kim saña secde kılar
Bu il aña aḥmaḥ diyer
Gel ey zāhid farkın eyle
Hergiz ol aḥmaḥ mı olur

'Aqlın saña virenleri
Diyer bağla dīvānedir
Saçuñ zincir benden ğayrı
Boynuña taḥmaḥ mı olur

Gözlerüññ alasına
Düşdüm kaşuñ belāsına
Böyle belāya düşeni
Dileyüb almaḥ mı olur

Yine oldur anı diyer
Özini ḳalbüña ḳoyar
Dime ki ansız nuṭḳum var
Ansız hîç dinmaḥ mı olur

'Ācizî dirliğüñ dīnüñ
Andan özge ğayrı bilme
Ey 'amā yūri anı bul
Ansız dirilmaḥ mı olur

Eger anuñ kelbi iseñ
Ḳā'im yaşlan ḳapusuna
Bir kerez çıḥ demek ilen
Ḳapusın terk itmaḥ mı olur

Yığıldı ervāḥ meclise
Ṭalebleri Fātiḥā'dır
Oḥñ Fātiḥā alsunlar
Böyle gündüz māḥ mı olur

Nūr Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet-i 'Abdü'l-eḥad) (47)

Gelüñ benimçün ağlayuñ
Ḳalbim sevdi bu dünyāyı
Diyer hepi benim olsun
Gözüm görürse her neyi

Gözüm doymaz bu dünyādan
Ey ben köri dā'im yiden
Ey yer ü gögi yaradan
Beni bundan kırtarayı
114a
Benim sevgim saña düşsün
Kalbime sen şah olasın
Taḥkik idem hocam sensin
Yanuñca ben 'abd olayı

Yoluñda 'abd olanlaruñ
O muḳbillerden oḡınur
Saña muḳbil olan kişi
Çekmedi hergiz belāyı

Seni koyub ğayra baḡan
Haşrı senden ayru düşer
Hiç kimseden görmesün ol
Özini nāra yaḡayı

İblisi üstād eyleyen
Maḥrūmıdır bu dergāhuñ
Zincir olsa uzar imiş
Ol kaṭaruñdan kalayı

Dā'im seni ḡaḳḳ bilene
Tecellüñdir oña penāḡ
Dört yanına şöyle durar
Öziçün yaptı kal'ayı

Doldurmuşım māl u esbāb
Bu dört dīvāruñ arasın
Bu nefis āḡir ğanī olmaz
Gör ne beni kör eyleyi

Bu dört dīvār evüm deyi
Ṭayanmışım bu fenāya
Bu ḡod beni aldarımış
Gör beni yere bileyi

Kimse beni bilemedi
İllā ki nefsim benledi
Ben bunu dost çağlarım
Her dem murādın vireyi

Ben buları añmaz idim
Baña daḡı ölüm varımış
Şimdi görüñdi gözime
Ölüm nişānın göreyi

Dön ü lek yavuz ḡālūñden
Kendüñe tevbe eylegil
114b
'Azrāil çöker gögsüña
Bir gice miḡmān olayı

Gör ki özüme n'eyledim
Ha dünyānı zikr eyledim

‘Azrāil adın söyledim
Fi’l-ḥāl yanuma yeteyi

Ey ‘Azrāil alma cānum
Virgil amān illāh fi’llāh
Bir de baḥam bu cihāna
Gördüm ḥālüm ne olayı

Benim ḥālüm saña ‘ıyān
Ne ḥācetdir ben söyleyim
Āḥir bir gündür açılır
Ben bunu ḳanda gizleyi

Āḥir aldı benim cānum
Bomboş ḳuru ḳaldı tenüm
Ḳulağım işidir benim
Gör ne ururlar giryeyi

Bil bağladım bu dünyāya
Ayağımdan çekerek imiş
Bir kez elimden çek didim
Yüzümü yere tepeyi

Girye uran varışlarım
Ḳalbi benim mālumda
Size daḥı böyle eyler
Baña ne vefā eyleyi

Bir ‘arūs u bī-vefādır
Aldayuban zehrin töker
Ḳalbūña yol bular o dem
Çengellerini şalayı

Ey benim yaḥşısı dostlarım
Ma’lüm olundu aramız
Kimüñ ister evüm ala
Kimüñ esbābım alayı

Yoldaşlarum sırdaşlarum
Ḥāzır dururlar üstüme
Birisinüñ ḳudreti yok
Bizi Allāh’dan dileyi
115a

Dilemek oldur dileye
Ya’nī ki raḥmet eyleye
Benim külli günāhlarum
Üstümden ḥalāş eyleyi

Ḳavim ḳardaş ağladılar
Ḡayrlar gircek çağladılar
Cesed aradan gidicek
Bir uğurda unudayı

Unutdılar aḥmadılar
Ḳoy itsün gitsün didiler
Du‘ālar göndermediler
Gözüm yollar gözedeyi

Gözi yollar gözedenüñ
İşi Allāh demek olur
Çünkü dostı maḥbūbıdır
Âḥir dostuna ireyi

Ḥaqqdan özge maḥbūb bilme
Maḥbūbuña zevāl eyler
Senüñle maḥbūb arasın
Biñ yıllık yollar şalay

Beni evden çıkardılar
Tahta üstünde yudılar
Dest dest baña şu koydılar
Şer‘-ile ârî olayı

Kefenimi geydirdiler
Üstüme çok yıgıldılar
Bir er bulunmaz burada
Baña bir meded ideyi

Çünkü tābūta koydılar
Ol cāmi‘e yetürdiler
Bir naẓar degdi cāmi‘de
Şaldı bu kıra kurayı

Sende ‘abdü’l-eḥad kimi
Ger yüz yıl ‘ömrüñ olaydı
Bu cāmi‘de zāḥir kimi
Yeşil şandūğa gireyi

Şām-ı şerīfūñ şeyḥleri
Gör ne kerem itdi baña
115b
Üstüme du‘ā kıldılar
Ha baña rahmet ineyi

Rūhāniler aldı beni
Bu ‘āmmü’n-nāsuñ elinden
Bu biz raḥtım çıkardılar
Eyñüme ḥulle geyeyi

Götürdiler hoş hevāya
Baña hoş ‘izzet itdiler
Daḥı ‘āmm eli degmedi
Görüne hevāda gideyi

Ey hevāda giden ‘azīz
Allāh işüñ itdi temīz
Allāh’a bende olagör
Resüle ümmet olayı

Döndi baña ne‘am didi
Ehl-i Şām cümle işitdi
Devlet baña ḥaqqdan irdi⁸⁰
Merdānlar himmet ideyi

⁸⁰ Oldı.

‘Āmm götürdi kuru ağac
Te‘cīl idüben hoş gider
Çaglar ‘abdü’l-eḥaddır ol
Biri birinden alayı

‘Abdü’l-eḥad güler buña
Bende beyle ġāfil idim
Gel ey ġāfil aç gözüñi
Gör ki ne raḥmet olayı

Ḥikmet odur ben hevāda
Onlar tābūtda şanurlar
Şaldılar uzak bāzāra
Gider dolayı dolayı

Ol büyük başlu ḥocalar
Kara kurayı hiceler
Görmez ‘abdü’l-eḥadı kim
Olmuş cem‘inüñ eyleyi

Eyleyene feriştelər
Merḥabā dib kanat kaḥar
Bu devleti ki Ḥaḳḳ virir
Kimüñ ḥaddi var alayı
116a
Bu devlete irenlerüñ
Qalmaz onuñ mā vü meni
Her kimse aña vaşl oldı
Qaçan didi men olayı

Çün bu yoluñ tüccāryım
Kanatlanuban uçarım
Yolda qadeḥler içerim
‘Aceb ola ayılayı

Qadeḥler cur‘alar indi
‘Āşıqları yaḥmaḳ için
‘Āşıq olan hīç yaḥılmaz
Cesedi qadeḥ olayı

Menzile irmiş iken
Ervāḥlar cemī‘ geldiler
Tecelliler getürdiler
Biri birin çağırayı

Çağırışurlar ki gelüñ hāy
Qadr u Berāt bu gün bize
Meger dīdār açılıpdur
Bize tecellī olayı

Tecelliler gelür bize
Şevki biri birin öter
Dutarlar benim üstüme
Üstüme dürrler yağayı

Bikir tecelliler gelür
Ervāḥlar gögerdi bitdi
Cemī‘ qabrimiz nūr oldı

Yā Rabb bu handan olayı

Bu bir devlet oldı bize
Virilen alınmaz imiş
Hiç kimse böyle görmemiş
Bir ulu yerden olayı

Açıldı göklerin bābı
Yerlere düşdi gulgule
Cümle eşyā götürdi el
Gel gör ki ne şükr ideyi

Şükr anuñ dergāhına
Ben ne idüm neye geldim
116b
Bir zerre balçık men iken
Görünce gevher olayı

Bu men ise balçık idi
Hiç bunlardan haberim yok
Allāh götürdi hicābım
Bunları bile göreyi

Nāgehān gökler açıldı
Ervāhlara haber oldı
Cāmlar kadehler kuruldı
Kanda bu teşne olayı

Cümle melekler indiler
Şaf şaf oluban durdılar
Kanat kanada girdiler
Onlar ta‘accüb kılayı

Yügrişürler oynaşurlar
Yulduz gibi seyreşürler
Her ne gelür olaşurlar
Eyle şan ki avalayı

Birine bir zerre gelür
Bu dem artar ‘ummān olur
Bu işleri bile bilen
Ser-māyesi Hakk olayı

Cān vir ki beyle olasın
Tecellīye karışasın
Teff-i nūrın tanıyasın
Cümle nūr andan doğayı

Aşıl o dersin anı bil
Her ne olur ondan olur
Kılma vücūd zenbi ile
Gel ey inkār inanayı

Bir şahş geldi şehrimize
Ondan şādlık irdi bize
Tecelliler aparalın
Gelün gideli göreyi

Beni kabre indirdiler
Dört yanım hışār itdiler
Üstüme nûrlar dutdılar
Onlar beni defn ideyi
117a
Çün bölük bölük geldiler
Tecellîler getürdiler
Mihmānım konaḥladılar
Onları beyle göreyi

Fāzıl u dānişmend geldi
Ya‘nī baña söz ögrede
Bilmedi bu tecellîyi
Allāh’[1] zıkr itdi dili

Toprağıyla başurdılar
Üstüme du‘ā kıldılar
Cümle eñse çevürdiler
Ben onda yalḥuz ḳalayı

Ḳabrün bir yanı açıldı
Çok yoldan gözükdü baña
Cānuma ḳorḥular düşdi
Gözüm gördü dü ḳarayı

Olar eyle ḳara idi
Lerzeler düşdi cānuma
Baña yetince ağardı
Ḳara donun çıkarayı

Gördüm iki saıl geldi
O ḥo Mûnker Nekîr imiş
Bir kimse didi bunlara
Siz buña ḥürmet ideyi

Çağırdılar uyatdılar
Ḳabrim içre oturdılar
Baña ḥoş ‘izzet itdiler
Onları bile göreyi

Bir yenün raḥtı çengaldır
Birinün elde gürzi var
O ki elinde gürzi var
Virdi elüme nāmeyi

Oḥıdum Allāh adını
Hep aşlını bünyādını
Ḥāzır gördüm Muḥammed’i
Cümle ḥaḫām bağışlayı

Yapışdırdı ol nāmeyi
Bilün siz benim göğsüme
117b
Eyle şan ki bir gün idi
Ha beyle telvi‘ urayı

Müselmānlar Ḳur’ān oḳun
Ḳur’ān size pîşivādır

Gögsünde Kur'an olanın
'Aceb ki nâr yandırayı

'Abdü'l-eḫad dir yâ neler
Bu bir Allâh virgüsüdür
Görmemişdim böyle devlet
Gezdim Mekke Medîne'yi

Cennet açıldı yüzime
İki kimse çıka geldi
Aldılar beni içerü
Ha onda seyrân ideyi

Cennetün bağların gezdim
Güller lâleler açılmış
Toprakı yok üste bite
Tebriz'e güller eyleyi

Çay ü çimen gezdirdiler
Bu menzilüñdür didiler
Hezâr rahtlar geydirdiler
Şevki yüzüme düşeyi

Büryânlar gelür önüme
Onda yiyüben içeyi
O büryânlar ho kuş imiş
Kanatlanuban uçayı

Kend-kendimden eyiterem
Çok güller ile biterem
Her dem dîdâra yeterem
Cümle perdeni giçeyi

Hüriler geldi yanıma
Yüzleri tecellî idi
Hiç kimse bunı görmemiş
Bu devleti Hakk vireyi

Bile gördüm hürileri
Görün cismi ârileri
Cemâl açalar cihâna
Hâcet degül gün olayı
118a
Ben 'âlim degüldim buña
Bunlar baña gâib idi
Hiç bilmezem kandan oldu
Ha şimdicek uyanayı

Uyandım bunları gördüm
Eytürdim 'abdü'l-eḫad
Özin burada itüren
Eyitiyüb kande bulayı

Ey benî Âdem uyasın
Mağrûrsun dünyâ dadına
Kâlıhub cemi' bunda gelün
Bu şîrîn baldan dadayı

Ey ardařlar bunda geluň
Bunuň fikrin anda iduň
Ben ‘abdu’l-eadı goruň
Bezemişim bu odayı

Ben ‘abdu’l-ead olmuşum
şimdice bunda gelmişim
Onda belā ekdim ise
Goruńce ramet bulayı

şer eyledim sızuım ile
Suruneyuım yuızim ile
Onlar olsun bizim ile
aşra yoldaş olayı

Bile ‘acāib nestene ha
Gormemişdi ‘Arab ‘Acem
Bunca ‘āmm bunu goremeyiz
Nicedir ki sen goreyi

akı bu sızleri dime
‘Alemlere yaşı gelmez
Urarlar seni engale
Seni goren ha geleyi

Ten yok uralar engale
‘Ařık iseň alma cāne
Cānum tende ona imiş
Dostuma urbān olayı

Gonuollerden aflet gitsun
Tecelli meclise dolsun
118b
Bunlar onuň alı olsun
Her kim ki du‘ā ılayı

Nur Muhammed řalavāt (ikāyet Ey ‘Arifān) (48)

Ey ‘arifān dinleyuň
Bir ‘acāib aber var
Gel araya yār iseň
Araya girmez ayār

Biř gūn fenā dūnyāda
O dūnyā fikrin ile
Bunca ki bundan gider
Gelmedi andan aber

Uyma bu nefsi-ı řūma
a diduğin ile gel
Bu nefsi tersābeedir
Yoluńda yaptı dıvār

Nefsi hevāsın ılmaduň
Dūnyādan el silmeduň
a bāılı bilmeduň
Ādem simalu davar

Küfr-i imān şatmaduñ
Hakḳ yolını gitmedüñ
Tevhîde ğasl itmedüñ
Qalduñ ebedî murdâr

Ger gedâ ger sulṭânım
Dañla onda utanam
Dime ibn-i fülânım
Bu ‘ayblar sende var

Beñzet özüñ nergize
Bu gele sizden bize
Gül oluban gül yüze
Batma ele olma hâr

Bu nefs seni ẖâr eyler
Dünüñ günüñ zâr eyler
Dâ’im seni kûl eyler
Boynuña ipler taḡar

Nefse fırsat vermeyen
Durduğunca baḡr olur
119a
H̱âzır olur dürr direr
Gâfil ıraḡdan baḡar

Gâfil dâ’im maḡrûmdur
Dutmayupdur şerî‘at
Teşneleri kandırmaz
Faydasız çaydır aḡar

Dut şerî‘at sen daḡı
Benden işit ey aḡı
Uyma şerî‘atsize
Tamudur seni yaḡan

Sen nefsüñi besleme
Baña yâr olur dime
Duta anı serserî
İlandır seni çaḡar

Şer’iñ hilâfı sende
Aduñı koyma bende
Şer’e hilâf eyleyen
Görmeye anda dîdâr

Dîdâruña irene
Qalbine şâh imişsin
Vişâlüñi bilene
Her ne diseñ anda var

‘Âşık ma‘şûḳ cemâlin
Anda görür perdesiz
Çek kulaḡın panbuḡın
Bunda qazan anda var

Binme nefsüñ atına
Meydân benimdir dime

Bunda öldür nefsüñi
Onda lezzet bul ey yâr

Senden aña oldıgın
Kimse ne bilsün nice
Ehl-i bînâlar bilür
Qalb doludur gözuğmaz

Bir derd ki senden irer
Dâ'imâ nüşdur oña
Onuñ şifâsı sensin
Girmez özüñe tîmâr
119b
Senüñ senligüñ 'ıyân
Doldurupdur eşyânı
Kimliginden tîz çıkar
Her kim ki senden umar

Kim seni haqq bilmedi
Yoluña cân virmedi
Gözüñi seni silmedi
Gâflet gözini yumar

Şer'i dutarsın pâ-mâl
Nefse olmuşsun hımâr
Leyl ü nehâr asılı
Nefsüñ olmuş saña dâr

İlişme bu dünyâya
Bu dünyâ büt-hânedir
Hâr u muğallandan öt
Geşt-gâhuñ eyle gülzâr

Nefs işin hûb bilürsün
Haqq'dan ırak qalursun
Dañla pişmân olursun
Şimdiden kııl aña çâr

Haqqı söyle haqq işit
Haqqı özüña iş it
Haqqdan özge gayrı yok
Cümle Haqq'dır her ne var

Bir dem kulağ ur bize
Mühmeli yağma göze
Haqq'ı birleyin yüze
Bağlu kapular açar

Birlen onuñ müyını
Dem-be-dem al büyını
Bir gün ölüm suyını
İçersin çâr u nâçâr

Kimdese Haqq'ın zâtı
O görmez tamu odı
Çok viren şalavâtı
Yıl tek sırâtdan geçer

Doğru bağan dostuna
Onuñ işi rāstına
120a
Çıkar gökler üstüne
Yerlere rahmet saçar

Mü'min iseñ bunlara
Haqqdır bātil dime kim
Mü'min olur dünyāda
Haqqı bātilı siçer

Öldiler bilmediler⁸¹
Haqq'a tāt kılmadılar
Lāyık cehennemdir olar
Eyle ki bundan göçer

Terk eylemez yalanı
Menzil itmiş kaṭrānı
Dā'im yir harāmı⁸²
Susasa zaḳḳūm içer

Bende iseñ Allāh'a
Dut buyruğun da yanma
Buyruğını dutanuñ
Allāh suçundan giçer

Kim ki haqqı Haqq bilür
Perr ü bāli haqq olur
Hācet degül perr ü bāl
Ḳanatsız göge uçar

Sen cihānda kārşāz ol
Geh ördek ol geh kaz ol
Gir bu bahre dürr-bāz ol
Ḳalma qarḳa ḳalma sāz

Ḳoy bu şekki gir dīne
Ḳā'im olgıl virdine
Yapış anuñ zülfüne
Seni zülfünden aşar

Düşgil anuñ izine
Tā yitesin özine
Doğru baḡıl yüzine
Taḥḳiḳ anda Ka'be var

Doğru söyle doğru baḡ
Haqq yüzine küfri yaḡ
Bu cümle buldı haqqı
Ḳaldı 'Āciz ḡor u ḡār
120b

Nūr Muḡammed Şalavāt (Hikāyet-i Ḳazvin) (49)

Yüri hey bī-vefā dilber
Senüñ ile hemān olsun

⁸¹ Vezin aksamaktadır.

⁸² Vezin aksamaktadır.

Ne ho senden aşşı gördüm
Ne ho bārı zīyān olsun

Riyādır t̄a‘atūñ zikrūñ
Özūñ şatmak senūñ fikrūñ
Hemīn bu riyānı bildūñ
Meni senden ırağ olsun

Şalduñ beni ‘āmm diline
Virdūñ zālimler eline
Tiken ekdūñ gül yerine
Senūñ yerūñ tikan olsun

Yoldılar saç u şaçalum
Taladılar evüm mālum
Kazvin’e şaldılar yolum
Baña himmet⁸³ merdān olsun

Evüme şalmışsın yası
Çiñertdūñ t̄arīkuñ taşısı
Senūñle rahmet arası
Biñ yıllık yol ırağ olsun

Bilmedūñ şıfat u zātı
K̄albūñ siyāh bağruñ katı
T̄arīkuñ nāz u ni‘meti
Dü çeşmūña durağ olsun

Şalduñ Kazvin’ūñ yolına
Mişl cehennem odına
Özūñ tenūñi beslersin
Yidügūñ mūr u mār olsun

Açduñ sırruñ duağını
Nā-maḥreme fāş eyledūñ
Egdūñ mü‘minler boynını
Ya‘ni ki düşmen şād olsun

Mü‘minler biri birinūñ
Yüzin görmege muḥtācdır
Buña sebep sen olmuşsun
Mezālīm gerden-bār olsun
121a
Zerķūñ ilen cūduñ ilen
Ya‘ni ki şöḥbet idersin
Kenīzūñ senden yeg olur
Zerķ ü riyāñ ziyād olsun

Ehl-i Ḥaḳḳ’ım diyen kişi
Ḥaḳḳ’a lāyık virdi gerek
Nefsūñ murādını viren
Senūñ tek şöñi ‘āḳḳ olsun

Daşuñ dolu içūñ boşdur
Dilūñ mūmdur k̄albūñ daşdır
Bu cezālar baña nūşdur

⁸³ Tamlama vezinden dolayı düşmüştür.

Qoy bu sīnemde dāğ olsun

Sa'y gerek aña dönmeğe
Her berdden bahre dalmağa
Dost öñünce şem' yanmağa
Qoy bu cigerim yağ olsun

Seni añarlar her şabāh
Dā'im işi şulh [u] şalāh
Senün faẓluñ aña İlāh
Eyleyende çerāğ olsun

Bu yola düşmüşüm yā Rabb
Güşādım ğamdan artuğdur
Niçe ben tek helāl olsa
Ki şāhuñ başı sağ olsun

Senün işüñ beyle öter
Añmaz imişsin āhiret
Dutacağım giribānuñ
Dīvān şorası çağ olsun

Hakk'a tevekkül eyle kim
Hişārına ala seni
Düşmen saña zafer tapmaz
Ger elinde çiçek olsun

Habībim rencūrum gelgil
Okı teşehhüd ve'l-ḥamd
Benim bu yarama merhem
Tabīb sensin tīmār olsun

Habībim görmesem seni
Bu cānum tende hiç durmaz
121b
Seni bir kez gören cānun
Dā'im gözi ḥumār olsun

N'olaydı kāmētüñ dilber
Göreydim dünyāda bir kez
Bu cānum kadd ü kāmetim
Ki yoluña fedā olsun

Nā-merd olan bu nefis için
Bilmeyendir Hakk'ın sırrın
O dostuñ tır-i tizine
Benim cānum bütā olsun

Ehl-i Hakk iseñ dünyāda
Hakk sırrın cānda gizlegil
Hakk sırrını peydā göster
Bu meniligüñ lā olsun

Ehl-i Hakk sensen bul Hakk'ı
Eşyā saña secde kılsun
Cümle melek tābi' olsun
Sekiz gökde semā' olsun

Çık göklere tayr eyle
Her nefes Hakk'a meyl eyle
Gir lâ-mekâna seyr ile
Ol dem aduñ mollâ olsun

Her dem seyrüñ 'arşa düşe
Bilmeyesin ucın kıyın
Levh ü kalem saña yañın
Dem dem cemâl peydâ olsun

Sen gidesin cemâl kala
Sen olmayasın ol ola
Bu inligilüñ en olsar
Küllî vücüduñ en olsun

Her dem bu 'ummâna dalsun
Bu âb ü gil fenâ olsun
Ehl-i Hakk'lar virsün alsun
Senüñ kalbüñ dükkân olsun

Dime ben ibn-i fülânım
Özüñi görme arada
Sen çık aradan hakkı bil
Viren olsun alan olsun
122a
Uyabilmez bu ne sırrdır
Sırrı bilmeyen gâfildir
Hakk sözden küsen câhildir
Añma ço gitsün yad olsun

Handa varısa giderler
Bu nefse şaykal urarlar
Riyâyla tã'at kılurlar
Anlar elinden dâd olsun

Riyâyla çekersiz âhı
Küfrünüz boyar dergâhı
Riyâ eritmez günâhı
Erir mişl-i fülâd olsun

Şahrâda kırarlar halka
Özlerin şatarlar halka
Yimek gelür def'a def'a
Bir içünüzde zâr olsun

Olmuşsun halkunun başı
Gözedirsın nefsüñ hoşı
Bişirürsün duzsız aşı
Bir ağzuñızda dad olsun

Yoldan çıkub yolsız giden
Nöker olub nefsin yiden
Hakkı koyub nefsi iden
Her yaña esen bād olsun

Yügürdünüz yorulduñuz
Menzile yetüb durduñuz
Nefs için cümle virdüñüz

Dişersiz ki bir ad olsun

Aşlını bilmeyen ‘āşık
Bulmaz imiş ma‘şūkasın
Çık bu cesedden aşlı bul
Kālbūn aşla mekân olsun

Biş vakt namāzuñ feyzi
Tanımadun miskîn gedāyî
Çıkmamışsın āb ü gilden
Nice feth-i Hūdā olsun

Aşluñ ma‘nāsın bilmeyen
Bilmez imiş edeb nedir
122b
Edebsiz dā’ime’l-kā’im
Ehl-i Hāk’dan cūdā olsun

Elli yıldır bu işdesin
Nefs koymaz Hāk’ı bulasın
Yedi yaşarlar buldılar
Yeter imdi inşāf olsun

Bu nefş hil‘atini kimse
Nefs için halka sırır virme
Rızāsız loğmayı yime
Gözüñ arınsun şāf olsun

‘Ālem-i āhıretde bil
Dutacağım dāmenüñi
Hāk te‘ālā özi şorar
Dañla ha lā-dīvān olsun

Benim yolumı yār itdün
İblis özüña yār itdün
Baña dünyānı dar itdün
Āhıret aña dar olsun

Senün işün budur dā’im
Nefs meydānında çapmağdır
Çıkamazsın bu meydāndan
Ki nefş benden murād olsun

Benim oğul uşahlarum
Cigeri büryān olupdur
Tā balıcıklar āhından
Senün bağruñ kebāb olsun

Benim kavm u kardaşlarım
Koymaz gözleri yaşı
Senün şüm nefşün ucundan
Bu ne bend ü zindān olsun

Biz üç kimse yüz zindānda
Giriftār bend ü dīvānda
Hābīb eli gelüb açdı
Didi zülfüm hişār olsun

Müselmānım diyü her dem
Kılursın da'vā yalancı
Müselmānlar inanmasun
Senüñ riyāñ nişān olsun
123a
Sen Hakk'a fedā kıl cānı
Kıl tevbe nefsiñi tanı
Tanımaduñ lā-mekānı
Saña şahrā mekān olsun

Nev nefsi emmāre ki var
Tanımaduñ ne oldıgın
Kaytarmaduñ celāunı
Ki 'ālem baña yār olsun

Eyerleyüpdür nefsi seni
Handa gerek biz gider
Özin besleyen merkebdür
Ko ha çapuk süvār olsun

Semirdüñ nefsiñ atını
Öldürdün gönül kuşını
Bir kez oña tös dimesdün
Ger önünde dīvār olsun

Çağırmayan yire gider
Handa giderse hor olur
Peygamberüñ hadīsidir
Bu saña yaḥşı fāl olsun

Yüzüñ perdesini açma
Yüzüñ şuyun yere saçma
Varıb anda yiyib içme
Tā andan saña gül olsun

Ehl-i Hakk'laruñ nişānı
Budur ki nefsin öldüre
Hakkı özinde bilmeyen
Şahrāda bir hımār olsun

Hakk sırrı bir yaḥşı avdır
Gönül dağında avlanur
Ġavğa ile seni basmaz
Durduğun yer güzār olsun

Ehl-i tarīksen eyle gez
Elünde şu bulunmasun
İraḥdan kimse dimesün
O şaḥş fülān fülān olsun

Gökden çağırırlar yalan
Aduñ diyer ibn-i fülān
123b
Riyā ilen tarīk varan
Dañla maḥrūm ḳalan olsun

Terk-i riyā kıl ey faḳī
Tanı nefsiñ ḳalma şaḳī

Bunda tanımasan Hakk'ı
Bu söz cümle yalan olsun

İlāhā çekmesün yolda
Benim yoldaşlarım elem
Ne elem var baña gelsün
Bu yoldaşlar emîn olsun

Beyle didim kemāl oldu
Kemāl içre cemāl oldu
Bu cānum cemāle karşı
Geh bedr ü geh hilāl oldu

Ki sensin mazlūm u mensūh
Ki zerķūñ çok zevķūñ yok
Ki sensin fāidesiz oyuk
Durursun handa yal olsun

Rızķıñı ilden dilerdin
H̄aristānı gül eylersin
H̄akkı nefislen istersin
Bu ne bātın hayāl olsun

Ki koyduñ nefsūñı elden
Şalur h̄arāc yığar ilden
Haçan didūñ bu nefsūña
Bu şübheden kenār olsun

Ki şalduñ māl-ı 'ummānı
Tamāmī 'āmā leylānı
H̄üküm sürdūñ çü Çin'lerde⁸⁴
Ki ben geldim devvār olsun⁸⁵

Bu dervişlik degül ey yār
Dā'im nefse kul olasın
Cellādın çek cānı çıkşun
H̄oca sen ol o 'abd olsun

Bu dünyā nāz na'im olsa
Bile ma'lūm gözūñ doymaz
Onuñ bir çāresi vardır
Dola toprağilen dolsun
124a

Bir nefs ki yığmağ öğrendi
Dalanur dā'ime'l-ķā'im
K̄o bu nefsi dut Allāh'[ı]
Ki nefs elden seni koysun

Senūñ virdūñ budur dā'im
Tīmārlarsın dā'im nefsi
Ki nefs elinde h̄or olma
Elūñden nefis h̄or olsun

Gerek sen beyle olayduñ
Olaydı tenūñ āyine

⁸⁴ Göreyim seni mollā cān

⁸⁵ Yidigūñ mūr u mār olsun

Bile gît ilāhuñ yolın
Ki özgeye de yol olsun

Āyīne-yi ma‘nā bu kim
Saña bağan cemāl göre
Gider göñlün karanğusun
Ki göñlün ayydın olsun

Göñli ayydın olanuñ
Hağ’dan aña nidā gelür
Nidā iyesi habibe
Bizden aña selām olsun

Cānını Hağğ’a virmeyen
Ma‘nāda hām yolda nā-merd
Sen cānuñı bir Allāh’a
Bir cānuña biñ cān olsun

Bunca dimek mağşūd hağğdır
Diriğā kimse añlamaz
Çünki kimse dutmaz imiş
Yeter imdi tamām olsun

Resül şer‘ini dutmayan
Hağğ yolu dutub gitmeyen
Dā’im adın zıkr itmeyen
Dili şişsün [cuhām] olsun

Talatduñ hān u mānımı
Ki ya‘ni ben aña aham
Benim ahar bağar yerim
Nigār yüzinde hāl olsun

Bu ilüñ ta‘nesi baña
Ki bi’llāh zerrece gelmez
124b
Başım giderse ğam degül
Nigāruñ qaddi dāl olsun

Elifden “bī”den özgesin
Baña duyurma ey zāhid
“Tī” gelsün göñlüm avlansun
“Şī” arada güvāh olsun

“Cim”üñ cennet yolu tağkık
“Ha”yuñ hūrı beyān eyler
“Hı”yuñ hālıkı gösterir
Kaşuñ baña dīvān olsun

Sorsun dīvānımı benim
Sen olasın benim ilim
Sen rüşen eyle bu dilim
Baña dilber ‘ıyān olsun

Gir “dal”uñ daldasına
“Tā” olasın “zāl”a yağın
“Rı” tek egil dost yolına
Tā “zī” nūrı ziyā olsun

Tā sindirmeye dost seni
“Şīn”ınuñ üç noқта koyalar
“Şād” teki “dād”ı bilmeyen
Ma’nāda gözi kōr olsun

“Ṭī” yolına baş virmişem
“Zī” yolına cānum fedā
Māl hūndur kimse qala
Küllī varım qurbān olsun

“Ayn” tek cemālün görmeyen
“Ġayn” tek aña yidilmeyen
“Fe”yi haqq dili bilmeyen
Gün tek aña zevāl olsun

“Kāf”uñ taḥkīk “قُلْ هُوَ اللَّهُ”⁸⁶
“Kāf”uñ zülfüñ tek bulunmuş
“Lām”dan haberin almayan
Anuñ gönli melāl olsun

“Mīm” ile “nūn” ma’nāsını
Bilmez imiş ġāfil olan
“Hī” diyicek ġafletden uyan
Ġāfilden haqq bī-zār olsun
125a
“Vāv” ile “lām” “eliflā”ya
Cānumı qurbān eylerim
Yiden göster biñ cemālūñ
Al cānumı ḥelāl olsun

Munlar ma’nāsın bilmeyen
Bilmez imiş ki Haqq nedir
Haqqı hāzır bilmeyenler
Qo ha ma’nāda car olsun

Gezersin ki ḥabībim men
Günāhlara ṭabībim men
Özüñ ḥaste dā’im rencūr
Saña şerbet muḥāl olsun

Gezersin ki ḥānendeem
Ya’nī ki ben dānendeem
Dānendeler yanında māt
Ḥazretünde ‘ıyān olsun

Doldurduñ ordunuñ için
Günāhkār keştisi geldi
Ney eylemişem ney işlerler
Baña Haq’dan amān olsun

Benim gönlüm bu elemden
Sığışmadı bu eşyāya
Bu eşyā bunda gizlendi
Beyle geyüñ daḡ gönlüm olsun

⁸⁶ İhlas suresi 1. âyetten “De ki O Allah” anlamına gelen kısmi iktibas.

Çağırdım bir nevbet havar
Açıldı göklerin bābı
Raḥmet Ḥaḳ'dan nüzūl oldu
Mizāb olan ḥāzır olsun

O dem pervāne yazıldı
Ki bir daḥı mūhre virildi
Benim ḥamīm ki ḥayderdir
Aña Ḥaḳ'dan kemāl olsun

O dem ki yolu çıkıldı
Cümle eşyā mi'rāc oldu
Ḥabībim mi'rācdan indi
Cümle mü'min emīn olsun

Benim yoldaşlarım olan
Cümle nūrdan ḥil'at geydi
125b
Cümlesine Burāk indi
Didi serāserūn olsun

Dilegüm bu durur Ḥaḳ'dan
Ḳabūl ola dergāhına
Bu işe iḳdām başana
Aña ḥaḳḳdan dīdār olsun

Bu 'Āciz ḳaldı burada
Bunca ḥāl oldu burada
Diyebilmez ḥiç arada
Bu söz size 'ıyān olsun

Nūr Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet Gönlümün Eglencesi Sen) (50)

Gönlümün eglencesi sen
Ey gözüm nūri ḥabīb
Merhem eyle yāreme ki
Senden özge yok ṭabīb

Ṭabībim sensin ḥabībim
Gel aḥī sen yanıma
Ġurrelenmiş ol durur
Gel yārelerim elleyib

Ġurbetde gözüm yaşı
Durmaz 'aşḳuñdan gider
Āḥır yüzden aşāğa
Düşer yūregi delib

İşim gücüm ağlamakdır
Cümle mü'minler için
Çıkarım gök meydāna
Çağırurım havar idib

Ġurbetlik çeken kişi
Gelsün bile derdleşeli
Ġarīb olur mı o şaḥış
Her arada seni görüb

Ġurbete düşenlerüñ
Hem münisi Allāh olur
Ötürür Ġurbeti ol
Gāh ağlayub gāhi gülüb

Ağlamakdan gözüm yaşı
Seyler oldı dostu söyle
126a
N'ola dostuñ kılısam
Gelse benim yaşım silib

Haste oldum arada
Hiç bilmenem şifām nedir
Öldüm āhır derd ile
Gelse beni dostum yuyub

Ġarībūñ öldiği gün
Kimse tapulmaz ki yuya
Gel ey dostum öz elüñle
Sen beni kabre koyub

Ġabrimde yār u münis
Sen olasın onda baña
Meni menilikden alsa
Yüzinde tecellī görüb

Cemālūñdür 'āşıkun⁸⁷
Cān u teni āyīnesi
Umarım ki 'amāsiyam
Eyleyesin baña naşīb

Āyīne imiş yüzüñ
'Āşıqlara leyl ü nehār
Virür cānını yoluña
Cehdi budur saña irib

Senden ayru cānı bilmez
Özine doğru 'āşık
Cānı anuñ hebā olsun
Senden ayru cān bilib

Şaykal ur āyīneme
Ġoyma dālaletde beni
Beni benden aluban
Vaşl eylegil ola raķīb

Raķīb olma dost yolunda
Bir gedā ol ey faķī
Ötüresin gice gündüz
Dost cemālin avlayub

Dost cemālin dileyen
Āhır irer ol cemālle
Müşkilde koymaz seni
Ha müşkiliñi ħall idüb
126b

⁸⁷ Bu şiirin birçok mısrasında vezin aksaklığı vardır.

Senden özge cānı bilmen
Cümle cānlar cānı sen
Günde biñ kez kırbān olsam
Beyle bil olmaz ‘acāib

Dilerim ki her şabāh
Cemālūña dost vaşl olam
Beni menilikden ala
Tecellisi her dem inib

İne benim kılbime
Bende saña yer eyleye
Beni saña yetüre kim
Eyle şan köri yedib

Yā Resūla’llāh bu kılbim
Saña tahtdır gel otur
Medhūñi arturmağa
Hem şānuña olam hañib

Hañib olam dahı ayruķ
Nesne benden çıkmaya
Gice gündüz oturam
Zıkr idüben seni diyib

Bilmeyüben söyleme
Ehl-i Haķķ’uñ ma‘rifetin
Söyler isen nirede
Allāh adın söyle bilib

Cemālinden ğayrı bilme
Secdegāhuñ özüña
Yüzüña Ka‘be açılsun
Yüzine secde kılıb

Ka‘be diyüb örü durduñ
Gizlenüben geldigüñ
Üstāduñdan emr oldı
Geyünüb yola girib

Ey ‘acem çünkü aduñ
İsm-i Muħammed diyilür
Ka‘be’ye varıcagın
Haremine bile girib

Seni görsem yā Muħammed
Benim ğaccım ğacc olur
127a
Bir kez gören nūruñı
Her dem cānın kırbān idüb

Onsızın Ka‘be saña
Ka‘be degül zindān imiş
Ğayrı görme anı gör
Al murāduñ anı görüb

O demek aşlı beyān
Eyler yol ehli bilüñiz

Çıkmayan yoldan aparır
Bu yolu saña gidib

Gitdi ‘acem ğarīb oldı
‘Aşk atın gör ne çapar
Cânını tuhfe apardı
Hân u mânın terk idib

Hân u mânun anı bil ki
Ebedi vîrân degül
Hân u mân ile onı
Bu nefis evin vîrân idib

Seni sevenlerün hâli
Gizlemedi bende seni
Onı onluğdan alursan
‘Aleme rüsvâ idib

Onı görür ğayrı görmez
Cümle eşyâ o imiş
Özini peydâ gösterir
Cümle eşyâ lâ idib

Âbâd-ender o vîrâneñe
Aña mesken o imiş
Eyle şan ki o durutmuş
Bünyâdını o koyub

Ne ho küydür ne ho bâğ
İçinde yokdur ağacı
İşlememiş balçık onda
Kudretinden şehir idib

Şehre girdim gezdim onda
Cemâlünden ğayrı yok
Yirini vü göğini
‘Aşıkına dîdâr idib
127b
Gitdi ‘âşık aradan
Kaldı vü bâkî ol ehad
Pes ‘âşık ki vaşl olundu
Kim dūrür bunlar diyib

Diyen oldur nutk anuñdur
Eyleyen ol bilen ol
Bî-nişandır nişân yok
Kim bilür nişân virib

Bir baħrdır bu ğaberler
Onda teşneler kanar
Tök dürrünü bu cihâne
Keşisiz baħre girib

Ey cemâ‘at himmet idün
‘Acizi’ye cümleñüz
Cân u dilden Ka‘beye
Virdi başın oldı ğarīb

Hācı isen gel dolan
Bu Ka‘be’nün levhine sen
Ka‘be’ni gör kim nice
Durmadın aşla dolanub

Gel ey ğurbetde benim
Hālīm şoran hālün nedir
Şorar hālīmı benim
Ayla gün ü kevākib

Dimeñüz kim gitdi gelmez
Semeridir nefsi atın
Kalbimizde mihriñüzdür
Meger taqdir añlayıb

Dilemekden ne ola
Murāduñ gülün göreli
Resülün ervāhına
Çok du‘ālar gönderelin

Ma‘lüm ola bu du‘ādan
Onlara ne feyz ola
Resülün hürmetine
Meclisimiz pür-nür ola

Nür Muḥammed Şalavāt (Hikāyet Göñlimi Virdim Bu Nefse) (51)
128a
Göñlimi virdim bu nefse
Gör ne ‘abeş yanadır
Bir nefis ilāhı anlamaz
Yaḥudımız yanadır

Her zamān yıḥar ḥişārın
Yağmalar göñlüm evin
Atını meydāna teper
Kaşdı ol imānadır

Bir fużöldur bed fi‘ldir
Egri nazardır yaman
Mişl ac kelbe münāsib
Her yaña dalananır

Gösterir ḥalka muḥabbet
Cümleni yoldan koyar
Fi‘li yok Haqq’a yaraya
Sözleri yalanadır

Bir işinde bil ki anuñ
Kimse rāḥat bulmadı
Bir ḥımārdır yüki sengin
Arḥası palanadır

Kalbüña itdün pādişāh
Taḥtı virdün eline
Müşkilün ḥall olmadı
Bil buña devā nedir

Piřerü olmuş düşmüş oña
Ya'nî ki yol gösterir
Her kim anuñ tâbi'idir
Der cehennem yanadır

Bindigüñ nefsüñ atıdır
Çapduğundur nâ-murâd
Bu cihân baña kalur
Dime aduñ fülânadır

Nefse virüb alanuñ
Olmaz mâyesi ey haķır
Çağlar ol fayda ide
Her dem sūdı ziyânadır

Bir nefsde dağca günâh
Kazanur koyar ey yâr
128b
Sen bu işden haberüñ yok
Boynuña kalanadır

Ey 'Ācizî bu 'aybdır
Niçün işbât eyledüñ
Haķķ bilür ki öz hālüñdir
Nice halka sanadır

Çıkma yoldan yola düzül
Yüziñi döndür Haķķ'a
Kılma nâ-merd merdân iseñ
Çemrenüb meydânadır

Yola doğru gidene
İblis aña zaħm eylemez
Yandırır her şevķe özin
Her yaña pervânedir

Nûr Muhammed Şalavât (Hikâyet Dolanur) (52)

Bu dünyâya virme gönül
Bu dünyâ fenâ dolanur
Kılbüñi özine çeker
'Ömrüñ talana dolanur

'Ömriñ dünyâya şarf iden
Dîniyle dünyânı seçmez
Dîni bıraħmıř kılbinden
Dünyânı kıva dolanur

Şöhret ilen şehvet ilen
Ötürürsün rûzgâruñ
Her ne gider 'ömrüñdür
Ay ü gün saña dolanur

O va'de ki Allâh ilen
Elestde kıyuban geldüñ
Dağı sözüñ utmaz olur
Cümle yalana dolanur

Bir gün olur ecel gelür
Bu kızıl beñzüm şaralur
‘Azrāil çöker üstüme
Bir gice cāna dolanur

‘Azrāil’ün defterine
Hiç kim degül yokdur adı
129a
Ancağ baña saña degül
Cümle insāna dolanur

İnsān iseñ Hakk’a inan
Dön nūrına secde eyle
Şeytān ki secde kılmadı
O tok şeytāna dolanur

Şeytān Hakk’dan yolun şapar
Kalbün dā’im oña kıpar
Yüzini yerlere teper
Başuña belā dolanur

Şeytān şalur bağs ü nifāk
Mü’minderün arasına
Mü’minder anı kör eyler
Şulh u şalāha dolanur

Mü’minder olan kalbünba bağ
Gözlerünün yok hicābı
Tābi’-i iblisleri gör
Kör gibi çaha dolanur

Tabiblik bilmeyen kişi
Neşter almış yara deşer
Avcın duz ile doldurmuş
Cigerde dāğa dolanur

Ṭā’at kılan tozlucalar
Cennetde tahtın ucalar
Nefsleri libās istemez
Tenleri şala dolanur

‘Ucb ilen ipek giyenler
Şükürsiz ni’met yiyenler
Dañla haşr [ü] neşr günü
Ac u külāle dolanur

Şevābı yok ki apara
Onda ğadrını ötüre
Dünyālığı bunda kıalur
Dini talana dolunur

Dünyālığa mağrūr olan
Bir ayağın altına bağ
Korhıma-mısın ki bedr ayun
Nā-gāh hilāle dolanur
129b
Ey dünyā ilen oynayan
İblisdir yoldaşın senün

Dīni ütüzdün dünyāya
Aşuğūñ ʔava dolanur

Bu ‘ömrüña kılma vefā
Bir gündür tükenür gider
Beyle bil ki mu‘allaqdır
Gün tek zevāle dolanur

Evliyāya yedilmeyen
Oña ehl-i tābi‘ dimeñ
O şarını uzar imiş
Gider yabana dolanur

Gör dünyādāruñ hālını
Dünyānı dutmuş dişine
Āhirete vebāl yığar
Qorğar tükene dolanur

Didim baña aşluña git
Nefsine yaman güc geldi
Şer‘e dolanmaz ol habīs
Tābi‘-i dīve dolanur

Müslümānlar bölüg bölüg
Gelür çağlar bunda genc var
O genci özine dutar
Zāhirce nūra dolanur

Qalbinüñ huzūrın bilmez
Eyle hayvān gibi gezer
Tenine libāslar düzer
Şöhret-i ‘amma dolanur

Bu dünyā bir hela imiş
Hiç buña girmedin olmaz
Ba‘zı girer ārī çıkar
Ba‘zı murdāra dolanur

Bu dünyāda beş gün için
Bunca başa ne gāvğadır
Āhır sende gidesisin
Bu güç mihmāna dolanur

Gel ey inkār kalma ‘āşī
Resül şer‘in dut ha yüri
130a
Nice ‘āşī tapdı necāt
Qalbine tevbe dolanur

Tevbesizler hürmetini
Egri yile dutmuş gibi
‘Ömrin şavurur pūç eyler
Fülān fülāna dolanur

Menilik donını geymiş
Dā’im feyzden özin qorır
Tekebbür atına binmiş
Ne yıllu qaba dolanur

Tevbe dutan ulu olur
Nefsi düşer ölü olur
Câmdan içerü delü olur
Gine o cāma dolanur

Yaradılmış bir dam nisbet
Ehl-i dillerdir mizābı
Her nereye rahmet yağar
Gelür mizāba dolanur

Bile merdān ol daduña
Cümle barmağın yalasun
Cümle eşyā aru olsa
Nice ki şāna dolanur

Beyle bil ki cümle eşyā
Koyunıdır ehl-i dilüñ
Eyle şan ki bir aradır
Koyın çobana dolanur

Bir baħır hüsnuñ cemāli
Dutdı bu iki cihānı
Yığıldı cümle teşneler
Gör nice kına dolanur

Gerdüñ tâc eyler başına
Bağ anuñ gözi yaşına
Yüzini koymuş daşına
Sürter âsitāna dolanur

Dilber muhabbet çerāğın
Yandırdı qalbim içinde
Töküldi bu pervāneler
İster ki yana dolanur
130b
Dilber girmiş taş içine
Mübârek zülfini yuyar
Melekler hâdimi olmuş
Elinde şâne dolanur

Bir avcıdır şehlâ gözün
Avı öz özine gelür
İsterim cânuma dege
Tirün kemāne dolanur

Beşâret saña yitene
Anuñçün gökler açıldı
Melekler şaf şaf olmuşlar
Diyer merhabâ dolanur

Meleklerüñ şafın gördüm
Yüzi saña secde kılar
İlahuñ nûrı sendedir
Cümle o nûra dolanur

Sen de nebî Mūsā nebî
Mizāna dartsañ farkı çok

Senüñ seyrüñ li'llāh fi'llāh
O gider Tūr'a dolanur

Pir olan kimesne ki var
Beyle mürīdün derdine
O derdine devā kıla
Mürīd ki pīre dolanur

Bir derd ola oña lāyık
Mürīdi aşla yetüre
Oña hiç kulağı aşmaya
Bir [derd]⁸⁸ ki hebā dolanur

Ehl-i hālün hāli bu kim
Haqq sözden gayrı hiç dimez
Gayr sözleri nefes boğar
Dili dendāna dolanur

Yüz yigirmi dört biñ nebinün
Yā Muḥammed güzini sen
Haşır günü şefi' için
Cümlesi saña dolanur

Cümle gelür ihsānuña
Nübüvvet geldi şānuña
131a
Ümmetlerün dört yanuña
Kuş gibi dāne dolanur

Ol gün ki haşr u neşr oldı
'İlm ancak senün durdı
Nebī veli tābi' ilen
Gelür 'ilme dolanur

Mübārek zülfün daranur
'Aşıqlaruñ bendi olur
Bulut güne hicāb olur
Zülfün ki tene dolanur

Zülfün hicāb olmaz yüze
Gencüña kapular açuk
'Aşıqlaruñ her kapudan
Girer utana dolanur

O kapudan giren kişi
Men degül ki özin göre
Gözi ol cemāle bağar
Gönli hayrāna dolanur

Bu gönül delü olupdur
Durmadın aşla dolanur
Dolan delü gönül dolan
Cümle şey saña dolanur

Ehl-i sırrdan bir sırr gördüm
Onsız qalbe qalb dimezler

⁸⁸ Metinde "der". Millî kütüphâne A685 nolu nüshada "derd".

Ḳalbinüñ küşadı odur
Çeng ü çegāna dolanur

Her ḳalbde ki o sulṭandır
Cümle melek iner oña
Baş üste tecelliler
Üstüne ağa dolanur

Tecelliler ince gelür
Göklere nerdübān olur
Di imdi bu cümle eşyā
O nerdübāna dolanur

O nerdübān ḳuṭbuñ yolu
Dā'im dīvānı dürülür
Her kim bile kesb eyledi
O gelür şağa dolanur

131b

Bu nāzırınıñ ḥālidir
Yüzi 'āşıkı fālıdır
Vücūdı dürr ḥırmenidir
Gelen ḥırmene dolanur

Zemīni dürr şahrāsıdır
Bu senüñ didigüñ nedir
Yer tabmaz ki ḳadem başa
Dīvāne dürre dolanur

Bu ha meye⁸⁹ bile midir
Yoḥsa ben delü olmuşum
Bu ḥo bile āşikāredir
Bu sırrdır sırra dolanur

Her kim ister dürri göre
Arasun ehl-i Ḥaḳḳ'ları
Ehl-i Ḥaḳḳ'lar bu ṭarīḳı
Ḥaşra dek süre dolanur

Zülfüñ uzununu 'āşık
Özi içün dār eylemiş
Manşūr onda dīdār gördi
Ha gelür dāra dolanur

Zülfüñ ucın dutan giden
Mübārek yüzüña yeter
Yüzini yoluña döşer
Ḥayra iḥsāna dolanur

Ḳalbini saña şehir iden
Daḫı özin tapmaz olur
Özin ister seni bulur
Dā'im bu ḥāle dolanur

İş iyesi bile işler
İlden ile uçar ḳuşlar

⁸⁹ Millî kütüphane A685 nolu nüshada “meye” kelimesi yok. “Bile” kelimesi “beyle” ve “böyle” şeklinde de okunabilir.

Ondan dad alur yimişler
Ebr-i nisāna dolanur

Odur ‘āşık ları yaħar
Odur susız ları yıķar
Kadeħlere dolar çıkar
Elde piyāle dolanur

Dostum açmış dürr dükkānın
Tüccār olan ‘āşık gel hāy
132a
Cāhil nādān gelmez oħa
‘Āķıl ü dānā dolanur

Gel ey mü’min bu ķalbiñi
Ancak ĥalvet eyle⁹⁰
Zāhidüñ maķşüdi ĥalvet
‘Āşık dīdāra dolanur

Yerüñ gögüñ ‘arşuñ kürsüñ
Maķşüdi bir cemāl imiş
Şeyħ Şin‘ān bir cemāl gördi
Geldi zünnāra dolanur

Bunda ‘aceb ‘Acem gördüm
‘Aķlını ütüzmüş oħa
Ya‘ni ister aşlı bula
Girmiş bāzāra dolanur

Bāzārda gezerim niķün
Ya‘ni ki ol yüzi görem
Şāh-bāzı şalmışım oħa
Bayķuşı vīrāne dolanur

‘Āşık kim ola yolunda
Özini oda yandıra
İbrāhīm’dir od içinde
Gör aķ gūlzāra dolanur

Her ķalbde ki o yüz degül
Vīrānedir ābādan degül
Onı özine gūn bilmez
Ol pes ne gūne dolanur

‘Āşık uñ küfri imānı
Hemīn dostuñ cemālidir
Bu ‘āşık olmayanadır
Küfr ü imāna dolanur

Elüñ odur ayağ odur
Cesed odur dayag odur
Gönlüñ odur gözüñ odur
Kulağ odur söyleyen o
Çık aradan ey āb ü gil
Sen degül ha o dolanur

⁹⁰ Vezin aksamıştır.

‘Āşık her dem günāh ider
Perdesiz cemāle baġar
132b
Gine doğru saña gelür
‘Ahd ü peymāne dolanur

Ger ‘ākıl ü dānā iseñ
Her deñize şalma özüñ
Ġavvāş olan anı bulur
Dürr içün kāna dolanur

Ġavvāş olan kimse ki var
Dalar çıkar dürrin alur
Göz açınca gider gelür
Hoş peykāna dolanur

Gelün bir meşel işidün
Ehl-i sırrı beyān ider
Yüki la‘l ü cevāhirdir
Bu vîrān-ġāne dolanur

Ġalbinde dürrün birinün
Yüz biñ gonce ışıġı var
Onı nice yaşurasın
Çıkmış menāre dolanur

Şor aġı sen o kişiden
Onuñ ġalbinün yolını
O ġalb ki dürrden doludur
Yüzde nişāna dolanur

Bir yüz götür boynuña sen
Başa menzile yetesin
Yükinün ġadrin bilmen
Ĥā şala şala dolanur

Gör kızıl gülün büyüñ
Cān dimaġını doldurur
Bülbül anuñ ‘āşıkıdır
Gelmiş tikene dolanur

Bu dünyā bir ġarı ‘avret
Ġāh geyünür iġitlenür
Aña ġālib olan ġāfil
‘Aşġ-ıla māla dolanur

Ayaġı altına alan
Senün ra‘nā büyüñ görür
Başını yoluña ġoyan
Yüzünde ġāle dolanur
133a
Gözün çeşmesine giren
Daġı özin tapmaz olur
Özini sende itüren
Ha gelür fāle dolanur

Ġul ġāce senün yanında
Gelür boynun eger durur

Her ne ki ẖāce buyurur
Gelür fermâne dolanur

Her derde ki ḵul uğradı
Döner ẖāceye ‘arz ider
Nişe ki devā ẖācedir
Gelür timāra dolanur

Koymaz dostuñ yüzün görem
Gözlerimi ğaflet yumar
Bir zülfi şayyāda gönül
İster uyana dolanur

Bu gönül bir ac ḵuş olmuş
Hevā deryāların geçmiş
Usıpdur ava çıkmış
İster av ala dolanur

Devrān anuñ devrānıdır
Cānum anuñ ḵurbānıdır
Bir şāh-bāz ser-gerdānıdır
Gelüpdür şāma dolanur

Bir şehbāz isteyi gelmiş
Cānın yola fedā kılmış
Başın ḵucağına almış
Girmiş bāzāra dolanur

Meydāna başsız girmeyen
Menzil kesüb kemāl bulmaz
Çağırır nākışlardanım
Gelmiş kemāle dolanur

Ehl-i dilden tevbe ala
Bu āb ü gilden ḵurtula
Her dem mensiz aşlı bula
Cümle şey aşla dolanur

Kıble odur mescid odur
Mihrāb odur imām odur
133b
Gine döner ma‘mūr olur
Gelür imāma dolanur

Vesvāsı el bağla revān
Vesvāsuñ saña daldadır
Bile zāhir görmez anı
Şekk ü gümāna dolanur

Cümle melek muhtācıdır
Cümle enbiyā tācıdır
Gün çıkar anuñ ẖükmünde
Bu gök sayvāna dolanur

Ehl-i diller bile diyer
Ki aşluñ nişānı yokdur
İster ki bu rengi şala
Oña boyana dolanur

Vaqt u sâ'at sahlayanlar
Her vaqtda bir tecellî gör
Teveccühün bir şîşedir
Vaqte sâ'at dolanur

Beyle bilün yol ehlinün
Bir zâtı var bir şıfâtı
Sen zâtı qalbühde tanı
Teveccüh zâta dolanur

Teveccühden zât bulanlar
Hak'dan anlaruñ didiği
Hakqdan özge hiç kesi yok
Qalbi gurbete dolanur

Ben bu işe qallam 'aceb
Bir kimse ki ha ol olsa
Hiç ayırık nesne bulmaya
Onuñün asta dolanur

Her deminde kılar seyrân
Cümle melek aña hayrân
Budur aña toy u bayrâm
Ne şîrîn şafâ dolanur

Ondan şîrîn nesne olmaz
Ondan gayrı nesne olmaz
Cümle ser-mâyesi odur
Dini Muştafa dolanur
134a

Yañaqları günden iti
Zülfî yıldırım tek şakır
Bu hüriler bulu gider
Gelmiş cinâna dolanur

Kim ki o yüzleri gördi
Bir dem andan ayru degül
Gönül kuşu pervâz eyler
Bu nefis zindâna dolanur

Nefsinün çöllerin geçmiş
Bâtinuñ baħrine düşmüş
Nâ-merdler yurdundan göçmüş
Gör ne merdâna dolanur

Merdân olan qalmaz câna
Dost yolunda şeydâ yider
Bir piyâle içmek içün
Gider meyhâne dolanur

Her kişi ki senüñlendir
Hiç kim aña zaħm eylemez
Senüñ nûruñ dört yanına
Bir yolsız qala dolanur

Kelâmu'l-lâh nuṭquñ senüñ
Gine seni beyân ider

Onuñ ki yüzi sañadır
Gelür kelāma dolanur

Kim ki bu meydāna girdi
Nefsi bildi haqqı bildi
Dostuñ cemālini gördi
Delü divāne dolanur

Gün gibi doğdı ‘āleme
Tecellisin āşikār ider
Baħa göre perdesi yok
Zāhir ‘ıyāna dolanur

Sen istersin kuş olasın
Revān bir demde uçasın
Kuş niçe vaqt bāle yetür
Üstine ana dolanur

Odur cümleñün anası
Onuñlandır onuñ haşşı
134b
Gün be-gün artar ihlāşı
Oña inana dolanur

Oña inanmayan kişi
Girmesün bu kâfileye
Onuñ himmeteylen hâcı
Dört ay bu çöle dolanur

Ey hâcı aña çöl dime
Berr ü bahre ha o imiş
Onuñ urdıgı devedir⁹¹
O güldür⁹² güle dolanur

Ol yola kurşanan kişi
Ataħru⁹³ baħmamağ gerek
Ol yol merdānlar yolıdır
Āsān büd-ile dolanur

Mü’min durar oña gider
Bu nefis dutar karānkular
Onda [uğruda]⁹⁴ yir ider
Mevçüñ ki file dolanur

Hâcı yetdi Medīne’ye
Allāh kuvvet virdi dīne
Cānını tuħfe getürmüş
Gelmiş kurbāna dolanur

Medīne’nüñ daşlarını
Cümlesin başar bağrına
‘Ömri oldukça şükr ider
Durmuş hareme dolanur

⁹¹ M.K. A685’de “ha odur”.

⁹² M.K. nüshasında “o gider” veya “önder”.

⁹³ Sözlüklerde rastlayamadığımız kelime “atak” kelimesi ile ilişkili olabilir.

⁹⁴ Metinde “uğurda”. M.K. nüshasında “uğruda”.

Kimdir bu daşları ura
Gögsine yollar açıla
Dostı ile seyrân ide
Muhtâcdır ẖāna dolanur

Başum koydum kapusına
Türbeleri pür-nür imiş
H̱ıdmet kemeri bilinde
Fâtıma Zehrâ dolanur

Bir kuş olub pervâz eyle
Medîne'nün şehrine sen
Andan gökleri seyr eyle
Gör ki ne sevdâ dolanur
135a
Hâcılardır cân fedâlar
Maşşûda yetmek isterler
Bu Aḥmed'e Muḥammed'e
Ebû'l-Kāsıma dolanur

Hâcılardır ki gelmişler
Sende nübüvvet görmüşler
Günâhların getürmüşler
Şefâ'atüña dolanur

Di imdi hâcılar gitsün
Şefâ'atim yüki olsun
Şefâ'atimden virsünler
Kim ki onlara dolanur

Şefâ'atim aparanlar
Sizde ḥasedlik gerekmez
Dağında cümle eşyâya
Görün temâşa dolanur

Allâh saña ne baḥş itse
Yalguz özüñ udma anı
Yoldaşlığın ḥaḳḳı budur
Yoldaş yoldaşa dolanur

Esirgemeñ ẖiç ümmetden
Himmetiñüz a'lâ olur
Dime buña o 'âşidir
Yaḥıla düşe dolanur

Ey bunda dolanan hâcı
Baḥ gör anda kemâlüñi
Dime ki bura ravzadır
Dolanan 'arşa dolanur

Bugün 'aceb mu'ciz gördüm
Senün mihrün çekicidir
Yadları çeker araya
İle ḳardaşa dolanur

Ḳardaşlarına dolanur
Senün mihrün onda ister

Maḳṣūdını sen virirsin
Ger uru daa dolanur

Maḳṣūd odur seni g re
Ayrık  zini g rmeye
135b
 zligi ref  ola gide
Sa a ulaa dolanur

H ci yanar ha yorgu 
Muht cısın bu Ka‘be’n  
G r a ı sen bu Ka‘be’ni
Durmadsn ala dolanur

Sende alı a d ne g r
C nu ı o a vire g r
Cehd eyle ki val olag r
Ehl-i H k k ala dolanur

M ezz n olmu a ırur
Diyer gel   cem l g r  
Ehl-i t leb olan gel r
Diyer ki h  a dolanur

Eger siz da  ehl-i dilsiz
H yr u erri bile bil  
Ne adar ki dolandılar
Yoldalar bile dolanur

Yoldalarım ardalarım
Bile gezen sırdalarım
Hi bilmezem ne h kmetdir
C mle bu albe dolanur

Bu maḳṣ dı bir aradır
Ciger[i] p re p redir
Bu kimsedir ki  v redir
Tapmaz ha bile dolanur

Kimse deg l adri ola
‘ ciz ‘acem r -siy hu 
abı bo senden dilen r
Ol ged y na dolanur

H cılar ıkdı altından
Cismini ‘ ry n eyledi
Uzatmı baınu  saın
Ya‘n  ihr ma dolanur

H r lıı olmayan h cı
 zi i birama  le
Ehl-i dile t v f eyle
albinde Ka‘be dolanur
136a

H cı ise  a g zi i
Gele g re bu Ka‘be’ni
Derr uymu d rr uymu
Bu h cı o a dolanur

Halka odur yapışan ol
Hiç ondan gayrı nesne yok
Ara yerde bir rızā var
Ha odur oña dolanur

Gāh iner tahte's-serāya
Gāh çıkar 'arş-ı 'alāya
Ondan gayrı zerre bulmaz
Gönlü her yaña dolanur

Ondan gayra tamām dime
Tamām hemîn bir Allāh'dır
İşini ol tamām ider
Her kim tamāma dolanur

Tamām bu yāradılmışuñ
Dolanmağı maqşūd içün
Cümle yeter maqşūdına
Ebū'l-Ḳāsıma dolanur

Özüñ oña kul ide gör
Ḳulluğ eyle haşra degin
Ḳullaruñ Ḳulluğı budur
Ḳullar sulṭāna dolanur

Dünyāya kul olma gönül
Dünyā seni aldarımış
Ecel yaḥun gönülünüñ tek
'Āciz gulāma dolanur

'Āciz senüñ günāhlaruñ
Ḳarşuñda bu tağlar gibi
Bir gün olur қатарlanur
Gelür mizāna dolanur

Beni ādem çok günāhuñ
Bir biri üste kala ha
Ḳorq o günden ki haşr olur
İsrāfīl şūra dolanur

Gökden melekler çağırur
Ḥaḳkānī dem dutan hani
136b
Her dem görür Ḥaḳḳ cemālin
Kim ki bu deme dolanur

Ḥaḳḳ cemālin gören kişi
Bir ayru āyinesi yok
Ḳalbi aña āyinedir
Gözleri neme dolanur

Du'ā idüñ ervāhına
Cümle ervāḥlar şād ola
Cümle nebī velī rūḥı
Gelmiş du'āya dolanur

Nûr Muḥammed Şalavât (Hikāyet-i Zülf) (53)

Başım gitse gözüm kesmen
Senüñ ol k̄ara zülfünden
Bu cānum ‘ankebût olmuş
Aşılmış dāra zülfünden

Mübārek gözüña baḡan
Gider cānı kalur cesed
Ki ‘āmm gözine tikendir
Düşübdür k̄ana zülfünden

Bu dünyā nāz u na‘īmi
Ki sensiz lezzeti yokdur
Kesilmez lezzeti anuñ
Yetübdür h‘āna zülfünden

Ne diyem rencūrum dilber
Bulunmaz derdime dermān
Bi ḡamdüli‘lāh nigāh itdün
Bularım çāre zülfünden

Senüñ zülfün iye bilse
Özine server eylese
O ki ḡaps u çamur olsa
Çıkar kenāre zülfünden

Seni vekīl iden kimse
Bir ayru maşlaḡatı yok
Yeter k̄ama müyesserdir
Duta her k̄are zülfünden

Tecellī sende zāhirdir
Dilin her dem aparur
137a
Giriftir nefsi dutaḡdır
Düşüpdür Tūr’a zülfünden

Yüz yigirmi dört biñ nebiden
Şefā‘atci sen imişsin
Daḡı gelmedi hiç nebī
Yakındır soñra zülfünden

‘Abīr u ‘anberün būyı
Dimāḡı müşk-i tār eyler
Kim işitse mu‘aṡṡardır
Yeter bu ḡāle zülfünden

Senüñ zülfün anuñ kalbin
Çeküb kurutdı rīşesin
Gezer senüñ emānuñda
Dozutdı k̄ala zülfünden

Özi ‘ārif adı delü
Cihānuñ varını şalmış
Ne dise k̄av teki alur
Ki ḡarfe k̄ana zülfünden

Emîndir şehri yazısı
Nişe şettâh eli yetmez
Yürimez iblisün hükmi
Alur pervâne zülfünden

Dürr için deryâda gezen
İşit cânsız el girmez
Cânını yoluña koyar
Yetürür kâne zülfünden

Yoluñda tüccâr olupdur
Cânın virir seni alur
Ayrışur her zamân gence
Dutupdur mâye zülfünden

Senün zülfün âb [ü] gilden
Yuyarlar şubh [u] şâm her dem
Melekler hâdem olmuşlar
Kesilmez şâna zülfünden

Saňa ümmet olan kimse
Hacerse kalbi mûm olur
Nice câhil ise döne
Ki rahmet ala zülfünden
137b

Ne zülfüdür ki yüzün aldı
Çıkardı rûhı cesedden
Dün ü gün tesbîhi oldu
Hiç üzmez ara zülfünden

Kimün ki tesbîhi sensin
‘Înâyetdir aña Hâk’ dan
Ol oña leyl ü nehârdır
Tecellî yağma zülfünden

Tecellîye yağun oldu
Gözün ağ u kırasından
Eyle hürşid ü mâh gibi
Yüzine doğa zülfünden

Kim ki ‘aşkuña baş virdi
Cânını kurbân eyledi
Bilâl tek kuyıda ise
Çıkar menâre zülfünden

Senün ümmetlerün çokı
Duzağ üste başın koydı
Niçe ‘âşıqlaruñ geldi
Dadındı dâne zülfünden

‘Âşıkundur saňa gelür
Dağı ayruğ yol istemez
Dutar zülfün özün gider
Tir-i didâra zülfünden

Senün ‘âşıqlaruñ yüzi
Kademün başduğı yerdir
İki cihânda emîndir

Qazandı h ane z lf nden

Ki her kim a lına yetdi
Ki  almadı ni  n onda
Ki her kim b -ni  n oldu
Ol oldu va la z lf nden

Sa a 'a ı  olan kimse
Sen nle 'ahd u peym nı
Bu g n ma   d  h  ıldır
Ki yetdi a la z lf nden

Gel ey ehl-i ba ar ba a 
Bu g n meyd nda kim vardır
138a
G n l g ziyle ba  tanı
Giripdir  ar a z lf nden

O g n ki  a r u ne r oldu
Cem '  mmet sa a d ndi
N b vvet m hrini   ik r
Cih n  h l  a z lf nden

Gel ey g fil kar olma kim
Y z n d nd r o a d 'im
Cem ' k fir nec t bulur
Ki bir kez ba a z lf nden

Durur m 'min sa a gel r
' lem d  men o a olur
 ev r d rt yan  i  r ile
Olar  sa la z lf nden

Onu  i  n sa a gel r
 ic bsız derg ha gide
Perde yırtar genc aparır
Olar  ba la z lf nden

Da ı ulu  ama' eyler
Her dem li   g rmek diler
Y zine ni  ne olsun
Olar  d  la z lf nden

Ni e g fil sa a d ndi
V c d  berr u ba r oldu
Ki gitdi g fleti h   b 
Nice uyana z lf nden

O a g flet nice diyem
V c d  k ll  genc oldu
G r nmez m   i ol  atar
Bile boyana z lf nden

Sen n z lf n o a d 'im
Olupdur mescid   mi r b
Ki bir dem ayru olırsar
Tutu a yana z lf nden

Gel ey ‘āmā dā’im beyle
Gezersin şahrāda niçün
‘Āşık olan cānın virir
Yeter cānāna zülfünden
138b

Nice gāfil ki ‘āmādır
Yüzi senden cüdā oldu
Ki geldi saña ‘abd oldu
Deger imāna zülfünden

Başın saña viren ‘āşık
Silah bilindedir dā’im
Öziçün leşker ayırur
Girer meydāna zülfünden

Burulmaz bāzūsı anuñ
O meydānuñ eri oldu
Cihānda himmet bulunmaz
Olur merdāne zülfünden

Cānın saña viren ‘āşık
Ötüpdür mā u māsından
Eyle san yokdur cesedi
Uçar perrāne zülfünden

Ne edebsizdir ol kimse
Rūḥ u revān seni bilür
Hicābsız yüzüña baḡar
Eylemez ḡayā zülfünden

Mübārek yüzüña baḡan
Tecelliden tozar her dem
Ḥāzır mi‘rāc gider seyre
Senüñ ol pāre zülfünden

Cemī‘ enbiyālar gelür
Ḥaşırdā şef’ içün saña
O kurb ilen Mūsā Nebī
Degindi Ṭūr’a zülfünden

Cemī‘ enbiyālar rūḥı
Ki pervāz eyler üstüña
Bilinmez evliyā sanı
Ki l’ilāh sana zülfünden

Senüñ zülfün ki gökleri
Ki yağmalar iner her dem
Sayabilmen cemī‘ dürrdür
Aşılmış tāne zülfünden

Başın koydı ayağıña
Gözin saña yol eyledi
139a
Bir ‘abddır bir pūla degmez
Yetürüpdür h’āne zülfünden

Nübüvvet mührini Ḥākī
Gönül taḡtında şāh eyler

İtürmüş ‘aqlını gezer
Olur dīvāne zülfünden

Cānın saña viren ‘āşık
Nice buldı cāvidānı
Ki yetdi aşla vaşl oldı
Ol oldı fenā zülfünden

Ki her kim ki fenā oldı
O yakīn aşlına yetdi
Ki her kim aşlına yetdi
Ol oldı baқа zülfünden

Bu medḥi işiden cāndan
Yoluñda qoyma tūr u tār
Bi ḥaqq gīsūlar ḥürmet
Şefā‘at ana zülfünden

Ḥabību’l-lāh dā‘im saña
Açuqdur göklerin bābı
Cemī‘ eşyā gedāyīñdür
Tecellī ala zülfünden

Nūr Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet Baña Seni Gerek) (54)

Kim ki ḥayātde cān virdi
Göz açdı şeyḥini gördi
O şeyḥinde seni buldı
Baña seni gerek seni

Bir kanad ki şeyḥ virdi
Bu beden perr ü bāl oldı
Yine devlet dīdār oldı
Baña seni gerek seni

Senden kanad aldım uçdum
Göklerin perdesini geçdim
Āb-ı kevseründen içdim
Baña seni gerek seni

Genc-i pinhānuña girdim
A‘lā kudretlerin gördüm
139b
Lā-mekānuña gark oldum
Baña seni gerek seni

Senün derdünden kül oldum
O dergāhuña tozundum
Toprağ iken gevher oldum
Baña seni gerek seni

Kim ki saña zārı kıldı
Dergāh oña menzil oldı
Mūsā nebī Tūr’ı sevdi
Baña seni gerek seni

Sensin ululardan ulu
Sensin yā hū ve yā men hū

Sensin zemîn felek dolu
Baña seni gerek seni

Seni seven ölmez imiş
Senden özge görmez imiş
Kendözini bilmez imiş
Baña seni gerek seni

‘Âmâlar bilmez kandasın
İnkârlara ho daldasın
Görenler görür kandasın
Baña seni gerek seni

Yoluña koymuş cânı
Ben n’eylerim hân u mâlı
Sensin kamunun sübhânı
Baña seni gerek seni

Bu dünyâ fânîdir fânî
Sen virmişsin tene cânı
Yüzümüze açgıl kânı
Baña seni gerek seni

İbn-i Şeyh Ahmed ’ün yâri
Nâzırırır bâyler bâyı
Ben nâzırır hâk-i pâyı
Baña seni gerek seni

Nûr Muhammed Şalavât (Hikâyet Ey Nefs-i Şüm) (55)

Ey nefsi-i şüm u zâlim
Yüri benden kenâr eyle
140a
Girme gönlüm hisârına
Unut beni âzâd eyle

Koymazsın hâkkı bulmağa
Gözüüm pāsını silmeğe
Bir dem âsâyiş olmağa
Dolaşma kalbim şâd eyle

Ne işi bünyâd ider isen
Lebim Allâh lâ-havle eylegil⁹⁵
Sür bu vesvâsı kalbünden
Her nefes Hâkk’ı yâd eyle

Dünyânı bil ki nâr imiş
Cîfe imiş murdâr imiş
Bu nefsi saña âgyâr imiş
Özüni Hâkk’a yâr eyle

Bu dünyâ bir bâza beñzer
Çengâlini tiz eylemiş
Barmağ uzatma bâline
Çengâlinde hezar eyle

⁹⁵ Hece veznini göre “Allâh” kelimesi fazladan yazılmış görünüyor.

Bir ‘arūs [u] bī-vefādır
Aldayuban zehrin töker
Aldanma ilişme buña
Yüri bundan güzër eyle

Niçe zîr kim diyenüñ
Bahānesiz bükdi bilin
Urma gögsüña daş ile
Girü dön Hakk’a rāz eyle

Dünyāda gülzār isteme
Dünyānuñ güli hār imiş
Saña gülzār gerek ise
Öz qalbünü gülzār eyle

Geyme siyāset hırqasın
Girme nefsün bāzārına
Çık bu nefsün bāzārından
Hakkıñ ile bāzār eyle

Nefse bulun olma gönül
Seni Hakk’dan ırağ eyler
Bu qalbünü şāf eylegil
Bu zaḥmete anbār eyle
140b
Kurma bu ‘işyān dükkānın
Bilme nefsün hemişe
Saña gelen dürr aparsun
Öziñi bir dükkān eyle

Durma bu kārvin-serāda
İşi aldar aldar seni
Bundan öten Hakk’ı buldı
Öt yüri lā-mekān eyle

Öt bu in‘ām şıfatlardan
Yüri kendünü zāt eyle
Öldür nefsün eyle gazā
Dön aşla ziyāret eyle

Aşla ziyāret itmeklik
Bil cesedden çıkmak imiş
Yıh bu cesedün bünyādın
Ulu yerden bünyād eyle

Aldaḳuc imiş bu cihān
Nā-merddir buña aldanan
Konma nā-merdüñ yurdına
Yurduñı cāvidān eyle

Cāvidāndır aşla giden
Giden rūḥdur qalır beden
‘Aciz aşlı ile vaṭan
Bu nefsi ḥurd u ḥ’ār eyle

Nür Muhammed Şalavât (Hikāyet Biş Gün Bu Fenā) (56)

Biş gün bu fenā dünyāda
Tenüni perver eyleme
Bu nefs-i şüm u zālîmi
Özüña server eyleme

İşleme nefs ile işi
Sür bu qalbühnden teşvîşi
Eyyāmda berdîz⁹⁶ olsañ
Anı da gıybet eyleme

Nefsüh ilen qurma dükkān
Ekme yoluña sen tikan
Benden işit bunda iken
Onda yerüh nār eyleme
141a
İnan resülüh āline
İlişme dünyā qāline
Münker Nekir sevāline
Öz dilühni lāl eyleme

Yoldan koyar bu nefs seni
Sırma mahrem olmaz deni
Yime bu munca şübheni
Qalbühni murdār eyleme

Nefsüh murādını virüb
Āhîretüh harāb idüb
Hasları aşinā bilüb
Āşinānı yad eyleme

Bu sem'ühni eyle şā'im
Şerî'ate durgıl qā'im
Haqq nūrından özüñ dā'im
İblîs gibi dūr eyleme

Dut bu nefsüh kenārından
Qurtul bu nefsüh dārından
Çık bu nefsüh hisārından
Özüñ nefse kul eyleme

Bu nefs saña ağıyār imiş
Nefse uyan murdār imiş
Dön Haqq'a ikrār eylegil
Yetür imdi şūr eyleme

Qoy bu nefsi Haqq'a tapun
Bağrı delük cigeri hūn
'Ācizî tek olma zebūn
Kendözühni h'ār eyleme

Nür Muhammed Şalavât (Hikāyet Sen Eyle Şanursun Nice Sevdüh) (57)

Sen eyle şanursın ola
Kimse bilmez hālüh senüh

⁹⁶ Kelimeye sözlüklerde rastlayamadık.

Qoy bu nefsi dut řerī‘at
Qabir bürger dāluñ senüñ

Yok sende zerr-i řerī‘at
Seni götürmez řarīkat
Yüz remmāl başsa senüñçün
‘Akse düşer fāluñ senüñ
141b
Sen şer‘e ĥilāf idersin
Nefs murādınca gidersin
Cennet yolundan ġayr yol yok
Nāra düşer yoluñ senüñ

Berke şalma dīvānuñı
İlanlar içer řanuñı
‘Azrāil alur cānuñı
Bonboř şalur tenüñ senüñ

Kenār gezüben şer‘inden
Özüñi eyleme dīnden
İlan çayan maġrūr senden
Tamu imiş yerüñ senüñ

Seni ki qabre qoyarlar
Münker Nekīr gelür saña
Dögerler o delü topuzlan
Halk işitmez ünüñ senüñ

Münker Nekīr geldüğini
Cāna cezā virdiğini
Şırāf mizān olduğini
İnanmaz inkāruñ senüñ

Günde biñ tecellī olur
İner gök ü yere dolur
Cesedleri bozar düzer
Onı görmez gözüñ senüñ

Ey ĥurd ü ĥāmi ġāfīlan
Neye yeter řavmuñ senüñ
Şalvātuñ egilib durmaş
Ėāfil öter günüñ senüñ

Gönlüñ kilidini dā‘im
Dapşurırsın ‘avratuña
Sen öñdin çıkmışsın
Halka yayar sırruñ senüñ

Dünüñ günüñ zikr idersin
Dünyālıguñ fikr idersin
Dā‘imā nefsüñ ögersin
Hakķı añmaz dilüñ senüñ

Gülersin ilüñ yüzine
Halk gülini görsün deyi
142a
Nefs gülinüñ rengi olmaz
Perde boġar gülüñ senüñ

Gezdim bu yaradılmışı
Nefse senden ğayrı kıl yok
Giceler dīve bend ü an
Zebūn öter günün senün

Bed işlerünī daşra at
Olmayasın orada māt
Yimek içmek şöhet şehvet
Ha budur hayālün senün

Beslemişsin kara çalı
Adın koyduñ gül ağacı
Gelürler gülün dirmeğe
Eller direr ħāruñ senün

Münādiler çağırırlar
Añluña bir dāğ ururlar
Günāhuñ kārvanı geldi
Yüklendi kaçaruñ senün

Dā'im seni feyzden korır
Gönlün ölür rūhuñ çürir
Ben tek yüzün üste sürir
Nefs imiş serdāruñ senün

Sen dutmaduñ Hakk'ın sözün
Dā'im dutañ nefsün yüzün
Bu mekr ilen ey 'Acizī
N'olasıdır ħālün senün

Dañla yüz-be-yüz olanda
Şırāt mizān kurulanda
Bu günāhlar şorulanda
Hakk olsun penāhuñ senün

Nice sevdün bu dünyayı
Çağırırsın ha gel deyi
İdersin nefsüña teklīf
Ki fırsatıñdır dur deyi

Dur aḫī vaḫdetün vaḫti
Ki ötdi nā-murād olduḫ
142b
Ki ħalvetdir bu meydānuñ
Ki yatma murād al deyi

Bu dünyānuñ bī'at sözi
Ya atañdur ya kardaşuñ
Bilürsün maḫrem özüña
Çü ger sen aña sırr deyi

Görürsün dünyādār handa
İdersin 'izzeti oña
Yoluḫıcaḫ bir dervīşe
Yüze baḫmazsın gör deyi

Bu dünyānuñ zīreklerin
Ki aldayub qoyar yoldan
O dünyānuñ şaşımışın
Eylersin anı gül deyi

Ne ehl-i nefis olan kimse
Yürimez bir qadem Haqq'a
Ki haqq-ile bî'atı yok
Özüñ tapşurma pîr deyi

'Aciz küllî 'ayıblaruñ
Yaşurursun başarsızdan
Özüñ yaman yüküñ şaman
Şatarsın halka dürr deyi

Nûr Muhammed Şalavât (Hikāyet Gice Zikri) (58)

Gelüñ ha Allāh fikrini
Añalum Allāh adıyla
Onuñ zikrini fikrini
Diyelüm anı dād ile

Her kişi didügin bile
Göñlini ol qapa ala
Feyz gele qalbe dola
Tā bile anuñ dadını

Her şahş ağızın açar ise
İşidenler lezzet bula
Özini yandıra oña
Cemî' bilişle yād ide

O hāl seni çarha çeker
Öz özüña dolandırır
143a
Hāl içinde epsem iken
Dönersin perr u bāl ile

Perr ü bālüñi ol virir
Oña cânuñ sefer kıılır
O dem bu rûhuñ uyanur
Olur aşıl bünyād ile

Aşluñ aşlını bilenler
O yola cânın virenler
Bu yolda lezzet bulanlar
Onı söylerler ad-ile

Bu haberüñ haberini
Oña şor ki haberi var
Bunuñ aşlı bî-nişandır
Bunı gülmek olmaz dile

'Aşık odur bu habere
Çüride nām u nengini
Hiç onsız nesne bulmaya
Öle onuñ ile bile

Bunı gülmek olmaz dile
Öle gör onuñla bile⁹⁷
Hıznedir mühürlü saħla
Açma öñin virme yile

Açma öñin virme yile
Gelme hamı yerde dile
Yüküñ gencdir qadrini bil
Gezme bu ‘āmm ilen bile

Duymasun ‘āmm sende ne var
İşitmesün her ħor u ħār
Allāh’a ağısız gelmesün
Gizlü saħla ehl-i kemāl

Senüñ kemālüñ ha budur
Sırr ehline bu bir ħodur
Kemālını bildirmeye
Bî-ħaberi güldürmeye

Tecellî onlaruñ işi
Yanar onuñ içi taşu
Poflar ki anı söndüre
Odı gelür başdan çıkar
143b
Bir küredir fülād erir
O gence şu olur yürir
Senüñ bu cānuñı silir
Tecellîsi daşdan çıkar

Bir kimse onsızın n’ider
Odur anı ħāle yider
Şikārın gözleyü gider
Bir oħ ki kirişden çıkar

Bu ħaberler baña oħdur
Sīnem anuñ bütāsıdır
Ey sīne sırı maħrem ol
Bu ħaber sırdaşdan çıkar

Şerī‘at bir ince yoldur
Dola dola aşla gider
Gidebilmez biñden biri
Bu yol bu yoķuşdan çıkar

Dut kulağıñ her dāneye
Özüñ yetür cānāneye
Cānuñ şal debbağ ħāneye
Ĥaletüñ gider aşdan çıkar

Bu gönül aşlına gider
Bu menzilini terk ider
Bülbül gülşene sırrı der
Bahār olur kışdan çıkar

⁹⁷ Olagör de okunabilir.

Ey yol ehli sen bir iş it
Dürüş aña bir mevçe al
Dürüşüb mevçe almayan
Maḥrūmdur oluşdan çıkar

Ger kulağın açuk ise
Pervāz eyle menzilüña
Seyr idesin cennet bağın
Beyle sülük kuşdan çıkar

Seyr idesin cennet bağın
Sen olasın ol hūriler
Dem dem tecellī çü liğāya
Ol dem ‘aqluñ başdan çıkar

Dutdı tecellī ‘ālemi
İgine basaruñ yeri yok
144a
Baḥuñ bu yāde bilişe
Cemī‘ kardaşdan çıkar

Bu sırra maḥrem olanlar
Sırr deñizine dalanlar
Bu tecellīye yananlar
Gullden çıkar gâşşdan çıkar

Vir şalavāt Muştafā’ya
Seyri gider müntehāya
Melekler perri pulledir
MİR‘āc olur ‘arşdan çıkar

‘Arş dāiresinde gezer
Dürr ile gökleri bezer
Melekler karşı yügürür
Ol dem ki bu işden çıkar

Ehl-i seyr bir sefer kıldı
Vardı ‘arş u kürse doldı
Nūrdan ḥaymeler uruldu
Bu hūner ferrāşdan çıkar

‘Arş u kürs levḥüñ kalemi
Bir nazarda maḡrūr iden
Ḥaqq oña genc-i pinhānı
Buyruk ider oña aḥar

Yerde gökde zerre kalmaz
Onuñ ḥükmine girmeye
Cümle yerde genc-ḥāneler
Erir onuñ saru aḥar

Ey çör u çöb kum u kayır
Dil açuban söyler anı
Bu eşyā işidir bunı
Kulağına şarığ taḥar

Beyle bilüñ iki cihān
Ondan dolu ondan diri

Ölü göñül onsız olur
Añlanmayub tenden çıkar

Bu cān içinde sırr gören
‘Aşık ma‘şūkı bir gören
Bī-nişān oldu her nişān
Bu nişān aşıldan çıkar
144b
Zāhir odur bāṭın odur
Onsız dem urmaz ol kişi
Çıksun benim bu gözlerim
Ki onsız her yaña bañar

Va’llāh bi’llāh sen delüsün
Bir zerre uşşuñ yok senüñ
Bu sözlere kim inanur
Bunlar cemī‘ senden çıkar

Haqq yolına bir cān viren
‘Ayūḏuna⁹⁸ cānān alur
Vir cānuñı esirgeme
Cān virmek qallāşdan çıkar

Māt kalmagıl bu işlere
Göñlüñi vir dervişlere
Özüñ yetür irmişlere
Onlar dā’im işe çıkar

İşi odur seyr eyleye
Seyrsiz menzili n’eyleye
İşi güci ha seyr ola
Seyrsiz dağı nişe çıkar

Gice zıkr idenler işi
Cümle Haqq gördiği düşi
Çün yatmayana biledir
Yatma yatarsın sen n’işi

Bunca yatarsın sen n’işi
Zıkrüñ olur yoluñ pîşi
Bu cümle yaradılmışa
Rehber olur uyar kişi

Rehber olur Haqq’a başlar
Oña tābi‘ cümle başlar
Cānında Haqq olan ne var
Cümlesi ol yola işler

Cümlesi ol yola işler
Cānın ol yola bağışlar
Şarf ider küllī varını
Ögütmüşler tanımışlar

Ögütmüşler tanımışlar
Ma‘şūkı onda bulmuşlar

⁹⁸ Kelimeye sözlüklerde rastlayamadık. (159a) Kelime “‘Ayūḏuna dürr alasuñ” şeklinde gezmektedir. Kelime kucak anlamına gelebilir.

145a

Gice zıkrine ğarrādır
Özlerini şarf itmişler

Gice zıkrine durmuşlar
Cân u baş fedâ kılmışlar
Özleriçün yol almışlar
Ėayrlara da yol almışlar

Özlerini şarf itmişler
Gice gündüz fikr itmişler
Erimiş zerre kalmış
İsteyü Hakk'ı bulmuşlar

İsteyü Hakk'ı bulmuşlar
Hakk zıkrine vü yanmışlar
Götürülmüş sıfatları
Zâhir bâtın zât olmuşlar

Zâhir bâtın zât olmuşlar
Yürüyib menzil almışlar
Her yaña gitse menzildir
Bir birine biñ bulmuşlar

Tapma gice zıkrine dur
Pes bu gice zıkrî nedir
Bir nefese biñ kelîme
Biri birinden doğadır

Biri birinden doğadır
Kalbün üzre ol ağadır
Yer yok idi gök yok idi
Yağmur gibi ol yağadır

Ey giceler sefer kılan
Âyîne al bağ yüzüña
Hiç onsız zıkrün olmasun
Büresin kendözüña

Zıkrünün birisi yüzdür
Bu cânun cümle göz gözdür
Bu gören gönül gözidir
Şaygal urgıl o gözüña

Hakk haberi sende ola
Her ne didüğün hakk ola
Cümle 'âlem muhtâc ola
Kulağ dutalar sözüña

145b

Sen bir imâm ol ey kişi
Cümle eşyâ māmûr ola
Sen bu şalvât içinde ol
Her dem gün doğa yüzüña

Sen bilmezsın bunlar nedir
Cemî' derde devâdır
Bu derde hiç devâ yokdur
Özün tabîb ol özüña

Sen bu şalvât içinde ol
Tâ bilesin feyzi nedir
Añlayasın niceligüñ
Bir âyine dut gözüña

Âyinesiz görmez bunı
Bir gözinde biñ göz olsa
Bunı gören Hakk gözidir
O gözden al bu yüzüña

Bir nefes onsızın olsa
Onsız bañirlerde dalsa
Her ne ki oña başlamaz
Onlaruñ iyesi olsa

Ey delü sen dīvānesin
Meger onsız bir nesne var
Cihān onuñla dolu gör
Ha ol olsun sen hiç olma

Gice mülkine gireli
Çok ‘acāibler görelı
Gevherüñ kânı ondadır
Özüümüzi ağıdalı

Gice mülkine gireli
Bundan ğayrı n’eyleyeli
Cān u baş terkin kılalı
Kırı yerden dürr direli

Kırı yerden dürr direli
Hemîşe hakkı diyeli
146a
Ala bizden bizligimiz
Onuñ şevkine yanalı

Onuñ şevkine yanalı
Nefs ü hevâyı şalalı
Olmaya bizde nām u neng
Her harf olsa biz kanalı

Her harf olsa biz kanalı
Ne gerek andan alalı
Cümle eşyāya cān viren
Cān o biz bī-cān olalı

Gice mülkine gireli
Bir birimizden alalı
Çağır gelsün yoldaşları
Çüriyib toprak olalı

Gice mülkine gireli
Bir nice menzil gideli
Dürr-ile mercān ekmişler
Ne kadar gerek direli

Ne kadar gerek direli
Kalbimze dolduralı
Bî-nişân mülkin bulalı
Onda biz garîb olalı

Onda biz garîb olalı
Garîbler gibi yanalı
Dem-be-dem didâr görelî
Başdan ayak cân olalı

Bunlar kim eline girer
Delü gibi hayâl ider
Nuṭka gelür onı söyler
O var ha biz yok olalı

Gice mülkine gireli
Biz daḡ ondan mülk alalı
Ehl-i Haḡḡ'ların yolunda
İten giden biz olalı

Gice mülkine gireli
Durmaya seyr ideli
Aşıl baldır biz aruyuz
Çiçeklere dağılalı
146b
Ehl-i seyr aşlına yetdi⁹⁹
Cemî' perdelerden ötdi
Zârını bî-hicâb didi
Mūsâ odur Tûr'dan gelür

Mūsâ odur Tûr'dan gelür
Ol cennetden hûrdan gelür
Añladı bildi haḡḡ nedir
Ol bir oldu birden gelür

Bir kimse yolın itürse
Yol istesün kalbinde ol
Elbette oña açılır
Teveccühün pîrden gelür

Gör teveccüh oña n'eyler
Eridir anı şu eyler
Kimse irmez bu hikmete
Ol cemî' seyrden gelür

Seyr ehli saḡla öziñi
Cândan içerü gizlegil
Sen dime ki iş bendedir
Bu saña taḡdirden gelür

Bu saña taḡdır olmuşdur
Bu senün kalbün almışdır
Bunlar saña hâl olmuşdur
Karârsız ahvâlden gelür

⁹⁹ Baḡr-i diger.

Her kim bu zıkr iyesidir
Elbet yarın göresidir
Zıkr [ü] ‘amel hayrlusıdır
Saña da ol hayrdan gelür

Saňa devletdir her gice
Seyr idersin ucdan uca
Sen olmuşsun büyük hoca
Saňa o devletden gelür

O devlet başuñ təcıdır
Zıkr eyleyenler nācīdır
Çık karşıya tavāf eyle
Ol Mekke’den hācdan gelür

Sen dahı hacc oña eyle
Maḳşūduñı gice dile
147a
Kim aşlına vaşl oldısa
Nūr muraşsa‘ tācdan gelür

Nūr muraşsa‘ tācdan gelür
Seni senligüñden alur
Seyr ehli toḫluḳ eylemez
Ol muḫtācdan acdan gelür

Gicenüñ ḫāşılı bular
Ḳazanclular yatma yeri
Kesb ile yüküñi düzet
Yük saña mercāndan gelür

Başuñı yoḫdan kaldur
Gice namāzını kıldur
Görüñi nūr-ile doldur
O nūr saña dā’im gelür

O nūr saña dā’im gelür
O nūr saña ḳā’im gelür
O dem bu rūḫun uyanur
Cesedüñ küllī nūr olur

O nūr senüñdür ḳayırma
Özüñ o nūrdan ayırma
Giceler onsızın olmasa
Biri birden doğar gelür

Biri birden doğar gelür
Cemī‘ yerden yaḡar gelür
Onsızın gözüñ göremez
Dā’im ḳalbe dolar gelür

Dā’im ḳalbe dolar gelür
Bu dile ha olar gelür
Gice feyżin aparanlar
Bu ma’nāya dalar gelür

Gice feyżin aparanlar
Ki yatmaz ḳatreşür gelür

Ki hikmet onlara dolar
Ki onlar mensizin olur

Gice eri men dimedi
Olar haqqsızın olmadı
Özin ayru görmedi
Vaşla ha vuşlatdan gelür
147b

Bunca tecellî sañadır
Habîb çeşme ondan gelür
‘Âkıll iseñ bu harfe kan
Ol leb ü dendāndan gelür

Bağdım cihānuñ faħrine
Hiç cisminüñ kafāsı yok
Ey yol ehli beyle bil kim
Bilmeyenüñ şafāsı yok
Bu munca devlet sañadır
Nergis-i mestāndan gelür

Bu tecellî bunca saña
Yağmur olur ondan yağar
Ser-çeşmesini bula gör
Ey faķî Qur’ān’dan gelür

Selāmün ‘aleyküm faķiler
Es-selāmuñ çerāğı bular
Şıdķı olanlar aparur
Ümmīdir yabandan gelür

Bu şerī‘at bir çerāğdır
Dadmayanlara ırağdır
Gāh ola zîr gāh yanar
Ol şekk ü gümāndan gelür

‘İlm iyeleri bir baħır
Şarf ider artar açılur
Gün-be-gün üstüne koyar
Hı‘acedir kirmāndan gelür

Bunca seyr senüñ için
Sen Haqq’ı sevdügüñ için
Bu seyrān ha saña degül
Çok hür u gılmānlar gelür

Ey bu zikirden ötenler
Dirilüben cānlar gelür

Sen cān içinde bir cān ol
Bu eşyāya maķşūd sen ol
Ehl-i talebe hoş kān ol
Yüz dutar sulţānlar gelür
148a

Gice eri işi seyrdir
Haqq ile bī‘ati birdir
Cümle vaktine hāzırdır
Vaķti ile bañlar gelür

ul olan kimsene gerek
Cehd eyleye mubil ola
Tecellî geye şallana
Eyle şan ki hândan gelür

‘Âşık odur ol dirile
Dem-be-dem devlet virile
Mu‘aţtar devlet büyına
Hiç bilmezem handan gelür

Odur ‘âşıkun ma‘şûkı
Onı söyler dâ’im dili
Onsız hiç nesne bulunmaz
Ol rûh-ı revândır gelür

Bâzârı Hakk ilen olan
albine da‘vâ tapulmaz
Cümle bâtıl da‘vâcılar
Ol ulu divânenen gelür

Yatma ey Hakk’un tâlibi
Bu gevheri gice kazan
azanclulara ol ahar
Dînden gelür dünden gelür

Ey gice tükenmez işün
Uyaqlara genc hânesin
Özin saña şarf idene
Berden gelür baherden gelür

Gice zikri ha düz gelür
Birin gözedir yüz gelür
Añlayanlar lezzet bular
Añlamayana söz gelür

Gice eri ha dur yeri
Saña doldı Hakk’un sırrı
Cümle eşyâyı mest eyler
Handa olsa bunun biri

Yatma gice zikrinde olsa
Hâr u hâkûnî arıdır
148b
Ma‘şûk yüküdür bişürür
Âşık degirmenden gelür

‘Âşık gice zikrin ider
Seyrine kendüsüz gider
Zıkr içinde işidedir
Kendüña kendüden gelür

Gice zikri ilâhîdir
Nür zikrinde mâhîdir
Bile bil ıalbün şâhıdır
Çıkar her perdeden gelür

Gice zikrin çok eylegil
Bu gafleti yok eylegil

Baħirdir öñi açılur
Senüñ şaru aħar gelür

Gice zikri ha beyledir
Dā'im senüñle biledir
Bu sözden āgāh olanlar
O Nūh'dur tūfāndan gelür

Yer ü gök ondan doludur
Dā'imā mevc içindedir
Gice zikri kilīdidir
İner āsumāndan gelür

Kim gice zikrine durdı
Gicelerüñ dadın aldı
Kātılanlar ene'l-ħaħķ didi
Manşūr odur dārdan gelür

Manşūr odur dārdan gelür
Bu ħaber bī-dārdan gelür
Cānuñ oña kurbān olsa
Dostuñ gelür yārdan gelür

Gice zikrün dürr ħırmeni
Gündüzi mest eyler seni
Ey ehl-i dil ħazīnidir
Sanasın nīsāndan gelür

Ehl-i Ĥaħķ olsa her kişi
Olmaz nā-ċār müşkil işi
Oña Ĥaħ'dan ne luĥf olsa
Ol cemī' āsāndan gelür
149a
Gör rahmānının zikrini
'Arş u kürse levĥe dolar
Rahmānīdir rahmete ģarķ
Teşvīş ha şeytāndan gelür

Gice namāzın kılanlar
Ser tā kadem nūr olanlar
Aşıldan gevher alanlar
'Āleme feyz ondan gelür

Bu nūr 'aşıķuñ nesidir
Aşıl nūrlar iyesidir
Sīnem anuñ bütāsıdır
Tīrūñ ki kemāndan gelür

Şoĥbet it maĥbūblar ile
Maķşūduñı gice dile
Durma oturma ĥām ile
Añlamaz iş ĥāmdan gelür

Eyitürdüm dost şifātını
Hiċ bilmezem handa bulam
Gözüm baķ cümle yollara
O beytü'l-ma'mūrdan gelür

Çünkü dostuñı bulasın
Dā'imā vuşlat olasın
Dut dāmenin elden kıoyma
Yaşşı eyi dāmendən gelür

Hay dostuñı itürünler
Eksik işi bitürenler
Zārenci dost gülmesine
Hāzır ol bir yandan gelür

Hāzır ol bir yandan gelür
Bu senligüñ senden alur
Dem dem libāsın değşürür
Keremdir ihsāndan gelür

Her dem gözlerim kıan eyler
Döner kendözin fān eyler
Yerler gökler semā' eyler
Va'llāh kıurbāndan gelür

Gice zıkründen ey 'ābid
Gökler dolar yerler dolar
149b
Esrimişler mest olmuşlar
Melekler devrāndan gelür

Bir kıazanclu olur gice
Boş yer kıalmaz dolar gice
Yüzine şevkı dağılur
Çıkar Bedaşşān'dan gelür

Gice zıkrine durasın
Vuşlat mülkini bulasın
İçüben mestān olasın
Cur'a n'itsün cāmdan gelür

Gice zıkrüñ menzil keser
Yatma yeri cānum püser
Sayyādlar çok yollar keser
Ol eyleşmez dāmdan gelür

Gice zıkrin bünyād eyle
Allāh adını yād eyle
Gice zıkrinüñ dadına
İşidenler Şām'dan gelür

Ey yol ehli fi'lüñ düzet
Cümle işde haqqı gözet
Her kıışinüñ fi'li n'ise
Çekiver mīzāndan gelür

Her şahş gice zıkr eylemez
Ol Allāh'ı fikr eylemez
Dā'im vesvās çolğar anı
Oña teşvīş ğamdan gelür

Haqq-iledir dā'im olar
Cümle ma'nā ol añlar

Dem dem nefsine mırıldar
Aşlandı ki çemden gelür

Gice zikrinde seyr kılmış
Cesed cümle göz olmuş
Gözlere bağı dürrden dolmuş
Çıkmış tabâkatdan gelür

Gice zikri genc-hânedir
Her ne feyz gelse cânadır
Allâh luṭfî insânadır
Bu kulluk insândan gelür
150a

Gice zikrûñ ḥalvetidir
Bunlar cemî‘ Ḥaḳḳ zâtıdır
Ḳalbünde ki ‘aşḳ odıdır
Ol saña ḥazretten gelür

Bu gice olan nesneler
Gör ki neler olur neler
Ol yer ü gögi maḥv ider
Yıgılır ḳudretten gelür

Gice işüñ bu fikirdir
Fikirden gelen bikirdir
İşidügünce genc açılır
İşersen¹⁰⁰ ḥayâlden gelür

Zülfler tecellidir rûḥum
Ḳaşlar gözler ser-çeşmedir
Dağı ğayr yerden isteme
Ol mübârek ḥâldan gelür

Bu bir ince ḥayâl sende
Derdüñ devâsız dermende
Hiç ucı kıyı bilinmez
Bunlar dağ bir yandan gelür

Gice zikrûñ bir baḥirdir
Bu yol eri keştisidir
Yol eri menzillü keser
Keşticiler ondan gelür

Gicenüñ bir meydânı var
Şerî‘atsız nesne tapmaz
Beñzi şaru açmış azmış
Eyle şan zindândan gelür

Gice zikri bir baḥirdir
Ehl-i fikir şaru aḥar
Levün levün meta‘ çıkar
Cümle nûristândan gelür

Gör kızıl gülüñ büyüñ
Bülbül işidir mest olur

¹⁰⁰ Sözlükte rastlayamadığımız kelime Çağatay Türkçesinde kullanılan “işenmek”(inanmak) kelimesi ile alakalı olabilir.

Bülbüle her ‘îd u berât
Oğur gülistândan gelür

Bu sözleri kimse dimez
Genc-ğānedir sende dime
150b
Epsem idem dider diler
İçerüden cāndan gelür

Kimse bu sırrı bilmedi
Meger ki ehl-i seyr olsa
Onı bu dilim söylemez
Ol şamardan şandan gelür

Bu habere cümle melek
Cem‘ olubanı gelürler
Aparurlar baş üstüne
Şād oluban onlar gelür

Ey ehl-i Hakk bu sözlere
Ėayrı sığışur nesne yok
Kim ki aşlına yetdise
Ma‘nāsını añlar gelür

Cānın bu yola koyanlar
Sırr ‘āleminden duyanlar
Yığıluben cem‘ olanlar
Bu şöhbete onlar gelür

Şöhbette lezzet bulanlar
Özi yokdur ol olanlar
Her işüñ aşlını fer‘in
Çağırılmaz añlar gelür

Dürüşenler bu kalb ile
Olanlar Hakk ile bile
Hakk yolına virmiş başın
Ha çıktı meydāndan gelür

Ehl-i sülük bu yola sen
Vir cānuñ esrigme
Sen çık aradan onı bil
Saña devlet andan gelür

Onı bilesin hakkıdır ol
Kalbünde Ėayrı olmaya
Her nireden açılursa
Ol gevherdir kāndan gelür

Bu kalbi Hakk’a virilmiş
Her ne var Hakk’dan virilmiş
Yüzine sikkeurulmuş
Yepyeni dükkāndan gelür
151a
Dükkānını Hakk bizemiş
Cemī‘ pür-naşş Hakk şifātı
Her nireye kılsa nazar
Yā ilāhā senden gelür

Senüñ bağıruñ beşden oña
Gül oldı zerre tapulmaz
Vaşluña seyr ider iken
Karşuña hayrânlar gelür

Oña hayrân olan ‘aşık
Cânı hâli ma‘şûkadır
Cânını götürüb gelmiş
Ma‘şûka kurbânlar gelür

Dâ’im hayrân olanları
Kimse tanımaz onları
Hakka dolu meydânları
Cihâna merdânlar gelür

Ben saña kurbân olaydım
Sen baña mihmân olayduñ
Âyinede gördüm yüzüñ
Berekât mihmândan gelür

Sen baña mihmân olayduñ
Her zamân cânım alayduñ
Bu cânımın ‘ivazına
Bir dem yüzüme güleydüñ

Sen baña mihmân olayduñ
N’ola qalbime dolayduñ
Benim âhîr nesnemde
Gelüb qarşuma durayduñ

Gelüb qarşuma durayduñ
Beni menlikden alayduñ
Benim maqşûdum ha budur
Ben olmayım sen olayduñ

Merdân iseñ ey delü sen
Hakq’sız dem urma bir kezin
Hakq’sız ötürdüğüñ nefes
Saña hicâb perde gelür

Bu perdeleri eriden
Bu derd saña oldı neden
151b
Deñizsiz [keşti] yüriden¹⁰¹
Bundan ğayrı erde gelür

Perde oña yol gitmeye
Yolsızlar menzil tapmaya
Gözini ki perde dutar
Qulağına ğavğa gelür

Ben kıldığım bed fi’ller
Hakq deñizini benden eyler
Cem’ olur yığılur bular
Gine benden baña gelür

¹⁰¹ Metinde kişi.

Bir nefes Hakk'sız söyleme
Gönlü kuşu şori¹⁰² ola
Şalsañ ava avın almaz
Ol bomboş kaydır gelür

Gör bu gönlünün kuşını
Dürr için avlar 'arşını
Yerden çıkar gökden yağar
Cemî' insândan gelür

İnsân iseñ sen de beyle
Bu 'ömrüñi virme yile
Hakkı işit hakkı söyle
Ma'lûm olsun senden gelür

Gör ehl-i seyrün hâlini
Kimse bilmez ahvâlini
'Arş u kürs levhüñ yolını
Teprenmeyüb gider gelür

Bu nazırınıñ hâlidir
Meydân onuñ meydânıdır
Cemî' körler yoldır
Döner doğru yoldan gelür

Her kim gice uyanadır
Hakk nûrına boyanadır
Bu işler oña az degül
Va'llâh oña boldan gelür

Gicenün seyri uludur
Gice yatanlar delüdü
Kimün ki kalbi doludur
Oña haşş u 'âmmdan gelür
152a
Gice fikri seyre çeker
Gice zikri gevher eker
Yıgılur kalbün damına
Tökülür nâvdândan gelür

Gice zikrin çok eylesün
Gökde nûrdan zikir olur
Ağzuñ açarsın açılur
Saña huzûr ondan gelür

Gice zikrün nerdbânıdır
Cümle nesnesi nûrdandır
Kadem kadem pulle pulle
İner nerdübândan gelür

Her çağ namâz kıılır olsun
Aşluñ hâzır imâm eyle
Cümle eşyâ māmûr olur
Her ne var imâmdan gelür

¹⁰² Metinde “şāver”. MK A685 nolu nüshada “şori” şeklinde yazılmış. Söz, laf, sohbet anlamlarına gelen şor kelimesinin daha uygun olacağını düşünüyoruz.

Gör bu gönül neni diler
İsterdim vuşlat olsa
Bu âb ü gil yanar gider
Her ne var vuşlatdan gelür

Gice namâzını kıl dur
Özüni Hakk’a inandır
Kalbünü Hakk ile doldur
Tâ bilesin handan gelir

Bu bir derddür devâsızdır
Pîşvâsızdır mâyesizdir
Teveccühsiz hayâsızdır
Hayâ ha imândan gelür

Hayâsız olmagıl zinhâr
Hayâluda hem onlar var
Müneccimdir o hâl saña
Açıluban fâlden gelür

Hakk’ın sırrı kimde ise
O bir avdır gözde gerek
Ol ava üstâd olmayan
Çıkar hotdur baldan gelür¹⁰³

Her ki bu renge boyanur
Varur zikirlere dalur
152b
Her ne dise rüsvâi olur
Başına bu hâlden gelür

Bu hâllere iren kişi
Şalupdur nâm u nengini
Özini rüsvâ gösterir
İçmiş meyhânedan gelür

‘Âşık zikrünü iyesidir
Nûr ‘aşık geyesidir
Cemî‘ deryâ gavvâşdır
‘Aşk deñizin boylar gelür

Kaşık kaynardır kazanı
Meyler içer ğanî ğanî
Gine açmış dürr dükkânın
Bu eşyânı toylar gelür

Bu eşyânun toydugunu
Ol gündür ki görür seni
Cümle enbiyâ hâtemi
Ha şefâ‘at senden gelür

Yere göke sen mirâtsın
Şıfât sende yokdur zâtsın
Gören zât göziyle görür

¹⁰³ “Hot” ve “bal” kelimeleri çocukların aşık ile oynadıkları oyunlarla ilgili iki kelimedir. MK nüshasında “هوت” ve “بال” kelimeleri geçerken çalıştığımız nüshada “هون” ve “بال” kelimeleri geçmektedir.

Gelene ol zâtdan gelür

Her kör ister seni göre
İster ol âyinesini
Âyinesiz olma gözüm
Bunlar âyineden gelür

Âyinedir faẖr-i cihân
Ondan âşikâr olur nihân
Tecellî indirir sübhân
O faẖr-i cihândan gelür

Yatma gice zikrine dur
Ey ekini dürr yüki dürr
Yüki özi bellü degül
Sidretü'l-mütehadan gelür

Ey delü sen dīvānesin
Dürüş bunları alasın
Nâzırıya kûl olagör
Bunlar saña ondan gelür
153a
Gelene o zâtdan gelür
Ehl-i bînāya görünür
O dem özine dirilür
Ha tecellüña bürünür

Tecellîdir varı yokı
Tecellîdir azı çokı
Tecellisiz nuṭṭı yokdur
Sen de eyle ol ey aḥî

Sen senlügeni saḥlama
Şavur tozud Ḥaḳḳ yolına
Dolar ondan gönlün gözün
Bu dā'im ha beyle olur

Dā'im Ḥaḳḳ ilen olan
Çıksun aradan kendözi
Kendözi aradan çıkan
'İlm-i ḥikmeti ol bilür

Özini saña şarf iden
Leyl ü nehâr saña gider
Şan şifātuñ miḥrâbıdır
Secdesini saña kıılır

Bu eşyānuñ sensin cānı
Sensiz olan çevürir gider
Çürümez onlar teni kim
Ol senün ilen diridir

Ehl-i fenānuñ işi bu
Vuşlat imiş leyl ü nehâr
Vuşlat didügi ha odur
Özini ol fenâ kıılır

Gice zikrine durayduñ

Nūr deñizine dalsayduñ
Bu cümle yaradılmışa
Gün tek tecellî vireyduñ

Gün tek tecellî vireydün
O menzillere ireydün
Bir dānesi iki cihān
Bile metā‘lar bulayduñ

O menzillere ireydün
Çoklara maqşūd olayduñ
153b
Dileyeydün maḥallinde
Qabūl olduġın göreydün

Gice zikri sende pinhān
Ondan dolu cümle cihān
Özüñ vireydün feyzine
Bişüben büryān olayduñ

Gice zikrine durasın
Çok ḥikmetleri göresin
‘Arşuñ kürsüñ pür-naqşını
Göresin ‘ārif olasın

Göresin ‘ārif olasın
‘Ārifler ile bilesin
Gider cümle ḥicāblaruñ
Yaḳīn ehl-i Ḥaḳḳ olasın

Yaḳīn ehl-i Ḥaḳḳ olasın
Cümle eşyāya dolasın
Şalasın bu āb ü gili
Ha oña fenā olasın

Gice zikrine durasın
Zikr-ile diri olasın
Yüz vire saña her mekān
Onda cāvidān bulasın

Onda cāvidān bulasın
Ma‘şūkuñ ile bilesin
Öldüresin bu nefsüñi
Bir büyük ġazā kılasın

Gine dağılduñ giceye
İstersin ki dürr bulasın
Yetür özüñ dost kūyına
Başa özüñ dürr olasın

Dürrüñ kânı ha ondadır
‘Āşıklar oña baş virir
Ehl-i Ḥaḳḳ’uñ avlaġıdır
Varuban onda qalasın

Ey dīvāne mülküñ māluñ
Budur ki söylenür ḥālüñ
Hiç handa yerüñ qalmadı

Meger aşla kılasın¹⁰⁴

154a

Aşluñ aşlını bilesin
Her nazarda vaşl olasın
Bir kimse senden hâl şora
Aşlı beyân eyleyesin

Aşla dopdolu dolasın
Cümle cihāna viresin
Sende gümān isteseler
Bende yokdur lâ diyesin

Bende yokdur lâ diyesin
Dā'im tecellî geyesin
Qalmışlara azmışlara
Beriyelerde görünesin

Hanı vaşl olduğıñ hanı
Yoluñ odur yoluñ tanı
Arayasın bî-nişānı
Gine ha aşlı bulasın

Ha bî-nişānda kılasın
Ėayr menzile yol düşmeye
Bu seyrüñ şarf ola gide
Onda bî-nişān olasın

Bî-nişānuñ meydānına
Düşenler zerre bulmadı
Ehl-i fenālar bulmadı
Gerek sende bulmayasın

Ha oldur bildiren bilen
Dutağun āyīneler silen
Saña hikmetler bildiren
Ondan özge bilmeyesin

Onuñ derdine düşesin
Yanubanı tutuşasın
Göz yaşına Ėarķ olasın
Gözüñ yaşın silmeyesin

Ey 'āciz itüb gide gör
Özüñi mevşūf ide gör
Bilmeyeler handalığıñ
Arada itüb gidesin

Sen dağı taḥķīķle anı
Çün virildi anuñ sırrı
154b

Yoluñ açuķdur ha yūri
Olmaya ki kıayıdasın

Gice zıkrine durasın
Issı yirüñi şalasın
Her dem yüz be yüz olasın

¹⁰⁴ Metinde "kasılasın". MK A685 nolu nüshada "kılasın".

Gerek dopdolu dolasin

Gice zikrũ kâr-ḥānedir
Cümle teşneler kanadır
Aşıl ehl-i Ḥaḳḳ anadır
Sen gerek ondan doğasın

Sen gerek ondan doğasın
Gün tek cihānı dutasın
Bu cümle yāradılmışı
Bir dāne gibi udasın

Sen bu gice zikrin ile
Yerler erir göge aḥar
Sen buña ‘acāib dime
Daḥı ‘acāib göresin

Daḥı ‘acāib göresin
Boğun boğun şaḥ viresin
Biñ yıl kurımış ağacuñ
Dönüben bārın viresin

Dönüben bārın viresin
Cümle eşyāya diyesin
Ḥaḳḳ dilinden bu sözlerũ
Gerek cevābın alasin

Bu bir zikirdir ey ‘Āciz
Niçesin tek ‘aciz olur
Gāh dolasin bu ḥāllere
Gāh zikre ġarḳ olasin

Haçan baḥsañ āyīneye
Tecellī ile göresin
Daḥı bu sözleri dime
Saḥla özũñ baḥr olasin

Olmaya ki Mañşūr gibi
Özü ki ber-dār idesin
Sen bir iş ile ey delũ
Çekil aşluña fenā ol
155a
Çok istese aġyār seni
İtesin ḳapulmayasın
Ḳılacak yer ha odur
Cihān ondan dopdoludur

Cümlenũñ maḳşũdı odur
Onı ḳalbũña alasin
Onı ḳalbũña alasin
Oña dopdolu dolasin

Nice maḳşũd isteyene
Gerek ki maḳşũd olasin
Gerek ki maḳşũd olasin
Ol isteyeni bilesin

İrdüresin maḳşūdına
Öz maḳşūduñı şalasın
Öz maḳşūdınñı şalasın
Nireye baḥsañ alasin

Onda dürr ü gevher ola
Bile zikire dalasin
Onda dürr ü gevher ola
Çıkargıl düşegil yola

O yol senüñ mülküñ olsa
Bu ‘āleme şarf idesin
Bu ‘āleme şarf idesin
Özüñi üste qoyasin

Bu bir tükenmez māyedir
Handa oldıñın bilesin
Handa oldıñın bilesin
Oña cān u baş viresin

Ha oña sefer kılasın
O yola tüccār olasin
O yola tüccār olasin
Senüñ dürüñ eksilmeye

Şarf idesin Hāḳḳ yolına
Māla cāna qalmayasın
Varuban ondan qalasın
Cānuñı qurbān kılasın

Geçüreler qabüllığa
Qurbān olduñun bilesin
155b
Qurbān olduñun bilesin
Çünki dost ile bilesin

Sen dosta qurbān olduñun
Gelme hiç yerden dile sen
Çünki dost ile bilesin
Özüñi şalma dile sen

‘Āleme tecellī vire
Beñzeyesin bir güne sen
Beñzeyesin bir güne sen
Hoş kār-ḥāne sindiresin

Gāh olasin dīvāne-veş
Gāh ḥāllerüña gülesin

Yol erisin zikrūñ ile
Gayrı yokdur Allāh söyle
El uzat yetdügi yere
Başa onda dürr diresin

Başa onda dürr diresin
Muḥtāc olana viresin
Dola söyle gönüñ gözün
Hırmenciye beñzeyesin

Yer ü gök anuñ muhtâcı
Odur cümle eşyâ cânı
‘Arş u kürs ondan devine
Artuğ muhtâc sen olasın

Bi-ḥamdüli’llâh ki uyanduñ
Gice zıkrine boyanduñ
Cümle zıkr seni diye
Böyle ihtiyâr olasın

İhtiyârıñ elde iken
Koyma bu gice zıkrini
Dört yan baḡa sende göre
Böyle hikmete dolasın

Duralum gice zıkrine
Gör ki ne gencler açılır
Bir zerrece mâni’i yok
Cümlesi ḥaḳḳdan virilür

Böyle kaṭarlanur gelür
Kimse az oldığın bilmez
156a
Ehl-i zıkr ḳalbün geñit
Gelen ḳalbüña yığılır

Dürr için deryâda gezen
İşit cânsız ele girmez
Düş izine gör handadır
Ol yola başuñ viresin

Düş izine gör handadır
Hem gönülde hem cândadır
Eger meydân eri sensen
Gerek meydânda durasın

‘Āşık olan bir dürr için
Aru gibi çiçek arar
Bu eşyânı şîrin iden
O bal gerek sen olasın

O bal ṭarîḳ mişâlidir
Bu iş iyesi ḥâlidir
Ma’sûḳ ‘âşıkuñ yolıdır
Dutub o yolu gidesin

Dutub o yolu gidesin
Gitmeyüb menzil alasın
Gâh diyesin ben delüyüm
Gâh bu işe mât ḳalasın

Bu işlere mât ḳalasın
Cemî’ ḥarfe ḳanasın
Yandırasın şîfâtıaruñ
Küllî varuñ zât olasın

Küllî varuñ zât olasın
Zât olduğını bilesin
Seyr ehli ki seyre gide
Seyrine ortak olasın

Seyrine ortak olasın
Dā'im nefse 'āḳḳ olasın
Biñ yıl qurımış ağacdan
Ondan dürrler doğurasın

Ondan dürrler doğurasın
Bu kez ḥaḳḳa doğrulasın
Qoyasın nefsüñ murādın
Qalbüñ ḥaḳḳa çağırasın
156b
Qalbüñ ḥaḳḳa çağırasın
Gerek sen de çağrılāsın
Özüñi zikre şarf eyle
Ḥikmetlere dağılasın

Gice uyaḳlar virdidir
Bunlar cemī' Ḥaḳḳ sırrıdır
Zikrūñ gökler kilididir
Baḡlu qapular açasın

Yatmayasın uyanasın
Gice zikrine yanasın
Cehd eyle aşlı bulasın
Dā'im renge boyanasın

Dā'im renge boyanasın
Bu vaşl içinde yanasın
Cihān faḥri Muḥammed'e
Girçekden ümet olasın

Ümmet iseñ bu fikrūñi
Cārī kııl gice zikrūñi
Gök zikirlere ḥükmiñi
Buyruk idüb dağıdasın

Buyruk idüb dağıdasın
Nefs yüzine dāḡ idesin
Gice zikrinüñ dürrinden
Özüñ için dāḡ idesin

Bunlar ile olmaz şalvāt
Bunlar seni eyledi māt
Nefs ü hevā şöhret şehvet
Bu yoldaşları şalasın

Bu yoldaşları şalasın
Aşlın gögin qurıdasın
Yollaruñı arıdasın
Gine zikrūña giresin

Gine zikrūña giresin
Bu zikr ilen ha gidesin
Bir nefes ayru olmaya

Bu tevḥīde ġarḳ olasın
Dağı girü gelmeyesin

Bu tevḥīde ġarḳ olasın
Zıkrı ḳalbe doldurasın
Olduğı ḳadd u ḳāmetüñ
Tevḥīd ile yandırasın

Tevḥīd ile yandırasın
Külin göge şavurasın
Dağıla cümle göklere
Onda zerre bulmayasın

Tevḥīd ile yandırasın
Külin göge şavurasın
Kimse senden ḥāl istese
Gerek onı ḳandırasın

Ey delü sen dīvāne sen
Nişe düşersin dāma sen
‘Aḳluñ özüña yār eyle
İlişme bu vīrāne sen

Dönüb buña fıkr olasın
Bu fıkrden bikir alasın
Bikirden açılan nedir
Ġayrı yok Ḥaḳḳ’ı bulasın

Ġayrı yok Ḥaḳḳ’ı bulasın
Onuñ içün dalanasın
Cümle şey anuñ acıdır
‘Āciz gibi ac olasın

‘Āciz gibi ac olasın
Ha oña muḥtāc olasın
Bir dem fikrine düşesin
Ḳabül olmuş ḥacc olasın

Bir dem fikrine düşesin
Ḳaynayubanı daşasın
158a
Hergiz ḥālī ḳalmayasın
Tecelliye buluşasın

Göklər doldı yerler doldı
Zıkrüña hiç yer ḳalmadı
Bunuñ bir çāresi vardır
Meger ḳalbüña yığasın

Bu zıkr ilen yığılasın
Küllī var ha zıkr olasın
Aşluña vaşl olmağ içün
Bu ḥāle ha fıkr olasın

Sen buña yaḥşı iş söyle
Bunı öziña iş eyle
Ḳayıt gine bunı söyle
Olmaya ki unudasın

Dā'im bu zıkr işin işle
Özüñi yolundan daşla
Yoluñ tikenı arınsun
Yüzüñ üste sürünesin

Yüzüñ üste sürünesin
Süründükce yüz olasın
Hallerüña yörenesin
Bir ma'nādan yüz olasın

Bir ma'nādan yüz alasın
Bu menzilleri şalasın
Nişānız oldu her nişān
Varuban onda kılasın

Ondan 'arş-ı a'lā dolu
Ondan tahte's-serā dolu
Ondan cümle eşyā dolu
Onsız meydāna girme sen

Onı bilesin haqqdır ol
Hāy-ı fā'il mutlakdır ol
Onsız kimesne dirilmez
Onsız nefes urmayasın

Onsız nefes urmayasın
Onsız bahre dalmayasın
Zıkr ol ola fikr ol ola
Bir dem ayru olmayasın
158b

Zıkr seni Haqq'a başlar
Fikr öñüñce yoluñ başlar
Delü kimi her yabana
Dutubanı gitmeyesin

Gice mülkine giresin
Aşlı qalbüña alasın
O nesne ki maqşūduñdur
Bir yerine biñ alasın

Aşlı qalbüña alasın
Qalbüñi aşla viresin
O nesne ki aşla çekmez
Cümlesinden dūr olasın

Gice zıkrine durasın
Maqşūduñı uluyasın
Derd göresin devāsı yok
Oña bir dermān bulasın

Oña bir dermān bulasın
Aşluña vuşlat olasın
Eyle menziller göresin
Kimligüñi bilmeyesin

Dağı arada gayrı yok
Haqqdan gayrıya meyli yok

Gören odur gösteren ol
Dağı kim vardır diyesin

Dağı kim vardır diyesin
Gönlünü oña viresin
Bî-nişandır ğarķ olasın
Onda gerd olub gidesin

Onda gerd olub gidesin
Bilmeyesin ki sen nesin
Biñ yıl nişān isteyesin
Āhır nişān bulmayasın

Bî-nişāna düşenlerüñ
Nişānı bî-nişān olur
Sende nişān isteseler
Nişānsız ħaber viresin

Nişānsız ħaber viresin
O menzilleri şalasın
159a
Aşıldan kanat alasın
Teprenmeyüb seyr idesin

Teprenmeyüb seyr idesin
Bir demde oña gidesin
O senüñ menzilüñ olsa
Gönlünü oña viresin

Tā bilesin ki Ĥaķķ'dır ol
Cümle eşyā oña çeker
Teklîf idesin özüña
Sen dağı oña çekesin

Odur cümle eşyā cānı
Sen onı özüñde tanı
Sende muħabbet toğumı
Onuñ eliylen ekesin

Her handa ekseñ o biter
Dānesi 'ālemi dutar
Her dānesi aşla yeter
Ķayıdub anı diresin

Her dānesi aşla yeter
Gün gibi 'ālemi dutar
Senüñ zikrūñ içindedir
Sen gerek anı göresin

Sen gerek anı göresin
Sen dā'im anı diresin
Ķayrı yerden ele girmez
Onı aşıldan alasın

Onı aşıldan alasın
Doldurasın bu cihāna
Zerresinden ekilmeye
Ĥaķķ yolına şarf idesin

Hakk yolına şarf idesin
Evvel özüni viresin
Zikrünü ilen fikrünü ilen
‘Ayūduña¹⁰⁵ dürr alasin

Her kime dürr gerek ise
Çekilsün aşlına gitsün
Çekil aşluña ey ahmağ
Başa sendedir olasin
159b
Aşla yetenler işleri
Aşıldadır gerdişleri
Kalmaz ayruğ teşvişleri
Onlar gibi şād olasin

Onlar gibi şād olasin
Durmeyub aşla gidesin
Dā’im aşlıyla olasin
Her demde maḫşūd bulasin

Şerī’atünü pāk idesin
Yollarunu arıdasın
Gördüğünü dimeyesin
Kitāblar ile gidesin

Ha ehl-i fenā nişanı
‘Ömr oldukça iste anı
Yüz çevür aşluña yüri
Tapuban emîn olasin

Ehl-i tarīk hālî budur
Hâşılunuñ biri biñdir
Hâşılını bildirmeye
Aşıldan ayru olmaya

Aşlı ḫalbüña alasin
Her nefes ondan dolasin
Bilmeyeler handalıguñ
Aşl içine seyr olasin

Aşl içinde seyr olasin
Aşluña esir olasin
Olmaya saña hiç müşkil
Yol başlayan perr olasin

Yol başlayan perr olasin
Doğru Hakk’a aparasin
İnce nā-merd ḫalanı
Maḫşūdına yetüresin

Aşla ḫarıṣa şu gibi
Ḳalb yumuşana mûm gibi
Sen daḫı o mü’mîn gibi
Girçekden mü’mîn olasin

¹⁰⁵ Anlamını bulamadığımız kelime (144b)’de de geçmektedir.

Girçekden mü'min olasın
Dā'imā aşla gidesin
160a
Niçe bilinmez maqşūduñ
Gine aşıldan alasın

Aşluñ hişārına dā'im
Şal özüñi qalma kıraq
Yandır özüñi şevkine
Olamaya kenār idesin

Bī-nişānuñ deryāsına
Çoklar tümdi nişān içün
Elde nişānı olmayan
Derdmend 'āciz olasın

'Āciz kayıt aşluña sen
Başa oña vaşl olasın
Sen çık aradan onı bil
Vuşlat demini bilesin

Vuşlat vuşlat ha diyesin
Bu habere eriyessin
Vuşlat haberin ey vuşlat
Gine vuşlatdan alasın

Aşlı qalbe doldurasın
Gerek aşla yār olasın
Bu nefis ü hevā sende var
Dā'im anı söndüresin

Aşlı qalbe doldurasın
Üstüña nāzır olasın
Ger özüñ nāzır olmasuñ
Nāzırlarıyla gezesin

Nāzırıydın bu devletüñ
Vuşlata irdi kudretün
Bir dem hālüñ tebdil ola
Haberini ondan alasın

Vuşlatuñ haberi çokdur
Ondan özge haber yokdur
Bu cemī' aşl içindedir
Oña yanub gerd olasın

Ol yazusu burulmayan
Meydānda bir merd olasın
Meydānda bir merd olasın
Dā'im meydānda durasın
160b
Bī-nişānuñ meydānıdır
Ebedi onda qalasın

Bī-nişānuñ meydānına
Düşenler bir nişān içün
Yüz biñ yıl nişān istesen
Āhır nişān bulmayasın

Kimse görmedi bir kişi
Bî-niřāndan niřān vire
Sen dağı onlaruğ gibi
Zinhār niřānsız diyesin

Ey Ācizī çigdür aşuğ
Aşla yetüre gör işuğ
Nāzırınıđ küresinde
Ėaynayubanı bişesin

Bir řalavāta dur ey kişi
Ėarřuđda aşl imām ola
Gördüğ ki eřyā yıgılur
Sen dağı me'müm olasın

Sen dağı me'müm olasın
Çünki aşlıyla bilesin
Berk durasın ol er gibi
Onları tābi' kılasın

Onları tābi' kılasın
Bu ĥālleri kıllanasın
Gerçek olsun ki dānesin
Her ne ĥarf olsa kıanasın

Her ne ĥarf olsa kıanasın
Vir cānuđı ol cāna sen
Sırra maşrem tapmayasın
Ėalbüđ içinde yanasın

Ėalbüđ içinde yanasın
Yoluşasın ol cāne sen
Ėaflet almaya gözüği
Tiz yuşudan uyanasın

Ėaflet almaya gözüği
Aşluğa döndür yüzüği
Kimse bilmesün izüği
'Ārif gibi yüriyesin

161a
'Ārif gibi yüriyesin
Cümle ĥarfi sen bilesin
'Ārifliđi senden ala
Her kime kim sen iresin

Gerek çoklara iresin
Gönlüği virgil bire sen
Sağa müşkil ĥiç olmaya
Her dem yetesin pıre sen

Ey delüsün divānesin
Ha düşersin gümāne sen
Gümān seni onda kıoyar
Pir öñünde eriyesin

Pir öñünde eriyesin
Eriyib başre düşesin

O baħr mevci aşıla çeker
Kenārda aldun nişı sen

Pir önünde yoğrulasın
Gine yenüni tapulasın
Yaşı nişan sende budur
Pirün bulunca gidesin

Pirün yolunca gidesin
Tarpeden aşıla yetesin
Her nazar piri göresin
Ha pir alasın itesin

Kimse görmedi bir kişı
Pirisiz kemāl bulmuş olsa
‘Aciz kemāl baħrine dal
Hayf kemālsiz alasın

Bir uyan a bu söze sen
Gözünü tik ol yüze sen
Sen olmayasın ol ola
Baħmadın her dem göresin

Baħmadın her dem göresin
Cümle eşyaya viresin
Dimeye kimse sendedir
Onun ilen bir olasın

Çünkü sen ‘arīf olasın
Allāh’dan hikmet duyasın
161b
Her dem tecellī alasın
Ondan dopdolu dolasın

Ondan dopdolu dolasın
Bu menlüğünü alasın
Sen didüğün toprağdır şu
Aşl öñine tozinasın

Aşl öñine tozinasın
Cemī‘ deryaya dolasın
Başuñı onda viresin
Deryalarda dürr olasın

Başuñı onda viresin
Başsız meydāna giresin
İsteseñ aşlı bulasın
Bu eşyaya yol olasın

Bu eşyaya yol olasın
albünü oña viresin
Kendün arada olmaya
Yolcılara yol olasın

Yol eri kim yola gider
Faħr-i cihāndan açılır
O yol cemī‘ aşıla çeker
Zinhār o yola çekesin

Gice zikrine durasın
Cümle deryāya dolasın
Aşluña vaşl olmağ için
Aşıl kıala sen gidesin

Gice zikrine durasın
Her ne var zikre şalasın
Bu cümle yaradılmışa
Yol gösteren sen olasın

Gice zikrine durasın
Hevālarda devr olasın
Özüñ rengleri Şalasın
Tecellīye boyanasın

Gice zikrine durasın
Hak'dan yaña yol alasın
O yolca Hak'a varasın
O yola serdār olasın
162a
O yola serdār olasın
Çoklar arduña şalasın
Ölmez diri cān olasın
Ondan cāvidān bulasın

Şalma özüñi dile sen
Ger ma'sūkuñla bilesin
Āciz gibi belā-keş ol
Nefsi yere bileyesin

Gerek sen bir göz olasın
Hak'ı göze doldurasın
Hak'dan ğayrı görür olsañ
Uyub yabana şalasın

Dā'im gördüğün Hak olsa
Dā'im didüğün Hak olsa
Hak'sız nefes urmayasın
Başa ehl-i Hak olasın

Her vakt şalvāta durasın
Gerek imāmuñ Hak olsa
Cümle eşyā me'mūm olsa
Gerek yüz be yüz olasın

Ẓāhir gözüñ görmez onı
Cesedüñ cümle göz olsa
Dā'im gice zikrine ol
Kālbünden āyīne alasın

Kālbden āyīne alasın
Āyīnesiz olmayasın
Olmayasın gā[h] ü bī-gāh
Dā'im fenāl'ık bulasın

Kālbden āyīne alasın
Ġafletlerden uyanasın

Sende karanķu olmaya
Beñzeyesin bir aya sen

Ey ehl-i fenā handasın
Özüña maķām isteme
Ehl-i fenā hāli budur
Bir uğurda nist olasın

Ey oğul sen dīvānesin
Dini virme dünyāya sen
162b
Yüriyüb aşlı bula gör
Bu hāllerüña gülesin

Bu hāllerüña gülesin
Güldügünce gül olasın
Gül saña zāhir olmaya
Dā'im andan büy alasın

Bu baña ho gül ayıdır
Zāhir bir yerden açılmaz
Bu deñize ğarķ olasın
Allāh luţfidır diyesin

Bu luţfa sen boyanasın
Bī-dār olub uyanasın
Bu luţf seni kapa ala
Bu hālleri kullanasın

Yatma böyle bir işde ol
Cünbüşde ol ħurüşda ol
Cümle melek ine saña
Sen onlara ħarışasın

Onlar saña gelür niçün
Aşlı sende bulmaķ için
Bī-nişāndan ħaber şorar
Onlara ħaber viresin

Ey delü sen dīvānesin
Gerek nişānsız olasın
Ĥicāb olmaya gözünü
Dā'imā onı göresin

Dā'imā onı göresin
Onsuz daķı n'eyleyesin
Yaķşı nişān sende budur
Ol olasın ölmeyesin

Baķ baķ aķaķ bu delüdü
Sözlerine ğuş eyleme
Özüñ için bir yol başa
O yolca aşla gidesin

Sen olmaķlık ol olmaķlık
Bu ikilik maķāmıdır
Sen çık aradan onı bil
Gerek bir vaşla olasın

163a

Vaşla nişān ha ol olsa
Sende nişān tapulmaya
İtülübēn gerd olasın
Cümle göklere dolasın

Göklerde seyrān idesin
Her nefes aşla gidesin
Senüñ seyrānuñ bu olsa
Teprenmeyüb av alasın

Teprenmeyüb av alasın
Seyr ehline av olasın
Hergiz oduñ görülmeye
Bu derdlerüñle yanasın

Gice zıkrine durasın
Cānuñı kurbān kılasın
Zıkrüñ feyzini göresin
Cān viresin baş viresin

Gice zıkrine durasın
Başdan ayağ zıkr olasın
Her ne ki Hāk'dan virilür
'ıyān 'ıyān hoş bilesin

Gice zıkrine durasın
Bī-nişān mülkin bulasın
Sen olmayasın ol ola
Durmayasın seyr idesin

Gice zıkrine durasın
Zāhir bāṭın zıkr olasın
Bir dem gözüñ görmeyecek
Yaş yerine kan viresin

Durmayasın seyr idesin
Seyr içinde tayr idesin
Yaḥşı nişān sende budur
Ha aşıldan seyr alasın

Ha aşıldan seyr alasın
Dā'im aşıla olasın
Hergiz oduñ görülmeye
Zıkrüñ içinde yanasın

Zıkrüñ içinde yanasın
Her zıkrden feyz alasın

163b

Cümle eşyā onı diye
Bu işlere māt kalasın

Bu işlere māt kalasın
Gerçekden delü olasın
Gökden deñizler açıla
Cümlesine sen dolasın

Gice zikrũn bâıl degül
Bâıllar ehl-i hâl degül¹⁰⁶
Çık aradan ey âb ü gil
Her ne var Hâk'dan alasın

Ey ne delüsün dīvānesin
Nişe düşersin dāma sen
Dā'im bu Allāh zikrine
Yüz çevürib uyanasın

Allāh zikri sende olsa
Araya ğayrı girmeye
Ol zikr ala qalbũñi
Sen avu alub gidesin

İsteyeydim ben de seni
Ha göreydim dopdolu sen
Ĝayrı girmeye qalbime
Taḥkik ideydim dolusun

Daḥı dolu nice olur
Aşıldan ğayrı bulunmaz
Cihān onuñla doludur
Bî-ḥaberler onı görmez

Bî-ḥaberũñ ḥaberinũñ
Gel nişānın alam saña
Cihānda bî-nişān bulan
Va'llāh bi'llāh o delüdü

Gel bu delü meydānına
Başa aduñ delü olsa
Faḥr-i cihāndan açıla
Saña dā'im ha ol vire

Faḥr-i cihāndan açıla
Ondan yerler gökler dola
Qalbũña bir mühr alasın
Gerek dā'im sende qala
164a
Gerek dā'im sende qala
O mühri döşegil yola
O mührũñ muḥtācı ola
Cümle eşyā senden ala

وصل على جمع الانبياء والمرسلين
والحمد لله رب العالمين

Nūr Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet Gelũñ Yā Allāh Diyelũm) (59)

Gelũñ ha Allāh diyelũm
Adın bismi'llāh diyelũm
Ha zikr-i ilāh diyelũm
Bize vire iḥsānını

¹⁰⁶ Metinde batāl.

Qalbimize o řāh olsa
Biz olmayāq ha ol olsa
Tecellī bize yol olsa
Bildire vaḥdet kānını

Sen gevde cānuñ ol olsa
Qanda baḥsañ ‘ıyān olsa
Bir cān viren biñ cān ala
Esirger mi o cānını

Allāh nūrına geyine
Perr ü bālin yihileye
Qalbine sulṭān eyleye
Muştafā’nı çehār yārini

Eyle ümetlene oña
Yāre ne muḳbiller gibi
İki cihāna virmeye
Bir müyinuñ terāsını

Gire ḥişārına onuñ
Muḥibb-i dünyā olmaya
Vālihü ola vişāline
Oña vire ikrārını

Beyle tecellī geyine
Ṭahāreti eksilmeye¹⁰⁷
Güzārına řāh-bāz ola
Ha gözleye řikārını

Bu ḥikāyet onuñ içün
Allāh’dan ğayrı bilmeye
164b
Ha ilāhī zıkr eyleye
Silke bu mülk ü mālını

Ol kişiler geçdi sırāt
Şerī’atden atlandı at
Aşıldan aldılar qanat
Seyr ider lā-mekānını

Lā-mekānda seyr iderken
Yoluḥdı gizlū gence uş
Teveccühi ha buñadır
Vaşl ide külli varını

Ehl-i vuşlatuñ vaḥdeti
Ha vaşl imiş leyl ü nehār
Aġyāra sırrın açmaya
Ha berk duta dildārını

Maḳşūdı ha vuşlat imiş
Vaşl eyle zāt-ı pākūña
Dā’im seni beḳā bile
Göre kendü fenāsını

¹⁰⁷ Metinde Ṭahāreti eksilmeye ha.

Bu cesed yoğrulmayınca
Sen gidüb ol kalmayınca
Küllî var ol olmayınca
Ol kişi bilmez hâlini

Küllî var ol olmayınca
Oña hayrân kalmayınca
Ondan destûr almayınca
Ol açmaz perr ü bâlini

Haķâyık gözleyüb giden
Allâh için yardım olañ
‘Abd-i ‘âciz ne söylesün
Efendinüñ su’âlini

Gök olmaya yer olmaya
Ara yerde ğayr olmaya
Bî-nişandır bî-nişandır
Cümle şey onun hayrânı

Eyle direm tek dâ’im şakır
Bu ‘âşık yoğ olur gider
‘Ârif olan aç gözünü
Gel teff-i nûrını tanı
165a

Bunca ki ben baña didim
Añlamadı ne söyledim
Cümle eşyâ haķķa vuşlat
Pes senüñ vuşlatuñ hani

Ey meni serdâr eyleyen
Düşdi çöle âvâredir
Ol denîdir ehil dime
Sürmedi halvet demini

Dertlü iseñ tabîbe git
Derdüña timâr eylesün
Ben olmadım tabîb oldı
Buldum bu derdim emîni

Aşl odur sen aşlı söyle
Aşıldan ğayrı nesne yok
Meger aşıldan açılsa
O göstere dürr kânını

Dürrüñ kânı sen olasın
Mü’minler senden apara
Hamı yere harc eyleme
Şarrâf ol ehlini tanı

Dâ’im tecellî söylegil
Tecellî ile seyr eylegil
Özüña maħrem eyleme
Her bir zamâne cehlîni

Gerek kim ehli olasın
Nehrî vü baħrî olasın
Çıkarasın dürr ü gevher

Sende göreler hatemini

O dürr düşe bu ‘āleme
Hācet degül gün olısar
Qalbi o dürrüñ anbarı
Her kim aña nāzırını

Bu iş bize farz olısar
Seyr-i sülük ehli işit
Yaşsı ‘āşık o kimsedir
O lālda ma‘şūq adını

Her kim ister dürri göre
Arasun ehl-i haqqıları
165b
Eger bire muhtāc ise
Virirler anuñ biñünü

Kim aşıldan içdi kadeh
Mest-i elest haşra degin
Melekler tāb’ındadır
Açdı gökleriñ bābını

Çün bāb açıldı yüzüña
Dur teklif eyle özüña
Haqq görmek virdi gözüña
Gör ehl-i haqq maqāmını

Ehl-i haqqıñ maqāmını
Bilmedi kimse handadır
Haqq-ile vuşlatdır dā’im
Haqqa bağlar hayālını

Kim ki aşlına vaşl oldu
‘Abd iken döndi dost oldu
Her nefes dest-be-dest oldu
Yağın kıldı ırığını

Delü gönül çok ağladı
Senüñ içün kıldı firāk
Gayrı firākā düşmez ol
Sen işitseñ firākını

Şer‘e hilāf eyleyene
Açmadı yüzün ol ilāh
Şerī‘ate yedilene
Āyine itdi yüzini

Āyineye bağ ey gönül
Tā olasın vuşlat oña
Olar ki vuşlat oldılar
O doğru gitdi izini

Çıkmadı anuñ izinden
Doymadı anuñ sözünden
Gör nice doldı gözine
Çün aña dutdı özini

Kim ki özin dutdı oña
Ėayrı qalbine almadı
Yol içinde müşkil olsa
Hem oña söyler rāzını
166a

Uyan uyħudan ey Ėāfil
Senüñ kilidüñ ha odur
Açıl sözün aña söyle
Va'llāh götürür nāzuñı

Yüzün yüzine bir iden
Qalmadı Ėıll u Ėiřdan onda
Özini viren özine
Niçe çok kıldı azını

Ehl-i Ėaqqdan Ėaqq işiden
Ėayālüñi Ėām eyleme
Bu söz üsne öğme sözün
Añla sözün tamāmını

Ehl-i imān olan gerek
Ėayrı Ėiřāra girmeye
Kendisi ha [me'müm] olsa
Onı bile imāmını

İmāmuñ ol olmayınca
Göñlüñ evi dolmayınca
Şala Ėayrı maqqūdını
Ha oña vire cānını

Cānın aşla virenlerden
Dā'im aşla gidenlerden
Men bu izi izler iken
Ondan aldım şorağını

Delü göñlüm durmaz gider
Ha bile delüler gibi
Añladım bī-niřān imiş
Bu göñlümün durağını

Ey zāhid da'vet eyleme
Ėaqqı seversen ferdāya
Rencür idim şimdi buldum
Bu derdümün dermānını

Ey aşlı isteyen vāşıl
Ėyīne al baq yüziña
Ekmiş biçmiş dürr ü gevher
Gelün görün Ėırmenini

O dürrü isteyen 'āşık
Qalbün arıt Ėırmene git
166b
Üleşdirdikce çoħalur
Görün Ėaqquñ fermānını

Yā ilāhī derd vir oña
Ėayr yerden dermān olmasun

Bir kimse derde düşmedin
Ol istemez devāsını

Yā ilāhi mü'minleri
'Afv eyle birlüğün haqqı
Şun'a çevür halāş eyle
Eline vir āzādını

'Āşık iseñ her şabāhı
'İd eyle ma'sūkuñ ile
Başa saña açā dā'im
'Arz eyleye dīdārını

Her kim aşla yār olmadı
Vālihi dīdār olmadı
Her kimse Mañşūr olmadı
Hergiz añar mı dārını

Özüñi koy aşlı gözet
Özüñi yüz aşlı düzet
Degdi çarh anı bozmadı
Kim kayımladı adını

Tecellīden 'āşıkına
Her dem bıkı-i hūnlar gelür
Dadmaya şorma anı
Dadanlar bilür dadını

Hoş baħır hāzretüñ şer'i
Oña yedilmeyen cāhil
Gezer bu baħrūñ içinde
Yaş eylemez dimāğını

Her kim bu baħre dalmadı
Maħrūmdur gevher almadı
'Āmīdir harfe kanmadı
Doğ eyler şir'in balını

Her kimse ki nūr olmadı
Seyri hiç nūra irmedi
Her bir bī-gāne bilmedi
Bu silsile esrārını

167a

Bir kimse şikār bilmedi
Bilmez şikār aşl olduğın
Göre baħri şikār ide
Māni' itmeyesar beni

“موتو قبل ان تموتو”¹⁰⁸

Diri iken ölse gerek
Kim ki öldi oldı diri
Hoş buldı cāvidānını

Beyle kerem ide saña
Kevn ü mekān senüñ ola
Hūriler müjde getürdi

¹⁰⁸ “Ölmeden önce ölünüz” anlamına gelen vecize. Ayrıca bkz: Yıldırım, age., s.275.

Nūrlayıdır cinānını

Cehd eyle ğavvāş olagör
Dal bu bahre dürrin çıkar
Tüccārı ol ehl-i ḥaḳḳuñ
Üstüña yığ müşteriñi

Her kime böyle lutf oldu
Ol baḥr-i ‘ummāna daldı
Yollara pişuvā oldu
Dirdi yolunuñ ḥārını

O ‘ummāna dalanlaruñ
Hem oña vaşl olanlaruñ
Bu yol içre merdānlaruñ
Dolu görüñ meydānını

Ey ḥālīk u ey ğayb-dān
‘Āciz senden ister müdām
Cemālūña vaşl eylegil
Bu Maḥmūd cān efendini

Efendim sen avcısı ol
Ha avlagıl o dürrü sen
Bir dem gözün çib eyleme
Ḳā’im gözle şikārını

Avcı iseñ gezme ırak
‘Aynuñ içinde göre gör
O sizdedir sizde buluñ
Dime fülān fülānını

Ehl-i ḥaḳḳuñ meydānını
Ḳurşan gir eger merd iseñ
167b
Kendü başın top eylemiş
Gördüm çalar çevgānını

Ger ḳul iseñ boynuñ uzat
Muştafa’nuñ şer‘ine sen
Her ḳul ki muḳbil olısar
Dā’im görür sultānını

Cümle eşyā oña ḳuldur
Dil virib söyleden oldur
Bir ḳara daşa ḳal dise
Söyler ‘ayn-ı ‘ıyānını

Bu cesed zindānuñ senüñ
Çık şāh-bāz ol şāh ḳulına
Kim ki çıkdı buldı beḳā
Daḥı añmaz zindānını

Bu güller ki sen görürsün
Biri ansız bŷy virmedi
Hiç ansız gül gül olmadı
Ondan almışdır bŷyını

Bu yerüñ gögüñ fethini
Hakk size virdi şükr idüñ
Kalbünde zikrüñ geleydi
Açuñ kılüñ seyrânını

Bir genc ki hakk virir aña
Gizlüdür kimse anlamaz
Eşyâ kamu müşteridir
Hakk bezemiş dükânını

O genci yüzine açar
Biñer perdeleri giçer
Menzil odur oña uçar
Hakkdan almış kanadını

Eyle yañın menzil aña
Gözüñ ağ u karasından
Bir demde doğar uçurur
Bâ-velî ider balasını

Her bala ki bâ-velî oldu
Şikârın aşıldan aldı
Bala iken ana oldu
Dâ'im tanır anasını
168a

Ol tecelliye geyine
Gire şişârına anuñ
Ha oña penâh getüre
Kayyımlaya şişârını

İster iseñ vaşl olasın
Çık âb ü gilden ey gönül
Ey âb ü gil içre kalan
Çökertme 'aşkuñ taşını

Cümle melekler müttefik
Senüñ içün tesbîhdedir
Aç kulağıñ gör ne gelür
İşidüñ merhabâsını

Dün ü gün Hakk'ı zikr eyler
Her ne diler Hak'dan diler
Cümle eşyâ Hakk'ı diyer
Böyle duta ihlâşını

Tecellîler oña üşer
Tecellîdir dolar taşar
Cümle melek perrin döşer
Her dem okursa Yâ-sin'i

Tecellîsini bağş eyler
Cümle eşyâ gedâ yider
Ha eşyâ olan berü gel
Tanır ol bi-nevâsını

Aña didâr açmaz imiş
Ol kişi hâşş olmayınca
Tecellîlerin gönderir

Her dem ağırlar hāşşını

Dün ü günü zikrinde ol
Zikrinde ol fikrinde ol
Garķ olasın tecellīye
Şayķalla gözgüñ pāsını

Tecellisinden ğayrını
Duta āyīne yüzüña
Sen yerine tecellī ol
Kıl ğayrınıñ fenāsını

Sañā ‘āşık olanlaruñ
Senden ğayrı baķarı yok
168b
Tecellüña vaşl eylegil
Sen vara döndür lāsını

Tecellī izleyüb gider
Tecellisiz daķı n’ider
Tecellī yandırır imiş
Anuñ hırş u hevāsını

Tecellīni tecellīden
Doğuruban doğruladan
Eger ħalef ferzend iseñ
Tanı anuñ eyüsini

Seyr-i sülük ehli olan
Seyr eylesün lā-mekāna
Çüride itüre bosın
Ha ħāzır bile o seni

Ehl-i ħayā boş yer koma
Ħaķsız ki igne basasın
Bilüñ ħalbi dolu görür
Kim ki saķlar ħayāsını

Bu nuţķı eyleyen ‘āşık
Andan ğayrı baķarı yok
Handa su’al eyleseler
Diyer sözüñ a’lāsını

Bu sālīküñ su’āline
Bundan ğayrı cevāb yokdur
Ħalbüñde olan ha odur
Budur yazmış cevābını

Tecellī sendedir dā’im
Ħalbi dolu senüñ ile
Senden özge baķarı yok
Kesdi şekk ü gümānını

Her dem tecellī gönderir
Ya’nī ki saña al eyler
Boyanagör o renge sen
Taniyagör reng alını

Yā ilāhī vişālūñi
‘Āşık her dem hayāl eyler
Dol qalbüne gencüñ ile
İtme hebā hayālını
169a
Hayālūñi hāşş eylegil
Yokdur kafā mäh yüzine
Bu ‘āşık tozınur gider
Añar mübārek hālını

‘Āşık tecellīye yandı
Her nefes fenāsın gördi
Cānını mā‘şūka virdi
Qabūl gördi qurbānını

Ey tecellīsiz yürime
Nişe ansız boş yer yokdur
Gördüm anuñla söyleşür
Kim okursa Qur’ān’ını

Tecellīdir iner çıtār
Tecellīdir saña bañar
Tecellīdir erir añar
Ha söyle bu tecellīni

Saña ‘āşık olanlaruñ
İndediği tecellīdir
Ötebilmez merd-i hevā
Senüñ meydānuñ erini

Tecellī ‘ilācuñ senüñ
Tecellīdir tācuñ senüñ
Tecellī mi‘rācuñ senüñ
Qalbünde qor mirācını

Bu gün haqqānī meclisdir
Gör Allāh’a yañın kimdir
Gönül gözüyle fark eyle
Tanı gürūh-ı nācını

Tecellīdir eker biçer
Tecellīdir konar göçer
Tecellīdir aşla uçar
Ağyāra dimez sırrını

Tecellī ilen gitmeyen
Bir çöldedir azuğı yok
Cihān dolu ehl-i Haqq’lan
Tanımaz biñden birini

Ey tecellī kalbi dolu
Dağı gayr ilen işi yok
169b
Haqq kalbini genc eylemiş
Nişe ki sañlar sırrını

Doğru saña gelenlerüñ
Menzili sen olanlaruñ

Çevür dört yan tecellilen
Hişāra şal imānını

Teveccühi gözle dā'im
Dolu baĥgıl bu 'āleme
Tecellīsiz nesne görme
Tecellī görgil varını

Çıkar bu sıfat donını
Küllī varuñ zāt olagör
Cümle eşyā senden uma
Tecellī giye donını

Tecellī ol tecellīdir
Cümle eşyānuñ cānıdır
Anuñ ilen zinetlemiş
Saña gönderen ĥūrini

Anuñ ile tevbe kıldı
Haĥ'dan yaña pervāz oldu
Melekler muntazır ĥaldı
Bilmediler zebānını

Her yerde bu meclis oldu
Ferişteler oña doldı
Şemmece degdi yandırdı
Mūsā nebinuñ Tūr'ını

Ta'rīfin ider ol perruñ
Luĥfinı ider ol berruñ
Perde deruñ genc-i beruñ
Şormaz imiş günāhını

Mü'min çü göre pīrini
Cānları viren cānını
Ümmet iye cānını
Göre yiye ta'āmını

Ol ta'āmı bile yiye
Yiyicegiz böyle yiye
Ĥuzūr-ı ĥalbini bile
Bile ĥuzūr-ı ĥalbini
170a
Ĥuzūr-ı ĥalb bilmek nedir
Munca anı demek nedir
Ĥuzūr-ı ĥalb o nesnedir
Bile bizi yaradanı

El getürüb anı diler
O kişi dünyānı n'ider
Ėarĥ oluban girer direr
Deñizleruñ gevherini

O deñizler yuĥarudur
'Arşdan kürsden içerüdür
Her kim ki şekkden berīdir
Görür anuñ seyrānını

Her kişi kim anı bilür
Anuñ ilen anı bulur
Genc-i pinhândan açılır
Dağı direr mercânını

Niçe perde açmış ola
Niçe zıkr geçmiş ola
Zihî devlet içmiş ola
Hızır' uñ âb-ı hayvânını¹⁰⁹

Düşe oda yanmaz olur
Seni seven dañmaz olur
İçen hiç inanmaz olur
Elünden haqq şarabını

Menzil oña dergâh olur
Kâr-ı hürşid ü mâh olur
İşi güci semâ' olur
Bağrı görüñ semâ' ını

Saňa doğrudur ihlâsı
Senden özge yokdur kesi
Senden saňa bağmak için
Sen olmuşsın âyînesi

Elünden bir şarâb içdi
Ma'nâ denizlerin geçdi
Bir nişânsız ile düşdi
Virebilmez nişânını

Gösteren oldur gören ol
Âyîne oldur bağan ol
170b
Bu gözler kim anı görür
Arada görmez özini

Hem berrde oldur bağrde ol
Hem dilde oldur şeyde ol
Kâlbî doldı anuñ ile
Gözin açar görür anı

Aña bağar anı görür
Anuñ ile anı görür
Andan gayrı nesne görmez
Çağlamaz sağ u şolı

Âyînesin anı eyle
O gösterir ol maqâmı
İbn-i Şeyh Ahmed 'Âciz'im
Günehkârım 'abdüñüzim
Du'âñuza muntazırım
Kıluñ o nûrlu du'ânı

¹⁰⁹ Metinde âb u.

Nūr Muḥammed Şalavāt (Hikāyet-i Ğurbet) (60)

Ey yārānlar ey qardaşlar
Kimse ḥālüm şormaz benim
Ğaribligde seyler oldı
Gözüm yaşı durmaz benim

İsterim ki dosta gidem
Bu cesedün terkin idem
Şūretime şıfat düzem
Nefsim muṭî' olmaz benim

Başım gider çaylar gibi
Günüm öter aylar gibi
Yanımdan çok kimse öter
Gözüm yaşın silmez benim

Bir kuş oldum uçdum gitdim
Yedi iklimleri ötdüm
Oğul uşak dostlar sözün
Kulağım işitmez benim

Baḥa bu cevri eyleme
Ğurbete düşdügüm yeter
Dīdār göser al cānumı
Helāl olsun kanım benim
171a

Bir avcı idim dağlarda
Avsız ava gelmez idim
Şan gözine tır çekmişsin
Kuşum avın almaz benim

Ğam gönlüm avına doldı
Hiç bilmezem baḥa noldı
Cigerim yandı kül oldı
Hiç tütünüm tütmez benim

Bu Ğam benim mülküm oldı
İşüm oldı fikrüm oldı
Bu beñzüm şaraldı şoldı
Hergiz yüzüm gülmez benim

Ğamlar nice çolğamasun
Gözüm nice ağlamasun
Bir kimse Ğarībsin diyü
Bu gönlüm avlamaz benim

Ey dostlarım qardaşlarım
Bile gezen yoldaşlarım
Bunca ki sizi çağıram
Meger ünüm gelmez benim

Dā'imā fikrüm ḥayālüm
Yoldaşlarım katındadır
Gidib şoḥbet ider gibi
Hiç adım añılmaz benim

Bu ğurbet göñlümi dutdı
Zārılığım ħadden ötdi
Göñlüm kuşum uçdı gitdi
Ƙo direm gelmez benim

Bunda ğurbetliğin görmez
Olupdur ilüñ avcısı
İster ki ha cemāl göre
Bu ac gözüm doymaz benim

Gözüm emre muṭī' olsa
Ma'sūķına secde kılsa
Dost bir kez yüzüme baķsa
Hergiz gülüm şolmaz benim

Gözüm şavırı oldı uçdı
Cıgerim yandı tutuşdı
171b
Vardı aşlına irişdi
Kimliğim bilmez benim

Beni vatandaşdan ƙopardı
Şerif Ka'be muħabbeti
Göñlümi naķşı apardı
'Aķlım girü gelmez benim

Yanubanı kül olmuşam
Yaylar gibi bükülmüşem
Gözüm yollara tikmişem
Nişe dostum gelmez benim

Ey dost bir kez yüzüñ görsem
Daķı ayruķ mekân ƙalmaz
'Aşķuñda yanub kül oldum
Hiç odum görünmez benim

Ėuzūrum ƙalbümden atar
Ėam ƙaygular beni atar
Yaşlar gelür öñin dutar
Gözüm yolın görmez benim

Çıkdım şehrüñ menārına
Çağırdım dostlara havar
Aķmed ile Muħammed'im
Havarıma gelmez benim

Ben bir ğarībim illerde
Vaşfım söylenür dillerde
Örgüm uzar güllerde
Susızluğum ƙanmaz benim

Bu ğurbetim defter oldı
Cümle 'ālem baña güldi
O yoldaşlarım içinde
Defterim oķunmaz benim

Ben ağlarım dağlar ağlar
Ėarīblik cigerim dağlar

Senden özge hiç bir ehad
Hayālime gelmez benim

Ey dost senün muhabbetün
Uş beni rencür eyledi
N'ola yüzüm basa gelseñ
Kalmaya hasretim benim
172a

Mihrün ki kalbime dolur
Menligim gider sen olur
Ol dem ki şöñ nefes gelür
Rûzı kıl imānım benim

Bir maz olsam oñüm şikār
Sensiz açmayım perr ü bāl
İki cihān baña ey yār
Sensizdir zindānım benim

Dest-ile dāmenün dutsam
Zülfün dutsam yüze yetsem
‘Aşkuñda zindāna düşsem
Zindāndır seyrānım benim

Vesvāsı kalblerden üzer
Şehr idünür girer gezer
Toprakdan şüretler düzer
Şıdağ ey üstādım benim

Seni ki kalbime aldım
Cānum saña kurbān kıldım
Ben ki saña hayrān oldum
Cümle şey hayrānum benim

Her dem ‘āşık gel olduğı
‘Āşık nist ma‘şūk kaldığı
‘Āşık ma‘şūk bir olduğı
Kalmadı gümānım benim

Her şahs gelür haber virir
Tecellī aldı yolumuz
Meger açıldı ‘āleme
Ol hūr u cinānım benim

Her nefesim seni bilem
Gözlerünñ ‘abdi olam
Yüzün görem cānum virem
Ol gündür bayrāmım benim

Cümle şey seni bilmesem
Secdem yüzüña kılmam
Bir nefes seni görmesem
Maşşer ü tūfānım benim

Yüzündür şavm u şalātum
Yüzündür Qadr u Berāt’um
172b
Yüzündür haccum zekātum
Yüzündür Qur’ān’um benim

Uca uca dağlar aşdım
Ne mest oldum meyler içdim
Mekânsız illere düşdüm
Bilinmez mekânım benim

Bu cümle yaradılmış ceh
Günâhlarım zâhir durur
Tâ elestden haşra degin
Çelikür mizânım benim

Böyle cigeri pârenüñ
Gelüñ gafletden uyanuñ
Ben teki yüzi kıaranuñ
Kim şorar dīvānum benim

Her bendeye ki nūr virdüñ
İki cihānda nâzırdır
Mizânıma sen nâzır ol
Nâzırı sulţānum benim

Bu başum topdur atarım
Cānum ‘aşkuña [şatarım]
Sevgüñ meydāndır çaparım
Bilinmez meydānum benim

Bu derdi baña viren sen
Ben yoğum arada sensin
Söyleyen sensin gören sen
Söylemez zebānum benim

Şevküñ ‘āleme şalursun
Ben giderim sen kıalursun
Günde biñ cānum alursun
Hiç şorulmaz kıanum benim

‘Ār u nāmısu şalmışam
Ġurbet baħrine dalmışam
‘Aşkuñ odına düşmüşem
Yanmağ oldu şānum benim

Göz dutmuşam gel diyesin
Pāyuñda türāb idesin
Haşr günü sen viresin
Şağma nişānum benim

173a
Miskīn ‘Ācizī sözleri
Yetür dosta yana yana
Başa ola rahm eyleye
Raħmet bula cānum benim

Düşdüm ‘aşkuñ meydānına
Handa baħdım dīdār gördüm
Gözüm doymaz seyrānından
Çün ondadır yādum benim

Cümle eşyā onı diler
Her ne olursa ol eyler

Dilüm her yaña çok söyler
Ol bire ikrârüm benim

Cândan saña ikrâr virdim
Cesedüm gitdi cân oldum
Derdüm sensin dermānum sen
Bulundı dermānum benim

Nür Muhammed Şalavāt (Hikāyet Gel Ey Hestiliginden) (61)

Gel ey hestiligden öten
Yüri dîdâr heves eyle
Koy hestligüñ burada
Kendü özüñi haşş eyle

Bu imiş haşşlaruñ işi
Olmaz imiş hestiligi
Bed işlerüñ karşıña dut
İhsānuñı gelme [dile]

Her ne ihsān ider isen
Sen bilesin bir ilāhuñ
Riyā idüb açma ‘amma
İhsānuñı virme yile

Hakk yolına yarım sâ‘at
Yokdur riyāzatuñ senüñ
Namāz tâ‘at zikrinde ol
Gezme gâfil dā‘im beyle

Cümle enbiyā evliyā
Sevmediler bu dünyānı
Sen de bāri anları sev
Dün onlara ihlāş eyle
173b
Himmet iyesidir olar
Yer göge olar dolar
Gezme kurşaksız hemîşe
Himmetinden kurşan bile

Doğrusı sen Muhammed’üñ
Carıcı ol carla ‘āleme
Tersāları bî-dinleri
Cümle da‘vet eyle dîne

Ehl-i Hakk’ar meclisinde
Zinhar kulağ ol ey gönül
Bir kişi nesne şormasa
‘Ayıbdır ol kişi dîne

Budur ehl-i hakk nişānı
Hakk yolına vire cânı
Özini tapşura aña
Onuñ zulfünden aşıla

Şer‘ine kâ‘im ol anuñ
Saña kavm-i haşım disün
Gider bu nefis ü hevāñı

Olagör aña silsile

Şer‘ini dutmayan anuñ
Eylemez şefā‘at aña
Ol ölede ‘āşī ölür
Gitmeyüñ anuñ yasına

Gitdi atañ gitdi anañ
Göçdi konum konuşılaruñ
Hiç birisi gelmez girü
Sen onların kıyās eyle

Şırāţ mīzān kabir tamu
Senüñçündür cümle kamu
Sen ne günüña gülersin
Ağla özünçün yas eyle

Bu dünyānı çok seven
Ayrılmadı bu dünyādan
‘Avretidir bu dünyānuñ
Dā’im dünyāya basıla

Dünyānuñ cümle medārı
Āḫiretüñ rehzenidir
174a
Bil ḥaqq ḥānesi gönüldedir
Ol gönüli getür ele

Ehl-i gönül olan kişi
Āh eylese pāsı gider
Uyma bu nefsi-şūmuña
Tükürme qalbün taşına

Gönli şūşe olan ‘āşık
Nā-maḥremden gizlü saḥla
Virme nā-maḥrem eline
Elden düşe nā-gāh sīne

Senüñle nefsün arası
Mağrib maşrıq ırak gerek
Ayıtupdur dırnağını
Düşe fırsat neler kıla

Beş gün bu fenā dünyāda
Uyma şerī‘atsızlara
Ger bir gün ‘ömrün var-ısa
Otur bāri anlar ile

Her ‘āqlān bunu bilmez
Özin oña vaşl eylemez
Beyle destān ele girmez
Ḥaşra degin diyün bile

Ḥaqq yolına bile giyen
Ṭahāret eyle özüña
Ḥikmet kapısı nūruña
Bi’smi’llāh söyle açıla

Andan yaña yürıyesın
Götürür hiçābuñ senüñ
Dalma degme deñızlere
Özüñi yetür kânına

Ol bir bağırdır anı bil
Keştisi himmetüñ senüñ
Dal ol bağre dürrin çıkar
Kendözünü gavvāş eyle

Gel şıddıka şıdk eylegil
‘Ömre serverim digil
‘Oşmān zi’ n-nūrın imiş
Saña ondan aşl açıla
174b
Tarīkatuñ deryāsına
Selmān olub gir ğusl eyle
Gerekse haķıķat [ıyesı]
‘Alı viren güli eyle¹¹⁰

Selmān ‘Alı’ nün lalası
‘Alı anı sīneyesi
Hiç handa ħavf u ħaṭr yok
Korkutdı bir aşlan ile

Sen ‘Alı’ ye ikrār eyle
Kālbūña şāh ola senüñ
Yidil anuñ tarīķine
Sürt yüzünü āsitānına

Dā’imā zıkr eyle anı
Gice gündüz inde anı
Gönlüñ evin arıt döşe
Başa dostuñ mihmān gele

‘Abdī ‘Alı medħin eyle
Tā olasın sen oña kıl
Nişe olmayam oña kıl
Her dem girem dīvānına

Ey kec-naẓar ṭahāretsiz
Dime ki ‘Alı kıluyum
Gel doğrulan bu tarīķa
Diñlen ‘Alı’ nün ayna

Ehl-i tābi‘ olan kişi
Dā’im ṭabāķatde gerek
Tanı ṭabāķat ıyesin
Yidil anuñ meresine

Onlara yidilen kişi
Dā’imā işi vaşl olur
Vuşlat ħaberin ey vuşlat
Bunlara aşıl söyle

¹¹⁰ MK A685’de “diren gül ile(eyle)”.

Her bir ma‘iſetin düzen
Da‘vâ kıılır ki ‘âkıılım
Bu zamâne ‘âkıılları
‘Aceb ola anı bile

Hem gören oldur bilen ol
Hem viren oldur alan ol
175a
Tayı yokdur miſli yokdur
Haqqdır beçün ondan bile

Gice gündüz leyl ü nehâr
Bir dem gâib olmaz yüzi
‘Aceb müſkil-güſâ imiſ
Dile müſkülün hall kıla

Hem ay u gün iledirem
Dağlar cemâlinden onuñ
Beytü’l-hazende qalmıſsın
Gel özüñi yetür güne

‘Acizî sen aſluña git
Cismün anuñla kâfir it
Koy saña musaqqâ disünler
Baſa ‘âlem saña gele

İster[s]iz [siz] arılığı
Konmayuñ dünyâ leſine
Olmañ kerkes ſıfatlardan
Bülbül oluñ konuñ güle

Nür Muhammed Ŗalavât (Hikâyet Müslümânlar Meni Görün) (62)

Müslümânlar meni görüñ
Ki ne ser-gerdân olmuſam
Hem bu nefſün merkebiyem
Hem kâde gerdân olmuſam

Bir ulu dükkân olmuſam
Çavdır ki gevher satarım
Haqqânî gelür müflisim
Nefſâniye kân olmuſam

Nefſün yüz biñ harîsinün
Devrânı göñlümde gezer
Heze yüz biñ talebdeyim
Gör ki ne meydân olmuſam

Uzanupdur dilim benim
Bulandırır deñizleri
Mü’minlerün arasında
Gıybet ü bühtân olmuſam

Ne ho pîr elin tutmuſam
Ne ho haqq yolın gitmiſem
175b
Ne ho bellü kâfirim ben
Ne ho müslümân olmuſam

Şerî'ati birağmışam
Küfri boynuma tağmışam
Nā-merd yurdına konmuşam
Ya'nî ki merdân olmuşam

Hem hasûd hem kâfirim
Hem haqq yolunda kâhilim
Bu müslümânlık adını
Özüme bühtân itmişem

Ey yolcu bağma gel baña
Yüri yetesin menzile
Ne ho özüm yol gidenim
Yol gidene hâr olmuşam

Qanda bağsa zâhir gözüm
Nefsânidir nefsi körler
Gönül gözi Haqq'dan âgâh
Ol gözümü kör itmişem

Âdem'dir şeyh ü hem şâfi
İçim kalbdır daşım şâfi
Zâhirim mü'mindir sûfi
Bâtında şâh-mâr olmuşam

Ne 'âkılım danındayım
Düzdüm ma'âşım tena'um
Yidilmişem bu dünyâya
Bu nefse pergâr olmuşam

Nefs meydânın mülklenmişem
Nefs yolına hoş durmuşam
Cânım aña tıfl itmişem
Gör ki ne kurbân olmuşam

Altun iken pül olmuşam
Hırşım ilen kör olmuşam
Allâh'a minnet eylerem
Şöhretime kul olmuşam

Kim ki tapmadı bir [pîri]
Cehennemdir anuñ yeri
Ehl-i Haqq'lar Haqq esîri
Men nefse esîr olmuşam

176a
Mağrûrum dünyâ dadına
Kimse bilmez feryâdı ne
Düşmüşüm nefsüñ odına
Yanubanı kül olmuşam

'Amel yok Haqq'a yarayım
Daşı ağı kalbi qarayım
Gör meni kim âvâreyim
Aşıldan ayru düşmüşem

Aşl işine mest olmuşam
Nefs işine cesed olmuşam

Ehl-i senetden kaçarım
Ehl-i cehennem olmuşam

Günāh haddenden aşurmuşam
İblise yoldaş olmuşam
Bu kalbimi yaşurmuşam
Adı yalan şeyh olmuşam

Cüstüm bu nefsün işine
Mağrûrum küfrün aşına
Konmuşum dünyâ leşine
Özümi kerkes itmişem

Zāhid benim salūs benim
Hem haqq yolunda mest benim
Bâtinde zerrem yok benim
Zāhiri hoş ẖân olmuşam

Biñ kez şerī‘at çekücün
Her gün urarlar başıma¹¹¹
Zerrece uyatmaz meni
Gör ki ne sindān olmuşam

Bilmez birbirinün hālın
Hālîne dutmuşdur kalbin
Yiyirim ortağın mālın
Fetevvâdır işlemişem

Severim dünyâ zinetin
Zāhir ‘ıyān yokdur bâtin
Eylerim halkın ğıybetin
Dañadım ki dimemişem

Bu virdler oldu baña iş
Böyle döner devr-i gerdiş
176b
Üç ay kış şüfiyem derviş
Toğuz ay kâfir olmuşam

Özüña görme ey faķī
Aynaya bak gör haqqı
Şimdi ben özüm görürüm
Anuñcün mağbûn olmuşam

Kim ki añla[dı] bu derdi
Oldur merdānların merdi
Yol ehlinün pāy-ı gerdi
H̱akiyle yeksān olmuşam

Aşlı nice unutmuşam
Gönülden daşra itmişem
Âdem ata dürr-i yetim
Gör ki nice kār olmuşam

¹¹¹ Ya‘ni ursun.

Ḥalāyıkā fitne benim
Biri birinden eylerim
Bu beşerüñ içinde ben
Gör ne şerr u şor olmuşam

‘Ācizî sözlerüñ şudur
Ḥalāyıkā bu bir ḥodur
Ḥalayıkun virdi budur
Ḥalk içinde kem olmuşam

Nür Muhammed Şalavāt (Ḥikāyet Ey Mü’minler Şalā) (63)

Ey mü’minler şalā olsun
Yaḥşı yol gördüm gidesi
Gelün bu yola gideli
Elden çeker yol iyesi

Ol olur size diyesi
Ol olur size yiyesi
Götürür üstünden günāh
Nürdan virir hoş giyesi

Senün ‘aşkundan ey dilber
Cesed gitdi kaldım abdāl
Bu Ḥaḳ’dan yaḥş olunmuşdur
Düşen ‘aşkuña yanası

Mübārek zülfünden ötürü
Melekler dutmuş şāneler
177a
Bir gice [ḥ’āb]ımda gördüm
Benim gisūlar şānesi

Zātuñdan ḳalbimiz dolur
Her zamān yeñi fetḥ olur
Ehl-i ḥaḳḳa nūruñ olur
Cemāliñüñ pervānesi

Hem cānı nūrdur teni nūr
Hem gögi nūrdur aşı nūr
Hem Ḥaḳḳ’a gider yolu nūr
Ḳulakda nūrdan tānesi

Hem içi dürrdür daşı dürr
Hem dağı dürrdür daşı dürr
Düşe güne ihtiyācı yok
Bu cihāna bir dānesi

Delü olmayan kimseler
Düşmez imiş zincirüña
Bağlayıdır bir müy ilen
Benim dostuñ divānesi

Dīvānuña irmeyenler
Zātunuñ ḳadrini bilmez
Tābi‘-i divlerden olur
Gelür dolar peymānesi

Rû-siyâhdır ol kimseler
Yidilürler dâ'im nefse
Zinhâr nefse uyma göñül
İblîsdir anuñ atası

Allâh buyruğun dutmayan
Resûl şer'ile gitmeyen
Âyinesi yüz göstermez
Dâ'im vîrânedir hânesi

Nübüvvet feyzini almaz
Vîrândır âbâdan olmaz
Dibi delük nesne durmaz
Anuñ ki yokdur ihlâsı

Kim ki ilâhî birlenir
Dâ'im müşkili hâll olur
Gerekmez kavm u akrabâ
Allâh olur anuñ kesi
177b

Haqq lutfına tekeye eyle
Cândan içerü gizlegil
Açma öñin virme yile
Şanma mahrem her bir haşşı

Nefs zafer tapmaz onlara
Haqqı tekeye idenlere
Bundan ma'lûm nûruñ olur
Râh-ı rûlaruñ kalası

Kıldırırsın çok du'âlar
Ölmeyem dünyâda [duram]
Bî-maḥaldır bunda durmak
Menzil aşıldır durası

Budur ehl-i haqq nişanı
Her zamân öte eşyânı
Andan maḡrib maşrıḡ dolar
Çeñricek anuñ tāsı

Andan maḡrib maşrıḡ dolar
Haqqdan aña nidâ iner
Bî-nişân nişanı olar
Onlardır ilâhuñ hâşşı

Her gice Berât onlara
Her gün olur 'id onlara
'İdına qurbân isteme
'Âcizi qurbân olası

Cânuñı qurbân eylegil
Tâ iresin her dem oña
Bir kuru gövdedir gezer
Her kimuñ ki yokdur usı

Gönlümün bir kūşesinde
‘Arş-ı Raḥmān gizlüdür
Kaṭrenün bir kaṭresinde
Baḥr-ı ‘ummān gizlüdür

Zerrenün bir zerresinde
Nice biñ şems ü kamer
‘Ārife bu söz ‘ıyān
İllā ‘avāmdan gizlüdür
178a
Bu vücūdumda benim
Bir kuş vardır ol kuşun
Avcı içinde tamāmen
İki cihān gizlüdür

Ne ‘aceb kuşdur bu kuş
Henüz yuvasında yatur
Lā-mekānı seyr ider
Seyrānı pinhān gizlüdür

Lā-mekān u bī-nişāndır
Ol kuşun yaylaqları ¹¹²
Ol kuşun havşalasında
Sırr-ı sultān gizlüdür

Ol kuşun şāhıyla ‘ahdi
Var ezelden eyledü
Bir melek bilmez nedir ol
‘Ahdı pinhān gizlüdür

Ol kuşun avı şikārı
Dost vaşlıdır hemān
Anuñ için dost aña
Mūnis ü mihmān gizlüdür

Ey ‘aceb peydā iken
Yā Rabb nedendir ol kuşun
Hiç iniltüsü tükenmez
Yüregi kan gizlüdür

Ol kuşun vaşfı yokuşdur
Diyerem illā n’idem
Müdde‘ādan korçarım
Gönlünde gümān gizlüdür

Derde düşmüşdür yanar
Zārı kılrur dün ü günü
Zār-ı seylle firākı
Bağrı büryān gizlüdür

Şūret-i insānda gel
İnsān isen insānı bil
Şūret-i insānda olsa
Ma‘nā-yı rahmet gizlüdür

¹¹² Bu şiirde birçok vezin aksaklığı vardır.

Ma'nā-yı insānı bil
Kim bilesin Hāḫḫ'ı 'ıyān
178b
Ma'nā-yı insānda olsa
Şıfat-ı sübhān gizlüdür

Ey Ācizî uşbu remzi
Bil ki 'ārifler bilür
Bilmedi bilmeye her
'Āmā vü nādān gizlüdür

Nūr Muhammed Şalavāt (Hikāyet Ey Yer ü Gögi) (65)

Ey yeri gögi yaradan
Sen şāha kemter ḫul benim¹¹³
Ey cümle eşyā yaradan
Sen şāha kemter ḫul benim

Ey cümle eşyā ḫālîḫı
Ey cümle maḫlûḫ ḫayy iden
Ey cümle eşyā dolusun
Sen şāha kemter ḫul benim

Bu cigere urduñ bir oḫ
Vaşfi bilinmez derdi çoḫ
Ey senden özge ġayrı yoḫ
Sen şāha kemter ḫul benim

Ey seni şāhı bilmeyen
Mîl gözine gül başına
Nesne degül seni bile
Sen şāha kemter ḫul benim

İster seni görem gözüm
Sen olasın ardım yüzüm
Sen olasın cümle sözüm
Sen şāha kemter ḫul benim

Sensin benim gözüm nūrı
Muḫtāc saña cennet ḫūrî
Sen sığa bu cümle dîli
Sen şāha kemter ḫul benim

Her dem gözüm saña baḫa
Her dem göñlüm saña aḫa
Ḳulluḡ idem cānum çıḫa
Sen şāha kemter ḫul benim

Sensin benim nuṭḫumdaki
Söylediğim her arada
179a
Ne söyleyenim ne gören
Sen şāha kemter ḫul benim

¹¹³ Sen şāha kemter ḫul benim geçen mısralardaki “şāha” kelimesi “şāhā” şeklinde de okunabilir.

Cümle eşyā yerüñ gögüñ
Sensin cemî' nuṭṭundaki
Söylemez sensizin zebān
Sen şāha kemter ḳul benim

Sevilen söyletdiren
İşitdiren her ḳalbdeki
Ḳalbe ḳayma şāh olan
Sen şāha kemter ḳul benim

Ḳalbimi avlağ idüb sen
Avlayan göñül ḳuşın
Senden özge gelmez ava
Sen şāha kemter ḳul benim

Her kimüñ ki şāhı sensin
Yolınuñ yok durur çāhı
'Āşıḳuñ çāhsız yolısın
Sen şāha kemter ḳul benim

Sensin benim pādişāhım
Sensin benim ḳible-gāhım
Sensin benim menzil-gāhım
Sen şāha kemter ḳul benim

Bir dem ki seni görmesem
Evvelim dīvāne zinciri
Tecellî zülfüñ tarasın
İki cihāna virmenem

Ey müdde'î özin gören
Görmez şāhı sen bilmiş ol
Ben gördüğüm hiç gayrı yok
Sen şāha kemter ḳul benim

Her gayra baḥsam gayrı yok
'Āşıḳ diyer āyinede
Āyine sensin ey şāha
Sen şāha kemter ḳul benim

'Āşıḳlaruñ āyīnesi
Ma'sūḳ imiş leyl ü nehār
Her kec-naḳara daldasın
Sen şāha kemter ḳul benim
179b

Sensin benim şavmım 'idim
Düşdüm yola saña gidem
Derdim budur saña didim
Sen şāha kemter ḳul benim

Seni bilem seni diyem
Sensiz bu teni n'eyleyem
Maḳşūd budur seni görem
Sen şāha kemter ḳul benim

Bu derd beni kül eyledi
Bu arada seyr eyledi
Cigerime tîr eyledi

Sen şāha kemter  ul benim

Her  albde ki oturdı şāh
C mle e yā āna sipāh
Olmaz orada of u āh
Sen şāha kemter  ul benim

G r nefsi ba a n'eyledi
Apardı es r eyledi
Vech  nden ır   eyledi
Sen şāha kemter  ul benim

  ir beni    r eyledi
T rin g n m z r eyledi
  albimi murd r eyledi
Sen şāha kemter  ul benim

Sensiz    r n olmaz g n m
Sensiz s ylemez bu dilim
Sensin  eh  benim d nim
Sen şāha kemter  ul benim

Ben senden am n dilerim
S z mi sa a s ylerim
Tecell  na   ll eylerim
Sen şāha kemter  ul benim

Tecell siz g rmen seni
Ey  albi Beytu'll h ba a
Z lf  nde ber-d r olmu um
Sen şāha kemter  ul benim

Z lf   uc n dutan giden
T r y z  na mey i er
180a
Benim mey m g rmek y z  
Sen şāha kemter  ul benim

Ey  eh  vech  nd r sen  
'    lar  n    nesi
Gel    nemi sen say a
Sen şāha kemter  ul benim

G rd m z hidi  alvette
Girmi  ba ar secc deye
A d m seni g rd m y z  
Sen şāha kemter  ul benim

Didim z hid-i b -ma all
  lvet deg l   l i resin
Gir g  nle g r cem lin
O  āha kemter  ul benim

Didi sen   yok berk  
Var  it buradan ey n   i
Erba'ine oturmayan
  l eylemez on    h 

O řāhı ki sen istersin
Senüñ ‘aynüñ içindedir
O řāha bu cānum kurbān
Nişe görmezsın o řāhı

Gözünüñ ağ u karası
İrağ yahun o řāh saña
Odur nuṭkuñda ki senüñ
Nişe görmezsiz o řāhı

Bu sem‘üñ sāim eylersen
Ya‘nı hāḷk diye virdi var
Bu munca āh u eve sende
Nişe görmezsın o řāhı

Senüñ āhuñ nice āhdır
Ki ötdi bu dīvārdan
‘Āşıḳ āhını řāh alır
Nişe görmezsın o řāhı

Hani ‘aşā vü tesbīhüñ
Ki ben zāhide söz dirsın
Benim sözüñ şehā yüzüñ
Sen řāha kemter kıl benim
180b

Ne sende kemer ü berk
Bu söz senüñ neña gerek
Var zāhide söz söyleme
Bu hālveti bilmez melek

Zāhide bir söz diyeyim
Hālvetüñi hufye eyle
Dīvāre secde eyleme
Secdeni gör Hāḷḳ’a eyle

Yüzün gören tensiz olur
Teni gider mensiz olur
Gören görünen siz olur
Sen řāha kemter kıl benim

‘Āşıḳa sensizin bahmak
Ser-ā-ser nār imiş bi’llāh
‘Āşıḳı yandıran sensin
Sen řāha kemter kıl benim

Senüñle özin ayıran
Heze yahşı ‘āşıḳ degül
Ben ‘āşıḳların kurbānı
Sen řāha kemter kıl benim

Cānını kurbān eyleyen
Eyler ise seni bular
Cümle eşyā saña kurbān
Sen řāha kemter kıl benim

Senden ki tecellı iner
Hırs u hevām cümle yanar
Bu gönülüme řayḡal urar

Sen şāha kemter ul benim

Göñlin saña genc eyleyen
Senden özge ayrı görmez
Gencim senüñle ābādan
Sen şāha kemter ul benim

Seyr ehlinüñ [seyrānı] sen
Cümle eşyānuñ cānı sen
Bu göñlümün kilidi sen
Sen şāha kemter ul benim

Göñüllerün kilidi sen
Cümle bülbulün ülü sen
181a
Cümle aranku günü sen
Sen şāha kemter ul benim

Saña inanmayan mel'ün
Ebū Cehl-i la'indir ol
Baña 'id u Berāt sensin
Sen şāha kemter ul benim

Kemterlerün kemteriyem
Geldim saña sözüm diyem
Getürmüşüm rü-siyāhum
Sen şāha kemter ul benim

Saña inanmayan asīs
uflūdūr anuñ göñli
Meger onı sen açasın
Sen şāha kemter ul benim

Saña irçek 'āşık olan
Açılur apu yüzine
Hemīşe senden açılur
Sen şāha kemter ul benim

Cemālünden tecelliler
Deger 'āşıkı nistī eyler
'Āşık nistī şehā luṭfuñ
Sen şāha kemter ul benim

Sen şāha kemter ul benim
Senden ayrını bilmenim
Senden ayra göz eylemenim
Sen şāha kemter ul benim

Maḥrem yok derdim söyleyem
Senden ayrını n'eyleyem
Cānum yok urbān eyleyem
Sen şāha kemter ul benim

Tenüm sensin cānum sensin
Eyle billem benim sensin
Daḥı ayra baḥarım yok
Sen şāha kemter ul benim

Gehî tahte's-serâ gezer
Gehî mi'râc yola düzer
Melekler cümle çağarır
Sen şâha kemter kûl benim
181b

Gehî gökden çağırırlar
Uyak 'âşık didâra bak
Ki 'arş secde kılar saña
Sen şâha kemter kûl benim

İki cihānuñ 'ayyārı
Gel 'Âciz'ün doğru yārı
Bir kez yüzün görsem bārı
Sen şâha kemter kûl benim

Sen aşılın hākī benim
Ki benim
N'eyleyim seni tanımanam
Sen şâha kemter kûl benim

Sen şâha kemter kûl benim
Ġayr yere secde kılmanam
Sili cânımı dönmenem
Sen şâha kemter kûl benim

Ka'beye varan hâcıdır
Seni görenler nâcîdir
Yer gök yüzün muhtâcıdır
Sen şâha kemter kûl benim

İster idim ki nîst olam
'Aşkuñ mevci daşurdı uş
Kemterüña kemter eyle
Sen şâha kemter kûl benim

Nûr Muhammed Şalavât (Hikāyet İmdi Bildüm) (66)

İmdi bildüm yārı kim
Gerçek benimlen yār imiş
Koyma elden dāmenin
'Âşıklara didār imiş

Ger 'âşıksan dünyāda
Sen ğayrı murād isteme
'Arş u kürs ü yer ü göge
Bil haqqı murād imiş

Sevdā kārıdır bu yoluñ
Gice gündüz seyr ider
Cân virib didār alan
Dur gör nice tüccār imiş
182a

Gice gündüz eksik olmaz
Tâc-ı devlet başdadır
Cümle 'âlem başına
Devlet kıoyan tâcdār imiş

Dost gülini kalbine
Anbār iden tãcdārı gör
Her gülünñ pertevi
‘Arşa uran gülzār imiş

Güli ‘arşa dağılandır
Eyleyendir büy-ı dost
İmānın sağılandiran
Şaygal viren o bu imiş

Gök kapuların açan
‘Arşdan dem uran her sâ‘at
Gıtdigin kimse göremez
O nice perdār imiş

Ondan almış perri kim
Her bir zamān pervāz ider
Pervāz ider alıcısıdır
Onuñ adı bāz imiş

Çünkü onuñ ‘āşıkıdır ¹¹⁴
Cesedi o cānı o
Dildügin ondan alur
Dost yanında nāz imiş

Yeddi göklerde ne var
Ger kıysalar nazarına
Görmese dostuñ cemālin
Diyer kıatında az imiş

Dost vişālin isteyen
Zāhidi gör kim n’eyler
Daşrada ister bulamaz
Ne āvāre zār imiş

Ehl-i nazaruñ nazarı
Kıalbinde senden ğayrı yok
Gel gözlü ol kār-ĥānede
Bed-nazara dalda imiş

Dost lebini şoran ‘āşık
Gice gündüz kıanadır
182b
Gözleri fitnessi derdüñ
Kıaşları mihrāb imiş

Kıaşlar ki mihrāb iden
Secdegāhıdır yüzüñ
Yüzin itmiş kıademünde
Düşelü türāb imiş

İki kimse yola gelse
Menzilin gözler seni
Gıtdügince bir olurlar
Bir birine yāb imiş

¹¹⁴ Vezin aksamıştır.

Leyl ü nehār rūz u şeb
Dostuñ cemālin avlayan
Özge ava kuşu gitmez
Gör nice [şayyād] imiş

Çıkma onuñ halvetinden
Müdde‘iden gizlū kesen
Ġayr-ı Hāk‘dan ‘uzlet eyle
Hayli kadruñ var imiş

Kul olagör oña dā‘im
Düşen onuñ pāyine
Sen unutsañ onı her dem
O seni inder imiş

‘Āşıkuñ kadrin ne bilsün
Saña ‘āşık olmayan
‘Āşıka sensiz nefes
O ne yaman hicāb imiş

Sensizin kimse iremez
Menzile her vecihlen
Her ‘āşıkuñ ma‘şūkı sen
‘Āleme serdār imiş

‘Āşıka ma‘şūk cemāli
Āyinedir rūz u şeb
‘Āşıkuñ kalbine bak
Ne bahtlu pūr-bār imiş

Ondan özge görme görem¹¹⁵
Baḥsuñ cihānuñ nesine
Mescid ü medrese minber
Onsuz baña zindān imiş¹¹⁶
183a
Zāhid olan fark ider
Mescid ile meyḥāne
‘Āşıka mescid yüzündür
Zāhide dīvār imiş

Zāhidüñ gavḡası kuru
Tesbiḥi ḥalkuñ sözi
Şemlesi teveccühi
Seccādesi zünnār imiş

Kendözin gör kendöziñi
Ara yerde yok eyle
Kendözi olduğı yerde
Küll eşyā lā imiş

Gören odur nuṭṭu onuñdır
İşiden ol bilen ol
Onsizin pervāz idersen
Menzilüñ riyā imiş

¹¹⁵ Baḥr-i diger.

¹¹⁶ Zünnār.

Derdin ondan almayan
Devâsı onı bilmeyen
Ṭabīb onı bilmeyen
Leyl [ü] nehār bīmār imiş

Tecellīsine yanmayan
Ol şahş bil kebāb degül
Dost yolunda bişmeyen
Dünye āhīret hām imiş

Tecellī senden ğayrını
Kesb eyleme gel özüña
Dime ki benden azalur
Ha kemālün ziyād imiş

Zihni zirek benden işit
Olma tābi‘-i iblīs
Koymaz saña raḥmet ine
İblīs saña aġyār imiş

Ondan özge gül direnün
Güline karkā konar¹¹⁷
Bülbülü karkā olanuñ
Gülzārı hep hār imiş

Dünyāya sen virme gönül
Dünyā seni ḥor ider
183b
Yoluñı Ḥaḳ’dan keser
Dünyā seni udar imiş

Gülzār-ı ma‘nā ya‘nī bu kim¹¹⁸
Her dem güli tāze olsa
İçinde gül bulunmasa
Bülbül ondan bī-zār imiş

Onı gör koy özüñi
Ḳalma arada nā-murād
Onı gören göz degül
‘Älemlere şehlā imiş

Dīdārı koyub dünyāda
Dolaşan ebḥeri gör
Dīni koyub dünyā seven
Ol nā-pāk murdār imiş

Dünyā bāzārı benim
Yırttı donımı pāre pār
Gel ey mü’min girme senge
Eyleşür çengāl imiş

Dünyānı dutma yavaş kim
Ḥaber eylemez öter
El uzatma serserī kim
Zehri katar mār imiş

¹¹⁷ Baḥr-i diger.

¹¹⁸ Baḥr-i diger.

Dīn-ile dünyā bir yere
Sığışmadı sen bilmiş ol
İşidüb ayru dutmayan
Anuñ kulağı kār imiş

Bu dünyāya virme gönül¹¹⁹
Gönlün alur yoldan koyar
Yüzünü haqqdan döndürür
Dā'im seni adlar imiş

Kulağı kar dil kör olur
Şulh işi olmaz şūr olur
Dinde Haqq'a inanmaz
Ne yaman nidā nigār imiş

İnkār olma kulağı kar
Her işde haqqı yād eyle
Haqqa aşına olmayanı
Āşinā şağınma yad imiş
184a
Nā-şer'e silsile olma
Elün etegün kir olur
Kātma gönül bir dem oña
Uyandırucı od imiş

Dünyānı meydān idüpdür
Zālime ber her taraf
Sevdigi için didār
Mü'mine pes dār imiş

Onı bil ki cümle eşyā
Onuñ ilen diridir
Onuñ ilen diri olan
Maḥbūbı a'lā imiş

Dime yokdur yāre yār
Ey qalbi Beyt'ullāh olan
Dostdan özge ğayrı görmez
Bile ḥaller var imiş

Tecellüña vaşl olanuñ
Zātuñ ondan ayru degül
'Āşıqlaruña naqd olur
Zāhidlere ferdā imiş

Yā Resūla'llāh baña
Senden açılur oña yol
Nişe ki zülfünü gördüm
Ol şeb-i yeldā imiş

Avcı iseñ avlagıl
Dostuñ cemālin rüz u şeb
Dost gelüb ötdiği yerler
Bil adı güzār imiş

¹¹⁹ Baḥr-i diger.

Güzārına avcı olan
Onuñ avı sen imişsin
Avlar yemiş vişālūñi
O gide sen qalur imiş

Kim ki luṭfuñ oldısa
Qalmaz meni ha sen imiş
Şevküñi içine alan
Cümle sırıñ duyar imiş

Añarım dostuñ vişālūñi
Gider cesed rûḥum qalur
184b
Her dem gözi cānum alur
Zülfi baña demdār imiş

Ger ‘āşık isen dārına
Aşıl dā’im dīdār için
Ġayr gözine ol dār olur
‘Āşıqlara dīdār imiş

Bu cihānuñ zehri cümle
Qarışıpdır aşına
Her zehir dostdan gelür
‘Āşıqlarına bal imiş

Her dem içer leblerüñden
Āb-ı hayāt mest olur
Qalbi [inanmaz] onuñ
Çün gözleri ḥammār imiş

Haqqı kıble bilmeyen
Zāhid oturmuş ḥalvete
Qıble nemāsi öñünde
Qıblesi dīvār imiş

Haqq sıfatdan Ġayrı nesne
Ber-seri mû qalmamış
Onuñ için görmez onı
Gözü gönli tār imiş

Çün gedāyī dūrür anuñ
Büyını ekmiş ‘āleme
Gice gündüz onı diler
Gör nice cerrār imiş

Cerrār isen onı dile
Olma dünyā cerrārı
Dünyā yığan anı kıoyan
Ebedi ırağ imiş

Dünyalık aldar seni
Bunda şād eyler ey Ġāfil
Onda gitcek işüñ āhdır
Çün şoñuñ firāq imiş

Görmesüñ dostı firākuñ
Biri biñdir ey faķi

Bağ benim cigerime
Bu dostum uran dāğ imiş
185a

Ger seversen Muşafā'nı
Koyma elden şer'ini
Sevme dünyā mü'minsin
Dünyā ser-ā-ser nār imiş

Ger mü'min isen dünyāda
Sen ğayrı murād isteme
Haqqı bilen haqqı diyen
Dünyāda güftār imiş

Bir kez yüzüñi görenüñ
Kalmaz imiş 'aqlı meni
Gündüzi mest ü şeydādır
Giceleri bî-dār imiş

Ey dost senüñ 'āşıkūñ
Kalbindeki sen imişsin
Leyl ü nehār 'āşıkūña
Ka'be aña küşād imiş

Tevbe telkīn 'arza ĩmān
Her dem tāze mühr urulur
Kimse o mühri göremez
Senden oña irşād imiş

Kimüñ ki sensin ilāhı
Her gün artar saña āhı
Gökler anuñ seyrāngāhı
Oña dost doğru yol imiş

Seyr ehlini nice bilür
Cānın saña fedā kıılır
Her āh eyler saña gelür
Gör ki ne derdi bol imiş

Ger bozulsa bu cesedi
Zir ü bār olsa bu teni
Gözden kıoymaz hergiz seni
Kalbi onuñ ha şād imiş

Bu nuṭk bu 'āşıkūñ degül
Söyleyen tende uymuş
Odur kalbinde 'āşıkūñ
Bu ağızına o dad imiş

Kalbine sen şāh olanuñ
Kalbinde senden ğayrı yok
185b
Seni bilür bilmez özin
Saña vuşlat olar imiş

Odur cümle eşyā dolu
Onsız hīç yere baħmayañ
'Āşık didüğüñ ha odur
'Āşık arada ad imiş

Cānın saña virenlerüñ
Menzili sen olanlaruñ
Hîç tükenmez anuñ seyri
Bu bir ince hayāl imiş

Leyl ü nehār seni āgāh
Her nefesi seni bilen
‘Āşıkı bî-cān eyleyen
Mübārek yüzde hāl imiş

Saňa dutdum dā'im yüzüm
Saňa uzar cümle sözüüm
Bi-ḥamdüli'lāh gördi gözüm
Zihî ḳaddüñ ki dāl imiş

Göñül her dem saňa gelür
Ṭālî'ine ḳur'a şalur
Tecellüñüñ göründügi
Saňa yetmege fāl imiş

Her gedāyî ki saňa geldi
Pārsā aldı ḳabı doldı
Ol ḳabı boş ḳalan gedāyî
Bu Ācizî abdāl imiş

Nā-gehān perde açıldı
Dost nigāh ider cihāne
İrişdi vuşlat demine
Kim ki ondan uma imiş

Perdelerüñ geçmeyenüñ
Ḳalbi senüñ gencüñ degül
Ḳalbi neden uyağ olur
Gözin ḡaflet yumar imiş

Ḡafletini gideren sen
Kişt ü kārı göñlündedir
Raḡmetden ḡırmenler urur
Eyle şan ki ortağ imiş

186a
Gel Ācizî'nüñ penāhı
İki cihān pādīşāhı
Bir kez nigāruñ nigāhı
Cümle derde tīmār imiş

Her kim onı ister ise
Āḡiri vaşl olur imiş
Olmaz onuñ melāleti
Öz rengine boyar imiş

Siz daḡı eyle boyanuñ
Cennet ḳoḳusun bulanuñ
Zinhār bir du'ā eyleyüñ
Maḳşūdı ha du'ā imiş

Nûr Muḥammed Şalavât (Hikâyet Hemîşe Pür-Nûr) (67)

Hemîşe pür-nûr olmaqlık
Dilerse her kimün cānı
Dilinden kıysun ayrık
Müdām bu zıkr-i Qur'ânı

Eger okur ise rencür
Şifâ virir oña ğayyûr
Eger kayğulu okursa
Gider qalmaz perîşânı

Bu Qur'ân maḥlûka indi
Kamu yollu yolın buldı
Muḥammed üstine dutdı
Bu eyvânı bu seyrânı

Zihî Qur'ân zihî Qur'ân
Zihî faẓl u zihî iḥsân
Zihî delîl zihî bürhân
Zihî aḥkâm sulṭânı

Naẓar kılsuñ 'inâyetdir
İşidirsın sa'âdetdir
Okursuñ külli devletdir
Zihî baḥşîş müslümânı

Budur mü'minlere devlet
Budur miskinlere ḥil'at
Budur münkerlere ḥüccet
Budur Qur'ân nûristânı
186b
Bu Qur'ân okuyan diller
Çürimez yatur yüz yıllar
Ne hoş okur bu bülbüller
Bu Qur'ândır gülistânı

Cemâlündür kelâmu'llâh
Saçuñ 'âşıkā Beytu'llâh
Şefâ'atci Resûla'llâh
Ki sensin mü'minün cānı

Eger mü'min iseñ sen daḥ
Şalavât vir aña dâ'im
Eger yüzine 'âşıkısan
Budur 'âşık u meydânı

İki cihân ışığ ondan
Şefâ'at eyleyen oldur
Nübüvvet anda zâhirdir
Baḥ onda mührini tanı

Çü bildi mü'min ey mürsel
Kafâ yokdur cesedünde
Seyrildi şıdk-ı şâf oldı
Daḥı qalmadı gümânı

Vişālūña iren kimse
Emindir dünyā āḫiret
O vesvāsdan ḫalāş oldu
Ḥişāra düşdi imānı

‘Āşıkundur cān u dilden
Dā’im sende nişān ister
Bī-nişān buldı ol kimse
Yüzünde gördi nişānı

Ḥişāruñda olan ‘āşık
‘Āşık yokdur varı sensin
Fenālık maḳāmın buldı
O tapdı genc ile kānı

Vişālūñ vaşlına ‘Āciz
Dā’im özin yanar gördi
Vişāle yandı vaşl oldu
Yanukdan isteme cānı

Bile bilūñ cemī‘ eşyā
Ki ansız lezzeti yokdur
187a
Dirlersen aña iresin
Dün ü gün zıkr eyle anı

Nūr Muḫammed Şalavāt (Ḥikāyet Nebiyyü’l-Muṣṭafā Aḫmed) (68)

Nebiyyü’l-Muṣṭafā Aḫmed
Muḫammed Ādem’ün fahri
Saçı “وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى”¹²⁰
Yüzi ve’ş-şems ve’l-fecri

Mu‘anber zülfi büyundan
‘Abrī ‘anberün büyi
Dimāğı müşk-tār eyler
Mu‘aṭṭar saçınun ‘ıtrı

Senün yüzündür her günde
Şaraldır beñzini şem’ün
Senün kaşun hilāl eyler
Her ayda mäh-ı pür-bedrī

Senün gözün dökilmiştir
Çimende nergisi maḫmūr
Senün ‘aşkuñdan aḫīdir
Bulutlar çeşme-i nehrī

Senün ‘ilmünle sakindir
Yedi kat yer ilen tağlar
Senün ‘aşkuñ bir aḫıbdır
Yedi kat göklere devri

Senün yüzünde gördiler
İki bayrām ilen cem’e
Senün saçun da buldılar

¹²⁰ Leyl suresi 1. âyet; (Karanlığı ile etrafı) bürüyüp örttüğü zaman geceye.

Berāt u leyletū’l-ḳadri

Senūñ yüzünden almışdır
Kevākeb zīneti göğüsde
Senūñ rūhuñ hemā senden
Melekler aldılar perri

Senūñ lebüñdür her çölde
Ki ḳandurur niçe teşne
Senūñ dişüñ tecellisi
Ki gökde boyamış çarḫı

Derüñden damladı damdı
Çü yer üzre devān oldu
187b
Gülistān oldu gül bitdi
Alur eyler anı berri

Ḳara zülfüñ seḫābından
Çü düşdi ḳaṭre deryāya
Şadeḫ ağzında dürr oldu
Dalar alur anı baḫri

Ḳuru yuydı bu deryālar
Ḥarāb olaydı bu yerler
Ger olmayaydı yer üzre
Ḥabībüñ nūr-ı pür-ḳabri

Ne ḥaddi vardır ‘İsā’nüñ
Ki medḫin idesin şāhuñ
Her an ki medḫüñi eyler
Gider ḳalmaz anuñ şabri

Nūr Muḫammed Şalavāt (Ḥikāyet Hani Ol Yüzi Güneş) (69)

Ḳanı ol yüzi güneş
Ḥātem-i meh-pāre gönül
Ḳanı ol mu‘ciz ile
Ḳıldı mehi pāre gönül

Ḳanı ol ḳorḳu ile
Ḳaçdı girüb ḡare gönül
Anı añ ağla gözüm
Āh di günü ḳara gönül

Nübüvvet hem añā geldi
Dü cihān ayaydın oldu
Ādem öñden necāt buldı
Anı añ ağla gözüm
Āh di günü ḳara gönül

Kelām Ḥaḳ’dan oña indi
Ki dem-be-dem vaḫy geldi
Ki ümmetüñ gamın yidi
Anı añ ağla gözüm
Āh di günü ḳara gönül

Şefâ‘at iyesi oldur
Bu qalbüña çerâğ eyle
188a
Ondandır didâr u mi‘râc
Anı añ ağla gözüm
Âh di günü qara göñül

Zî beşâret kim oña
Qıldı naẓar şâh-ı cihân
Kim anuñ sözlerini cümle
Semâ‘ itdi [dü] cân

Sen anuñ Һazretine
İrmedüñ ol derd-ile yan
Anı añ ağla gözüm
Âh di günü qara göñül

Göñli açılmadı hiç
Miһnet ümmetden anuñ
Qalbi şâd olmadı
Bir laһza melâletden anuñ

Şışdı riclini ayağ
Üzre ‘ibâdetden anuñ
Anı añ ağla gözüm
Âh di günü qara göñül

Gör ki ol faһr-i cihânı
Ki neler çekdi çeker
Tâ anuñ ‘aşkı ile
Yansa n’ola cân u ciger

Eyle iş işle ki¹²¹
Maһşer günü yüz yüze deger
Anı añ ağla gözüm
Âh di günü qara göñül

Her ne cürm eyleriseñ
Aña gelür ulu günâh
Qamu feryâd u fiğân
Eyleyesidir ol gün âh

Bilmezem nice varam
Һazrete ben rûy-i siyâh
Anı añ ağla gözüm
Âh di günü qara göñül

Oña nice Һabîbim didi ilâh
İşidib cümle melek itdi semâ‘
188b
Mi‘râcını nice qoydı bize râh
Anı añ ağla gözüm
Âh di günü qara göñül

Vay aña kim ümmet olmamış olsa
Yığmamış yoluñ azuğını şuña

¹²¹ Vezin aksamıştır.

Didim uşta sözün aşlını saña
Anı añ ağla gözüm
Âh di günü kara göñül

Vay oña dañla ki gün
Serçe şırâf üsten ayağ
Kılasın hasretiyle
Hâzret vaşlından ırağ

Şimdiden kıl o günün
Fikrini sen eyle yarağ
Anı añ ağla gözüm
Âh di günü kara göñül

Dutgıl ey Âcizî haşr oldı¹²²
Bu gün sorğu hesâb
Ne virirsın bu su’aline
Anuñ söyle cevâb

Gelmez uş cürmüña
Mizānuña bir zerre şevâb
Anı añ ağla gözüm
Âh di günü kara göñül

Nūr Muḥammed Şalavât (Hikāyet Zihī Server) (70)

Zihī server alur sürme
Melekler ḥâḳ-i pāsından
Zihī sultān ki tâc eyler
Selâtinler ‘abāsından

Zihī faḥrūñ ki şey’ lilāh
İder andan kamu eşyā
Zihī bāy kim kamu bāylar
‘Aṭā umar gedāsından

Ol ol şāh-ı zemīndir ki
Felek fevḳinde çetr urdı
189a
İrişdi “قَابُ قَوْسَيْنِ”¹²³
Geçüb ‘arşuñ fezāsından

Yedi yerden sekiz göge
Yārim dūnda irişicek
Felekler sem‘aı ‘aks oldı
Melekler merḥabāsından

Erenler yūzi topraḳdır
Onuñ Bedr-i Ḥuneyn’inden
Melekler kılcı kıandır
Onuñ bedri ğazāsından

Ki ‘arş dolu ḳadeḫ olur
Ki her dem dopdolu gelür
Ol ölmez cāvidān olur

¹²² Vezin aksamıştır.

¹²³ Necm suresi 9. âyetten “iki yay uzunluğu kadar” anlamına gelen kısmi iktibas.

Kim içerse şarābından

Toğuz yüz göz başarısızdır
Onuñ bir kefi tūrābından
Üç yüz biñ er sınılmışdır
Onuñ bād-ı şabāsından

Şalāt-ı ‘arş u kürsiden
İkāmet kıldılar dañla
Dolupdur mağrib ü maşrıq
Onuñ hayy-ı şalāsından

Dāğladı leşkeri zengi
Alıldı kal‘a-yı sengi
Açıldı Hayber’ün bābı
‘Alīü’l-mürtezāsından

Hüsn nüş itdiği cāmuñ
Geçipdir zehri yerlerden
Çıkıpdır göklere nefrīn
Hüseyn’ün Kerbelā’sından

Yedi yerler kara gider
Sekiz gökler göge batdı
Cihānı cümle ğamm dutdı
O dürrinüñ ‘arāsından

O bir nūr idi kim anuñ
Hicāb olmazdı cismine
Yüzinden nice görürsen
Görürdi hem kazāsından
189b
Bī-çāre Ğaybīnün medħi
Mu‘ammādır muşaffādır
Meger cümle şafā buldı
Hudānuñ Muştafā’sından

Nūr Muḥammed Şalavāt (Hikāyet Muḥammed Nūr-ı Rabbü’l ‘Ālemīndir) (71)

Muḥammed nūr-ı rabbü’l-‘ālemīndir
Cemī‘ enbiyālardan güzīndir

Onuñ şānındadır “لولاك لولاك”¹²⁴
Bu ma‘nādan ki hayrū’l-mürselīndir

Ne kim vardır cihānda şāh-ı ‘ālem
Kamu aña ğulām [u] kemterīdir

Cemālünden götürdi perde ma‘būd
Didi gör vechimiz ‘ayne’l-yaķīndir

Çü gördi ḫālīķı ‘arz itdi ḫālin
Didi ümmet içün gönüm ḫazīndir

¹²⁴ “Sen olmasaydın bu kâinâtı yaratmazdım” sözünden kısmi iktibas. Ayrıca bkz: Yıldırım, age., 132-134.

Ḥaḳḳ itdi ümmet için ḳayḡu çekme
Saña baḡışladım luḡfım hemındır

Fenāyī ümmet olgıl Aḥmed 'e sen
Oña ümmet olan ḡammdan emındır

Nūr Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet-i Zıkr-i Müdām) (72)

Ey cemā'at evvel Allāh diyelim
Ḳalbimizlen zıkr-i ilāh diyelim

Zıkr-i ilāh saña seyrü'llāh olur
Seyre giden yardımın Allāh olur

Zıkr-i müdām ilāhı aḡmaḳ gerek
Zıkr ilen Allāh ilen olmaḳ gerek

Zıkr-i müdām ilāhı aḡmaḳ gerek
Dā'imā Allāh ilen olmaḳ gerek

Zıkr-i müdām ilāhı aḡmaḳ gerek
Ehl-i Ḥaḳḳ'ın ḡarfıne ḳanmaḳ gerek

Zıkr-i müdām ilāhı aḡmaḳ gerek
Özüni raḡmetine banmaḳ gerek

Zıkr-i müdām ilāhı aḡmaḳ gerek
Fikrilen tecellīye yanmaḳ gerek

Zıkr-i müdām ilāhı aḡan ḳişi
İmān olur gider anın teşvīşi
190a
Zıkr-i müdām bil ki nefsin öldürür
Zıkr-i müdām Ḥaḳḳ yolını bildirür

Zıkr-i müdām ile teslīm olasın
Ḥaḳḳ yolını dutubanı gidesin

Zıkr-i müdāmdır senün doğru yolun
Zıkr-i müdāmun işidür sevgilün

Sen ne ḳadar sevsen anı bil yakın
Ün o ḳadar sever o 'ayne'l-yakın

Zıkr-i müdām giderir gözgün pāsın
Gösterür kendüña kendüniñ yüzün

Zıkr-i müdām ḳalbünü pās eylemez
Dost yüzünden ḡayrı heves eylemez

Zıkr-i müdām özüña ḳıl ihtiyār
İhtiyār ide seni ol doğru yār

İhtiyārın tā ki oña viresin
Her demünde oña vuşlat olasın

Ondan özge ḳalbünü yār olmaya
Ara yerde daḡı aḡyār olmaya

Yāri yārdan dā'im aḡyār aparır
Zıkr-i müdām olmasa dad aparır

Aḡızınıñ dadı dā'im zıkr-i müdām
Dimāḡuña müşk ezer bil ey hümām

Zıkr-i müdāmdan doḡar bu işlerüñ
Zıkr-i müdāmdan doḡar bu hüşlaruñ

Zıkr-i müdām uyardır gözlerüñi
Tesbiḡe yazar melek sözlerüñi

Bitmez ol iş zıkr-i müdām olmaya
Boşdur ol qalb oña raḡmet inmeye

Zıkr-i müdāmuñ yaḡın ḡafleti yok
Zıkr-i müdām Ḥaḡḡ qatında qadri yok

Zıkr-i müdām qalbühüñ sultānıdır
Zıkr-i müdām saña aşluñ tanıdır

Ondan özge bilme sultān özüña
Bî-dār ol ki yüzün açar yüzüña

Zıkr-i müdām yüzünñ perdesi yok
Yüzden özge daḡı ırāḡ nesne yok

Zıkr anuñçün yüzden ayru düşmeye
Yüzden ayırıḡ nesneye qarışmaya
190b
Qarışur ise yüzüña qarışa
Zıkr-i müdām emîn getüre barışa

Zıkr-i müdām eyleye derde düşe
Zıkr-i müdām ile göḡe iriše

Zıkr-i müdām ehl-i seyrüñ ḡalidir
Zıkr-i müdām bil ki gökler yolıdır

Göklerüñ qapuları tā Rabb açıla
Göklerüñ tecellileri saçıla

Ol tecelliler seni yüz eyleye
Birbirine maḡşüduñ yüz eyleye

Her zamān ki baḡasın yüz göresin
Perde gide gice gündüz göresin

Olmaya perde saña ol yüz ola
Zıkr-i müdām size döne siz ola

Qalmaya senden daḡı zerre ḡicāb
Qalb içinde dopdolu ol göz ola

Zıkr-i müdām göklerin kilididir
Zıkr-i müdām ārī diller dilidir

Z̤ıkr-i mūdām gōklerin ūstādır
Z̤ıkr-i mūdām teff-i nūrın tanır

Z̤ıkr-i mūdām gōklere nūr arturur
Z̤ıkr-i mūdām albūa dŭrr arturur

Z̤ıkr-i mūdāmdan o dŭrr anbār olur
Cŭmle eyā saa hŭy-dār olur

Z̤ıkr-i mūdām albū Hā'a egdirir
Z̤ıkr-i mūdām seni Hā'a ōgdŭrŭr

Mil gerek z̤ıkr-i mūdām olasın
Hā te'ālā dīdārını gōresin

Z̤ıkr-i mūdām āyīne it yŭzŭa
Vir alavāt yōrenesin ōzŭa

Z̤ıkr-i mūdāmu gerek mensiz ola
Hā te'ālā yŭzi perdesiz ola

Z̤ıkr-i mūdām gōtŭrŭr o perdeni
Z̤ıkr-i mūdām feyzini bilmez dili

Z̤ıkr-i mūdām eyleyen gel berŭ sen
ŭnki geldŭ nad apar esrārı sen

Z̤ıkr-i mūdāmu bilendirme hāssa
Olmaya Hā mŭhrini senden kese
191a
Z̤ıkr-i mūdāmu bil aī 'abe degŭl
Cŭmle gōkler u senŭ seyrŭdedir

Z̤ıkr-i mūdām onda yerŭ dōedir
ay emendir tāze gŭl benefedir

Z̤ıkr-i mūdām albūa nūr doldurur
Z̤ıkr-i mūdām amu odın sōndŭrŭr

Z̤ıkr-i mūdām albŭŭ gŭlzārıdır
Z̤ıkr-i mūdām eyleyen Hā yārıdır

Z̤ıkr-i mūdām albimizŭ tācıdır
Z̤ıkr-i mūdām Mekke'dir hem hācıdır

Z̤ıkr-i mūdām gōklerin mi'rācıdır
Z̤ıkr-i mūdām eyleyenler nācıdır

Nācī ise z̤ıkr-i mūdām eylegil
Dil aılsun derdŭ aa sōylegil

Gōkler aar z̤ıkr-i mūdāma baa
Liqā gōrŭr kim ki ol z̤ıkre yaın

Z̤ıkr-i mūdām arıdır māsivādan
ar olur tecellīye ubu beden

Zıkr-i müdām irgürür dostu seni
Zıkr-i müdām ayırır nefsi seni

Zıkr-i müdām seni hoş şüfi ider
Zıkr-i müdām arıdır şâfi ider

Zıkr-i müdāmı beyle bil handadır
Cümle eşyâ cem‘ olupdur andadır

Bir cemā‘at imāmı bir bir mescid
Zıkr-i müdāmı dutuñ siz dağ becidd

Zıkr-i müdāmuñ tecellîdir müdām
Her nirede sen saña olur imām

Zıkr-i müdām ile halkı toylagıl
Girüben rahmet deñizin boylagıl

Zıkr-i müdām kapusını açasın
Dürr-i rahmet lafzuñ ile saçasın

Zıkr-i müdāmuñ tecellîdir bu gün
Zıkr-i müdāmdan tecellî aldı gün

Ne mübârek sâ‘at oldu uşbu gün
Bu saña yoldaş olur yarınki gün

Ġurbetüñ kadri bilindi uşbu gün
Derdime dermân bulundu uşbu gün
191b
Ne ‘aceb kalbler duruldu uşbu gün
Yüz-be-yüz düşe duruldu uşbu gün

Gözlerimüñ yaşı ahdı uşbu gün
Perde gitdi mevlâ bağıdı uşbu gün

Delü gönül dostdan aldı uşbu gün
Cümle dostağ azâd oldu uşbu gün

Zıkr-i müdām anı diller uşbu gün
Cümle ervâh semâ‘ eyler uşbu gün

Bu günüñ eşyânı hayrân eyledi
İbrâhîm oğlını kurbân eyledi

Dâ‘im ağlayan yüzüm güldi bu gün
El şalub gözgüm pāsın sildi bu gün

Bu gün anı hâcılar hacc eyledi
Çağırılanı aña muhtâc eyledi

Muştafâ’nuñ ‘ilmi durdı bu gün
İblisimüñ boynını urdı bu gün

Vir şalavât devr-i Aḥmed ’dir bu gün
Cümle eşyâ size rahmetdir bu gün

Ėamm u fikr ü endiŖe aldı bu gün
Meni dostuñ eyleyene Ŗaldı bu gün

Derdime devā ıluñ begler bu gün
Zlfı ŖalmıŖ yüzine egler bu gün

Kimse añlamaz benim szm bu gün
Ėayrı dostdan görmez hi gözüm bu gün

Dost cemāli oldu hoŖ Ėālm bu gün
Açılur dostdan yaña fālm bu gün

GtrlmŖ perdeler lāzım bu gün
Ne disem dost iŖidir rāzum bu gün

Çok görünür gözüme azım bu gün
Dost alar men oynarım sāzım bu gün

Def’ olundu arada zm bu gün
Dost ademi yolıdır yüzüm bu gün

‘ĀŖıķ isen yüze baķ hiç ardı yok
‘ĀŖıķ ile mağv olundu adı yok

Bu gün o dost yzinñ muĖtācıyım
Görsem anı biñ kezin ben Ėācıyım

Nām u nengi Ėayānı n’eyler bu gün
Delü olmuŖ gr neler söyler bu gün
192a
Gitmek ırak yıķıluñ yağın bugün
Auķ iken cemāle baĖuñ bu gün

Ėalbı gr dost kyını oñlar bu gün
BaŖı gr dost yolına oynar bu gün

Girüben ‘aŖķ deñizin boylar bu gün
Cümle eŖyā aŖlına toylar bu gün

Meydān auķ girāĖ oyuna er bu gün
ĖuŖlar te yana bunda perr bu gün

Gel ağı tağt üstüne otur bu gün
Yüze bağub ‘mrñi ötür bu gün

Ber gel naķd eyle bāzārı bu gün
Doğru bağ ki göresin yārı bu gün

Yüze bağub ‘mrñi tr bu gün
İkiligñ aradan götür bu gün

Ėadr-ile berāt saña oldu bu gün
Dost Ŗıfātı Ėalbña doldı bu gün

ok Ėicāblar gitdi ref’ oldu bu gün
Nice Ėāll Ėāline daldı bu gün

Yürleyenler menzilin aldı bu gün
Men diyenler menliğin şaldı bu gün

Şanasın ki haşr u neşr oldu bu gün
Cümle vuşlat demine irdi bu gün

Ne mübârek kutlu gün oldu bu gün
Zülfün ucu cânuma batdı bu gün

Zülfî dutub yüzüña yetdim bu gün
Yüzüña yetdim hacca yetdim bu gün

Yüzüña secde kılub hâc eyledim
Pâk gerdün başıma tâc eyledim

Kalbimi Ka'be apardı uşbu gün
Menligün başın kopdı uşbu gün

Yaşşı bağ gör hâcılar mestdir bu gün
Gözi hayrân kalbi peyvestdir bu gün

Hâcılara cümle yer haccdır bu gün
Dergâh açuk yeri mi'râcdır bu gün

Hâcılar ne baht-var oldu bugün
Âyinemiz iftihâr oldu bu gün

Ol âyine gösterir özi özin
Ol âyine gösterir dostuñ yüzün
192b
Size qadr u berât oldu uşbu gün
Gör ne ulu devlet oldu uşbu gün

Dost cemâlini size bağş eyledi
Handa bağsañ özini nağş eyledi

Cigerimün kanı gitdi uşbu gün
Derdimiz dermâna yetdi uşbu gün

Hâcî yine bî-qarâr oldu bu gün
Dost içeri derr ü bân oldu bu gün

Dost cemâli kelâmu'llâh hoş okur
İşidenler harfine kandı bugün

Yeñi başdan cigerim yandı bugün
Nişe ki dost cemâlin aındı bugün

Gör ne toy u bayrâm oldu uşbu gün
Gözüm aña hayrân oldu uşbu gün

Dosta giden yolu gördüm uşbu gün
Aşl içince çarğa girdim uşbu gün

Aşl içinde çarğa girdim uşbu gün
Dost yüzine cânı virdim uşbu gün

Cān benim degil bī-cānım uşbu gün
Dost vişāline yanarım uşbu gün

Gör beni bī-cān u man oldum bu gün
Zülf ucında bend ü an oldum bu gün

Gel aḥī zülf iyesi dildār bu gün
Beni esir eyledi ḥālūñ bu gün

Ey ḥacı gel bu güne ḥacc eylegil
Zikr-i müdām özüña tacc eylegil

Zikr-i müdāmuñ çeker ilden seni
Götür imdi aradan me'meni

Zikr-i müdāmı görüñ ki n'eyledi
Çok virānı yıḡdı ābād eyledi

Zikr-i müdāmuñ gör aḥī n'eyledi
Çıkuban gökleri seyrān eyledi

Zikr-i müdāmı gör aḥī n'eyledi
Dost yüzüni saña menzil eyledi

Zikr-i müdām göklere nūr arturur
Zikr-i müdām cennete ḥūr arturur

Baḡa göre añlaruñ liḳāsını
Zikr-i müdām [içün] beler cānını
193a
Zikr-i müdām cenneti açar saña
Zikr-i müdām raḡmeti saçar saña

Zikr-i müdām cenneti seyrān ider
Zikr-i müdām senüñçün sayvān ider

Çıkarır seni sayvān üstüne
Oradan dā'im baḡar dost yüzine

Daḡı kalmaz ikiligüñ bir olur
Görünen kalur görenler seyr olur

Zikr-i müdām ulu gönül dir görür
Zikr-i müdām 'ilm ü ḥikmet bildirür

Zikr-i müdām saña ḥoş şüret olur
Şıfatı senden giderir zāt olur

Zāt gözüyle göresin her ne ki var
Zātdan özge olmaya hiç kıl ü kāl

Şey içinde zātından ayırık bulmasın
Kalb içinde zātından özge görmesin

Zāt ola ḳalbüñ ābādan eyleyen
Zāt ola nefsüñi virān eyleyen

Zāt ola her dem seni ileten Hakk’a
Karışasın sen de zāta muṭlaḳā

Zāt ola istedüğüñ her kūşede
Zāt olasın bulduğıñ işde dede

Zāt ola maḳşūduñ her vīrānede
İresin maḳşūduña gele gide

Sen tapamazsın anı gezmek ilen
Yüri anı ehl-i dillerden dilen

Başa dā’im yüzi saña göstere
Zıkr-i müdām üstüne kanat gere

Dem odur ki özi özin göstere
Âb ü gil nefis ü hevā senden gide

Dem odur ki özi özin göstere
Her görende derdüña dermān vire

Dertlü iseñ gayrı dermān isteme
Derdüñüñ dermānını gayra dime

Birliğünden gayr maḳāma ḳonma sen
Birliğünden ayru nesne görme sen

Dağı ara olmaya bir dem ola
Ḳul tozına arada sultān ola
193b
Zıkr-i müdāmuñ yetür sultānuña
Sultānı gör baḳasın dört yanuña

Handa baḳsañ görünen sultān ola
Cümle şeyler yoğrulub bir cān ola

Cehd eyleyüñ ḳarışuñ ol cāna siz
Merdān olub yüğrişüñ meydāna siz

Onsızın bir gayrı cān daḳ bilmesin
Unuduban meydāna çemrenmesin

Meydān odur oynayan o baḳan o
Aşlı odur fer’i odur şafā o

Ḳalbünü andan şafālandır ādem
Bilmeyesin andan özge gayrı dem

Ādem odur zıkr-i cānında bite
Güzār odur dost gele andan öte

Dem odur ki onuñ ilen süresin
Her nefesde maḳşūd andan alasın

Beyle demi sürmeyen ādem degül
Beyle gülden şormayan bülbül degül

Gül yolunda ahınub şu olasın
Gül ol ola kendü bülbül olasın

Giceler zıkr-ile bî-dār olasın
Gül yüzinde dā'imā bû alasın

Âhır maqşûda iresin müdām
Aduñ imdi dise olur pes âdem

Çünkü âdem olduñ ise gel berü
Maḥrem olalum senüñle sevgilü

Nice ki mürsel Muḥammed şāh-ı dīn
Bî'at itdi dostlar ile bîl yaḫīn

Tā elestden ḫaşra deḡin gezdiler
Cümle rûḫlar oña tābî' oldılar

Gördiler añlında nübüvvet nūrın
Didiler sensin şefî'-yi yevm-i dīn

Şefî' oldı dīni ḫā'im itdi ol
İki illen ümmetini dutdı ol

Ümmetini rahmete bıraḫdı ol
Luṭf gözüyle ümmetine baḫdı ol

Ümmetine nice şefî' oldı ol
Ümmet olan oña buldı doḡrı yol
194a
Nice biñ kez böyle mu'ciz kıldı ol
Barmağıyla gökde ayı böldi ol

Mekke [vü] Medīne fetḫ itdi ol
Ehl-i küfri dīne da'vet itdi ol

Nice daşdan çeşmeler çıkardı ol
Revān oldı buyruḡ-ile aḫdı ol

Vir şalavāt Muştafā'nuñ ḫālidir
Cümle gökler Muştafā'nuñ yolıdır

Muştafā'dır Muştafā'dır Muştafā
Muştafā'dan açılır şıdḫ u şafā

Muştafā'dır Muştafā'dır Muştafā
Vir şalavāt ḫurşanupdur mi'rāca

Muştafā'dır Muştafā'dır Muştafā
Gör kāfirden nice götürdi cefā

Muştafā'dan bir rivāyet ideli
Mi'rācından bir ḫikāyet ideli

Ḥaḫḫ te'ālā ol ḫabībi indedi
Görklü adını Muḥammed'dir didi

Geldi Cebrā'il didi yā Muşţafā
Hażretüña selām olsun bā-şafā

Hakk te'ālā seni indir gideli
Cümle gökler temāşāsın ideli

Cümle Burāk'lar senünçün intizār
Gice gündüz ağlaşur zār zār

Şamısı dir ol resül binsün beni
Bir birinden kevniler nnlar seni

Şādiliğinden yimez içmez yok karar
Buyruk itmiş onlara perverdigār

Yüzleri Burāk'laruñ ay tek durar
Gözlerinüñ şu'lesi günü öter

Bir Burāk ayrıldı geldi sürüden
Vir şalavāt resüle ey işiden

Virdi selām resüle gelen Burāk
Didi biñ yıldur çekirim iştiyāk

Yimemişim cennetün üstünü ben
Göz yaşımdan yolumı hıç göremen

Çok zamandır intizārım ben saña
Hakk te'ālā devleti virdi baña
194b
Cebre'il Burāk elinde söyleşür
Gökler açıldı nice nūr oynaşur

Açılupdur göklerüñ kapuları
Gice gündüz düşelü tapuları

Şaf şaf oluban melekler geldiler
Yoluña kanatların döşediler

Yüzleri uş saña karşı durdılar
Aduña çok çok dürüd eylediler

Cümle gökler düşelü yā Muşţafā
Dür gideli seni indir ol Hudā

Ümmet iseñ vir şalavāt pes bu dem
Muşţafā mi'rācına başdı kadem

Hakk te'ālā döşedi mi'rācını
Cebre'il çekdi revān Burāk'ını

Muşţafā bindi Burāk'a hoş gider
Cebre'il'dir eyleyende gör n'ider

Geldi resül Cebre'il'len Kuds'e hoş
Vir şalavāt cânuña düşsün huruş

Enbiyā vü evliyā ervāhları
Hāzır idi gördi hāzret onları

Onlara oldı imān kıldı namāz
Ol namāzı kabūl itdi kārşāz

Cümle teveccühleri gök şaruya
Vir şalavāt Hākķ te‘ālā n’eyleye

Hākķ te‘ālā koydı mi‘rāc yola baķ
O tecellidir ‘ıyān her yaña baķ

Çekdi Cebrāil Burāķ’ı yā nebī
Yol senüñdür Burāķ’a bingil didi

Koydı resūl ayağını bir daşa
Daşda kopdı resūl ile ey paşa

Muştafā didi daşa sen sākin ol
Gelme dağı sen burada emīn ol

Ümmetüñ çokı seni tavf ideler
Seni gören saña‘aceb qalalar

Hākķ te‘ālā virdi kanat uçdılar
Muştafā yolına ‘anber saçdılar

Gitdüğünce gök açılur der-be-der
Gökde melekler oña merhabā dir
195a
Merhabā ey görklü Aħmed merhabā
Merhabā ey yā Muħammed merhabā

Merhabā çok merhabā ey dīn eri
Merhabāsin enbiyānuñ serveri

Merhabā senden şefā‘at yā ħabīb
Merhabā senden ‘ināyet yā řabīb

Yüzüña açıķdır yollar merhabā
Göklere dağıldı nūruñ merhabā

Cümle melek perr ü bāli merhabā
Ehl-i ħākķuñ seyri ħāli merhabā

Seni öger cümle diller merhabā
Zākirüñdür zıkr iderler merhabā

Merhabā ey gökleriñ sulţānı sen
Merhabā ey enbiyā bürhānı sen

Zāhir ü bātin çü sensin merhabā
Yüriyüb aşla yetensin merhabā

Merhabā ey ulu seyyid merhabā
Merhabā ey qalbe kilid merhabā

Merhabā ey albe iye merhabā
Seni g r r basa neye merhabā

Ho ıfātu albe doldu merhabā
C mle nuku ads oldu merhabā

Merhabā ey albi g zi merhabā
Sen imisin nuk s zi merhabā

Merhabā ey g zlerim  n rı sen
Merhabā ey g klerin  ararı sen

Z lf a d rrler d z lm  merhabā
almam c num  z lm  merhabā

Merhabā ey  mmet  eraısın
Merhabā ey d rr-i ramet k nısın

Merhabā y  Mutafa y  merhabā
C mle ey  saa diyer merhabā

Merhabā ey ‘illet  abibisin
Merhabā ey azret  abibisin

Merhabā ey enbiy n   isin
Merhabā ey c mlesin  y isin

Merhabā y  merhabā y  merhabā
Vir alav t ki tecelliden ‘ab 
195b
Merhab  sende n b vvet aik r
Saa d ner ay u g n leyl   neh r

Merhab  ey  y ne-i  mmet n
Merhab  ey senden  zge yok am n

Merhab  senden olur tecelliler
Merhab  dir c mle ey seni diler

C mle ey  muafı olmu y z 
Merhab  tesbie yazılm s z 

C mle em n emiri sen merhab 
C mle yol  delili sen merhab 

C mle yolcu menzilisın merhab 
C mle aızlar dilisin merhab 

C mle diller zikri sensin merhab 
C mle albler fikri sensin merhab 

C mle b lb l g l  sensin merhab 
a te‘ l  y ri sensin merhab 

C mle melek seni  gler merhab 
 ndi ramet doldu g kler merhab 

Durdı göklerde melekler kat kat
Ümmet iseñ di Muḥammed şalavât

Gökler açuk ‘arşa degin görünür
Gör tecelliler Muḥammed bürünür

Her tecellî aña gelür kat kat
Ümmet iseñ di Muḥammed şalavât

Vir şalavât tâ tecellî bul evlâ
Nür-ı mi‘râc kendözüña yol ola

Çok ‘ilimler geldi resül yolına
Vir şalavât Muştafâ’nuñ âline

Muştafâ bindi Burâk’a uçdı ol
Göklerüñ kapularını geçdi ol

Göklere oldı haber ey bahtiyâr
Uşta geldi ol resül-i muhtâr

Çağıruban bir birini muştular
Bir birini muştluğa cân kılar

Cân [u] hündur Muştafâ’ya virmeye
Münkir olan hergiz onı görmeye

Şöyle gitdi ki gök ehli gördiler
Ol resülün pâyine yüz sürdiler
196a
‘Arşa doğrudı Burâk berķ-var
Eyleyende Cebreil kanat қаһar

Cebreil’ün üç yüz altmış kanadı
Her kanadı biş yüz yılık yol aldı

Her dem ol resül için kanat қаһar
Yer ü gögi doldurur rahmet yağar

Bunca nûrlar yağar Ahmed üstüne
Vir şalavât doğru gider dostına

Her kanatdan bir levn nûrlar yağar
Vir şalavât cümle nebîye yarar

Onı gören rahmetinden mest olur
Eyle şanki rahmete peyvest olur

Yaşşı añla Muştafâ mi‘râcıdır
Cümle eşyâ Muştafâ muhtâcıdır

Muştafâ mi‘râcıdır kulağ aşuñ
Қalbünüzden dünyâ mührini kesuñ

Cân göziyle gör Burâk’ı ne gider
Her ki baḥar ‘arşa degin nûr görür

Gitdügünce açılır sağı solı
Vir şalavât şal dilünden men dili

Ol Burāk'ın yüzi gün tek berķ urar
Onı gören şekksizin 'āşık yanar

Gider iken baħdı resūl sağına
Cennet açıldı resūlün yüzine

Hüriler çıkdı tecellisi 'ıyān
Her birinün yüzi nürdur ey civān

Yıldırım tek şaķınur yañağları
Dā'imā şükr ezer dudaķları

Cismi ārī görünür iligleri
Mü'min için ĥaķķ yaratmış anları

Gör sevinüb hevāda ķuşlar öter
Büryān olub o ki gelür ey perr

Mü'min olan yir içer büryānı
Mü'min iseñ dünyāda ķazan anı

Ötdi Burāk onda daķı durmadı
Resūlu'llāh cennete göz eylemedi
196b

Nişe ki Ĥaķķ dīdārına yete ol
Ümmet için dürr ağacın tike ol

Dem-be-dem yırğaya¹²⁵ dürrler tōküle
Ümmet iseñ vir şalavāt resūle

Baħdı şola gördi bu kez tamunı
Ĥışma batmış kimse görme sen anı

Gördi yanar tamular tütün çıkar
Yā Muħammed yā Muħammed ün çıkar

Didi ķardaş Cebreīl bunlar nedir
Yā Muħammed didi bunlar tamudur

Baħdı gördi tamular ķaynar yanar
Ağzın açmış oddan ol ejderhālar

Ĥavmi gördi ķarnı dağa oħşamış
Tamu içre oda ķarşu ķaķışmış

Ĥavmi gördi kim oymuşlar gözin
Ĥavmi gördi kim soymuşlar yüzün

Ĥavmi gördi kim çekmişler dilin
Ĥavmi gördi kim kesmişler elin

Ĥavmi gördi emciginden aşılı
Handa baħdı çok 'azāb gördi ulu

¹²⁵ "İrgama"(sallanma) anlamındadır.

Her kişi kim saña inkârı ola
Pes gerekdir ebedî bunda kıala

Didi ki ümmet midir bunda yanan
Bu kıaberi baña vir bellü beyân

Didi senüñ ümmetüñdür yâ resûl
Şer‘üñ itmemiş olar hergiz kıabûl

Vir şalavât tamunı görmeyesin
Dañla ki kevn odına yanmayasın

Ötdi Burâkı durmadın ol aradan
Yer gök açdı yüzine ol yaradan

Gördi melek şaf şaf olmuş kıoş durur
Ol Muşammed nûrına secde kıılır

Başların secdeye anlar kıoydılar
Başların götüricek nûr oldılar

Eş-şalâtü ve’s-selâm yâ Muşammed didiler
Ol resûle çok şenâlar kııldılar

Kıarşusına çok ‘alem kııkardılar
Resûli ‘izzetleyüb yol virdiler
197a
Kıoķ kıadeķ ü cur‘a vü mey içdiler
Eyleyende řadlıķdan uçdılar

Kıoķ kıaberler bir birinden aldılar
Resûlün meclisine mest oldılar

Cümle gök ehli şâdmân baķtlu
Cümlesini baķdı gördi ol ulu

Cümle melek nûrlar-ilen geldiler
Her birisi ‘alem ilen durdılar

Bir birine kıarşu açıķ kıapular
Resûlün görklü yüzün görmek diler

Burâķ ötdi onda daķ eglenmedi
Dir yüridi ‘arşa deķin durmadı

Vir şalavât ‘arşa kııkdı Muştafa
Muştafa’dan oldu bu zevķ u şafa

Nice yerlerden melek carıcı olub
Kıaķırur ki uş bize geldi kıabib

Şaf dutuban biñ biñ bile gelür
O nübüvvet nûrine secde kıılır

Secde kıılan nûrlar oldu cümle nûr
Cehd kııl sen daķı secde kııl kıabûl

Vir şalavāt Muştafā’nuñ āline
Cavķ cavķ olub Aħmed ’uñ ħazretine

Yıǵılub Aħmed ’i ħoş nūrladılar
Nūr senüñdür saña minnet didiler

Yıǵılub ‘arş ehli ħoş şād oldılar
Muştafā’nuñ çevresine durdılar

Beyle giñ ‘arş dā’iresi bil yaķın
Her kişi gezse biñ yıl bilmez kın

Göklerüñ yanında bu yer ayaca
‘Arş yanında gökler ile ey ħoca

Dergāhuñ ululuğın bilmez eħad
Meger anı bile ol Ħayy u Şamed

Muştafā gezdi cemī’in toyladı
Muhtāc olanlar barındı doyladı

Cebreīl o gece peykdir gitdiler
Tā ki sidretü’l-müntehāya yetdiler

Sidretü’l-müntehā didügi bir ağac
Ėafleti gider başuñdan gözüñ ac
197b

Gögi anuñ ‘arşa dağılmış durur
Bu dağı hep göklere inmiş dūrūr

Ol ağacuñ yemişi dürrdür kamu
Yağdı dürrler düşürüñ duruñ kamu

Cebreīl’uñ maķāmı ağac dibi
Cebreīl ħaldı vü ötdi dīn eri

Hevālardan dağı ötdi ol resül
Vir şalavāt dergāha yetdi resül

Vir şalavāt ber resül girdgār
Nā-gehān dergāh açıldı āşikār

Bir tecellī ol dem oldu ħoş ‘ıyān
Muştafā’nı büridi bellü beyān

Çekdi apardı nebīni dergāha
Başa ilete ħabībi ulu şāha

Ėaķķ te‘ālā bir nidā itdi o dem
Ey ħabībim sen baña gelgil bu dem

Ben saña uşta dīdārım vireyim
Öz nūruma seni yigrek ideyim

Vir şalavāt Muştafā’ya sen bu dem
Gördi açuķ ħapular yetdigi dem

Destür oldu kim içerüye gire
Ol mübârek yüzi perdesiz göre

Hakk te‘âlâ didi gelgil yâ resûl
Cümle nebîden seni itdim kabûl

Başdı kıdem ilerüye Muşafâ
Didi biñ kez selâm olsun yâ Hudâ

Hakk didi biñ kez ‘aleyküme’s-selâm
Ey habîbim işüñ oldu uş tamâm

Ey habîbim işüñ oldu uş tamâm
Ne dilersen dilegil biter kelâm

Didi resûl ümmetimi dilerim
Ümmetüñ hâlini ‘arz eylerim

Kocdı boynun zâtına bir eyledi
Kimse bilmez ki nice seyr söyledi

Didi geldüñ seyr eyle dergâhımı
Ümmetüña viresin nişânımı

Bendelerüm gele uş beni göre
Bî-nişân bulan uş beni bula
198a
Didi resûle çok egledim seni
Görmek ilen doyamazsın sen beni

Didi Allâh yâr bâkî şöbet bâkî
Var apar ümmetlere armağanı

Didi Hakk biş vâkt namâzdır [siz kıluñ]
Onuñ ilen baña gelsün ümmetüñ

Her zamân ki ol namâzı kılalar
Durmayub cümle baña hoş geleler

O namâz mü’minlere mi‘râc ola
Çok melek mü’minlere muhtâc ola

Öz zâtından Muşafâ’ya viridi tâc
Onuñ ile ışığ oldu mi‘râc

Bu tecellîler o tâcdandır kamu
Sen şanursun ki hevâdandır ‘amû

O tecellî ışığ itmiş gökleri
O tecellî karar itmiş yerleri

Muşafâ viridi selâm döndi gelür
Vir şalavât gör ki imdi ne olur

Cümle melek pür döşemiş işit er
Bağ gör oña biri birine deger

Gözlü isen aç gözünü göregil
Muştafâ ol kanaduñ üstden iner

Ol tâcuñ tecellisidir yol açan
Görür anı şalvât viren kaçan

İndi tecellî dağıldı göklere
Vir şalavât Muştafâ geldi yere

Ol tecellî yer götürmez muţlakâ
Dolar andan yer ü gök tahte'ş-şerâ

O tecellî içre geldi Muştafâ
Döşegini ıssı gördi bâ-şafâ

Mü'min isen sen bu dem şıdķ eylegil
Ümmet isen buña haçan dimegil

Ol tecelliden cüş itdi yerler
Ol tecelliden yıñıldı deyrler

Ol tecelliden açıldı seyrler
Ol tecelliden mûş oldu şîrler

Ol tecelliden açılur cāmlar
Ol tecelliden dirilür cānlar
198b

Ol tecelliden virilür hāller
Ol tecelliden açılur fāller

Ol tecelliden cān alur cānlar
Ol tecelliden açılur cāmlar

Ol tecellî gidendir h'āblar
Ol tecelliden açılur bāblar

Ol tecellî kalbe şalur kullāblar
Ol tecellî gevher ider türāblar

Ol tecelliye döneñ ey yārlar
Ol tecelliden alur bî-dārlar

Ol tecellî qabûl olmuş hāc olur
Ol tecellî başuñuza tāt olur

Ol tecellî haşr u neşr ü hem elest
Ol tecelliye olagör pāy-best

Ol tecellî sizi mesrūr eyledi
Vir şalavāt meclisi nūr eyledi

Doğdı üredi cihānı dutdı ol
Niçe meni menliginden atdı ol

Menligin alubanı nîst eyledi
Aşlına giden yolu rāst eyledi

Ol tecellî yolıdır yol azmaz ol
Yoldan azub vîrâneler gezmez ol

Ol tecellî niçe muhtâc doyurur
Ol tecellî çok günâhlar şavurur

Ol tecellî seni her dem indedir
Şahrâda gezme tecellî sendedir

Ol tecellî 'âşîler âzâd ider
Her kaçan ki Allâh adın yâd ider

Ol tecellî ehl-i seyri kanadır
Gayre dime cigerüni kanadır

Ol tecellî kalbünü âbâd ider
Vesvâs anı gördüğünde dâd ider

Ol tecellî vesvâsı koymaz eve
Ol tecellî ola çok derde devâ

Ol tecellî ol öñ dîvârıdır
Bağa göre ne kâ'im hîşârıdır

Ol hîşâra cümle ervâh geldiler
Meclisîñüzden bu gün feyz aldılar
199a

Ol hîşâra girenüñ yok melâli
Gele sen de bu hîşâra ey velî

Ol tecellî tanıdır velîleri
Ol tecellîdir gezen nebîleri

Ol tecellîdir ekilen biçilen
Ol tecellîdir 'âleme saçılan

Yağşı bağ gör ki tecellîsiz ne var
Görmez anlar ki gözünde perde var

Dutdı tecellî cihânı dolu gör
Görmek istersen bu nefsin ölü gör

Ol resûlün hürmetiçün yâ ilâh
Ol tecellîni hâzır it pâdişâh

Ol tecellîden ayırmasın bizi
Ol tecellîlen kopar haşrımızı

Mağdûr olsun ümmi dilden söyledik
Muştafâ'nuñ mi'râcın şerh eyledik

Qaldı çok 'ilm çok hikmet duymadık
Qaleme gelmeyene dil şunmadık

Ol ki şerh dile gelmez qaleme
Kim ki anı açabilmez 'âleme

Ol tecellî hâli olsun muṭlaḳā
Bu Âcizî bir du‘â eyle aña

Yazanı okuyanı dinleyeni
Raḥmetüñle yarlıgagıl yâ Ğanî

Ḥaşra dek ger söylenürse bu kelām
Niçe ḥaşr ola bu olmaya tamām

Enbiyādan evliyādan yâ ilāh
Sen bizi ayırmagıl ey pādişāh

Nūr Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet-i Cehennem) (73)

Gel ey Ḥaḳḳ ‘ilmine gūş eyleyenler
Şerī‘at üzre dost doğru gidenler

Bilün Ḥaḳḳ ‘ilmi niçün gönderipdür
Ṭamunı cenneti niçün koyupdur

Rivāyetdir yine ‘ālemler eyler
Dūzaḥdan ün gelür cennete dirler

Cehennemden gelür zārıncı onlar
Meded yandık diyü feryād iderler
199b
Meded mürved ki yandık bunda ḳamı
Ki ṭāḳat ḳoymadı hiç bizde ṭamı

Et ü ilik sümük cümle yanupdur
Hemān çıkmaz bu tende cān ḳalupdur

Dirîğā dutmadık Ḥaḳḳ buyruğunu
Anuñçün bizlere bu ḥışm olupdur

Gezerim ṭamularuñ ṭabaḳasın
İçerim zevḳ meyinün āğūlusun

Her içende cesedimiz yoḳ olur
Yine bir cüz‘iyātdan cesed olur

Cesedimiz olalur dağca olur
Ṭamıda yanmak için bile olur

Buyururlar ki yaḥuñuz ṭamunı
Özi yıgımış getürmüş o dünını

Bu ğıybete uzatmışdı dilini
Ṭamulunuñ mişāli böyle olur

Tükenür odunuñ o dāla girmez
Gine bu bed fi‘llerim od olur

Ayağ ellerimiz odunumuzdur
Gine bu bed fi‘ller odumuzdur

Yanarım ṭamu içre ḳaynayuben
Bunı ki diyerem öz ḥālümüzdür

Uralar boynuma zinciri oddan
Yığırdırmış getürmüş özi andan

Bu ne oddur bizim zincirimizdir
Dilim dir suçumuz'amelimizdir

Bize dirler çekünüz cezā gözini
Niçün dutmadınız 'ālem sözini

Çekün bunun dilin uyuñ gözini
Bular dirdi tamu yokdur yalandır

Bize dirdi zekātuñ vir namāz kıl
Oruc dut ki öñünde tamu vardır

Oları itmeyüb bunda gelüpdür
Şevābı yok imānına talandır

Yiyerdi şübheni eylerdi ğıybet
Sözi yalan zihī bed-baht zihī bed

Şoralar ki kime bende olup sen
Fülān oğlu fülān ādem fülāndır
200a
Niçün siz uymaduñuz evliyāya
Muqayyed olmuş idün bu vebāle

Cehenneme gelüb şimdi uyanduñ
Bu bed fi'illerün cümle 'ıyandır

Çekerler öñüme deve kaṭarı
Buyururlar giçüp igneden anı

Haçan sen bu kaṭarı giçüresin
Cānuñı tamıdan āzād kılasın

Naḳder cehd eyledim ötmez imiş
Bu bir olur güdükdür yetmez imiş¹²⁶

Bu bir müşkil dūrür hergiz ḥall olmaz
'Āşiler pes tamıdan āzād olmaz

Baḥarım tamıdan cennet görürüm
Olaruñ ḥāline ḥasret ḳalurum

Baḥarım onlara ḥūrī virirler
Dinerim ben zebāniler dögerler

Dögerler külimi ḥoş şavururlar
Bu faḳirler dādın benden alurlar

Şavururum döğini bunlara kimdir
Diyerleridi tamuya ḥākimdir

¹²⁶ Degüldür.

Dutupdur eline oddan teberler
Ol od-ıla dā'im beni dögerler

Severler odı onlar cān u dilden
Ki odı kıymaz onlar hergiz elden

Düzedirler ki oddan ejdehālar
İlan kılar baña anda cezālar

Ki ejdehā benem o dem özümi
İlan benem dönem çaḡam özümi

Ki zehirim her zamān cismim eridir
Bilebilmen şefā'atcim kim olur

Aduñı tanımanam yā Muḡammed
Yüzüm yokdur utanam yā Muḡammed

Diyeydim ki şefā'at eyle baña
'Āciz ü ḡor u ḡ'arım yā Muḡammed

Nice ki dünyedeydim nefse uydum
Özüm öz gözüme külleri kıydum

Bu gün bunda gelüb ḡālīmı duydum
Anuñcün şermsārım yā Muḡammed
200b

Meger meded eyleye şāh-ı merdān
Adın zıkr it dimişler şır-i yezdān

Dāmenin berk dut anuñ kıyma elden
Ḥudā destḡirimizdir yā Muḡammed

Daḡı dut şer'ini ol Muştafā'nuñ
Daḡı dut buyruḡını ol Ḥudānuñ

Başa ki anlara irişe cānuñ
Cānum fedā dıgil sen yā Muḡammed

Nūr Muḡammed Şalavāt (Ḥikāyet-i Hülle)(74)

İşidüñ dınleyüñ siz bir rivāyet
Yine ol dervişüñdür bu ḡikāyet

Bize lāzım durur hem tebeyyün itmek
Size vācib dūrür hem taḡsın itmek

Görüñ kimde dūrür bunca kerāmet
Ki 'ālem tapdı andan istikāmet

Yerüñ göḡüñ 'imādıdır o derviş
Kör oldu görmeyenler hem cıger-riş

Odur ḡākim olan bu cümle işe
Odur raḡmet viren yād u bilişe

Odur bu cümle 'ālemler penāhı
Yerüñ göḡüñ hem oldur pādīşāhı

Bir ilen bir olupdur bir dūr ol
Bu gūn ‘ālem içinde sır durur ol

Gel ey cānum işitgil sen kerāmet
Ki andan istegil sen iştikāmet

Mu‘in olan odur cümle fakīre
Ki dil viren odur bende haķīre

Dimiş bir gūn meger ol ārī gevher
Ki hülle sürer idik biz cümle yekser¹²⁷

‘Avāmlaruñ ağızını bağlamışlar
Bu fakr ehlini kamu dağlamışlar

Biz ol şağırlaruñ ağızını ey yār
Ki bend itmemiş idik ol haberdār

Şerikim aydur ey derviş geliñüz
Şığırlar ağızını bağlayalım biz

Ki buğday tüketti bunlar ey cān
Didim ma‘lūm olana yer bu hayvān
201a
Ḳabūl itmedi bu derviş sözünü
Ki turş itdi baña ol dem yüzünü

Çü yoldaşuñ rızāsın ile bildim
Cebimden ben dağı katma aldım

İki dizim gözüne çökdüm ey yār
Ki ağız bağlayım olgıl haberdār

Şığır döndür yüzün ben sefile
Didi yönlet yüzünü ol celile

Teveccüh eyledim perverdigāra
Ki hālīm ‘arz idem ol girdgāra

Nazar kıldım çü bende āsumāna
Melāik dolu gördüm bu cihāna

Benim tek katma almış ellerine
Ki bend ura olar dağı dillerine

Didim sözüm işidüben bilüñiz
Niçün bende şalursız dilleriñüz

Didiler Haķķ’uñ emri böyle olmuş
İresin sen dağı bu sırra derviş

Nidā geldi baña Haķķ cānibinden
İşidem ol sözi ben cān u dilden

¹²⁷ Vezin aksamaktadır. Milî kütüphane A685 nüshasında [214b] sayfasında biz kelimesi yoktur.

Ki bu hayvānlaruñ ağızın diyüñ siz
Nişe bend eylemişsiz söyleyüñ siz

Bular dağ tesbîhinden ol haberdār
Qalup dururlar bulardan ötürü ey yār

Günāhları bularuñ varı yekser
Senüñ boynuñadır ey āri gevher

İşitdim bu sözi ben bende bilgil
Taḥayyür mülkine ben girdim ey dil

Şerîke söylemek olmaz bu qālî
Ki ğayra söyleye şāyed bu hālî

Yine geldi nidā Ḥaqq ḥazretinden
Anı dağı işitdim cān u dilden

Ki şeytān şaruya dutmañ qulağı
Anuñcün kim cehennemdir durağı

Bu söze çün faqîr oldum haberdār
Şıgırlar ağızın açdım ol haberdār

Yine ḥallāq-ı ‘ālemden bize bil
Nidā geldi yine sen bir işitgil
201b
Ki olduq rāzî senden cümle yekser
Ki sensin cümleye hem perr ü rehber

İrişdi çün tamāma bu ḥikāyet
Hüsn sizden umar luṭf u ‘ināyet

Qulağ aşubanı diñleyeni sen
İrişdir raḥmetüña yā Ğanî sen

Nūr Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet Yören Kendözüñe) (75)

Yören kendözüña kim siyeh-kārsın
Şanursun kim ḥalq içinde şāhsın

Çağırırısın ki genc mendedir gelün hāy
Ki ma‘nāda [külāhî] dolu gāhsın

İşüñdür nifāq u kin ü kudüret
Kinüñ koymaz seni Ḥaqq’a varasın

Senüñle ehl-i Ḥaqquñ arasında
Bağlamışsın küfürden zünnārsın

Qılarsın da‘vā kim ehl-i tarîkım
Tarîk senden sen ondan bî-zārsın

Dağıldı dostlaruñ başlu başına
Qalub sen āvāre bî-rāhsın

‘Azāzil tek özüñ çekdün qarağa
Ki Ḥaqqdan dūr olub gümrāhsın

Bu qaranqu mişl yoqdur odıdır nār-ı caḥīm
Gelün küfrünle idersin özüñcün ḥārsın

Vücūduñ şehrini şayd ider iblīs
Ki ‘iṣyān şerbetinden ḥımārsın

Tapulmaz zerrece nūr daireñde
Onuñcün iblīs mūnis ü yārsın

Özüñ şebbāz şanursun yoq şikāruñ
Şikārı baḥrī alursarsın

Özüñ öz dilün ile şeyḥūña sen
Utanmaduñ didün ki ḥāmsın

Bula gör özüña āb u ṭarīqat
Yūri var ḡıll ile murdārsın

Ötürür seni en‘ām-ı san‘atdan
Meger kim anları ḥāmī şalasın

Ḳamu eṣyā dönüpdür Ḥaḳḳ nūrına
Teff-i nūrın tanımaduñ tārsın
202a
Çaḡrur Cebreīl gel iş iyesi
İşitmez ḳulaḡun ḥiç karsın

Gelüben getürür Ḥaḳḳ’uñ selāmın
Dilün yoq almaḡa lālsın

Yer ü gök mi‘rācıdır yol erinün
Yūri mi‘rāc yaña bī-mārsın

Çıkub mi‘rāca görgil Ḥaḳḳ cemālin
Cemāl ḳalsun arada fenā olsun

‘Ācizī ol cemāle maḡv olagör
Ne ten ḳalsun arada ne ḥo ḳalsın

Nūr Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet Loḳma-i Ḥazret-i Mollā İlyās Ḳuddise Sirruhü) (76)

Loḳmadan sen bir ḥikāyet eyledün
Şübhesinden sen şikāyet eyledün

Yimegüñde ger senün ola ḥuzūr
Ol yimegüñ bil yaḳın kim ola nūr

Ṭā‘atüñde ger senün ola ḥuzūr
Bil yaḳın kim ṭā‘atüñde ola nūr

Ger dilersen yimegüñ ola ḥelāl
Her çi ḥo ahd tā ḥord ura ḥelāl

Hevāī nefis ile çün ekl iderler
Tañrı’nuñ emri ile kelb olurlar

Yimegüñle kimigüñ tesbîh ider
Ġaflet ile yersen tesbîhi gider

Yimegüñ tesbîhe yetse nûra döner loğması
Onlara olur ħelâl bilgil irâdet loğması

Çü gönül vâkıf olmaz sem‘ işitmez
Gözün görmez ħaqqı ‘aqluñ irişmez

Her ki bildi nefsi bildi Ĥaqqı
Ol kişidir ehl-i Ĥaqq oldu faķī

‘Ālem ki Ĥaqqı bilmez oldu ‘āşī
Ne ‘ālem belki ħımār yüki saĥsı

كما قال الله تبارك و تعالی
كَمَثَلِ الْجِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا¹²⁸

Dilersen bu āfetden kırtulasın
Ki ħaqqı buluban insān olasın

Varub mürşid elini sen dutasın
Çü yetdüñ pîre maķşûda yetesin
202b
Pîre yetmek nûra yetmeklik dūrūr
Nûra yetmek Ĥaqq’a yetmeklik dūrūr

Pes anuñ t̤ā‘atı bil oldu maķbûl
Ĥaqq’a vāşıl oluban buldı vuşûl

Pîre ħıdmet eyle kim pîr olasın
Ĥaqq’a yetüb Ĥaqq-ılan bir olasın

Çün rızā-yı Ĥaqq ile iş idesin
Pes ħiṭāb-ı “ارْجِعِي”¹²⁹ işidesin

Dāḥil olgıl sen Ĥaqq’uñ millette
Tā ki dāḥil olasın cennetine

كما قال النبي عليه السلام
لَا دِينَ لِمَنْ لَا شَيْخَ لَهُ¹³⁰

Yalancı adı urduñ özüña sen
Ki men maķşūdum u maķşūdım men

Ne yetdüñ maķşūduña ne ħo gördüñ
Yalancı adı sen özüña urduñ

Dilersen sen ki maķşūda iresin
Eylegil şıdķ ile ħıdmet pîre sen

Ki tā maķşūdı maķşūd ola ħāşıl
‘Ulüm ‘aceb şal ol Ĥaqq’a vāşıl

¹²⁸ Cuma suresi 5. âyetten “kitaplar taşıyan eşeğin durumu gibidir” anlamına gelen kısmi iktibas.

¹²⁹ Fecr suresi 28. âyetten “dön” anlamında kısmi iktibas.

¹³⁰ Nebi’nin (a.s.) şöyle buyurduğu gibi: “Şeyhi/Mürşidi olmayanın dini yoktur/olmaz.” Bkz: Yıldırım, age. s. 220.

Otuz yıldır ki okursun bu dersi
Ne maşşûdı tanıduñ ne Һo nefsi

Eger sen maşşûdı Һaqqı bulasın
Ol azğunluķuña Һahqa gülesin

Diyesin ki ne azğun imişim men
Bu azğunlığı hem bilmemişim men

¹³¹ بنحو و صرف چند هم نفسی
بخوان ان علم تا بحق برسی

¹³² علم دین جوی سرفرای کن
ترك این فارسی و تازی كن

¹³³ چیست علم از هوار هاینده
صاحبش را بحق رسانیده

Һaqq çü bildirdi özin yavuk saña
Açuban gözüñi Һaqqı gör saña

Özüña maşşûdı sen ad urduñ
Ne yetdüñ maşşûduña ne Һo gördüñ
203a
Eger sen maşşûda bir kez ireydüñ
Yağın bilgil ki Һaqq'ı tanıyayduñ

Eger sen maşşûduñı tanıyasın
Yağın ol demde sen Һaqq'ı göresin

İtürmüşsün yağın bil maşşûdı sen
Şor ağ şal 'âlem içre istegil sen

Senüñle maşşûduñ arası geyüñdür
Dise olur ki bu'de'l-maşrıķındır

Otuz yıldır ki maşşûdum dirsen
Yirsin maşşûd ile hem girsin

Velikin maşşûdı hıç görmedüñ sen
Һaqq'ıñ Һikmetlerine irmedüñ sen

Yağın bil tā ki sen Һaqq'a iresin
Çü irdüñ Һaqq'a maşşûdı göresin

Çü gördüñ maşşûdı nefsi tanıduñ
Tanıdun nefsüñi Һaqq'ı tanıduñ

¹³¹ Sarf ve nahvi ilmi ile ne kadar uğraşıyorsan
Oku şu ilimi ve hakka ulaş

¹³² Din ilmini öğren ve itaat et
Şu Farsça, Arapça oyununu artık terk et

¹³³ İlim nedir, hevedan kurtaran
Ve sahibini hakka ulaştıran

Bilesin sen seni kim ne imişsin
Nedir aşluñ senüñ sen ne imişsin

İtürüb sen öziñi sen özüña gel bul ھاڭڭى
Çok okumuşsun Qur’ân reng olub sen ey faķī

İtür pes öziñi sen ھاڭڭ’ı kılmışsin yavā
Gözün açgıl ھاڭڭ’ı görgil ne durursun ey uya

ھاڭڭ saña yavuķ urur cümle yavuķlardan yavuķ
Gözün açgıl ھاڭڭى görgil ne durursun ey uyuyū

Çün ھیتاب naħan aķreb irdi saña ey faķī
Böyle yavuķdur saña sen nişe görmezsın ھاڭڭ’ı

ھاڭڭ ھیتاب “ارڭىي”¹³⁴ kıldı saña yetmiş nazar
Sen rüçü‘ itgil ھاڭڭ’a kılğıl ‘azābından ھezar

İgne basırır ھاڭ’dan ھālī görme ey faķī
Yer ile gökler arasın dopdolu görgil ھاڭڭ’ı

¹³⁵ ماز قرآن بر كزیدیم مغز را
پوست را پیش خسان اندا ختیم

¹³⁶ ما بیرو نرا ترك كرديم قال را
ما در و نرا بنكریم و حال را

¹³⁷ چو ذاتت پاك كردد از همه شی
نمازت گردد انكه قره العين

¹³⁸ شریعت رو طریقت وز حقیقت
كه قندور و غن و كندم بحمیت شود حلوا
203b

¹³⁹ Daşrada koy özüñi sen
Şāf olub kılğıl namāz
Tā muħaķķaķ olasın sen
Qalmaya sende mecāz

Çün namāzdan fāriğ olduñ
Ĥamd u tesbīħ it ھاڭڭā
Okıgıl fethiyyeni
ھاڭڭى görüben muṭlaķa

Zıkr ü fıkr ü na‘at ü hem Qur’ân daħı
ھاڭڭى görmek gerek ey merd-i aħī

¹³⁴ Fecr suresi 28. âyetten “dön” anlamında kısmi iktibas.

¹³⁵ Biz Kur’an’dan içini seçdik
Kabuğunu rezillere döktük

¹³⁶ Biz dışı bıraktık gürültülerini de
Biz içi görürüz ve şimdiki zamanı bile

¹³⁷ Zâtın her bir şeyden temizlenirse eğer

Senin namazın gözlerini aydınlatır o zaman

¹³⁸ Şeriat yoluna gir hem tarikat ve hem de hakikat yoluna

Ki şeker ve yağ ve buğday bir arada helva olur

¹³⁹ Bu şiirde birçok dörtlükte hem yedi heceli hem de sekiz heceli mısralar kullanılmıştır.

Ger şınâ‘at ger zirâ‘at olsa yâ ‘ilm ey fakî
Her şuglde olur iseñ gâfîl olma gör haqqı

Görünür gül yüzlü dilber
Cümle şeyden görünür
‘Âşık oña gizlû dise
Kamu şeyden görünür

Ey müslümân çün saña
Vaqt namâzuñ görünür
Ol zamânda bil yaqîn ki
Raḥmet-i Haqq görünür

Bu biş namâzuñ vaqtini
Bil âb-ı raḥmetdir size
Yuyunan ol âba bil
Def‘-i günâhı görünür

Te‘cîl idüb yûri var sen
Destmâz al tîzerek
Destmâzuñ doğru olsa
Nûrı saña görünür

‘Azm idüben yûri var sen
Mescid içre tîzrek
Her âdem ki âderi sen
Nûr-ı raḥmet görünür

Daşrada koy özüñi sen
Şâf olub gir mescide
Vir selâmuñ mescide kim
Nûr-ı mescid görünür

Bil yaqîn mescidleri kim
Haqq nûrından doludur
204a
Haqq nûrından ayru olmaz
Nûrı ilen görünür

Tîz var sen mescide gir
Şağ koluñ şâfında dur
Doğru dursun kıblegâha
Ka‘be saña görünür

Şıdık ile iḥlâş ile
Kıl tã‘atüñ maqbûl ola
Tã‘atüñ maqbûl olursa
Haqq muqâbil görünür

Çün namâzdan fâriğ olduñ
Ḥamd u tesbîḥ eylegil
Ḥamd u tesbîḥ idicegiz
Nûr-ı tesbîḥ görünür

Cem‘ oluban oḥıyuñ
Fethiyyeni hoş zevkile
Fethiyye oḥıyıcak
Feth-i fetûhı görünür

Halka kurub şıdk eylesiz
Zikir yahı söyleñüz
Müttefik olur size
Cemî‘ melâik görünür

Şıdk ile ihlâş ile
Kur’ân okuñ tertible
Okuyana işidene
Nür-ı Kur’ân görünür

N‘at-ı resûl okıgıl
Vir şalavât Muḥammed’e
Ṭā‘atuñ maḳbûl olur
Mühr-i nübüvvet görünür

Tekbîr âyâtın okı
Tekbîr it ta‘zîm ile
Her taraf kılsın nazar
Allâhü ekber görünür

قال الله تبارك و تعالي
140 وَوَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِينَ الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ

141 الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ
و قال الله تعالي و لا تكونوا كالذين
204b
142 تَسُوا الله فأنسأهم أنفسهم
أولئك هم الفاسقون

Hakk’ı ağan kişiler şadık oldı
Unudanlar Hakk’ı ol fāsık oldı

Huzûr-ı kalb olmasa yakîndir
Ki şeytân zikr-i Hakk’a hem qarîndir

Ki şeytân âdeme yaman yağıdır
Ala qarğa olub beynin dağıdır

قال الله تبارك و تعالي
143 وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُفِضَ لَهُ

شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ فَمَنْ كَانَ
بِرَحْوَالِقَا رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا

و لايشرك بعبادة
144 ربه احدا الايت

¹⁴⁰ Fussilet sûresi 6. âyetten “müşriklerin vay hâline” ve 7. âyetden “onlar ki vermezler” anlamına gelen kısmi iktibas.

¹⁴¹ Lokman suresi 4. âyetten “zekatı verirler; onlar ahirete de kesin olarak iman ederler” anlamına gelen kısmi iktibas.

¹⁴² Haşr sûresi 19. âyetten kısmi iktibas. “Allah’ı unutan ve bu yüzden Allah’ın da onlara kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. Onlar yoldan çıkan kimselerdir.”

¹⁴³ Zuhruf sûresi 36. âyetten kısmi iktibas. “Kim Rahman’ı zikretmekten gafil olursa, yanından ayrılmayan bir şeytanı ona musallat ederiz.”

Her ‘amel ki Allāh anda añılur
Bil yakîn kim ol ‘amel şālîh olur

Her ‘amel kim ol yakîn şālîh olur
Ol kişini Hakk lîkâya yetürür

Yarlîğa nûr ol kişi mağfûr olur
Ol kişi başdan ayağa nûr olur

Her haţâ vü her ‘amel anda olur
Hakk te‘âlâ nûrî anı yandırır

Ol kişidir Allāh’uñ sevgülisi
Ol kişidir enbiyanuñ vârişi

كما قال النبي عليه الصلوة والسلام
العلماء ورثته الانبياء¹⁴⁵

و قال عليه الصلوة والسلام
علماء امتي كا نبياء نبي اسرائيل¹⁴⁶
205a

Başuña gezme beyle hayvân tekin
Duta görgil ol kişinüñ etegin

Kurtarasın riya vü sum‘adan
Kurtulasın dürlü dürlü ‘uğdeden

Ol kişiye tâbi‘ ol gel ey kişi
Tâ olasın ol kişi teki kişi

Ol ‘ibâde dâhil olgıl ey ata
Tâ ki dâhil olasın sen cennete
205a

Pes işitgil sen mübârek âyeti
فَادْخُلِي فِي عِبَادِيْ وَادْخُلِيْ جَنَّتِيْ¹⁴⁷

Her ‘amel ki gaflet ilen olunur
Ol kişini bil ki ol müşrik olur

Gaflet oldur hakkı hâzır görmeye
Kamu yerde hakkı hâzır görmeye

Her ‘amel ki Allāh’ı añmayub ölür şirk olür
Ol hevâya tâbi‘ olur ol kişi müşrik olur

İgine başar yeri hakkıdan hâlî görme ey faķî
Yer ile gökler arasın dopdolu görgil hakkı

قال الله تبارك و تعالي

¹⁴⁴ Kehf sûresi 110. âyetten kısmi iktibas. “De ki: Ben, yalnızca sizin gibi bir beşerim. (Şu var ki) bana, İlah’ınızın, sadece bir İlah olduğu vahyolunuyor. Artık her kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa, iyi iş yapsın ve Rabbine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın.”

¹⁴⁵ Nebi’nin (a.s.) şöyle buyurduğu gibi: “Alimler nebilerin varisleridir”

¹⁴⁶ Yine Peygamber (a.s.) şöyle buyurmuştur: “Ümmetimin alimleri İsrailoğulları’nın nebileri gibidir/onlar derecesindedir.” Bkz: Yıldırım, age., s.158-159.

¹⁴⁷ Fecr sûresi 29. Ve 30. Âyetler. “Kullarımın arasına gir. Ve gir cennetime”

148 وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَى

فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى
149 وَأَصْلُ سَبِيلًا

150 جمال حق درین عالم ببین امروز حق بین شو
که فرداکور خواهی بود اگر موقوف کنی فردا

151 گر نبردی چشم حق بینی از جهان
کور میری کور خیزی جاودان

كما قال الله تبارك و تعالي
152 مِنْ عَيْنِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا

قال النبي عم ان للقرات ظهرا
و بطننا و لبطنه بطننا الي سبقه ابطن

Ma‘rifetsiz ‘ilmi ger biñ yıl oqursuñ
Hakqı tayanmayub ġāfıl qalursun

Ma‘rifetsiz ‘ilmi ger biñ yıl oqursuñ
Kemāle yetmeyüb nāqış qalursun

Men cevābuñ vireyim Melā Hüseyn
Añlaya gör bu cevābuñ ma‘nisin

Bu cevābı şıdķ ile işitgilin
İşidicek özünā işin itgilin

Қанда olsa Allāh’ı añmaq gerek
Dā’imā Allāh ilen olmaq gerek

Қamu işde Allāh’ı añan kişi
Emīn olur gider anuñ teşvīşi
205b
Қamu işde Allāh’ı añan kişi
Hāl olur ol kişinüñ müşkil işi

Қamu yerde Allāh’ı añan kişi
İşlerimiz ol kişi bil yaman işi

Қamu işde Allāh’ı añan kişi
Terk ider ol kişi bil yaman işi

Allāh’ı aña aña irdi iren
Allāh’ı aña aña gördi gören

Allāh’ı aña aña tapdı tapan

148 İsra sûresi 72. âyetten “şu(dünyâda) kör olan kimse” anlamına gelen kısmi iktibas.

149 İsra sûresi 72. âyetten “âhirette de kördür ve yolu daha da sapıktır” anlamına gelen kısmi iktibas.

150 Hakkın yüzünü şu alemde görmelisin, Hak gören ol
Ki eğer yarına bırakmış olursan, yarın kör birisi olacaksın

151 Eğer bu dünyada hak gören gözü kendinle beraber götürmezsen
Kör öleceksin, kör canlanacaksın ebediyet de sen

152 Kehf sûresi 65. âyetten “yine ona tarafımızdan bir ilim öğretmiştik” anlamına gelen kısmi iktibas.

Allāh'ı aña aña yetdi yeten

Ol kişini añañlan kim ol kişi
Añlıyacaq gide dünyā teşvîşi

Ol kişini añañlan sen şıdķ eyle
Añlıyacaq ol kişi ھاķķ aña

Her ‘amel kim Allāh anda añañlur
Ol ‘ameli bil kim ol şālîh olur

Her ‘amel ki ğaflet ilen olunur
Ol kişini bil kim ol müşrik olur

Allāh'ı añañ kişiler şādık oldı
Unudanlar Allāh'ı fāsîķ oldı

كما قال الله تبارك و تعالی
153 وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ

فَانْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ
154 اُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

Dürüşen cehd ile kim cān göresin
Bu şun‘uñ şāni‘in onda bulasın

Haķķı bulmaķ içün çıkdım bu yola
Haķķı bulmaķ içün geldim bu ile

Anı bilmez ki kimse ķandadır ol
Hemān anı bilür ki cāndadır ol

Dürüş cehd eyle kim cānı göresin
Ki cān ile baķub ھاķķı göresin

Haķķı bulmaķ içün çıkdım bu yola
Haķķı bulmaķ içün geldim bu ile

Bu ilde sālîği geldi ilāhuñ
Bu ilde nāibi vardır o şāmuñ

Nāib bizi hevālardan ötürdi
Bizi Haķķuñ şıfātına yetürdi
206a

Nāib gör kim ne şefķat kıldı özi
Şūfîler şafına cem‘ itdi bizi

İçmede var idi her ne kudüret
Bu göğsüm yarubanı eyledi redd

Haķķ seni sevdi yaratdı
Taniyasın sen ھاķķı

¹⁵³ Haşr sûresi 19. âyetten “Allah’ı unutan kimseler gibi olmayın” anlamına gelen kısmi iktibas.

¹⁵⁴ Haşr sûresi 19. âyetten kısmi iktibas. “Allah’ı unutan ve bu yüzden Allah’ın da onlara kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. Onlar yoldan çıkan kimselerdir.”

Sevgülü olubanı sen
Hakkı tanıgıl hakkı

Maḥremīn tap dir iseñ esrārını
Tā mezīd ide saña esrārını

Dimegil esrārını her bir ḥassa
Nā-gehān ol mührini senden kese

Hıdmet eyle şıdḳ ile ehl-i dile
Himmetinden gönül gözi açıla

Ol göz-ile tanıyasın nefsüñi
Ol göz-ile tanıyasın Rabb’üñi

¹⁵⁵ كما قال رسول الله صلى الله عليه و سلم
من عرف نفسه فقد عرف ربه

Ol göz-ile göresin sen özüñi
Ol göz-ile tanıyasın Rabb’üñi

Sen gönülsün sen gönülsün sen gönül
Ol göz-ile gör özüñi ey oğul

Bu saç u sakḳal degülsin
Ya bu göz ü ya bu kaç

Bu el ü ayak degülsin
Yā bu liş ya bu baş

Sen gönülsün sen gönülsün sen gönül
Ol göz-ile gör özüñi ey oğul

¹⁵⁶ ره بجان بردن بجانان بردن است
لیك اول سوی جان ره بردن است

Her ne merdde vardır itde vardır ol
Ma‘rifeti olmaz ise itler ile birdir ol

Ādemī oldur ide şālih ‘amel
Olmaya ḥayvān ḳalub bil hem aḳall

Ol gözüñ bir adı daḥı güldürür
Ol gözüñ bir adı daḥı dil dürür
206b
Ol gözüñ bir adı daḥı can durur
Ol gözüñ bir adı daḥı imān durur

Ol göz Allāh’uñ nūrıdır bī-ḥesāb
Ol gözüña yer ü gök olmaz ḥicāb

¹⁵⁵ Resulullah’ın (a.s.) buyurduğu gibi: “Nefsini/Kendini bilen, Rabbini bilir.” Bkz: Yıldırım, age., s.241-242.

¹⁵⁶ Kendi canına yol bulmak canana yol bulmak demektir
Ama öncelikle kendi canına yol bulmalısın

Bu gözüña yer ü gök olur hicāb
Yārelemiş ne ki vardır bāb bāb

Ol göz-ile baḥasın ‘ālemlere
Ḥaḳḳdan özge görmeyesin ey yāre

Ol göz-ile baḥasın sen göklere
Ḥaḳḳdan özge görmeyesin sen ey yāre

Ol göz-ile baḥasın yıldızlara
Ḥaḳḳdan özge görmeyesin ey yāre

Ol göz-ile baḥasın güne aya
Ḥaḳḳdan özge görmeyesin ey giye

Ol göz-ile baḥasın sen yerlere
Ḥaḳḳdan özge görmeyesin ey yere

Ol göz-ile baḥasın daşa dağa
Ḥaḳḳdan özge görmeyesin ey ağa

Ol göz-ile baḥasın dağa daşa
Ḥaḳḳdan özge görmeyesin ey paşa

Ol göz-ile baḥasın sen maşrıka
Ḥaḳḳdan özge görmeyesin ey kıda

Ol göz-ile baḥasın sen mağribe
Ḥaḳḳdan özge görmeyesin ey baba

Ol göz-ile bir kezin baḥsañ kıya
Yer ü gökde bir çögürtme qalmaya

Ol göz-ile baḥasın sen ey civān
Yer ü gökde qalmaya nām u nişān

Ol göz-ile baḥasın sen ger neye
Yer ü gök dönmüş kamu gün rengine

Ol göz-ile baḥasın sen ger neye
Yer ü gök dönmüş kamu Ḥaḳḳ nūrına

Heybetinden Allāh’uñ denk olasın
Allāh’uñ nūrına yek-reng olasın

Allāh’uñ kudretlerine dalasın
Ḥayret ire cāna ḥayrān qalasın
207a

Dağı hergiz özüñe gelmeyesin
İsteyüben özüñi bulmayasın

Ol gözüñ Ḥaḳḳ nūrındır irdi Ḥaḳḳ’a
Vāşıl oldu aşlına buldı beḳā

Ol gözüñ Allāh nūrındır bî-ḥesāb
Vāşıl oldu aşlına va’llāhu a’lem bi’ş-şevāb

Ol büt-i ‘ayyār gör her dem libāsın degşürür
Özini bildir şoyub her dem libāsın degşürür

Gösterür mühr ü nübüvvet hem yine aғыār olur
Azdırır dilber beni her dem libāsın degşürür

Ne libāsda görünürse bi’llāh azman zerrece
Nişe kim her demde ol nūrnuñ libāsı degşürür

Ne libāsda görünürse hāzır ol ma’nāsına
Bir dūrür zātı anuñ illā libāsın degşürür

Nāzırısın hāzır olgıl dilberuñ mekkārıdır
Sınar ol dilber seni her dem libāsın degşürür

157 کر ازین مستی شود يك لحظه مشیار ای جوان
تو یقین آگاه باشی از خداوند جهان

جویشن را آشنا بین و خدای خویش را
چشم بکشا و ببین و حضرت حور اعیان

تن حجاب راه شد جان طالب حق است بجان
طالب حق شو بجان یکجان بده صد جان ستان

حضت حق جان جان است جان جانست جان جان
چون بحق واصل شدی تو حاجتت نینود بجان

حاجتت نبود بچشم و حاجتت نبود بکوش
حاجتت نبود بتنی و حاجتت نبود بجان

کشته فارغ از ثواب و وز عقاب
هم زبیم دوزخ و هم زامید جناب
تو بحق واصل شدی والله اعلم بالصواب

158 قال النبی صل الله علیه وسلم
قلب المومن بیت الله

157 Ey genç! Şu sarhoşluğundan bir an uyanırsan eğer
Emin ol dünyanın tanrısını o an anlayacaksın

Hem kendinden hemde tanrından haberin olsun
Aç gözünü hazret-i hakkı aşıkâr da gör

Senin cismin canının, cananane yolculuğuna engel olmuş
Gel hakkı iste sen, o zaman bir can verip yüz can alırsın

Asıl can hazret-i Hakdır hazret-i Hakdır
O zaman ki Hakka ulaştın senin artık cana ihtiyacın kalmaz

Göze ihtiyacın kalmaz, kulağa ihtiyacın kalmaz
Cisme ihtiyacın kalmaz, cana ihtiyacın kalmaz

Sevap ve cezadan artık kurtulursun
Cehennem korkusundan ve cennetlere ümütlenmelerden kurtulursun
Sen artık Hakka ulaşmışsın Allah iyiliklerin hepsini biliyor

158 Nebi’nin (a.s.) şöyle buyurduğu gibi: “Mü’minin kalbi beytullahıdır(Allah’ın evidir)”. Bkz: Yıldırım, age., s.254-255.

Mü'min eger mü'min iseñ Beytu'llāh itgil ƙalbūñi
Ƙıl 'ibād cān ilen göñlünde gör ma'būduñi
Bende gerekdir ki 'ibādetde ma'būdın göre
207b

گرت قبله نه معبود است پیش دل نماز ترا¹⁵⁹
بگیر ز سر قضا میکن که در نیت خطا کردی

کشته فارغ از ثواب و وز عقاب
چون شدی فارغ ازین گونه حجاب

عبادت میکنی حق را تو غیری ره مده دردل
چو غیری را ره دردل شریکش با خدا کردی

چو اسلام نیست ایمانرا بنا شد نیز اسلامت
یقین میدان که بی احسان عملها را ریا کردی

چو با نفس هوا باشد نماز و ذکر و تسبیهت
بقول اینرد بیچون هوایت را خدا کردی

كما قال الله تبارك و تعالی
¹⁶⁰ أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ

و قال الله تبارك و تعالی
¹⁶¹ و لا یشرک بعبادة ربه احدا

و قال الله تبارك و تعالی
¹⁶² اُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ

و قال الله تبارك و تعالی
¹⁶³ اولئك هم الغافلون

¹⁵⁹ Eğer namazda senin yüreğindeki kıblen mabud değilse
Kaza etmelisin, çünkü senin niyetin hatalıymış

Bütün sevap ve ceza oyunlarından kurtulursun
Bu tür hicabı kaldırırsan eğer

Sen eğer hakkı ibadet edersen o zaman başka birisini kalbine yol verme
Çünkü başka biri kalbine girerse onu Tanrı ile ortak edersin

Eğer imanında teslimiyet yoksa o zaman sen de müslüman değilsin
Buna emin ol ki ihsan etmeden bütün işlerini riya ile yapmışsın

Eğer namazını, zikirini ve tesbihini nefs-i heva ile yapmışsan
Tanrının söylediğine göre sen nefs-i hevayı kendine tanrı etmişsin

¹⁶⁰ Furkan sûresi 43. Âyetten kısmi iktibas. “Kötü duygularını kendisine tanrı edinen kimseyi gördün mü? Sen (Resulüm!) ona koruyucu olabilir misin?”

¹⁶¹ Kehf sûresi 110. Âyetten kısmi iktibas. “De ki: Ben, yalnızca sizin gibi bir beşerim. (Şu var ki) bana, İlah'ınızın, sadece bir İlah olduğu vahyolunuyor. Artık her kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa, iyi iş yapsın ve Rabbine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın.”

¹⁶² A'râf sûresi 179. Âyetten kısmi iktibas. “Andolsun, biz cinler ve insanlardan birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onlarla kavramazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkındırlar. İşte asıl gafiller onlardır.”

¹⁶³ A'râf sûresi 179. Âyetten kısmi iktibas.

164 قال النبي صل الله عليه وسلم
الوجود ذنب لا يقاس ب ذنب

Kalma vücūd-ı zenb ile
Çık şal vücūd-ı zenbünü

Kıl ‘ibādet cān ile
Kalbünde gör ma‘būduñı

كما قال النبي عليه الصلوة والسلام
165 موتوا قبل ان تموتوا

Pes ölmeden öñdin ölem
Bu durur bilgil yaķın

Kim çıķa zenb ü vücūdundan
Ola cānuñ emīn

Beyz-i beşeriyetden çıķmak gerek
Kuşluk maķāmına yetmek gerek

Kuşuñ daķı hālātı seyr itmek dūrūr
سير الى الله سير با لله سير مع الله سير عن الله

Kuluñ kula du‘āsı olsa gerek
Du‘āyı iķlāş ile kılsa gerek

Du‘ā iķlāş ile olursa besdir
Eger iķlāş olmasa ‘abeşdir
208a
İki cānibden iķlāş olsa gerek
Gelen hem iķlāş ile gelse gerek

Du‘ānuñ reddi ķabūli bilinmez
Eger iķlāş olursa redd olunmaz

Du‘ā iķlāş ile olursa besdir
Eger iķlāş olmasa ‘abeşdir

Nedir iķlāş Allāh’uñ nūrıdır
Nedir iķlāş Allāh’uñ sırrıdır

Hakķ’a iķlāşdan özge yol yokdur
İnan bu söze kim Allāh danuķdur

Eger iķlāş ile tāt kılasın
Yaķın iķlāş ile hakķı bulasın

Olasın dā’imā Allāh ile sen
Sakın Allāh ile sen sıgmayasın

164 Nebi (a.s.) buyurmuştur ki: “Beden kendisi ile hiçbir ayıbın mukayese edilmeyeceği bir ayıptır/kusurdur”

165 Nebi’nin (a.s.) şöyle buyurduğu gibi: “Ölmeden önce ölünüz”. bkz: Yıldırım, age., s.275.

Hakk ile beyle olmaklık haatardır
Yakın bil ki makām-ı muhatardır

Didi bil ol resūl-i halk-i kerim
الخلصون علي خطر عظيم

Bu müşriklik makāmıdır hazer kıl
Sakın sen bu makāmdan tiz güzer kıl

Ne menlik kıla sende ne ho senlik
İkilik kalmaya hiç kala birlik

Ne ‘arîf kala bunda ne muvaḥḥid
Ledünnî ‘ilmi budur ‘ilm-i tevḥîd

Bu me’vâdır bu a’lâdır bu melce’dir bu [meâb]
Bu muḥakkaḳ ḥālîdir va’llâhü a’lem bi’s-sevâb

Muhsin oluban göre görsen sen namâz içre Hakk’ı
‘Amel-i şâlih ile bulgıl liḳâ-yı muṭlaḳı

Daşrada koy özüñi sen
Şâf olub kılğıl namâz

Tâ muḥakkaḳ olasin sen
Kalmaya sende mecâz

Çün namâzdan fâriğ olduñ
Ḥamd ü tesbîḥ it Hakk’a

Okıgıl Fatihâ’nı
Hakk’ı görüben muṭlaḳâ

Zıkr ü fikr ü na’t ü hem Qur’ân daḥı
Hiç unutma Hakk’ı ey merd-i aḥî
208b

Görünür gül yüzlü dilber
Cümle şeyden görünür
‘Âşık oña gizlü dise
Kamu şeyden görünür

Kör bilmez kimse anı
Bir mişâl ideyem size
Tâ bilesiz görünene
Ne sıfatla görünür

İldırımdan dolu olsa
Yer ile gök arası
Her kimse göründi ise
İldırım tek görünür

Göklerüñ yüzi eger
Gün kuruşuna dönse kamu
Her kime gösterse özin
Ol güneş tek görünür

Nâzırı tanıgıl Hakk’ı tanımayan oldu şakî
Olma çünân ol fakî tanımamış ola ḥakḳı

¹⁶⁶ با عمر و زید چند هم نفسی
بخون آن علم تابحق برهسی

علم دین جوی سرفر از ی کن¹⁶⁷
ترك این فارسی و تازی کن

علم دین چیست از هوار هاینده
صاجش را بحق دسانیده

سعی بی پیر درین راه بجای نرسد
حق اگر میطلبی طاعت استاد ببر

Ağında okı gör hikmet nedendür
Bilesin hikmeti âhîr nedendür

Ağı sensin özün özüni okı
Bilesin sen seni âhîr nedendür

Bu sırra çünkü mahremün bulunmaz
Sevmek nâzırı âhîr nedendür

علم درسی را نباشد معرفت ی هل دین
علم آن باشد که آید هر دم از سینه بدید
209a

¹⁶⁸ مرا علم ازل درسی ندا دند
عجب علم ست ولی درسی ندا دند

مرا صدساله علمی کشته حاصل
که پیر جله را درسی ندا دند

قال الله تبارک و تعالی
¹⁶⁹ وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقَيِّضْ لَهُ

شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ الْاِیْه و قال
و لا شرك بعبادة ربه احدا الا

¹⁶⁶ Amir ve Zeyd ile ne kadar oturup durmuşsun(Şaiirin burda bu iki kişinin adını getirmekten amacı sarf ve nahvi iliminden söz etmektir. Genelde arapça gramer yani sarf-nahiv derslerinde hoca bu iki hayali kişinin adını sınıfta kullanır. Örneğin Amir vurdu veya Zeyd koştu gibi.)

Yalnız o ilimi öğren ki seni hakka ulaştırsın

¹⁶⁷ Din ilimini öğren ve itaat et
Artık bu Farsça Arapça oyununu bırak

Din ilimi nedir? Seni nefsin hevasından kurtaran
Ve sahibini Hakka ulaştıran

Pir olmadan bu yolda emeğin boşa gider
Hakkı istiyorsan eğer üstadına itaat etmelisin

¹⁶⁸ Ben ezeli ilimden hiç bir ders almadım
Şaşılacak bir ilimdir ama bana öğretmen olmadı

Yüz yılımı aldı da ben öğrendim bu ilimi
Hatta çile görmüş bir pire de bu dersi öğretmemişler

¹⁶⁹ Zuhurf suresi 36. Ayetten kısmî iktibas. Ayetin devamı bir sonraki beyittedir. “Kim Rahman'ı zikretmekten gafil olursa, yanından ayrılmayan bir şeytanı ona musallat ederiz.”

Huzûr-ı kalb ilen kıluñ itâ‘at
Huzûr-ı kalb ilen eyleñ ma‘işet

Huzûr-ı kalb ilen işle işüñi
Huzûr-ı kalb ile kes teşvîşüñi

Huzûr-ı kalb ilen al destmâzı
Huzûr-ı kalb ilen kılgıl namâzı

Huzûr-ı olmasa ne dürür ‘aybı
وَأَتَّبِعْ هَوَاهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ¹⁷⁰

Huzûr-ı olmasa nedir günâhı
Hevâyî nefisdir anuñ ilâhı

Huzûr-ı kalb olmasa yakındır
Ki şeytân zıkr-i Hakk’a hem qarındır

Huzûr-ı kalb ilen al destmâzı
Huzûr-ı kalb ilen kılgıl namâzı

Huzûr-ı kalb ilen mescide girgil
Huzûr-ı kalb ilen mescide girgil

Huzûr-ı kalb ilen virgil selâmı
Huzûr-ı kalb ilen algıl selâmı

Huzûr-ı kalb ile sağ kola durgıl
Huzûr-ı kalb ilen kıbleye durgıl

Huzûr-ı kalb ilen eyleñ benîyyât
Huzûr-ı kalb ilen oñı kırâ‘at

Huzûr-ı kalb ilen vargıl rükû‘a
Huzûr-ı kalb ilen vargıl sücûda

Huzûr-ı kalb ilen oñı teşehhüd
Huzûr-ı kalb ilen def‘ it tereddüd

Huzûr-ı kalb ilen virgil selâmı
Huzûr-ı kalb ilen algıl selâmı

Huzûr-ı kalb ilen müstakîm olgıl
Huzûr-ı kalb ilen müstebşir olgıl
209b

Huzûr-ı kalb ilen tesbîh eylegil
Huzûr-ı kalb ilen temcîd eylegil

Huzûr-ı kalb ilen tekbîr eylegil
Huzûr-ı kalb ilen tehlîl eylegil

Huzûr-ı kalb ile oñgıl evrâd
Huzûr-ı kalb ilen eyle Hakk’ı yâd

¹⁷⁰ A’raf sûresi 176. Âyetten kısmi iktibas. “Ve hevesinin peşine düşdü, onun durumu şu köpeğin durumuna benzer.” manasındadır.

Ḥuẓūr-ı ʔalb ilen oḥı ʔırā‘at
Ḥuẓūr-ı ʔalb ile virgil ʔalavāt

Ḥuẓūr-ı ʔalb ilen eyleñ münācāt
Ḥuẓūr-ı ʔalb ile dileyūñ ḥācāt

Ḥuẓūr-ı ʔalb ider maḥbūl-ı ʔā‘āt
Ḥuẓūr-ı ʔalb ilen itgil ‘ibādāt

Ḥuẓūr-ı ʔalb nedir bilmek gerekdir
Ḥamu yerde Ḥaḥḥ’ı görmek gerekdir

¹⁷¹ همه جا از همه رود نظری جلوه گریست
مصحف روی ترا از همه رو میخوانم

¹⁷² در نمود است جمله اشیا جمله اشیا در نمود
وانکه هستی بوده باشد در نمود است در نمود

سالها می جستمش اندر زمین و آسمان
نا کهان در دل بدیدم روبرو اندر شهود

قبله ب هم سجده کاهم نیست غیر از روی او
در نماز و در قرائت در رکوع و در سجود

زان کنم سجده که بینم روی او را هر زمان
کر نه بینم روی او را از چه باشم در سجود

نیست غایب روی او از چشم من در هیچ حال
نه نماز و نه قرائت نه تشهد نه درود

نیست غایب روی او از چشم من در هیچ حال
مرکجا که روی کردم ثمه وجه الله بود

¹⁷¹ Bir açıdan her şey onun gösregesidir
O yüzden senin yüzünün misalı olan mushafı okuyorum

¹⁷² Bütün eşya kendilerinde onu gösterirler, onu gösterirler
Var olman, her bir şey onu gösterir
Yıllar boyu yerde ve gök yüzünde onu aradım
Bir an kalbimde tam karşımda aşikar oldu
Kiblem ve secdegahım onun yüzünden başkası değil
Namazımda, kıraatımda rüku ve secdemde de
Secdemin nedeni onu yüzünü her zaman görmektir
Eğer onun yüzünü görmeyeceksem neden secde edeyim?
Namazdan istediğim onun yüzünü görmekten başkası değil
Hem namazdan hem kıraatdan hem teşehhüdden hem de selamdan
Hiç bir zaman onun yüzü benim gözümde gizli değil
Her yöne yüz çevirdim Allah’ın yüzünü gördüm
Hiç bir zaman onun yüzü benim gözümde gizli değil
Kendini yerde gökte, karada ve denizde gösterdi
Hiç bir zaman onun yüzü benim gözümde gizli değil
Kendini güneşte, ayda, damlada ve yıldızda gösterdi
Hiç bir zaman onun yüzü benim gözümde gizli değil
Kendini sağda, solda, altda ve üstde gösterdi
Hiç bir zaman onun yüzü benim gözümde gizli değil
Kendini sağda, solda, altda ve üstde gösterdi

نیست غایب روی او از چشم من در هیچ حال
از زمین و آسان و برو بحرم رونمود

نیست غایب روی او از چشم من در هیچ حال
ز آفتاب و ماهتاب قطره و انجم رو نمود

نیست غایب روی او از چشم من در هیچ حال
از یمین و از یسار ب تحت و فوق رو نمود

نیست غایب روی او از چشم من در هیچ حال
در خلا و در ملا و کوه دوشم رو نمود
210a

¹⁷³ نیست غایب روی او از چشم من در هیچ حال
از مشارق وز مغارب ز اشوانم رونمود

¹⁷⁴ نیست غایب روی او از چشم من در هیچ حال
وز مساجد در نمازم هم محابم نمود

نیست غایب روی او از چشم من در هیچ حال
مر کجا کردم نظر از جمله جایم رو نمود

وز نمود او مثال هیچ سان نتوان نمود
زا نکه او بیمثل باشد مثل او نتوان نمود

¹⁷³ Hiç bir zaman onun yüzü benim gözümünden gizli değil

Kendini doğularda, batılarda ve sütunlarımda gösterdi

¹⁷⁴ Hiç bir zaman onun yüzü benim gözümünden gizli değil

Ve kendini camilerde, namazımda ve mihrapta gösterdi

Hiç bir zaman onun yüzü benim gözümünden gizli değil

Her nereye göz diktim ki kendini gösterdi, hatta durduğum yerde gösterdi

Onun aynısı hiçbir şekilde olamaz

Çünkü o misalsızdır onun aynısı var olamaz

Onun aynısı hiçbir şekilde olamaz

Eğer o kendisinin aynısını yapsaydı o da onun kadar misalsız olurdu

Kimsede o güç yoktur ki onun yüzünü görsün

Eğer o kendisinin aynısını yapsaydı o da onun kadar ateş deryası gibi olurdu

Onun yüzünü görmeye kimsede o güç yoktur

Eğer o kendisinin aynısını yapsaydı o da onun kadar hızlı bir şimşek gibi olurdu

Kendi yüzünü her şeyde eğer gösterirse

İki alemde de güzel varlıkları daha da güzelleştirir

Kendi yüzünü her şeyde eğer gösterirse

İki alemde de sert varlıkları daha da sertleştirir

Kimsede o güç yoktur ki onun yüzünü görsün

Yüceliğini göstermekle gözleri fena etdi

Kimsede o güç yoktur ki onun yüzünü görsün

Yüceliğini göstermekle canları fena etdi

Kimsede o güç yoktur ki onun yüzünü görsün

Yüceliğini göstermekle bütün alemini fena etdi

Kimsede o güç yoktur ki onun yüzünü görsün

Yüceliğini göstermekle Musa'nın dağı aynı bir yakan ateş etdi

Bir şahit yolculuğunda eğer la-mekan'a yetişirse

O kesin fani olur, aynı misalsız hak olur

O şahit zaten başından beri aynıymış

Yalnız üzerindeki o nokta onu Gayn yapmıştı

O nokta kaldırdığında

Ayn o baştan beri olduğu Ayn'e dönüşür

وز نمود او مثال هیچ سان نتوان نمود
هر کرابمود خود بی مثل همتا می نمود

هیچ کس را نیست یارا تا ببیند روی او
هر کرابنمود خود دریای آتش می نمود

هیچ کس را نیست یارا تا ببیند روی او
هر کرابنمود خود چون برق خاطف می نمود

با تجلی جمالی کر نماید خویش را
هر چه خوبست در دو عالم از همه خوبتر نمود

با تجلی جلال کر نماید خویش را
هر چه سختست در دو عالم از همه سختتر نمود

هیچ کس را نیست یاراتابه ببیند روی او
با تجلی جلال دیده هارادر ربود

هیچ کس را نیست یاراتابه ببیند روی او
با تجلی جلالی جا نهارادر ربود

هیچ کس را نیست یاراتابه ببیند روی او
با تجلی جلال جمله عالم را ربود

هیچ کس را نیست یاراتابه ببیند روی او
زانکه او با کوه موسی آتش سوزان نمود

ناظیر اسیر چون افتاد اندر لامکان
فانی مطلق شد وار ذات بی همتا نمود

عین بود است ناخبری
نقطه چو غینش می نمود

چون فتا شد نقطه اش
عین است همان عینی که بود

Nāzırı tanıgıl Hāḳḳ'ı tanımayan oldı şakī
Olma çünān ol faḳī tanımamış ola Hāḳḳ'ı

Nūr Muḥammed Şalavāt (Hikāyet Loḳma-i Ḥazret-i Baba Ḳuddise Sirruhü) (77)

Loḳmadan bir 'acāib söz dimişler
Riyāzet ehliçün şerḥ eylemişler
210b
Loḳmanı nicesine yimek gerek
Yiyileni tesbīḥe şalmaq gerek

Dervīş olan her neyi maḳşūdına
Yetüre hīç dinmeye ma'būdına

Yimegün tesbīḥ ider saña müdām
Böyle yi ki aşla dolana tamām
Cümle nesne maḳşūda senden yete
Sen olasin işüña ḳā'im maḳām

Elün aşla yetmese sen bil seni
Yetüremezsın yaḳın hīç nesneni

Ara yerde bil yak n av resin
Bulamazs n hi  neyse   aresin

Seyr i inde s l ku  m  kil olur
Ehl-i seyre hik yet   dil olur

 alb   i re ol gerek sult n ola
Handa ba su  g rd     ol   n ola

 ık aradan sen deg lsin ha odur
D nme  z   arada nesne deg l

 mi sin sen seni ma r m eyleyen
O imi   udreti ma l m eyleyen

Sen sa a perde imi  her ne ki var
Nice giders n sen     de div r

Yasamı s n bir p l tdan bir ki sen
G remezs n  ılmayınca terk sen

M  min is n edebile yi  a  m
Seyr-i s l ku  ola ba a tam m

 almaya senden nig h dostu kiley¹⁷⁵
G t r le  y neden perde  ub r

 alb   i re ol  er  tu  yanadır
Kimse bilmez ki odur dery  nedir
Kimse ki tevecc he yolda  ola
A la gitmege yak n perv nedir

Yimegi edeb ile yimez ki i
Bilmedi a lı v  fer i hi  i i

Bir gezer bir yolcu yola  almaya
Seyr i inde o a iye olmaya

Yimegi edeb ilen yimek gerek
Her ti de All h ı anmak gerek
211a
T  ki ol yimek ola andan r  z 
Ma     bu tesbi e  almaq gerek

Yime    tesbi i d  im All h dır
Nefs ile yiyen ki i g mr hdır

Pes gerekdir  or u ile yiyesin
Her tikede  amd  lil h diyesin

Yime    tesbi e yetdi ey cel l
 or u ile yi ki ol oldu  el l

Her ne vardır da daki yabandaki
 ster  zin sa a  ala ey h m m

¹⁷⁵ Ya ni  ik yet.

Sen daħı özüñ yetür maqşūduña
Bağlagıl teveccühüñ ma‘būduña

Düşmesün toprağa berrde senden ol
Senden açılsun aña dosdoğru yol

Nişe ki her nesnenüñ maqşūdı var
Sen özüñ o günde yapmagıl dīvār

Pes gerekdir sen onı yetüresin
Düşmeye müşkillere ötüresin

Vara gide aşlına seyrān ide
Hay niçe ‘āşıkları hayrān ide
Ehl-i hāller āgāh olan bu hāle
Sağlamaya cānunı qurbān ide

Ey tarīkı Muştafā ilen giden
Bu cānını her zamān qurbān iden
Düşmeye bu ‘ālemüñ şübhesine
Yaşısını yamanını fark iden

Ey tarīkı Muştafā iden heves
Hālünü qalbūña dut qāluñi kes
Riyā idüb açma onı ‘āleme
Her ne ki hufiyyedir olmaz ‘abeş

Ol şerī‘at āyine ki siledir
Nefs ü hevā qalbūñ içre sinedir
Sindirendir qalbūñi uyağ iden
Ġayrı yokdur ol senüñle bilebilir

Sen seni şanma ha odur sendeki
Saña ondan görünür ‘ālemdeki

O durur ehl-i binānuñ gözleri
Kime doğru olsa onuñ yüzleri
211b
O durur eşyāda ondan Ġayrı yok
Tayı yokdur cüfti yokdur mişli yok
Şanma onı sendedir yabandadır
Beyle bil ‘ālemde onsız nesne yok

Sen seni şalasın ü uyanasın
Hāsret ile firqat ile yanasın

Cānuñı her dem oña [tuhfe]¹⁷⁶ idesin
Yetüresin özüñi cānuña sen

Her nefes yüzüñ oña döndüresin
Döndürüb tecellī tuhfē alasın
Bir baħirdir dā’ima ol mevc urar
Berdekileri o bahre şalasın

Pes gerekdir berrde kimse qalmaya
Cümle eşyā hergiz onsız olmaya

¹⁷⁶ Metinde “tufl”.

Ol ola bu cümle eşyā āyīnesi
Her kişinüñ varı yokı her nesi

Pes gerekdir senden oña yol ola
Ol yol içre aña giden bol ola
Her tã‘at ki ol yol içre işlenür
Pes gerekdir tã‘atinde nür ola

Her kimüñ ki tã‘atinde nür olur
Luţfu’llāh ol kişiye görünür

Yarlığa nür ol kişi mağfūr olur
Ol kişi başdan ayağa nür olur

Ol kişidir Allāh’uñ sevgülisi
Ol kişidir evliyānuñ vārişi

Ol kişidir ol kişidir ol kişi
Ne iş-ilen kişi oldu ol kişi

Ol kişiye tãbi‘ olgıl ey kişi
Tã olasın ol kişi tek bir kişi

Ötüre seni riyā vü sum‘adan
Kurtulasın dürlü dürlü ‘uqteden

Ol kişiye tãbi‘ olgıl ey dede
Tã ki dāhıl olasın sen cennete

Ol kişidir ol kişidir ol kişi
Allāh’ı añmak durur dā‘im işi

Ne kadar ki Allāh’ı çok añasın
Bil yaķın ki yuĥudan uyanasın
212a
Yuĥudur yolcını bī-rāh eyleyen
Doğru yolu öñine çāh eyleyen

Yuĥudur yoldan koyan yol ehlini
Yuĥulular tanımaz yol ehlini

Her neyi ki ehline yetüresin
Düşmüş ola toprağa getüresin

Pes gerek ehlüña yoldaş olasın
Senlügüñi kamu yerde şalasın
Çürüdesin hestligüñ gerd ola¹⁷⁷
Nistligüñ deñizine dalasın

Nistligdür seni başlayan Hāķķ’a
Nistī ol Hāķķ’ı bulasın muṭlaķā
Onsızın urma nefes her yaña sen
Başa ki andan saña raĥmet yağa

Her kim onuñla özin pāk eylemez

¹⁷⁷ Dörtlüğün son iki mısrasında vezin aksamıştır.

Kendözinden iblīs redd eylemez
Çıkma kendü aradan ha ol kâle
Ondan özge dili nesne söylemez

Dil anuñdur nuṭṭ anuñdur söz anuñ
Âyine oldur baḳandır göz anuñ

Şanma arada özüñ bir nesnesin
Aşluña dön ki özüñ hîç nesnesin

Hâl anuñdur seyr anuñdur iş anuñ
Hez odur tepreden cünbüş anuñ

Ha o durur sen özüñ sen şanmagıl
Gözgüdür anda göreni danmagıl

Aşluña dön kendözünüñ bilesin
Eyle şaṅ ki ma'sūkuñla bilesin
Yörenesin kendözünüña her nefes
Dönesin bu hâllerüña gelesin

Sen ne dirsensin bu 'âlem gözgüsine
Görünür her kimsenüñ öz hâline

Ol ki gözgüden görür ol hâl dutar
Ol bînâ gözgü vü kîn aḥvâl dutar

Nice kişi sen kişi hâl sendedir
[Meger] seyrüñ var ki aḥvâl sendedir
Bir kişiye beñzenürsen fikr ola
Bir tükenmez ince ḥayâl sendedir
212b
Dönesin sen bu hâllerüña gülesin
Gül içinde bûy viresin gelesin
Andan özge olmaya hîç maḳşûduñ
Maḳşûduñ anı bilüb cân viresin

Her kimüñ ki ḳalbine sulṭân odur
Oynayandır pehlivân meydân odur
Burmadı kimse anuñ yazusunu
'İlm içre ötüci merdân odur

Her ki merdân meydâna hâzır olur
'Âleme buyruḳcıdır ol mîr olur
Bir iş üste ḥâkimi ḳoymuş ola
Her zamân ol işine nâzır olur

Nâzırındandır bu buyruḳ bilmiş ol
Cânı vir anuñ yolına cânsız ol
Sen cânunuñ saḳlama özüñ için
Vir özüñi sen daḳı hem sensiz ol

Duta özüñ düşen bu yola sen¹⁷⁸
Ḥâk-i pâyler altına ma'mûr olasın
Ey Âcizi döşemedüñ sen özün
Küfri ḳoyuban imâna iresin

¹⁷⁸ Bu dörtlüğün ilk iki mısrasından vezin aksamaktadır.

Ey yol ehli gele bile yanalum
Yol yarağın yol gidenden şoralım
Ger dimese ol yolu doğru bize
Cân virelim yolu şatun alalum

Pes gerekdir ol yolu vire bize
Hem yine yoldaş ola bilemize

Nişe ki ol yol şoran muhtâc olur
Menziline irişenler hâc olur

Mü'minüñ secdegâhı Ka'be gerek
Cân-ı mü'min Ka'beye tuhfe gerek
Hâzır ola karşusunda dâ'im ol
Ayruluğ yok dâimâ bile gerek

Mü'minüñ kalbinde Beytu'llâh olur
Beyt içinde bil yakîn Allâh olur

Sen dahı beyte özüñi şala gör
Raḥmetine feyzine boyana gör

Raḥmetine feyzine boyanasın
Câna kuvvet ü rûḥa kuvvet viresin
213a
Göresin ki bir kişi en'âm şıfat
Ol şıfatı ol kişiden alasin

Kimse olmaz ol şıfata girmeye
Yazık ol kim hiç ḥaberi olmaya

Yoluḥa bir ehl-i dil ol kimseye
Ol hâletde gerek anı kıymaya

Ehl-i dili anlamayan uyadır
Ehl-i dildir ki yumuḥlar uyadır

Uyanuban anlâya öz ḥâlini
Baḥubanı doğru göre yolını

Her çağ ola yolu doğru gidesin
Gelmeyeni bir kıl ile yidesin
Ol degül yola gösteresin yolcıya
Aşlı budur oña nişân viresin

Ol nişânı gizlemiştin şekksizin
Diyemezsin hiç kime anuñ sözün
Avcılar var dün ü gün şikâr ider
Ehl-i 'irfân sende çıkarır izin

Ehl-i 'irfân onı sende izledi
Gizlemedi anı 'âleme didi

Sende ise ḥâşâ eyle mende yok
Gözlü olan anı göre sende çok

Gizlemegün ol saña olmaz hicāb
Kendözünü arada eyle türāb

Sen aradan çıkmayınca ey hicāb
Olamazsın sen anuñla bī-hicāb

Öz yoluña özün olmagıl hicāb
Bī-nişāndan nişān aña her sebağ

Senligün girçek gidersin aradan
Açılur kapu yüzüña bāb bāb

Kendözünü yoldaş eyleme özün
Açıla aña diyesin her sözüñ
Qalbünüñ sultānı ha ol kimsedir
Ğayrı görmeye dağı andan gözüñ

Ğayrı yokdur bu arada görüne
Sen seni sor aradan yol izine
Ondan olduğı kerem her dem saña
Leyl ü nehār lutf idüben virile
213b
Lutf [u] kerem her kime yoldaş ola
Ol kişi çok kimselere baş ola
Olmaya hasedleñ anda şarf ide
Cümle yerde ol kişi qallaş ola

İlahuñ lutfi anuñcün virilür
Va'llāhi ol bīnā göze görünür

Handa ki ol bīnā gözler var olur
Ölü diri ol araya cem' olur

Meclis ehli görmedin seyrān ider
Çok cigerler yanmadın büryān ider
Her kimüñ başına kınsa ol kerem
Gedā iken kim seni sultān ider

Kimse ki ol hāl ile sultān ola
Düşmeye hergiz 'āleme hān ola
Cānı anı bile her dem şekksizin
Pes gerekdir dā'imā bī-cān ola

Cānı andan ayrı görme Ācizi
Aña nisbet eyleme her bir sözi
Gözünüñ andan ğayrı görse eşyāda
Elüña bir bıçağ al oy ol gözi

Nişe ki ol göz saña yoldaş degül
Yoldaş olub sırruña sırdaş degül
Yoldaş olan ol senüñ qalbündeki
Açma aña kim saña hāldaş degül

Ondan özge ğayrı bilme anı bil
Her ne ki nefis murādıdır terk kı
Nāzırından yetdigi her ne ki var
Küfr-i ni'met olma anuñ qadri bil

Dime ki ilden ile āvāreyim
Çāre bulman derdime bī-çāreyim

Her kimūñ derdine bir dermān gerek
Ūstāduñ buyruğuna fermān gerek

Derdi olan ha ṭabīb dermāna gel
Gezme ırak ḳalḫubanı yana gel
Rūḫ-ı mücerreddir aṣluñ bilmiş ol
Aṣluña dön rengine boyana gel

Aṣluña dön aṣluña dön aṣluña
Menligi tuḥfe eyleme dostuña
214a
Yaḥşı tuḥfedir senūñ ‘ācizligüñ
Çekesin yüz ḳarasıyla dostuña

Giderir yüz ḳaralığıñ aradan
Yoluḫan dir bunı alduñ nireden
Ol zamān ki yok idi bu nūh felek
Onı onda bize viridi yaradan

Aṣlımız rūḫ-ı mücerred oldığı
Āşinālıktır ḳalbe gelüb dolduğı

Her kimūñ āşinālığın redd eylemez
Ġayrı nesne dile gelüb söylemez

Yolcı iseñ dir yoluñuñ daşını
Saḫlama gel fedā eyle başuñı

Düşmeyesin ‘ālemūñ zincirine
İrişesin ‘ālemūñ ma‘būdına

Olmayasın arada āvāre sen
Söylemegil sırruñı aḡyāra sen
Dilūñ aḡzuñ bülbul olub söyleye
Çökübeni ḫālūñi dildāre sen

Her ne ki dostdan gelür ol ḫāl olur
Ol seni bī-dār iden aḫvāl olur
Ḳabla ḳalbūñ ol şıfatla bir eyle
Ol şıfatdan ḡayrı bilme ḳāl olur

Kendözüñi mevşūf eyle ḫāle sen
Görmedin deñizlerine dalasın
Gözlerüñ baḫrī ola şikār için
Doymadın ü durmadın dürr alasın

Dürr deñizin ḫandadır bilmek gerek
Cān virüb özin oña şalmaq gerek
Ol deñiz olduḡuñuñ faydası ne
Dal sırrına sende dürr olmak gerek

Sen olasın ol deñizler cevheri
Mevc urasın olasın fermān beri

Gāh dağılasın bu eşyā üstine
Yolu hām diyü o dostuñ dostına

O dostuñ fikri sende hiç yokdur¹⁷⁹
Belī özge fikirler sende çokdur

Fikirdir kim seni hāle yetürür
Fikirdir kim saña bikri getürür
214b
Fikirdir kim seni senden ötürür
Zikirdir kim saña bikir getürür

Zikirdir kim düşer cānuña hurūş
Zikirdir kim şalur meclise cünbüş

Bu zikrūñ fikri var andan ‘alādır
Seni nūr deryālarına şaladır

O fikrūñ nişānesi sende yokdur
Velī bu dünya fikri sende çokdur

Fikir vardır seni senden ötürür
Fikir vardır seni aşla yetürür

O fikri bilmesen senden ne hāşıl
O fikir eyler seni Allāh’a vāşıl
O fikr ile çü bir sâ‘at olasın
Biñ yıl saña ‘ibādet ola hāşıl

O fikr ile çü bir sâ‘at olasın
Düşübeni bi-nişānda qalasın

O fikr ile çü bir sâ‘at olasın
Eriyib ahuban oña varasın

O fikr ile çü bir sâ‘at olasın
Düşüb dürr deryālarında qalasın
Ol ola deryālarda qalb içinde
Özüñi çürüdübeni şalasın

O fikr ile çü bir sâ‘at olasın
Dağı hiç durmayubanı yanasın

Ne zamān ki o fikri eyleyesin
Tecellī başdan ayağa alasın

O fikr sende gerek gayr gerekmez
Fikirden dağı gayrı yer gerekmez
Aparandır seni dosta yetüren
Dağı gayrı o gence perr gerekmez

Hemān fikrūñ senüñ ha ol gerekdir
O fikr sende dā‘im bul gerekdir
Nice yolcu durupdur boynı egri
O fikr olanda dā‘im yol gerekdir

¹⁷⁹ Baḥr-i diger.

O fikir mi'râcıdır yol erinün
O fikri kıllanun nefsden arınun

Kime ki ol fikir yoldaş degüldir
Yol içinde ayakdır baş degüldir
215a

'Âcizî ol kişiden dūr kılgıl
Oña sırr açma ol sırdaş degüldir

Nişe ki fikr ehlinün ol cānıdır¹⁸⁰
Cānıdır hem dīnıdır imānıdır
Her zamān ki fikr ider aşlına ol
Yol içinde yola nerd-bānıdır

Sende gerek o fikirün kilidi
Kılbün içre çağırışan ol diledi
Açar ol kilid kıpusın rahmetün
Ehl-i binālar görür sende idi

Açar ol kilid kıpusın rahmetün
Her nefesde ondan iner devletün

Devlet anun kim aña zikri ola
Gice gündüz aşlına fikri ola

Sende yokdur ne teveccüh ne fikir
Sende doğmaz Allāh'a lāyık zikir

Ol fikirdir zikirün aşla çeken
Ol fikirdir üstüne rahmet saçan

Ol fikir ki sende yokdur pes ne var
O fikirsiz āvāre her yanda var

O fikirdir seni hāķķa başlayan
O fikirdir nefsi senden daşlayan

O fikirdir her zamān derde şalan
O fikirdir hestlik senden alan

O fikir sende gerek ğayr olmaya
O fikirsiz gerek hiç seyr olmaya

O fikirdir seni Hāķķ'a yetüren
O fikirdir eksik işler bitüren

Ol fikirdir kim nişānı yok durur
O fikir bu ehl-i seyrde çok durur

Ol fikirdir seni bu işe şalan
Ol fikirdir seni senlikden alan

Sen degülsin ol fikirdir sendeki
Pes saña 'ıyān olur 'ālemdeki
Pes saña faħr-i cihān āyinedir
Yaħşı baħ ki saña gelsün ondaki

¹⁸⁰ Bahr-i diger.

Arıdandır ‘acebūñi nef̣s ü hevā
O fikirdir albūña sulān olan
215b
O fikirden ayrı Ha’a balamaz
O fikirden ayrı nef̣sü dalamaz
O fikirdir ha seni ala eken
O fikirsiz kimesne yol balamaz

Bes gerek sen olmayasın ol ola
O fikir sende olala bol ola
Fikr iyesi seyrine yol istemez
Ol fikriden cümle kimse yol ala

Kimseden görölmedi h ol fikir
Kimseden açılmadı h ol zikr

Fikr iyesi sen bu ie fikr eyle
Kimse amaz bu ii sen bellü bil

Beyle fikir var ola yol ehliün
O bu fikre dūmedü ki ne iün

Ger bu fikr ire ü bir dem olasın
Cümle eyā evābını bulasın

Ol fikr sende ola leyl ü nehār
Ha dolana rūzgār ü nev-bahār
İsteyenler rahmetüñ ser-emesin
Ha göreler dā’imā senden aar

‘Acizī haa diyersin sen bunı
Hanı fikir sendeki söyle anı

Sendeki fikr ha mı nef̣s ü hevā
Dünyā fikri onları senden ava

Dünyādāra ol fikir yolda degöl
Onuñ iün bu sırta sırda degöl
Cehd eyle onı özüñden dūr ıl
Bir anadan doğduuñ arda degöl

arda eder bu fikir onda ola
Vesvās u nef̣s ü hevā senden ala

Duta elüñ yol iinde apara
Seni daı özine mevūf ola

Cümle iler anasıdır ol fikir
Seni senden alasıdır ol fikir
Kimse ki lā-mekāna seyr eyleye
Onı ondan alasıdır ol fikr

O fikir sende ola sen göresin
O fikir ile maāma iresin
216a
Kimesne feḥm eylemez bu ileri
Meger ol fikr ehline bildirsin

Dutdı fikr ehli cihānı ser-be-ser
Tanımaz görse oları bî-başar

Ehl-i binānuñ siler āyīnesin
Görse bu fikr ehli anuñ her nesin

Bes bu fikr ehli dü cihān şahıdır
Sen dağı işit uşbu sözi şahid ol

İki cihān fağrı onlar oldığı
Ehl-i küfre onlar oldu doğru yol

O fikir islāmuñ şāhididir
O fikir bu kalbünüzün şāhidir

İslāmuñ var gayrı penāh isteme
‘Āleme dest-gır olan bu cümleñ penāhıdır

O fikri kimse senden alabilmez¹⁸¹
Ki fikir ehli fikirsiz olabilmez
O gökde biñ deñiz dürrden doludur
Fikirsiz kimse oña dalabilmez

Ki fikir ehli dolupdur ol deñize
Ki seyr ehli ki hayrān dürrünüze¹⁸²

‘Ācizī dutdı bu yüzün fikri saña¹⁸³
Niçün ki dā’im eyler zıkrı saña

Diler ki bu yaradılmış yaradan
Bu fikir gitmesün hergiz aradan

O fikr ile namāzuñı kılasın
Cemā’atı dağı dāhil kılasın

O fikr ile namāzuñı kılasın
Yer ü gök ehlini tābi’ kılasın

O fikir senden ola genc-i pinhān
Cemī’ sırrlar ola gözünde ‘ıyān

O fikrdir her zamān altın Haqq’a
Fikirsiz olmaya gör bir dem ağa

Senün fikrün saña kanatlu kuşdur
‘Āqıl iseñ özüñ dağı eyleşdür

Her kişinün fikri anı işledür
Durmadın dā’imā ol gerdişdedür

Pes senün hāşılun ha fikründeür
Bil yaqın teveccühün zıkründeür
216b

¹⁸¹ Bağr-i diger.

¹⁸² İlāhā naşib eyle anı bize

¹⁸³ Vezin aksamıştır.

Yaşunubdur hırka altına gizlüdür
İş iyesi bilür ol ne işdedür

Fikr ile teveccühün bir vaşladur
Âyine şal gör ol ne nesnedür¹⁸⁴

Bu derde düşmeyenler derviş olmaz
Ki derviş olmayan yerde iş olmaz
Hekimün şerbeti karşıña gelür
Fikirsiz içme ki saña nüş olmaz

Bu derde düşmeyen hiç derviş olmaz
Girüb meydāna bu derde tuş olmaz
Ger oña degmese üstād nazarı
Yatırdığı anuñ hergiz cüş urmaz

Bu fikr odı oña yār olmasa yār
Yatırdığı anuñ hergiz cüş olmaz

Bu ne fikirdir dā'im zıkr içinde
Bu ne zıkirdir dā'im fikr içinde
Bu devlet dolanur hergiz kem olmaz
Açılmış görünür ol hüsn içinde

Bu işler saña devlet bes degül mi
Seni bu derde şalan dost degül mi
Yoluşuñ handa sen meclis-i hāşşa
Bu yolu böyle giden hāşş degül mi

Gelün bir hāşş yolına baş vireli
Olar ekdi muhabbet biz direli
Çatarsız kimseler yolundan azar
Gelün bizde çatarına gireli

O çatara yürigil sen yorulma
O çatardan ki hergiz girü çalma
Bevvāb ol genc çapusın yaşı saqla
Gelen giden nā-maḥreme virilme

'Āciz sen azğun olduñ ha degün
Ki dostuñ zencirinden ha çalursun
Bu su'alden bu munca ḥalka olur
Bunuñ cevābını kimden alursun

Aduñ derviş seni aldı fikirler
Bu fikirden doğar dürlü bikirler

Bikir anı diyer gelmemiş olsa
Ki onu kimse hiç görmemiş olsa
217a
Senün ḳalbünde ki ha bu fikirdür
Buña yokdur devā birine biñdür

Götürür bu fikir seni aradan
Ötürür bu fikir derdün devādan

¹⁸⁴ Vezin aksamıştır.

Bu bir nesne degül ki seni şala
Giden sensin bu alur ha arada
Fikirsiz olmasun seyr ehli hergiz
Fikir handa ki sen azır orada

Bu ne fikrdir ki yüzi yolunmaz
Bu ne yoldur ki hiç izi bulunmaz

Bu fikr-ilen giden almadı yoldan
İlāhā sen bizi ayırma ondan

Bu fikrūñ deryāsı atı derīndür
Bu üzgüciler orada zelīldür
Bu olmaz ki ‘ālemde gizlū olsa
Bu seyr ehline bu fikri bilendür

Gine gökler dolandı bu fikirden
Gine deryālar oldu bu fikirden
Tabāa tabāa oldu melekler
Ki aldı tesbihinden bu fikirden

Bu fikir dutdı bu ‘arş-ı ‘alānı
Bu fikr dutdı bu tate’ş-şerānı

Baarım ansızın hiç yer bulunmaz
O fikir kimde olsa hiç alınmaz

O kimse yok arada ha fikirdür
Onuñ kimseligi dā’im zikirdür

Bu zıkr ilen arada bir olupdur
Bu fikir ilen arada seyr olupdur

Daı yo mı fikir ki eyleyesin
Ki maremin tapub oa diyesin

Bu fikir seni bir yere yetürür
Lāzımdır ki kim seni senden ötürür ¹⁸⁵

Biñ ıl diseñ bu fikir tamām olmaz
Fikir ıssı fikirsiz hergiz olmaz
Ki aqlama bu fikrūñ āır olur
Aar dūnyā olur bu āır olmaz

Senūñ fikrūñ gine gögerdi bitdi
Şu gibi ilden ile adı dutdı
217b
Ki gün gibi ıkub hicāb içinde
Tecellīsı cihānı nice dutdı

Bu arada ha bu fikrūñ sözidir
Bu sözler ha mı sözlerūñ yüzidir
Tecellisiz anı hiç görmek olmaz
Tecellilen görünen kendözidir

¹⁸⁵ Vezin aksamıştır.

Bî-nişandır senüñ fikrüh içinde
Kalb sensin oña fikrüh içinde
Ne kimse doğdı andan kimseden ol
Yanarsın fikr ile derdi içinde

Bu ne derddir yığılmış derd içinde
Tapulmaz zerresi nâ-merd içinde
Nice bağlu kalur hergiz açılmaz
Ki sahlânur mühr ile merd içinde

O bir mührdür urulmuş kalb içinde
Onuñ içün söylenür derd içinde
Dağı düşmez saña ondan ulu derd
Gerek ki eylesin fark içinde

Tamām oldı fikrüh cümle işi
O fikr içün sığarla sen bu kuşu
Kuşuñı ol şikârdan hâlî görme
Sen avcı başı olasın ey kişi

Senüñ o şikâruñ devlet ü rāhat
Ki her kim avdadır görmeye zahmet
Cemā‘at siz dağı kılun du‘ālar
Bu yol pîşrevlerine ola rahmet

Bezm du‘āmıza muhtāc degüldir
Yol içre toğdur onlar ac degüldir
‘Ālemüñ muhtāc gelmiş bezm tek
Bu rahmeti kapucı az degüldir

Bu rahmeti kapucı az degüldir
Bu ma‘nâ anlamayan öz degüldir
Gedāyî doldı yer ü gök tahte’s-şerāya
Oları görmeyen hiç göz degüldir

Olar rahmet içün talebderler
Ki av alanları devletderler

Bu deñizde olar naḥçîr iderler
Tā ḥaşra dek olar vahdetderler
218a
Bu sözün biri biñdir yüz degüldir
Bu yoldan kayıdanlar yüz degüldir
Ey dervîş meclisün ḥaşılı budur
Bular olmuş işdir söz degüldür

Gerekdir meclisünde ac toyna
Biñ yol toprakda yatanlar sevine
Gögere âdem oğlu nice kayar
Ala rahmet dolu nefesden sevine

Eger sen böyle olmasan ne fâide
Bunu beyle eyle özüña kâ‘ide
Kuru ağac gibi gölgesiz olma
Gerek ki cümle şey apara fâide¹⁸⁶

¹⁸⁶ Vezin aksamıştır.

uru ağac gelr stdı grr
Dirilr drt yaadan şh virilr
Onu şuyı ol stdu nağarı
Biter drr ile mercn ondan dirilr¹⁸⁷

Biter drr ile mercn hi grlmez
alebsiz kimseye andan virilmez
aleb ehli senndr cedd  cehd kıl
O kdar virilr hddi bilinmez

Saa da gerek ise cehd kılğıl¹⁸⁸
Yri var Allh ile ‘ahd kılğıl

Kim ki Allh ile ‘ahdi oldu
Ol ağac ol kişin tağtı oldu

Kişi ek bu ‘leme mercnuı
Başa nrlu gresin ha cnuı
Gelen cemı‘ o nr řevķine gelr
Nr ile [gndz]¹⁸⁹ itdi meydnı

Ki nrsız meydn eri hergiz olmaz
Ki nrdan ğayrını klbine almaz
O kimse ki taışdı ehli oldu
O kimesne ki nrsız nefes urmaz

O kimesne ki nrsız nefes urmaz
Onu klbi ki hergiz nrsız olmaz

O nrdur klbn sltnı olmuş
Onu iin dolar ki ehli olmuş

Gerek sen dağı nr ehli olasın
Dağı ğayr olmaya nra dolasın
218b
O nrdan bi-hş oldu cmle ‘lem
Gerek ki sen dağı eyle olasın

Emn gr kim bu szler ne dimeğdir
Bu klbi dolduran d‘im uyağdır

Yuğuya klmagıl zinhr zinhr
Gerekdir ki uyağlıkdan alasın

Uyağu seyri ha d‘im o cdır
Bu gn yoğsul ise yarın h‘acedir

Saa devlet gelrek bu gicedir
Nice kimselere devlet olasın

‘cizı devleti iste bula gr
O devleti iyesinden ala gr

¹⁸⁷ Vezin aksamıştır.

¹⁸⁸ Bu beyitte vezin değişmiştiştir.

¹⁸⁹ Metinde “kesed” şeklinde harekelenen kelime Milli Ktphane A685 numaralı nshada “gndz” şeklinde gemektedir.

O devlet dopdolu doldı cihāne
Hayıfdir ki āvāresin alasın

Enbiyādan evliyādan yā ilah
Sen bizi ayırmagıl ey pādīshāh

Yazanı okuyanı dinleyenı
Raḥmetüñle yarlıgagıl yā Ğanī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilāt
Biñ günāhı def‘ ider bir şalavāt

Nūr Muhammed Şalavāt (Hikāyet asīde-i Dil-güşā) (78)

Gel ey kendü ḥāline yol bulanlar
Bu yolda kendü miḳdārın bilenler

İrişenler bu vaḥdet menziline
Cān u baş terk idenler ‘aşq yolına

Ma‘ānī burcına seyrān idenler
Vücüdı atresin ‘ummān idenler

Girüben ‘aşq deñizin boylayanlar
Ma‘ānī izleyüb soy soylayanlar

Bu ma‘nā baḥrine zevraḳ düzenler
Bu vaḥdet uşlarına at düzenler

İrişenler Süleymān menziline
Olanlar ‘andelīb vaḥdet güline

Özini sultāna vuşlat görenler
Ki sultān ḥayy özini māt görenler

Ma‘ānī meydānında bāz olanlar
Ḥaḳikat kāmīl insān olanlar
219a
amu eşyā ḥaḳḳı mevcūd olupdur
Ḥaḳḳ’a inkār olan merdūd olupdur

amu varlıḡ Ḥaḳḳ’uñ bürhān olmuş
Ki mü‘min gönli Ḥaḳḳ miskini olmuş

Eyü baḡ her yaña sultān görürsün
Daḡı hīç gayrı yok cānān görürsün

Daḡı hīç gayrı görünmez cihānda
Hemān Ḥaḳḳ’dır görüben her mekānda

Neye baḡsañ hemān nūr-ı ziyādır
amu şey bir vücūd u bir cemāldir

Gel ey talib olan terk it ḡayālī
Ḥāmūş ol terk eyle ıl u maḳālī

Şaḳın beyhüde sözlerden dilüñi
İrişdigün yere şungıl elüñi

Neye baħsañ hemān nūr-ı tecellī
Kamu ‘ālem bu nūr ile tesellī

Bu nūrdan cümle ‘ālem oldu ma‘mūr
Yaradılmışı yağdı oldu yağmur

Kabūl eyle naşīhat iblīs olma
Hıaşş ol bu yolda sen nā-cins olma

Eger bilmek dilersen sen öziñi
Hālūñ añla mizāna dart sözüñi

Bu yolda yol erine yoldaş olgıl
Ayağ olma yol içinde baş olgıl

Şakın göñliñi her sevdāya virme
Özüña gel başuñ gavgaya virme

Özüña gel haber añla sözüñden
Haberdār olasın tā kim özüñden

Hakḳ’ı sen kendözüñden ayru görme
Özüñi gayr Hakḳ’ı gayr görme

Hakīkat cümle ‘ālem nūr-ı muṭlaḳ
Hakḳ istersen hakīkat budur el-hakḳ

Eger Hak’dan utanursan uyanagıl
Hayālī koy özüña gel yöreneğil

Özüñi cehl eyle Hak’dan ayırma
Öziñi gayr Hakḳ’ı gayrı görme
219b

Şakın aldanmagıl sen bu hayāle
Eger cān-ile müştāḳsan vişāle

İmān ehli isen terk it gümānı
Ādemsen bil aḫī sūd u ziyānı

Nice hayvān gibi ġāfil gezersin
Meger şeyṭān gibi Hak’dan bi-zārsın

Unutma Hakḳ’ı sen ḳalma hayālde
Zī hayf ger ḳalur isen bu ḳalde

Yolı gözet yolu şahrāya düşme
Şakın beyhūde her sevdāya düşme

Eger insān isen añla haberi
Cānuñda var ise ‘aşḳuñ eşeri

Hakḳı kendözüña yār eyleye gör
Özüñi itme yok var eyleye gör

Hayıfdir ki Hakḳ’ı sen bilmeyesin
Cān u baş Hakḳ’a teslim eylesin

Cemî' iḥtiyârûñ Ḥaḳḳ'a viresin
Cemî' varlıǵuñı ha Ḥaḳḳ bilesin

Muṭî' ol Ḥaḳḳ'a olmagıl muḥālîf
Eger bu ḥâlde qalduñsa zî ḥayır

Ey Ḥaḳḳ'ı isteyen gezme yabanda
Hemân istedigüñ nesnene sende

Eger sen bilmezsen bileni diñle
Sözüm nedir işit bu sırrı añla

Naşîḥat diñle ey Ḥaḳḳ'uñ ṭālîbî
Tâ kim ilâhuñ olasın ḥabîbî

Ḳamu eşyâ içinde doludur Ḥaḳḳ
Eger görmek dilersen gözüñ ac baḳ

Gözüñ aç gör Ḥaḳḳ'ı cümle mekânda
Dolu oldur ḳamu mevcûd-ı cânda

Neye baḥsañ görünen ol qadîmdir
Daḥı kim var hemân ḥayy u 'alîmdir

Cânuña bu ḥaberden bir ḥaber vir
Boyuñdan cân ḳuşına bâl ü perr vir

Uyat göñliñi bu ğaflet [ḥ'âb]ından
Süvâr cân bostânın tevḥîd âbindan
220a
Ola tâ kim bu cân bâğı münevver
Bite göñlüñ içinde gül ü gülzâr

Şıfâtunda buluna zât-ı muṭlaḳ
Saña yüz göstere göñlüñdeki Ḥaḳḳ

Bilesin sen nesin kendü ḥâlüñi
Âḥîr eylesin ḳîl ü ḳâlüñi

Öziñi bil ki bilesin nedir Ḥaḳḳ
'ıyân ola saña bu sırr-ı mu'laḳ

Bite cânuñ bağında tâze güller
Birike saña gele cümle yollar

Sen olasın ḳamu şeyüñ murâdı
Ḳamu şıfatlaruñ içinde zâtı

Olasın cümle ṭālîbüñ ümîdi
Zâkirüñ zikri sâcidüñ sücûdı

Buluna senden ol zât-ı muṭahhar
Seni beyân ḳıla bu cümle defter

Hemân sen olasın maṭlûb ṭālîbe
İrişesin diledigüñ naşîbe

Gel ey insān işit sen bu haberi
Yetesin kendözünə kıl seferi

Bilesin ki nedir bu sözde maşşūd
Saña mevcūd olupdur aḥī ma'būd

Vücūd sensin saña cān olan oldur
Senün cānuḥda pinhān olan oldur

Odur gönlündeki fikr ü ḥayālün
Odur ḥüsnündeki vech-i cemālün

Hemān oldur sen özüñ sen şanursun
'ıyān oldur saña pinhān şanursun

Sebeb oldur ki bilmezsın özüñi
Gözün açgıl gözün açgıl gözün

Meger insān-ı kāmile iresin
Nedir bu ḥikmetün aşlın bilesin

Yüzün yere sürtesin ḫatında
Ḥālün 'arz idesin ḥazretinde

Diyesin ki niyem men maşşūdum ne
Bu bazārda ziyānım ne sūdum ne
220b

Ki ser-gerdān olub bilmen özümi
İşidürem veli bilmen sözümi

Bu eyleyeni bilmen ki benim mi
Tenim mi yā vücūdum yā cānum mı

Neyim men kendözümdeñ haberim yok
Dīvāne oldum uşta ḥaberim yok

Neden ben gelmişim bunda işim ne
Āḥir n'olacağım ne gerdişim ne

Beni aldadı bu naşş u ḥayāller
Cihāndaki bu dürlü dürlü ḥāller

Azuğum yok yolum şahrāya düşdi
Başum gör ne 'aceb sevdāya düşdi

Unutdum aşlımı ḫaldım yabanda
Giriftār olmuşum bu cism ü cānda

Bu sīm ü zer beni aldadı dutdı
Bu ṭamaḥ ejdehāsı beni utdı

Sözüm özdür veli özüm gāfilim
Neyim ben özümi bilmen gāfilim

'Āsim yol erine muṭī' olman
Tekebbürem fużülem yola gelmen

Bu sevdâdır beni kıoyan yolumdan
Ki ser-gerdân iden kendü hâlûmden

Gel ey tâlib işit bu ne dimekdir
Neni beyân kıılır ne söylemekdir

Bu sözden sen kıyâs eyle özünü
Öñüñ düşer bir aç ağı gözünü

Niçe ser-gerdân olasıñ cihânda
Azugüñ yok şusuz kıalduñ yabanda

Azuğısuz yolda girmenñ yol uzakdır
Bu yola girmenñün aşlı yarağıdır

Azuğıñ düz dağı bir yoldaş iste
Saña kıulavuz olmağı baş iste

Ğâfil gezme mürebbî bul hâlûñ bil
Çün ağıir gideceksin yarağıñ kııl

Nice sen bu vîrân kıârvânsarayda
Ğâfilsin ğâfil olmağıdan ne fayda
221a
Durugıl bir öñüñ düşer yarağı kııl
Geçer kıârvân kıalursun tîzrek kııl

Nice bu ğaflet içinde yatasın
Bu ğalka kıalb-i sâlûsluğı satasın

Nice baykıuş gibi sen bu vîrânda
Bî-çâre kıalası sen bu yabanda

Gözün aç ğâfil olma bir durugıl
Öñarı ğitme Ħağı'dan bir berü gel

Çün âdemsin ğaberdâr ol nedir hâl
O kim senden kıalacağıdır onı şal

Onı ğötür ki bu yolda ğerekdir
Ğâfil ötürme ki menzil uzağıdır

Ğâfil olma kıalursun yoldaşuñdan
Bu ğafleti gider ağı başuñdan

Uyan ki menzile irdi seferün
Saña yâr oldu devlet-i bî-dâruñ

Açıldı perde ol sulţân ğörüñdi
Bağı ağı cismim içinde cân ğörüñdi

Ħicâb ğitdi 'ıyân oldu o sulţân
Zihî luţf u zihî faız ı zî ihsân

Hümāyuñ ğölgesi cümleye düşdi
Kamu kıola bāğı devlet irişdi

Ꞑamu yolcı irişdi buldı menzil
Bi-Ꞑamd-li'llāh ki Ꞑall oldu bu mşkil

řeyātin Ꞑalmadı gitdi aradan
Yaradlmışda bulundu yaradan

Sa'ādet gencini her kişi buldı
Ꞑamu ez Ꞑāline tesell oldu

Yegāne oldu v Ꞑālib [] maṭlb
Ne zışt Ꞑaldı ara yerde ne maḥbb

Ꞑamu şey birlige yetdi bir oldu
Birikdi cmle şey 'aceb seyr oldu

İkilik Ꞑalmadı birlik irişdi
Giderdi yoḥlıķı varlıķ irişdi

Var oldu cmle şey varlıķ Ꞑālinden
Ꞑālin bildi Ꞑamu geꞐdi Ꞑālinden
221b
Ey Ꞑaḥḥ'ı isteyen bu szi diṅle
Nedir maḥşd bu esrārı aṅla

Ādemsen aḥı sen ḥayvān deglsin
Özñi bil ki sen řeyṭan deglsin

Gider gñlñ iꞐinden bu hevāyı
Eger cāndan seversen Muřṭafā'yı

Ꞑaḥḥ'ı bulanlara eyleme inkār
Hemān 'ālemde bunlardır ne kim var

Saḥın ibls gibi çıķma yolndan
Tā kim aṅlayasın kend Ꞑālñden

Nice nefsñ dilegin gzleyesin
Nice altuna paķır yzleyesin

Nice kfr-ile rtesin imānı
Niřān iꝼinde aṅla b-niřānı

Hevā deryālarından çıķ kenāre
Ki tā irişesin kışdan bahāre

Arıt gñlñi ḥayāl-i gmāndan
İki sz syleme gel bir zebāndan

Yāre yoldaşa ḥoṅřıya emn ol
Nařıḥat dut ırāḥlıķdan yaḥın ol

Nice bu dnyānı sen bt idesin
Bu bti kendñe ma'bd idesin

Nice bu meclis  Ꞑeng [] Ꞑegāne
Saṅa gyer mi budur zamāne

Nice bu māl u altun u tecemmül
Nice maḥbûb gül endām nice mül

Nice kibr ü meni vü fikr-i vesvās
Nice ğamm u nice şādī nice yas

Nice saġlıġ esenliġ nice şöhret
Nice deve nice kıtar nice at

Nice ceng ü cidāl u nice ‘işyān
Nice eyvān ı taht u nice ğılmān

Nice bu ‘ömri zāyi‘ eyleyesin
Eger yüz biñ yaşarsan n’eyleyesin

Nice bu ğaflet içinde kalasın
Fikir kıl kim özüña bir belāsın
222a

Nice kim tanımamışsın özüñi
İmān ehlinden ü şanma özüñi

Nice kim göñliñi sen bilmemişsin
Yaķın it kim müslümān olmamışsın

Nice kim cānuña ‘ārif degülsin
Ḥudādan bil yaķın ḥāif degülsin

Nice kim nefsuña yol bulmamışsın
Yaķın it kim müslümān olmamışsın

Nice kim bulmamışsın ‘aķluña rāh
Yaķın eyle ki sensin zāhil gümrāh

Nice kim mürşid elin dutmamışsın
Yaķın bir loķma-i pāk udmamışsın

Nice cism-i keşāfetde kalasın
Nicesin bu cesededir belāsın

Yören kendü ḥālūña ġāfil olma
Utangıl Ḥaķ’dan aḥī fużül olma

Yüzüñi topraġa koy sācid olgıl
Dilün dut ġayr-ı Ḥaķ’dan şāmet olgıl

Utan Ḥaķ’dan Ḥaķķ’ı ḥāzır görürsün
Bu durur yol eger yola varırsan

Muḥammed[i] iseñ olma tekebbür
Utan Ḥaķ’dan yüzüñi topraġa sür

Uyub dünyāya mālā dayananlar
Çü ġāfil miḥnet odına yananlar

Özine yār bilen altun u mālı
Anuñcün eyleyen ceng-i cüdāyı

Mālî kendözine devlet bulanlar
Anuñla özine ‘izzet bulanlar

İşidib Haqq’ını bilmez olanlar
Özini māl ile ulu görenler

Bunı cife didi Seyyid-i Muhtâr
Eger sen aña kılduñ ise ikrâr

Kârun mālî eyleyene irişdi
Âhir mālî ucundan yere geçdi

İşitdün māl ucundan Daqyanūs’ı
Zelîl oldı yile virdi nāmūsı

Yanmaz dedün âhiri neye irdi
Hiç eyledi kâmusın yile virdi
222b
Bâri bu māl ile Daḥḥāk u Kayşer
Hiç oldı evvel ü âhiri yekser

Çıkardı māl-ı şeddādı yolundan
Ki ser-gerdân olub kendü ḥalinden

Daḥı Fir‘avn’ı hem bildün gümânsız
Ki māl öldürdü cânını imânsız

Bâri bu dünya ser-be-ser ḥayâldir
Müdâm aldar kişini işi aldar

Niçe zîreklerün ‘aqlın uğurlar
Gönülde büt olur bilinde zünnâr

Niçün terk eyledi İbrâhîm Edhem
O ki tiryâk olupdur âhiri semm

‘Âkıllar sırrı añlar bu ḥaberdan
Ki hiç aşşı bulunmaz māl u zerden

Görenler Haqq’ı her yerde mu‘ayyen
Nedir aşlı bu cânuñ ne imiş ten

Bu ḥikmet ne imiş aşlı nedendir
İrişmez ‘akl ne cân u ne tendir

Bu işde māt olup durur zîrekler
Yâ ne bilsün bunı ḥâr u ḥuşklar

Yaqîn ehli bilür bu ne dimekdir
Neni beyân kılar ne söylemekdir

Vücûdda kendözini cân bilenler
Şıfât içinde külli zât olanlar

Vücûdın cân ile yeksân idenler
Vücûd-ı şâbitini cân idenler

Ḥaḳḳ'ı kendü vücūdunda bulanlar
Be-küll varlığını Ḥaḳḳ bilenler

Ḳamu şeyde Ḥaḳḳ'ı zāhir görenler
Ḥaḳīḳat ḳahr u luḳfı bir görenler

Ḥaḳḳı bilüb bātıla varmayanlar
Arada kendözini görmeyenler

Özini bu deñizde ğarḳ idenler
Ḥaḳḳı bilüb bātıldan farḳ idenler

Gel ey cān iḳlīmine ‘azm idenler
Bu ‘aşḳ yolında kendüsiz gidenler
223a
Ḥaḳḳ-ile vuşlat idenler özini
Bilenler sözün ardını yüzini

Şıfāt şeyden özin ḳurtaranlar
Ḥaḳīḳat menziline yol bulanlar

Bu ‘aşḳ baḫrine girüben uranlar
Ḳurıyı isteyüb baḫri süzenler

Yolı bilen kişi yoldan ayrılmaz
Nite bu menzile yolsız varılmaz

Yolı yol bilene şordı şoranlar
Bu resme vardı hemān yol varanlar

Olar ki ‘aşḳ ile bileşdi cāndan
Ḥaber virse dürüstdür bî-nişāndan

Zirā ‘aşḳı bulan maḳşūda irdi
Bileşdi¹⁹⁰ ḥaḳḳ-ile ma‘būda irdi

Anuñ yüzi mübārekdir mübārek
Anuñla yār olupdur Ḥaḳḳ tebārek

Ḥaḳḳı ol bildi buldı cān içinde
Odur kāmīl olan insān içinde

Onuñ ‘aşḳına düzildi bu eşḡāl
Anuñ birle ‘ıyān oldu ḳamu ḥāl

Ol insān ki özin bildi ḥaḳīḳat
Hemān oldur ḳamu şıfāt ilen zāt

Ol insāndır hemān Ḥaḳḳ’uñ emīni
Onuñ ḥaḳḳıyladır dā’im yaḳīni

Ol insānı bulan irdi murāda
Şefī’ oldu ḳamu biliş ü yāda

Gel ey ḫālib ḳulaḡ ol bu ḥabere
Niçün hīç yere olursun āvāre

¹⁹⁰ Kelime “bilişdi” şeklinde de okunabilir.

Gel öziñi bu şahrâda itürme
Durugıl yoldaşuñ gitdi oturma

Ne yatarsun dur aḡi şür çalındı
Varır mısın yola yoldaş bulundı

Uyuma aç gözüñ hesâb demidir
Bu ğâfillik aḡi nenüñ emidir

Dur eger Tañrı'nı ḡâzır görürsen
Beni eyle etdigün kavle dürürsen
223b
Muḡammed'den utanursun gözüñ aç
Önarı gitme itersin berü kaç

Ele âyine al baḡ bir yüzüña
Geçer devrân müdârâ kıl özüña

Meger Muştafâ kavlinden ğâfilsin
Anuñ içün tekebbür bî-'âkılsın

Tekebbür itme yüzüñ toprak eyle
Bu demdir dem bu dem işüñ saḡ eyle

Geçeni koy gelesiye güvenme
Oña ki yetmezsın hîç uzanma

Berü gel naḡd ile eyle bâzârı
Eger 'âḡluñ saña kılursa yarı

Geçer duran girü gelmez duru gel
Gözüñ aç âdem iseñ bir berü gel

Geçer bu devr-i eyyâmı bilürsin
Yine bu şürete kaçan gelürsin

Eger sen t̡alib-i Ḥaḡḡ'san qarındaş
Bu ğafletden dur aḡi bir getür baş

Âdemsın melek saña secde kıldı
Bu ğafletden dur aḡi saña n'oldı

Dur aḡi fırsatıñı yile virme
'Âkıl ḡâlünü sen müşkile virme

Saña rehzen olan bu mülk ü mālđır
Zer ü sım ü zen ü ferzend ü ḡāldır

Hemân budur daḡı uyḡu-yı ğaflet
Zirekler bu ḡayâlde oldular māt

Bu dünyâ lezzetine ḡalma zinhār
Ol uzaḡdır sebükbar ol sebükbar

Eger tapmaz isen bu mülk ü mala
Özüña gel yören gilin bu ḡāle

İşüni vaḳti ile temiz eyle
Nebiyle ‘ahd u peymānuñ düzile

Ġāfil olma ḥālinden Muṣṭafā’nuñ
Tā kim ol menzile iriṣe cānuñ

Muḥālif olmagıl Ḥaḳḳ’a muṭi’ ol
Ġāfil olma bu ḥāle müstemi’ ol

Naṣīḥat diñle ey Ḥaḳḳ’uñ ṭālibi
Olasın tā kim ilāhuñ ḥabībi
224a
Beṣer şüretlü ḥayvān olma zinhār
Eger kılduñ ise Aḥmed’e iḳrār

Gel imdi ādem iseñ gözüñ aç baḳ
Bu meleke neye getürdi seni Ḥaḳḳ

Ḳul iseñ ḳulluḡunda ḥāzır olgıl
Yetür bu nefis elinde esir olgıl

Ne dimekdir bu sözlerden söz añla
Ki bir keleciden yüz yüz añla

Zirā insān şıfātıdır libāsuñ
Şāf ile ḳalmasun göñlüñde pāsuñ

Bu sözleri naṣīḥat bil özüña
Ḥayālüñ perde olmasun gözüña

Şerik olma saḳın bu mülk ü māla
Kime ḳaldı bu cihān saña ḳala

Ya kim ḳaldı bu mülkde buldı maḳşūd
Ḳalan bāḳī hemān ma‘būd [u] ma‘būd

Gelen geḳer ḳonan göḳer ḳalur yir
Yören kendözüña ki seni daḡı yir

Bunı bil ki bu mülke niye geldüñ
Gelicek nice kisvet giye geldün

Neye geldüñ ne işidesin ḥālüñ ne
Āḡir n’olacaḡuñ ne gerdişüñ ne

Ne ḥāldesin nedir fikrüñ ḥayālüñ
Seni aldadı bu mülk ile māluñ

Ḥayālüñ itme özüñi bil ki ḳulsun
Çü ḳulsun teslīm ol niçün fużülsun

Özüñi bil ki sen yoḳsun arada
Tā kim virmeyesin ‘ömrüñi bāda

Ey Ḥaḳḳ’ı bilmege ṭālib olanlar
Dün ü gün ol yola rāḡıb olanlar

Sevenler cân u dilden Muştafa'nı
Koyanlar şıdk-ile küfr ü haţanı

Muhabbet olan hâline evliyânun
Bilenler aşlını fer'ini cânun
224b
Vücüd miqdârını helâk idenler
Cânın gaflet pâsından pâk idenler

Olanlar her nefes haqq-ile vuşlat
Bulanlar bu deñizde dürr-i vaĥdet

Haqqât cümle 'âlem Haqq diyenler
İşidüb Haqq sözi şıddağ diyenler

Bu yolda şıdkını şem' eyleyenler
Özini düşürüb cem' eyleyenler

Âhir n'ola bu sözlerün hâşılı
Ne imiş ne dürür yolun delili

Hemân oldur dağı ğayr u vücüd yok
O bir gündür ki yüzinde bulut yok

Ẓāhir vücūd anuñdur bāţını ol
Hemân oldur özüña gel emîn ol

Özüñi Haqq'a vuşlat bil ayırma
Eyüsin dut yamanın şal kayırma

Eger tâlib iseñ bilmege Haqq'ı
Özüña gel hemân öz 'ilmün okı

Özüñ bil ki Haqq'ı bilmiş olasın
Be-küllî maqqşüduñ bulmuş olasın

Gel ey tâlib olan bu sözi diñle
Ĥaberdâr ol ne dimekdir bir añla

Dağı kıddine baĥsan bu kelâmun
Elif olasın ol sininde lâmun

Özüña gel kı bu yügüş ĥayâli
Eger bilmek dilersen zü'l-celâli

Haqq'ı bulmak budur özüñ bilesin
Hemân müşkil özüñ sen ĥall kılasın

Eger söz añlarısın yol göründi
Açıldı perde sağ u şol göründi

Ĥâl içinde dağı kılmadı müşkil
İrişdi ĥadde yol bulundı menzil

Kamu 'âlem emîn oldı ĥayâlden
'İnâyet buldı cümle zü'l-celâlden

Ḥaḳḳuñ varlığı cümlede göründi
Göründi gözüñ aç sende göründi
225a

Eger ğāfil degülsen öz ḥalūñden
Yol erisin niçün ḳalduñ yoluñdan

Gel ey dā'im Ḥaḳḳ'a ṭālib olan cān
Yabanda gezme ki Ḥaḳḳ sende pinhān

Özüña gel ne istersin yabanda
Hemān ol istedüğüñ nesne sende

Nedendir ki bu raḥmetden ğāfilsin
Niçün öz ḥalūñe taḳṣīr ḳılursın

'Ömür ser-māyesi hīç yere itdi
Fāide olmadı ḥarc oldu ğitdi

Zihī ḥayf ki bu insān şüretinde
İşüñ dīve dōne insān ḳatında

Bunuñ gibi ḥūyı terk eyle zinhār
Ki 'aḳluñ özüña yār eylegil yār

Bu vācibdir ki özüñi bilesin
Bu şürete yine ḳaçan gelesin

Ādem şüretlü ḥayvān olma ḳardaş
Geçer 'ömrüñ saña koymaz ḥāzır baş

Özüñ bil ki neye geldüñ cihāne
Sen öz sevdāñı eyleme bahāne

Geçer devrān ḥaberdār ol ḥalūñden
Saña yok fāide mülk ü mālūñdan

Seni yoldan ḳoyan bu mülk ü mālдан
Daḡı hīç ğayrı yok hemān bu ḥālden

Ma'ışetüñ muşālihüñ düzetdüñ
Unutduñ öz ḥalūñi ğāfil olduñ

Şīrīn geldi saña bu māl u altun
Yoluñdan ḳoydı seni ḳıldı maġbūn

Ezel sen cān idüñ şüret degüldüñ
Bilişdüñ Ḥaḳḳ-ile sen yād degüldüñ

Niçün añmazsın ol vuşlat demini
Çekersin dā'imā dünyā ğamını

Ḥoca didiklerine şād olursun
Anuñçün ḥāceden sen yād olursun

Bu ḥaḳḳ ḥāce diyü ḳıldığı 'izzet
Seni ḳoydı yoluñdan eyledi māt
225b

Tekebbür eyleyen seni bu mâldır
Ve ger ne bu tekebbürlük muhâldır

Cihân halkınuñ uşbudur hayâli
Özin tekebbür iden mülk ü mālı

Kimi hükmine garrâdır cihânda
Kimi çâr-pâ gibi gezer yabanda

Kimi acar doyar uyur uyanur
Hemân insâniyet bu işi şanur

Kimi bir ekmek için cevîr ü miñnet
Çeker yimez henüz doyunca ni‘met

Kimisi dâ‘imâ ‘arşta meşgûl
Kimi bir etmege muhtâc u yoğsul

Kimi hemân kararur bir şüretdür
Kimi tevhid buldı göñli şâddır

Kiminüñ haberi yokdur özinden
Kiminüñ cân sevinür her sözinden

Kimisi anlamaz ağdan karayı
Kimi bir pûla satmışdır serâyı

Kimi âdem şüretlü bir cemâddır
Kimisi kendü dîvdır hûyı itdir

Kiminüñ her hûyı cânâ kabûldür
Kiminüñ işi hiç kendü fuzûldür

Kimi ‘âkıll kimi mecnûn kimi hiç
‘Ârif ol âdemîden âdemi seç

Ol firâk ile âdemden âdemi
Ki tâ anlayasın puht ile hāmı

Zirâ âdem şüretlü vahşî çokdur
Şâfından âdemüñ kılma şey çokdur

Dağı her bir metâ‘ı kim alasın
Gerek aşlını fer‘ini bilesin

Gel ey tâlib bu söze bir nazar kıl
Eyüsin dut yamandan hâzer kıl

Evvel fikir eylegil bir haberi
Hakka yarar sözi dut koy zararı

‘Ömür ser-mâyesini yile virme
Şağın sırruñı her mühmele virme
226a

Beşerüñ huy-ı halkıdır bu sözler
Âdem vardır paķır altunı yüzler

Beşer var ki işi haqqı muhālif
Âdem var ki huyı cān tek leṭāif

Âdem var ki hemān tek bir şüretidir
Sözi efsānedir işi fesāddır

Âdem var ki Haqq'ı bildi özinde
Âdem var ki hāşıl yokdur sözinde

Ey Haqq'ı bilmege ṭālib olanlar
Haqq'ın ḥabībine ḥabīb olanlar

Âdem oldur bile haqqı bātılı
Ola bu yolda Muḥammed delili

Haqqın dostlarına kılmaya inkār
Sebkübār ol bu yolda sen sebükbār

Haqqı olgıl erenler begi teslīm
Azād olgıl gözetmeyüb zer ü sīm

Hemān qarāruñı şāf eylegil şāf
Haqq'a teslīm ol eylemegil lāf

Budur haqqın yolu ger varırsan
Hemān yol şikāredir görürsen

O kim aşlın bilür her bir ḥaberün
Ol ağıāra dimez sırrını yārün

Cism-i cān ol cism-i cān ol cism-i cān
Nice yatarsun durugıl gel uyan

Haqq'ı istersen segirdib dört yaña
Kime gidersen saña gelsün saña

Nūr Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet Qanı Aḥvāl) (79)

Qanı aḥvāl ki bunca āh idersin
Bu nefsiñi özüña şāh idersin

Silāḥlar qurşanub sen nefis yolına
Gerek yolu özüña çāh idersin

Eser dünyā yili 'ömrün şavurur
[Öz] elüñlen ḥālünñi gāh idersin

Ger uyduk bir 'arūsī bī-vefāya
Ger dem dem ḥālünñe inkār idersin
226b

Oğul 'avret 'aduvv-i dīn bulurlar
Özüñ sen bunlara imān diyersin

Haqqın buyruğuna arḥa yürürsün
Ki nefsiñ yolına merdān durursun

Diyerler ol resülün şerī'atin
İşitmeyüb kulağın kar idersin

Unutduñ o yüzi ma'nā feth itdüñ
Ki dem dem yüzüñi siyāh idersin

Bu dünyānuñ şübhe vü şirketine
Gözüñ toğunana tama' idersin

Bu dünyā meydānuñdur hoş çaparsın
O dünyānı özüña dār idersin

Helāl loğma ağınur nažaruña
Alursın ağzuña murdār idersin

Sekiz cennet bezenmiş hūr u gılmān
Ele girmez anı hayāl idersin

Buyurmuş Haqq te'ālā zikr ü fikrin
Onı sen itmeyüben kāl idersin

Virirsin imānuñı bir pül için
Nice göñülleri vīrān idersin

Bu nefsüñ murādı bir dem geç olsa
Silāhlar kurşanubān kan idersin

Neden ki nefsüñ alur zehr-i şirket
Aña sen cānuñı qurbān idersin

Müezzīn ol uyat bu qalbūñi sen
Niçün bu munca özüñ hār idersin

Bu eşyā qanda bağsañ di gülsitān
'Acizī mekriñ ile nār idersin

Nūr Muhammed Şalavāt (Hikāyet Muştafā Didi Ki) (80)

Muştafā didi ki bir cem' melek
Her zamān yere inerler ez felek

Dağılurlar cümle ber rüy-ı zemīn
Tā göreler qanda var bir ehl-i dīn

Ya göreler bir cemā'at qanda var
Evliyā sözine dā'im intizār

Devr-i halvetde okurlar derd-ile
Āh-i dil söz ile rüy-ı zerd ile
227a
Ya cemā'at ki oturmuşlar olsa
Evliyā sözi gele anda dile

Ya ho Haqq zikri ola onda müdām
Tā ki ehl-i Haqq duta bir dem ārām

Ol melekler yazar ol kavmi kamu
Yağşısıyla yamanın ey mäh-rū

Vaqt iderler özlerin ol menzile
Kulağ urarlar söze kılden kile

Nüsağ iderler bularuñ adını
Zıkr ü fikrini kamu evrādını

Ol melekler hażrete iletir anı
Gör ne cüd eyler Hudāvend-i Ğanī

Haqq te‘ālā hod bu meclisi görür
İmtihān eyler meleklerden şorar

Nice gördüğünüz benim kullarımı
Pādişāh u bāy yoğsullarımı

Eydeler kim ey kerīm-i zü’l-celāl
Sen bilürsin şamusın ey lā-yezāl

Uğradık bu meclise bu dem yakīn
Evliyā sözi oqınur durmadın

Bir nicesi cān-ı dilden gūş ider
Kimisi nefis-i hevāsına gider

Kimisi cān-ile diñler sözleri
Kimisi işidir ammā serserī

Haqq te‘ālā diye görüñ onları
Yāri var mı fikr idüñ sevenleri

Diyeler kim çoğı sevmez ey Kerīm
Sen bilürsin cümlesini ey ‘Alīm

Diye kim uluları ne yoldadır
Bilüñ anuñ meyli şankı şoldadır

Diyeler bilmişüz anı ey Ğanī
Meyli anuñ sendedir gözler seni

Diye beş yazuñ şamusını sa‘id
Cennet ü Firdevs onlara mezid

Ben anuñ çün kılmışım anı ulu
Kim olam göñlünde anuñ sevgilü

Çün anuñ göñli benimledir bilüñ
Özgesini dağı oña tābi‘ kıluñ
227b
Çün benim dostumı onlar dost bile
Pes haqqikat benim ile dost ola

Kişi kim dostına a‘zār eyleye
Bir nice dağı anuñla toylaya

Ger anuñ yalğuz ola meyli baña
Özgesini dağı ‘afv idem aña

Çün anuñlan bir nice dağ bile var
Lā-cerem ki ‘afv ide perverdigār

Birleriçün biñlerin ‘afv eyleyem
Nice qalmıñı anuñla toylayam

Bir ulu ki döñiye hūn u ta‘ām
İster ondan yiye cümle haşş u ‘ām

Gerçi onda cem‘ ola mīr ü vezīr
Özi ister ki ola çoñı faķīr

Tā ki muhtāca ire hūnı anuñ
Dinlene ol hūn-ile cānı anuñ

Ben qamulardan kerīmim ey melek
Raḥmetüm dolu zemīn ile felek

Bir cihāna isterim cūd eyleyem
Az ola ser-māye çok sūd eyleyem

Çün maḥallī geldi taķşīr eylemeñ
Qamusın bir nev‘e yazuñ söylemeñ

Gerçi ma‘nāda degülsin ehl-i rāz
Bāri ol meclisde ol ey bī-niyāz

Ehl-i Ḥaķķ-ile ola her kārımız
Tā melāik dinleye esrārımız

Görelər bizi bu meclisde müdām
Meclis-i Ḥaķķ qoyalar hem bize nām

Sen bize tevfiķ virgil ey Ğanī
Bize göster bu maqāmuñ aqlını

Ol ki ulusıdur işbu meclisüñ
Sen penāhı olğıl ol ḥaşşü’l-ḥaşşuñ

Ol erenden Ḥaķķ bizi ayırmasun
Dünyā āḥir doğru yoldan ırmasun

Enbiyādan evliyādan yā ilāh
Sen bizi ayırmagıl ey pādīşāh

Yazanı oquyanı dinleyeni
Raḥmetünle yarlıgagıl yā Ğanī

228a

Nūr Muḥammed Şalavāt (Ḥikāyet Namāz Mü’mınlerüñ Mi‘rācı Oldı) (81)

¹⁹¹ كتاب احوال العرفين و سرار الجزوبين و انعال السالكين و سير
الحقّين و تنبيه الغاكيلين بلا معرفته كتاب تنبيه علماء بلا معرفته كتاب
تنبيه الحكماء بلا معرفته كتاب تنبيه ال بزرگاب بلا معرفته كتاب تنبيه
الحفاظان بلا معرفته كتاب تنبيه الملايان بلا معرفته كتاب تنبيه

¹⁹¹ Ariflerin halleri, meczubların sırları, sâliklerin fiilleri, muhakkiklerin yollarına dair ve bilgiden nasibi olmayan gafillere, alimlere, hakimlere, tacirlere, hafızlara, mollalara, müderrislere uyarı/tembih kitabı.

المدرسان بلا معرفته

¹⁹² قال النبي عليه الصلوة و السلام
الصلوة معراج المومن

Namāz mü'minlerüñ mi'rācı oldu
O mi'rāca çıkanlar hācı oldu

Hużūr-ı kalb ile kıldı namāzı
Haqqı görübeni ol nācī oldu

¹⁹³ و قال النبي صل الله عليه و سلم
المصلي يناجي ربه

Namāz oldur ola 'ayn-ı münācāt
Kılan göñlünde hāşıl ola mir'at

Hużūr-ı kalb ilen kıla namāzı
Haqqı görübeni dileye hācāt

Namāzuñ ol zamān olur ki kāmīl
Namāzuñda ola [ki] mi'rāc hāşıl

O mi'rāca çıkub Haqq'a yetesin
Zamān ile mekāndan sen ötesin

Namāzı mü'mine mi'rāc itdi
Çıkub mi'rāca mü'min Haqq'a yetdi

Haqq'a yetübeni ol nācī oldu
Tavāf itdi Haqq'a hem hācı oldu

Haccı oldu anuñ bil hacc-ı ekber
Te'ālā şānühu Allāhu ekber

Haqquñ emrin dutuban mü'min oldu
'Azāb-ı āḫiretten emīn oldu

Namāz degül egilib bükülesin
Hevā-yı nefis ilen namāz kılasın

Namāz oldur evvel Haqq'ı bulasın
Haqq'a uyubanı namāz kılasın
228b
Haqq'a yetübeni Haqq'ı bulasın
O toḫsan biñ kelīme[yi] idesin

Namāzuñ ol zamān olur ki qābil
Namāza sen bile olasın 'āmil

Muḥsin oluban göre gör¹⁹⁴
Sen namāz içre haqqı
'Amel-i şālīḥ ilen

¹⁹² Nebi (a.s.) buyurmuştur ki: "Namaz mü'minin miracıdır."

¹⁹³ Nebi (a.s.) buyurmuştur ki: "Namaz kılan kişi Rabbine yakarır."

¹⁹⁴ Vezin aksamıştır.

Bulgıl lîkâ-yı muṭlaḳı

Daşrada koy özüñi sen
Şâf olub kılgıl namâz
Tâ muḥaḳaḳ olasın sen
Ḳalmaya sende mecâz

Ḳalma vücūd-ı zenb ile
Çık şal vücūd-ı zenbüñi
Ḳılgıl ‘ibâdet cânilen
Ḳalbünde gör ma‘bûduñı

Mü‘min eger mü‘min iseñ
Beytu’llâh itgil ḳalbüñi
Ḳıl ‘ibâdet cânilen
Göñlünde gör ma‘bûduñı

Bende gerekdir ki ‘ibâdetde ma‘bûdın göre
Ḥâşşü’l-ḥâşşuñ şıfatlarıdır bu ey yere

Mü‘minüñ ḳalbi içinde
Çünkü Beytu’llâh var
Niçün ‘izzet eylemezsın
Evde çün Allâh var

195 قال النبي صل الله عليه و سلم
قلب المومن بيت الله

Bu ‘ilmi kim okuruz mu‘teberdir
Bu Ḥaḳ’dan bendelere bir ḥaberdir

Dutanlar bu ḥaberi mü‘min oldı
‘Azâb-ı âhiretten emîn oldı

Bu dersi kim okuruz bir zikirdir
Bu dersden maḳşûdumuz bir fikirdir

Bu ‘ilmüñ ol zamân oluru kâmil
Ki onda bir fikir olursa ḥâşıl

Bu fikr ilen çü bir sâ‘at olasın
O fikr ide seni Allâh’[a] vâşıl
229a
Bu fikr ilen çü bir sâ‘at olasın
Saña biñ yıl ‘ibâdet ola ḥâşıl

196 قال النبي صل الله عليه و سلم
تفكر ساعته خير من عبادة

الف سنته قام ليا لها
و صام نها رها

¹⁹⁵ Nebi (a.s.) buyurmuştur ki: “Mü‘minin kalbi beytullahtır(Allah’ın evidir)” Bkz: Yıldırım, age., s.254-255.

¹⁹⁶ Nebi (a.s.) buyurmuştur ki: “Bir saat tefekkür etmek gecelerini ihya edip gündüzlerini oruçlu olarak geçireceğiniz bin yıllık ibadetten daha hayırlıdır.”

Fikir vardır seni Hakk’a yetürür
Fikir vardır saña ol tañrı olur

Fikir kim ol kişiye tañrı olur
Nefsānī hevāyī şeytānī olur

Fikir kim ol seni Hakk’a yetürür
Rabbānīdir rahmānīdir rūhānīdir¹⁹⁷

Fikr oldur hevālardan ötüre
Hevādan ötürüb Hakk’a yetüre

Bu fikr olmasa nedir günāhı
Hevā-yı nefsdır anuñ ilāhı

Bu fikr olmasa nedir ‘ayıbı
و اتبع هواه فمئله كمثل الكلب¹⁹⁸

Hakkı ağan kişiler şādık oldı
Unudanlar Hakk’ı ol fāsık oldı

Her ‘amel kim Allāh anda añılur
Ol ‘ameli bil kim ol şālīh olur

Her ‘amel kim ol yakīn şālīh olur
Ol ‘amelde bil kim anda nūr olur

Ol kişi kim ‘ameli şālīh olur
Ol kişini Hakk lıkāya yetürür

Yarlığa nūr ol kişi mağfūr olur
Ol kişi başdan ayağa nūr olur

Her haṭā vü her günāh onda olur
Hakk te‘ālā nūrı anı yandurur

Ol kişidir ilāhuñ sevgülisi
Ol kişidir enbiyānuñ vārişi

¹⁹⁹ قال رسول الله صل الله عليه وسلم
العاماء و رثته الا نبياء

Başuña gezme bile hayvān tekin
Duta görgil ol kişinüñ etegin

Ḳurtara seni riyyā vü sum‘adan
Ḳurtulasın dürlü dürlü ‘uḳdeden
229b

Ol kişiye tābi‘ olgıl ey kişi
Tā olasın ol kişi teki kişi

¹⁹⁷ Bu beyitte vezin aksamıştır.

¹⁹⁸ A’raf sūresi 176. Âyetten kısmi iktibas. “Ve hevesinin peşine düşdü, onun durumu şu köpeğin durumuna benzer.” manasındadır.

¹⁹⁹ Nebi (a.s.) buyurmuştur ki: “Alimler nebilerin varisleridir”

Ol ‘ibāda dāḥil olgıl ey ata
Tā ki dāḥil olasın sen cennete

Peş işitgil bu mübārek āyeti
فَادْخُلِي فِي عِبَادِي وَادْخُلِي جَنَّتِي²⁰⁰

Ledün ‘ilmi budur ey mu‘allim
Bu Qur’ān batnı durur oldı ta’līm

Her kimün ki piri yoḡdur dünyāda
Şeytān olur piri anuñ ey dede

Her kimün ki piri yoḡdur ey ata
Şeytān olur piri anuñ elbetā

Şeytāna uyubanı ol kelb olur
O hevā-yı nefse uyub kelb olur

Pire ḥıdmet eyleyüben yetmeyüpdür Tañrı’ya
Bes anuñ ‘amelleri kamu olup durur riyā

Her kimün ki ‘ameli olur riyā
Ol kişi ‘āşī olupdur Tañrı’ya

Ol ‘amelleri idüp dürür riyā
Ol ‘amellerin dutupdur Tañrı’ya

Bes işitgil ne diyerem ey ata
Bir piri sen tapagörgil elbetā

Ötüre seni riyā vü sum‘adan
Ḳurtulasın dürlü dürlü ‘uḡdeden

Ol piri kim seni senden ötüre
Ol ki seni sensiz Ḥaḡḡ’a yetüre

Ol kişiye ḥıdmet ile ey keyā
Tā olasın ol kişi tek evliyā

Ol kişinün işin işle ey keyā
Tā yetesin ol kişi tek Tañrı’ya

Ol kişini añuñlan kim ol kişi
Añlayacaḡ gide dünyā teşvīşi

Ol kişini añuñlan sen şıdḡ eyle
Añlayacaḡ ol kişi ḡaḡḡ añıla

Ol kişidir ol kişi abdāl olan
Ol kişidir ḡuṭb olan iḡṭāb olan

Ol kişidir Zü’nnūn-ı Mışrī olan
Ol kişidir Ḥasan-ı Başrī olan
230a
Ol kişidir İbrāhīm Edhem olan
Ol kişidir Ḥabīb-i A‘cem olan

²⁰⁰ Fecr sûresi 29. ve 30. âyetler. “(Seçkin) kullarım arasına katıl, ve cennetime gir.”

Ol kişidir Mālik-i Dīnār olan
Ol kişidir Maṣṣūr-ı ‘Ammār olan

Ol kişidir Mollā-yı Rūmī olan
Ol kişidir Aḥmed -i Cāmī olan

Ol kişidir şeyḥ olan Belḥī olan
Ol kişidir Ma‘rūf-ı Kerḥī olan

Ol kişidir şūfī vü şāfī olan
Ol kişidir [Bişr] olan Ḥāfī olan

Ol kişidir faḥrī olan ber-mezīd
Ol kişidir Şeyḥ Cüneyd ü Bāyezīd

Evliyādır Ḥaḳḳ’ı ilen yār olan
Ḥaḳḳ katında maṣṣıbı dīdār olan

Nāzırıya Ḥaḳ’dan oldu bu nazar
Her ne ki Ḥaḳ’dan gelür anı sezer

Ledünnī ‘ilmi budur ey mu‘allim
Bu Ḳur‘ān batnıdır kim oldu ta‘līm

قال الله تبارك و تعالي
201 فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آمِنًا

رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا
202 وَعَلَّمَانَا مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا

Ledünnī ‘ilmini ḥükm itdi Allāh
Mūsā’ya kim Ḥızır’dan eyle der-ḥ’āh

Saṇa ‘ilm-i ledünnī ide ta‘līm
Kim ol ‘ilm ilen olası mu‘allim

Mūsā aydur eyā merd-i mu‘allim
Baṇa ‘ilm-i ledünnī eyle ta‘līm

Kim ol ‘ilmilen olam bāliḡ reşīd
Baṇa ḥüb görüne ‘ālemde ki zışt

Ḥızır dir ḳatlanub şabr idemezsin
Benim ‘ilmime sen şabr idemezsin

Mūsā dir ḳatlanam ben inşā’llāh
Ki ben ‘āḳḳ olmayam emrūña şā’e Allāh

Ḥızır dir tābī’ olgıl gel bilmece
Ki benden nesne şorma dimeyince

Ḥızır Mūsā ile deñize gitdi
Deñiz kenārına gemiye yetdi

²⁰¹ Kehf sūresi 65. Âyetten kısmi iktibas. Derken, kullarımızdan bir kul buldular ki, ona katımızdan bir rahmet (vahiy ve peygamberlik) vermiş, yine ona tarafımızdan bir ilim öğretmiştik.

²⁰² Kehf sūresi 65. Âyetten kısmi iktibas.

230b

Hızır Mūsā ilen gemiye girdi
Gemi atlandı deñize yürüdi

Gemi çün girdi deñizüñ içine
Söyle gemidekilerün suçı ne

Hızır baltasını eline aldı
Geminüñ bir niçe yerini deldi

Şu girdi gemiye gemide durdı
Mūsā bağıdı gemiye şuyı gördi

Mūsā aydur ne meger ħarķ idersin
Gemi ehlin ħamusın ħarķ idersin

Hızır dir dimedim ħatlanamazsın
Benim ‘ilmime sen şabr idemezsin

Mūsā aydur unuttum baña dutma
Beni bunda şaluban ħoyma gitme

Gemi yoldan ħayıtdı geldi düşdi
Ėalan gemiler ol ħiçeye ħiçdi

O ħiçede melek bir kesb iderdi
Gemileri ħamu ol ħaşb iderdi

Hızır Mūsā ilen bir köye gitdi
Yetüb ol köyde bir oğlan dutdı

Dutuban oğlanı orada basdı
Basuban başını revān kesdi

Mūsā didi kim “أَقْتَلْتُ نَفْسًا رَّكِيَّةً”²⁰³
بَغِيرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتُ شَيْئًا نُّكْرًا²⁰⁴

Hızır dir “هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ”²⁰⁵
Saña tevīl idem “سانبنيك”

Oña kim ħatlanub şabr idemedün
Benim ‘ilmimi sen ħiç bilemedün

Budur ‘ilm-i ledünnī ibtidāsı
Seni bu ‘ilm ilen ben sinayası

Kemāl ‘ilmi bilgil ma‘rifetdir
OĞuduğun senün ħamu şüretdir

Şüretten ma‘nāya naķl ide görgil
Ėaşıl ķıl ma‘rifet cehd ide görgil

²⁰³ Kehf sûresi 74. âyetten “tertemiz bir canı mı katlettin?” anlamına gelen kısmi iktibas.

²⁰⁴ Kehf sûresi 74. âyetten kısmi iktibas. “Yine yürüdüler. Nihayet bir erkek çocuğa rastladıklarında (Hızır) hemen onu öldürdü. Musa dedi ki: Tertemiz bir canı, bir can karşılığı olmaksızın (kimseyi öldürmediği halde) katlettin ha! Gerçekten sen fena bir şey yaptın!”

²⁰⁵ Kehf sûresi 78. âyetten “işte bu senin ve benim aramızın ayrılmasıdır” anlamına gelen kısmi iktibas.

Oğuduğun senüñ Hakk'dan haberdır
Ma'rifetüñ olursa mu'teberdir

Ağında oğı gör hikmet nedendir
Bilesin hikmeti âhır nedendir
231a

Ağı sensin özün özünü oğı
Bilesin sen seni âhır nedendir

Bu sırra çünkü maḥremüñ bulunmaz
Söylemek nâzırı âhır nedendir

Dürüş cehd eyle kim cānı göresin
Bu şan'ıñ şān'ın anda göresin

Hakk'ı bulmak için çıktım bu yola
Hakk'ı bulmak için geldim bu ile

Onı bilmez ki kimse kâdardır ol
Hemān onı bilür ki cāndadır ol

Dürüş cehd ile kim cānı göresin
Ki cānlan baḥuban Hakk'ı göresin

Hakk'ı bilmek için çıktım bu yola
Hakk'ı bulmak için geldim bu ile

Bu ilde dāllığı geldi ilāhuñ
Bu ilde nāyibi vardır o şāhuñ

Nāib bizi hevālardan ötürdi
Bizi Hakk'ıñ şıfātına yetürdi

Nāib gör kim ne şefkat kıldı özi
Şūfīler şafına cem' itdi bizi

İçümde var idi her ne kudüret
Bu gögsüm yarubanı eyledi redd

Hakk seni sevdi yār itdi tanıyasın sen Hakk'ı
Sevgilü olubanı sen Hakk'ı tanıgıl Hakk'ı

Ledünni 'ilmi budur ey mu'allim
Bu Kur'an batnıdır kim oldu ta'līm

قال الله تعالى ولا تكونوا تنسوا الله
فأنسأهم أنفسهم أولئك هم الفاسقون²⁰⁶

Başuñ gönlüñ kaldı pıç der pıç
Yer ü gök yaradanı görmedüñ hıç

Saḥa gönlüñ bu 'ilm oldu bu i'māl
Hicāb oldu saḥa bu kılu bu kāl

²⁰⁶ Haşr sûresi 19. Âyetten kısmi iktibas. "Allah'ı unutan ve bu yüzden Allah'ın da onlara kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. Onlar yoldan çıkan kimselerdir."

Bu Türkce dimişim ben size bunu
Budur ibtidāi ‘ilm-i ledünni

Budur ‘ilm-i ledünni ibtidāi
Sizi bu ‘ilm ilen ben sinayası

Didüğim ol durur haqqı bulasız
‘Azābdan Haqq’uñ siz kırtulasız
231b

Çok sālūsluķ satmagilin
Kim ādem-i mevlānādır
Bilmemişsin kim tarīķ
Şeyh ‘Alāü’ d-devle nedir

‘Ömrüñ uş pūç oldu
Senüñ bu fesād işler ile
Bu ‘amelde geçdi ‘ömrüñ
Toprak ol kalanadır

Qılmađuñ bir vaķt namāzı
Sen huzūr-ı kalb ilen
Fikrüñ ol niyet fülāna
Zikrüñ ol fülānadır

Gösterirsın haqqıla özüñ
Pir ü mürşid diyü
Doğru söz söylemedüñ sen
Cehdüñ ol yalanadır

Her ne geldi öñüña hıç
Yağşı yaman sıçemedüñ
Nefsüñ ol kelbe münāsib
Her yaña dalanadır

Öğrenib sen bir nicesin kıl ü kāl
Şağnursun kim bu durur ehl-i hāl
Öğrenib sen bir nicesin kıl ü kāl
Şağnursun kim bu durur ehl-i hāl

Nūr Muḥammed Şalavāt (Hikāyet Çehār Yār-ı Güzın Rıdvānu’llāhi ‘Aleyhim Ecma’in) (82)

Bir sözim var direm ey merd-mān
Cānuñı şem‘ eyleyüb o gice yan

Diñler iseñ bir hikāyet söylerim
Muştafa’nı çār yārin medḥ eylerim

Tābi‘-i merdān iseñ gel berü sen
Ger uşanursan kayıt git öñeri sen

Nişe ki meclis bu dem bir ezgidir
‘Aşk-ile diñledigüñ saña yeter

‘Aşk-ile diñler iseñ ey dīn eri
Nişe ki bu tanıdır her bir eri

Var ise gözgüñ pāsı sayğa gide
Aç kulağüñ bu söze yir eyle

232a

Dime bir sözler gibi şanma bunı
Qalb içinde ser-ver eyle ol cānı

Başa yūzi saña dā'im göstere
Dünyā āhır üstüña qanat gere

Onuñ ilen tanıyasın sen seni
Maqşūda irmek dilersen qoy meni

Men diyenler maqşūdına irmedi
Bil yaqın kim oña maḥrem olmadı

Ondan özge gayrı görme aradan
Dinlemeyen dur sıvış git buradan

Tāb'-ı iblisigüñ ma'lūm ola
Fi'l u fitneñ qarşuña perde dura

Dinleyen için diyerem bu sözi
Yā ilāhā meclisi aç ol yūzi

Başa ki meclisimiz pūr-nūr ola
Fikr-i vesvās qalbünüzden dūr ola

Mü'min isen bir şalavāt vir aña
Cümle melek işidib qalsun daña

Dinlesün ki bunca dūrūd kimedir
Bu dūrūduñ biri onda biñedir

Bir dūrūd ki āri dilden söylenür
Cümle eşyā o dūrūdı qullanur

Dinmesin o dūrūdı dağ daş söyler
O dūrūduñ āhiri aşla çeker

Kim onuñ yolına virse bir dūrūd
Cānum o gice olsun şem'-i 'ūd

Ser-māye odur onuñ zülfini dut
Görmüş 'āşık arada beyle sūd

Er iseñ şem' ol bu yolda yanasın
Nişe ki her ḥarf işitsen qanasın

Cān fedā ol qalma bunda cāna sen
Başa ki irişesin cānāna sen

Tensin olasın cān onı bilesin
Cān u dilden oña ikrār viresin

Çün yürirsen şer'iatlen yūri sen
Çün bilesin alduñ imdi yūri sen

Kim anuñ yolına virse bir dinār
Qoymaz onı dañla ki yandıra nār
232b

Nār anuñçündür onı tanımaya
Çehār yārine anuñ inānmaya

Her ki bu ma'nādan almadı haber
Kılmadı ol nefsinı zīr ü zeber

Bağlamadı biline nūrdan kemer
Qalbi qara gözünü ğaflet yumar

Ğaflet olmasa gözünde ey civān
Sen seni her dem görürsün hoş 'ıyān

Cümle eşyā maqşūdı sen oldığuñ
Hem görürsün oña hayrān qaldığuñ

Oña hayrān 'aklın itürmüş gezer
Ğafil olma bir nefes olur gezer

Dadını alur anuñ ehl-i nazar
Bir baħirdir dā'imā onda uzar

Kim ki tanıdı onı kırtuldu ol
Ol gördi nefsinı Haqq buldı ol
Şādık ol şıddak söle ey işiden
Ondan oldu ehl-i Haqq'a doğru yol

Yol anuñ şer'i olunmuşdur saña
Hāl onuñ zikri virilmişdir saña
Zi-beşāret bu tecelliden gönül
Hamdüli'llāh ki dolunmuşdur saña

Çünkü mü'min çehār yārūñ mührü dā'im sendedir
Muştafa'nuñ mi'rācı seyründedir
Bil yaqın ki lāyık olduñ dergāha
Haqq te'ālā seni her dem indedir

Çünkü mü'min çehār yārūñ mühr[i] dā'im sendedir
Yüzüñ gör ki nice torundadır
Cümle melek tesbīhi olduñ bu kez
Tesbīhine ğarc olanlar bendedir

Muştafa'nuñ mührü mü'min tācıdır
'Āşī yüzler kirini yuyıcıdır
Şanma onı 'āmm gibi qarağdadır
Handa olsa bir qataruñ ucıdır

Muştafa'nuñ mühr[i] mü'min tācıdır
Boynumuza zincir anuñ saçıdır
Çıkma anuñ şişārından 'aql isen
Gönlün alur gözleri yağmacıdır
233a

Muştafa'nuñ mührü mü'min tācıdır
Bir şalavāt viren aña nācidir
Hızır ile İlyas anuñ muhtācıdır
Onı gören biñ kezin ol hācıdır

Muştafa'nuñ mührü mü'min tācıdır
Kimde yoğdur āħiretde acıdır

Gelmez andan şulh-ı mü'min bir kezin
Handa olsa fitnedir gavgacıdır

Çehâr yâre inkâr olan yazuk ol
Sen bu demi bu 'âşîden yaz oğul

Handa olsa sen bunı okıyasın
Rûha kuvvet nefsüni kaçıyasın

Azuban azgun yola gitmeyesin
Muştafâ şer'ini unutmayasın

Küfr ü imân bir yere katmayasın
Dünyâlığa özüni şatmayasın

Dünyâ gördüm niçeni hor eyledi
Dutdı zihnini görmedi kör eyledi

Raḥmet-i Ḥaḳ'dan anı cār eyledi
Âḫir anuñ yerini nār eyledi

Bir gün olur biz gidevüz aradan
Bize imân 'arş u kürsî yaradan

Cümle kalbler arıdan kıl kâleden
Bize meded cümle eşyâ yaradan

Bir gün olur giderüz hiç gelmezüz
Handa bahsañ arada bulunmazuz

Bu vaşiiyetdir saña sen bilmiş ol
Bunlar oldu saña yürü doğru yol

Vir şalavât gör tecellî Muştafâ
Muştafâ hem çehâr yâr-i bâ-şafâ

Nişe onlar dîniñüñ çerâğıdır
Vir şalavât kalbinüñ durağıdır

Ölü gönül başa her dem dirile
Raḥmet-i Ḥaḳḳ gele kalbe dirile

Ḥubb-ı dünyâ kalbün içre sürile
Ḥazret-i Ḥaḳ'dan saña mühr urula

Derdi olan ha ṭabîb dermâna gel
Gezme ırak kalhubanı yana gel
233b
Yan tecellî bişüben büryâna gel
Yatma böyle şûr çalındı câna gel

Gerçek ersen çemrenüb meydâna gel
Olma nâ-merd yahşî gel merdâna gel
Yenme gavvâş olma sen daḡ ben teki
Yahşî dürrler gerek ise kâne gel

Yahşî ersen çemrenüb meydâna gel
Şal başuñı top eyle çevgâna gel

Şāfī olasıñ kızıl altun gibi
Dürr olub bahre düşen nisāna gel

İtme āra sen daḥı bir sāne gel
Aşluñ aşıl rengine boyana gel
Koy bu ğaflet uyḥusın alma tiz
Aç gözüñi uyḥudan uyana gel

Aç gözüñi uyḥudan uyana gel
Bir baḥışda nice ḥarfe kana gel
Ha qalur mı sen bālā ki ana ta‘līm eyleye
Nice bālā saḥlayasın ana gel

Aç göziñi uyḥudan uyana gel
Terk eyle bī-gāneliğün dana gel
Dünyā düzaḥ āhiret döndür önün
Başuñı kırturabanı dana gel

Dal bu bahre cesed ilen yana gel
İster isen zāt olma sen şāna gel
Her ki geldi dadını aldı bu gün
Daduñı götür ulu dīvāne gel

Ger kul iseñ boynı baḡlu ḥāna gel
Kıl tevekkül luṭfına dayana gel
Ol çıkarır çāh-ı belādan seni
Vir şalavāt kırtusız mizāna gel

Dosta gelürsen bile dostāne gel
Yer döşenmiş baḡa gel bostāna gel
‘Āşıkuñ cānı bir iken biñ olur
Lebleri bal gözleri mestāne gel

Bir kuluñum ḥasteyim gel şora gel
Ben rāzıyım ben ölenden soñra gel
Ha mı diyer bu dīvāne zinciri
Zülf işitdi şaldı beni Ṭūr’a gel
234a
Allāh için dalda olma yüze gel
Qalbi doldur handa ise göze gel
Bunca nürdan ḥil‘at olunmuş saña
Yol gözümdür Allāh için bize gel

Şekki olan bunlar işit yola gel
Mıḥı vesvās qalbün içre yuna gel
Degşirülme her zamān libāsuñı
Şefi‘ündür Muştafā oduna gel

Ben baña her dem direm imāna gel
Gezme çölde dürr[e] gel mercāna gel
Cemālün örtüsü ‘āşıq öldürür
Örtme li’llāh açuq olsun düşme her dem kana gel

Ha tecellī işitin pervāne gel
Ayaḡ ile gelme sen perrāne gel
Zülfı çevgān ‘āşıkuñ zindānıdır
‘Āşıq isen durma ha zindāna gel

Geldü dostdan kalkuban bayrāma gel
Bayrāmuñ günü bu gün mīnāya gel
Çün irişdik maḳām-ı esmā ile
Ḳoy başuñı teslim ol ḳurbāna gel

Çünkü ḳalbüm onlaruñ meydānıdır
Meydān eri durmaz özin tanıdır

Pāylarında bu ‘āşıkun cānıdır
Öñlerinde yanmaḳ onuñ şānıdır

Öñlerinde yanmaḳ onuñ şānıdır
Bu tecellī bu ‘āşıkun cānıdır
Pervāz eyler her dem oña gitmege
Çünkü cānum onlaruñ ḳurbānıdır

Çünkü onlar ḳalbimüñ sultānıdır
Cümle eşyā ‘abdir onlar ḥānıdır
Durma yüri Ḥaḳḳ’ı onlar tanıdır
Cānum alur gözleri mestānıdır

Çünkü ḳalbüm Muştafā’nuñ taḥtıdır
Bende ne var cümle anuñ baḥtıdır
Vir şalavāt ḳoy başuñı yolına
Durma yüri mi‘rācınuñ vaḳtidir

Senüñ içün oldı mi‘rāc devr yeri
Mi‘rāca çıkan olur menden biri
234b
Vuşlat imiş evveli vü āḥiri
Vuşlat olan n’eyler ol perr ü bālī

Nice durmuş mi‘rācı baḳ gör ‘ıyān
Mi‘rāc ıssı mi‘rāc üstedir beyān
Mü’mīn iseñ sen bu dem sıdḳ eylegil
Görmez isen sen bu dem buña inan

Ḳalb-i mü’mīn çünkü Beytu’llāh olur
Beyt içinde bil yaḳın Allāh olur
İrmeyen bu ma’nāya gümrah olur
Ma’nā ehli iki cihān şāh olur

Bu ḳadeḥden içmeyen mestān degül
Ġāyr yerde olduguñ ḳurbān degül
Söz anuñ ḳurbān ki dilde oḳunur
Onsızın oḳur isen ḳurbān degül

Bu baḥre dalmayan sultān degül
Heze nefsuñ dostı ḡaydır ḥān degül
Nice ‘āşık olmamışsın ol yüze
Ara yerde küfr imiş imān degül

Bu yola ḳurşanmayan merdān degül
Her nā-merdüñ yeri dār-ı meydān degül²⁰⁷
Bir ḳuru gövde gezer o cān degül
Raḥmet-i Ḥaḳḳ ḳalbine ‘ıyān degül

²⁰⁷ Bu mısra da vezin aksamıştır.

Nice yüzde okunur Kur'an'ımız
Pervâz eyler her dem oña cānumız
[Me'mûm] olmuş cümle eşyâ yığılur
Çün zâhir gördüm durur imâmımız

Bu şalvâta gelmeyenün şavmı yok
Bundan özge pâdişâhuñ emri yok
Haqquñ emridir işit ey mü'minân
Muştafâ şer'inden özge kul yok

Hacc u zekvet boynuña Haqq buyurur
İşlemeyen kişi katı yorulur
Bu sebebden rahmetünden dūr olur
Dañla ki gün rahmetünden sorulur

Cennet için şer'at süre ol
Vesvâsını kalb içinde süre ol
Eyle dura Muştafâ'nuñ şer'ine
Hâk-i pâyini gözine süre ol
235a
Hâk-i pâyini gözine süre ol
Bu sebebden nice oldu derdi bol
Bil yakîn ki yetdi bu gün pîre ol
Girdi anuñ eline dosdoğru yol

Çıkma yoldan düşmeyesin çâha sen
Bâd önünce dönmeyesin gâha sen
Pişmân olub qalmayasın âha sen
Sev oları yanmayasın nâra sen

Gel ey 'âşî bak tamunuñ odına
Binme bunda her gün nefsün atına
Muştafâ'dır şefî' ıssı şekksizin
Özüñi yetür anuñ hazretine

Seyyid-i sādāt olaruñ şāhıdır
Her deminde qalbūña nūr aḥīdir
Durma yūri rāh olaruñ rāhıdır
'Âşıkı mest eyleyen ol koḥudur

O koḥudan almayan 'âşık degül
Bu sülûka girmeyen sâlik degül
Bu sülûkdan açılur perr ü bālūñ
Bî-ḥicāb yüzün görürsün sulṭānuñ

Sulṭānuñ taḥtı senūñ qalbūñ olur
Nefs yanūñca yügürür qalbūñ olur
Handa baḥsañ yüzüña bâb açılur
Her nefesde nice perde geçilür

Ha mı bilsün h'âcesin sen nefs kuluñ
Muştafâ'nuñ şer'i dosdoğru yoluñ
Vir şalavât Muştafâ'ya sen bu dem
Onlar ilen ötünür dâ'im ḥālūñ

Kim ki irdi onlaruñ hazretine
Ol kişinūñ ḥükmi irdi bâṭına

Dîn açıldı onlaruñ heybetine
Vir şalavât onlaruñ kuvvetine

Vir şalavât dinüña kuvvet ola
Durmadın zâtı gele kalbe dola
İtüresin özüñi bulmayasın
Handa baḡsañ gördüğüñ ol ḡān ola

Seyyid-i sādāt-ı ‘ālem ḡāce-i dünyā vü dîn
Sen şerîfsin cümle nebiden güzin
235b
Saña ümmet olanuñ kaygısı yok
Sen çerāğ-ı ümmetānsın der şerfî‘ü’l-müznibîn

Mü’mîn iseñ ayru görme onları
Ḥaḡḡ te‘ālā rahmetidir ḡānları
Olma melûl ḡaṣr içün ey mü’mînān
Dañla Ḥaṣırda bile sevenleri

Kimüñ ḡaṣrı onlar ilen ḡopısar
Meydān içre ‘aşḡ atını çapısar
Handa olsa ḡolı çevḡān tütısar
Yol erisin sende bile olısar

Sen daḡı merdān isen meydāna gel
Görme özüñ arada fermāna gel²⁰⁸
Cümle melek merḡabā diyer saña
Ḳalḡ ayaḡa sen daḡı seyrāna gel

Her kiṣi kim bunda sevse onları
Bil yakîn tecellî olur ṡonları
Vuṣlat imiş evveli vü āḡiri
Ebter olmaz hergiz onuñ ṡonları

Senden odur ki oları sevesin
Olmak içün yollarında ivesin
Cān u dilden tesbîḡini diyesin
Geldi tecellî durasın giyesin

Çünkü tecellüñ ‘āṣıḡa dūn imiş
Bî-ḡaberler uṣbu sözden dān imiş
Allāḡ ilen bî‘at iden o imiş
Doḡru gider kim ki yolın tanımış

Doḡru git ki yetesin menzilüña
Ekme yoldan ekme tikan ilüña
Vir şalavât Muṣṡafā‘ya ṣıdḡ-ile
Dayaḡ ola her demüñde dînüña

Niṣe onlar dînüñüñ deyre gider
Cemî‘ muḡṡāclaruñ dile gider
Ondan oldı ‘arṣ u kürs levḡ ü ḡalem
Niṣe ki cümle nebîñüñ o gider

Vir şalavât onlara dîn açıla
Üstüñüze dürr ü rahmet saçıla

²⁰⁸ Ol tecellî ḡalbüñ içre yana gel

Meclis içre şād-ı şerbet içile
K̄albmizden fikr-i vesvās kaçıla
236a

Dīn odur ki onlar ilen açıla
K̄anat odur onlar ilen uçula
Pes gerek ki onlar ilen uçasın
Her demüñde maḳṣūduña yetesin

Her demüñde maḳṣūduñā yetesin
Menligüñi k̄alb içinden atasın
Özüñi tapmayubanı itesin
Bulmaya hīç kimesne senden ḥaber²⁰⁹

Gül içinde b̄y viresin güle sen
Dönesin bu ḥāllerüña gülesin
Yol içinde beñzeyesin güne sen
Eyle şan ki ma‘şūkuñla bilesin

Pes gerek ki yolına seyr olasın
Cān u dilden oña esīr olasın
Arta kemāl Mūsā’ya Tūr olasın
Nice müşkillere tedbīr olasın

Onı diyen küllī var dil olasın
Gül ol ola kendü bülbül olasın
Giceler deñiz-ile bī-dār olasın
Gül yüzinden dā’imā b̄u alasın

Onı gören küll var göz olasın
Cümle eşyā diline söz olasın
Sen gidesin arada ha ol kıla
Vaşl olasın nūrına yüz olasın

Cān ol ola kıru ten sen olasın
Tozınan yanan iten men olasın
Māt ola meydān eri her pendüñe
Yüzi saña oña ḥayrān olasın

Vir şalavāt meclise açdı cemāl
Muṣṭafā’dan açılur zevḳ ü kemāl

Kim kemāl[i] Muṣṭafā’dan aldısa
K̄albi ayınmaz onuñ gözi ḥumār

Hīç ḥumārdan almaḳ olmadı ḥaber
Bu ḥaberden özge olmaz mu‘teber
Bu ḥaber eyler beni zīr ü zeber
Bu ḥaberden bağlanur bile kemer

Bu ḥabere sen gerek inanasın
Her nefesde ḥarfe gerek kıanasın
236b

Aramayan çör ü çöb dağ u daşı
K̄alb içinde ol cemāle yanasın

²⁰⁹ Gül olub bülbül önünde bitesin

alb içinde ol cem le yanasın
Boynu  egri  ıdmet eyle   ana sen
Vir c  unu l  dime c   ana sen
Ba a her dem uy udan uyanasın

Ba a her dem uy udan uyanasın
Tev  id  bından c  nu  s v resin
Yol içinde uyma her bir sara sen
Senlig    al yapu  ol s v re sen

Mu tafa 'ya her zam n get r im n
Olmasun Mu tafa 'ya  ekk   g m n

C  nu  her dem   lerince peyk ola
  azret-i    'dan sa a ra met ine

Mu tafa   uluyla dut d 'im i i
Mu tafa   ulu m m eyler her da ı
Delil oldu  bil yak n her r  a sen
Handa gidersen gid imdi ey ki i

Himmet ilen ki i oldu  ey ki i
T bi' oldu  da ı  ekme te v  i
T bi' olan    'dan alur olu ı
 y inedir g steren her bir i i

 y ineye ba uban  zin g re
Her arada Mu tafa  s zin g re
Her   cet var dileye il hdan ol
Her  apunu y zine a u  g re

Ba a ki d 'im  i  arda olasız
 alb   ize biri i mihr alasız
A ıla ra met  apusu y z  a
C mle e y ya tecelli viresiz

   gerekse her ki inin  i i bu
Seyrimi uca fa r o a kim  o  ulu
 eh r y r cenneti ala  albine
Mu tafa   y ineye ola 'aynına

Em n oldu  de re ki endi eden
 mdi    ıl bular zehr-i pi eden
   -i p y-ı Mu tafa 'dan y  G ni
Sen bizi ayırmag l bu ri eden
237a

D 'im  perde a ıla y zine
Meclis ehli ra met ala  zine
Ey cem 'at tu fe du'  g nder  
Mu tafa  v   eh r y r   zretine

 ciz 'n   derdine t m r olar
Ni e ki All  'a ulu y r olar
Onlaru  naz rına yokdur  ic b
Her ne ki    'dan gel r onlar duyar

Enbiy dan evliy dan y  il h
Sen bizi ayırmag l ey p di   h

Yazanı vaqf ideni oqıyanı dıñleyeni
Raḥmet-ile yarlıgagıl cümlesini yâ Ğanî

Bunı yazdım yâdigâr olmağ-ıçün
Oqıyanlar bir du‘â kılmak içün

Fâ‘ilât fâ‘ilât fâ‘ilât
Biñ günâhı def‘ ider bir şalavât

این نوشتم تا بماند روزگار²¹⁰
من نمانم خط بماند یادگار

هر که خواند دعا طمع دارم²¹¹
زانکه من بنده کنه کارم

²¹⁰ Bu sözü yazdım ki ömür boyu yaşasın
Ben yaşamayacağım ama bu yazı yâdigar kalsın

²¹¹ Her kim ki dua eder, benim de onun duasında açgözlülüğüm var
Çünkü ben de bir günah işlemiş kulum

SONUÇ VE TEKLİFLER

- 1- Eser metninin kurulumunda biz tek bir nüshayı esas aldık. Tespit edebildiğimiz diğer 5 nüsha da dâhil edilerek bir edisyon kritik yapılması eserdeki birçok eksik yeri tamamlayacaktır.
- 2- Urmevîlik hakkında Türkiye’deki yazma kütüphanelerinde birden çok silsile belgesi mevcuttur. Arapça ve Türkçe yazılan bu silsilelerin neşri ihtilaflı birçok noktayı aydınlığa kavuşturacaktır.
- 3- Şemseddin-i Sivâsi’nin *Menakıb-ı Çehâr-yâr-ı Güzîn* adlı eserinin tenkitli metni hem yazar karışıklığını çözmede, hem de Urmevîlik ile eserin ilgisini ortaya çıkarmada yardımcı olacaktır.
- 4- Aziz Mahmud Urmevî’nin yeğeni olan Açıkbaş Mahmûd Urmevî’ye atfedilen birçok eser yazma kütüphanelerde kayıtlıdır. Bu eserlerin aidiyeti ve tenkitli neşri de hem Kübreviyye-Urmeviyye ilişkisi açısından hem de tasavvuf çalışmaları açısından oldukça önem arz etmektedir.
- 5- Mısır ve Almanya kütüphanelerindeki kataloglarda kayıtlarına rastladığımız Urmevilikle ilgili eserlerin varlığı araştırılarak araştırmalara dâhil edilmelidir.
- 6- Eser üzerinde yapılacak kapsamlı bir dil incelemesi hem mahallî kelimelerin anlamlarının açığa çıkması bakımından hem Azerî lehçesi özellikleri bakımından hem de Eski Anadolu Türkçesi hususiyetleri bakımından önemlidir.
- 7- Eserin tahlili yapıldığı takdirde özellikle tahkiyevî üslup taşıyan şiirlerdeki işleniş ve zenginlik ortaya çıkacaktır. Eser birçok peygamberi ve tasavvuf büyüğünü ele alması bakımından önemlidir.
- 8- Aziz Mahmud Urmevî’nin soyundan gelenler günümüzde hâlâ yaşamaktadır ve şeyhin bazı metrukâtını da ellerinde bulundurmaktadırlar. Türkiye’nin dört bir tarafından yaşayan bu insanların tespit edilip eldeki verilerin değerlendirilmesi de tasavvuf ve edebiyat araştırmaları için önem taşımaktadır.
- 9- Mevlid, Hilye, Miraciye, Muhammediye gibi Türk İslam Edebiyatının popüler eserleri olarak adlandırabileceğimiz metinlerle arasında karşılaştırmalı bir inceleme eserin bu eserlere paralel olan taraflarını anlamamıza yardım edecektir.

KAYNAKÇA

Acizi Mehmed Badamyari, *Hikayat*, Milli Kütüphane, 06 Hk 194.

Acizi Süleyman Dede İškodralı, *Divan*, Milli Kütüphane, 06 Mil Yz FB 232.

Acizi Süleyman Efendi Baba, *Tezkire fi Beyani Ahvali'n-Nebi Aleyhisselam*, Hacı Selim Ağa, No. 386.

Açıkbaş Mahmud Efendi, *Risâle-i Nurbahşiyye*, Süleymaniye Kütüphanesi, H.Hayri-H.Abdullah, no.146.

ALGAR, Hamid, *Nakşbendilik*, İnsan Yayınları, İstanbul 2007.

Ali Emirî, *Tezkire-i Şuara-yı Amid*, Matbaa-yı Amire, 1328.

-----*Esâmî-i Şuara-yı Âmîd*, haz. Galib Güner vd., neş: Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Ankara 2003.

Baba Nakşbendi Abdurrahim, *Tezkire-i Baba-yı Nakşbendi*, Kadızade Burhaneddin No:45.

BEYSANOĞLU, Şevket, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, Diyarbakır'ı Tanıtma Derneği Neşriyatı, İstanbul 1957, C.1.

-----*Bütün Cepheleriyle Diyarbakır*, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları, İstanbul 1963.

-----*Diyarbakırım*, Neyir Matbaası, Ankara 1986.

-----*Anıtları ve Kitabeleriyle Diyarbakır Tarihi- Akkoyunlular'dan Cumhuriyete Kadar*, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sanat Yayınları, 1996, C.2.

Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1333, C.I.

CAFEROĞLU, A., *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, TDK, İstanbul 1968.

CEYHAN, Âdem, *Türk Edebiyatında Hz. Ali Vecizeleri*, Öncü Kitap, Ankara 2006.

ÇAĞBAYIR, Yaşar, *Ötüken Türkçe Sözlük*, Ötüken Yay., İstanbul 2007. C I-V.

Derviş Abdulkasım b. Şeyh Ahmed Acizi, *Mesnevi*, Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 685.

ERGİN, Muharrem, *Azeri Türkçesi*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1971.

- ERDOĞAN, Kenan “Seyyid Aziz Mahmud Urmevî ve Bilinmeyen Bir Eseri: Baba Kelamı”, *Bir, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*(Prof. Dr. Kemal Eraslan Armağanı), İstanbul 1998, S.9-10, s.211-225.
- Evliya Çelebi, *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, haz. Yücel Dağlı-Seyit Ali Kahraman, Y.K.Y., İstanbul 2001, C.4.
- GÜLDOĞAN, Vedat, *Diyarbakır Tarihi*, Kripto Yayınları, Ankara 2011.
- GÜL, Meltem, *Muhammed Badamyari, Hikayat: İnceleme, Metin, Sözlük*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Van 2012.
- GÜLSEVİN, Gürer, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.
- Hemdem Çelebi, *Solakzâde Tarihi*, Haz: Vahit Çabuk, K.T.B. 1989, C.2.
- İsmâil Belîğ, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfan*, Hüdavendigâr Matbaası, 1287.
- JOHNSON, Francis, *Dictionary, Persian, Arabic and English*, East-India Company, Londra 1852.
- Kâtip Çelebi, *Fezleke-i Katip Çelebi*, Ceride-i Havadis Matbaası, 1286, C.2.
- KEPECİOĞLU, Kamil, *Bursa Kütüğü*, Bursa Büyükşehir Belediyesi Bursa Kültür A.Ş., Bursa 2009, C.1.
- KORKUSUZ, Şefik, *Tezkire-i Meşayih-i Amid-Diyarbakir Velileri I-II*, Kent Yayınları, İstanbul 2004.
- KORO, Hüsnîye, *Aciz Baba Divanı ve Sözlük Bilimi Açısından İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004.
- KUFRALI, Kasım, *Nakşibendiliğin Kuruluşu ve Yayılışı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi.(İsam Kütüphanesi)
- LE GALL, Dina, *The Ottoman Naqshbandiyya In The Pre-Mujaddidi Phase: A Study in Islamic Religious Culture and Its Transmission*, U.M.I 1994.
- A Culture Of Sufism: Naqshbandis in the Otoman World, (1450-1700)*, State University of New York Press 2005.
- Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmani*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, C.3.
- Mehmed Şemseddin, *Bursa Dergahları- Yâdigâr-ı Şemsî*, haz. Mustafa Kara-Kadir Atlansoy, Uludağ Yayınları, Bursa 1997.

MERMUTLU, Mehmet Sait, “*Nigâhî ve Divançesi*”, e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi -www.e-sarkiyat.com- ISSN: 1308-9633 Sayı: VII, Nisan 2012.

MUTÇALI, Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık, İstanbul 1995.

Nâimâ Mustafa Halebî, *Tarih-i Nâimâ*, haz. Mehmet İpşirli, Ankara Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2007, C.2.

ONAY, Ahmet Talat, *Türk Şiirlerinin Vezni*, haz. Cemal Kurnaz, Akçağ Yayınları, Ankara 1996.

ÖCALAN, Hasan Basri, *Melâmet Zindanında Bir Nakşi; Açıkbaş Mahmud Efendi*, Gaye Kitabevi, Bursa 2012.

Peçevî İbrâhîm Efendi, *Peçevî Tarihi*, haz. Bekir Sıtkı Baykal, K.T.B. 1982 Ankara, C.2.

REDHOUSE, J. W. , *Redhouse's Turkish Dictionary*, Londra 1887.

Seyyid Eyyub bin Sıddîk, *Menâkıb-ı Çihâr Yâr-i Güzîn (Dört Halîfenin Üstünlükleri)*, Hakikat Kitabevi, İstanbul 2009.

STEİNGASS, F.A. *Comprehensive Persian-English Dictionary*, Lübnan 1998.

Süleyman Sadi Acizi, *Tezkire-i Şerif*, İstanbul Üniversitesi, Türkçe Yazmalar No:4626.

Şemsüddin Mehmed Efendi, *Menkıbelerle Dört Büyük Halife*, haz. Mehmed Emre, Milli Gazete, İstanbul 1998.

Şemseddin Sivâsî, *Menakıb-ı Çehâr Yar-i Güzîn*, Takvimnâme-i Âmire 1278.

Şemseddin Sivâsî, *Menakıb-ı Çehar Yâr-i Güzîn*, İbrahim Efendi Mat. 1290.

Şeyhi Mehmed Efendi, *Şakaik-i Numaniye ve Zeyilleri*, haz. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yayınları, İstanbul 1979.

TOSUN, Necdet, *Bahâeddin Nakşibend-Hayatı, Görüşleri, Tarikatı*, İnsan Yayınları, İstanbul 2012.

Uşşâkî-zâde, *Zeyl-i Şakayık*, Süleymâniye Ktp. Hafid Efendi 242.

VAN BRUÏNESSEN, Martin, *Evliyâ Çelebi Diyarbekir'de*, Çev: Tansel Güney, İletişim Yay., İstanbul 2003

-----*Kürdistan Üzerine Yazılar*, Çev. Nevzat Kırac-Bülent Peker vd., İletişim Yayınları, İstanbul 1995.

-----*Naqshbandis*, Isis Yayımcılık, 1990.

YILDIRIM, Ahmet, *Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları*, TDV, Ankara 2009.

YILMAZ, Necdet, *Osmanlı Toplumunda Sufiler, Devlet, Ulema*, OSAV, 2001.

YILMAZÇELİK, İbrahim, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1995.